

ILISIMATUSARFIK
Grønlands Universitet

**Mille Bianco
Schiermacher**

En usynlig krise i rigsfællesskabet

strukturelle barrierer, der forøger
hjemløshed blandt grønlændere
i Danmark

Ph.d.-afhandling

Maj 2025

Resume

En usynlig krise i rigsfællesskabet – strukturelle barrierer der forøger hjemløshed blandt grønlandere i Danmark

Ph.d.-afhandlingen fokuserer på en underbelyst del af årsagerne til marginalisering, og i sidste ende hjemløshed, blandt grønlandere i Danmark. Afhandlingen belyser socialt udsatte grønlandske borgeres ulige adgang til det danske velfærdssamfund og de menneskelige konsekvenser af dette.

Afhandlingen analyserer samspillet mellem strukturelle barrierer, systemisk diskrimination og menneskelig adfærd samt marginaliseringsmekanismer i udsattemiljøer blandt grønlandere i Danmark. Afhandlingen belyser diskrepanser i rigsfællesskabet og kompleksiteten i de forhold, der vanskeliggør situationen for marginaliserede grønlandere i Danmark, og de dynamikker, der øger udsathed frem for at afhjælpe det.

Afhandlingens analyse tager udgangspunkt i mødet mellem rigsfællesskabets tiltænkte formål – lige rettigheder for alle borgere i rigsfællesskabet - og den faktiske virkelighed, de grønlandske borgere møder. Deres beretninger, sammen med min analyse af systemisk diskrimination, udgør et mod-narrativ til den hidtidige tilgang til 'hjælp' til hjemløse grønlandere i Danmark. Der er aldrig for alvor blevet sat spørgsmålstejn ved, hvorfor Danmark har en stor overrepræsentation af grønlandske hjemløse. Dette er i stedet stiltiende blevet accepteret som noget, man ikke kan ændre på, hvilket har ført til en fejlagtig opfattelse af, at grønlandere ikke kan begå sig i det danske samfund. Afhandlingen fokuserer på, hvordan denne ekskluderende tilgang kan ændres og peger frem mod nye tilgange til, hvordan vi kan gøre det danske samfund inkluderende for denne minoritet, som i kraft af rigsfællesskabet er danske statsborgere.

Ud over helt konkrete fund af systemiske barrierer konkluderer afhandlingen, at det er en vigtig pointe i sig selv, at de strukturelle barrierer forekommer usynlige for alle andre end dem, der oplever konsekvenserne af dem. Der mangler viden hos både fagpersoner og politikere om de systemiske forhold, der forværrer livsvilkårene for sårbare grønlandske borgere i Danmark. Den manglende viden er medvirkende til at opretholde og udøve strukturel vold mod grønlandske borgere, hvilket præger deres tilværelse og forværres af udsattes levevilkår som hjemløshed. Det første skridt til at skabe forandring kunne derfor være at finde, belyse og italesætte disse usynlige forhold, for at synliggøre og handle på dem.

Min tilgang til forskningsarbejdet er advokerende i den forstand, at den ikke kun beskriver felten, men arbejder for en forandring ved at fremsætte initiativer til anbefalinger, der kan udfordre de dele af marginaliseringsprocessen, som er systemisk betinget. Undervejs har jeg delt mine fund aktivt og været i dialog med beslutningstagere, politikere og praktikere og delt min viden om målgruppens udfordringer.

Ph.d.-projektet er forankret hos Ilisimatusarfik, Grønlands Universitet. Bevillingen er givet fra Den danske stats midler til arktisk forskning.

Afhandlingen er artikelbaseret og består, udover kappen, af følgende 4 artikler:

Kort præsentation af afhandlingens fire udgivelser

Udgivelserne i afhandlingen består af følgende titler, som er skrevet i perioden 2021-2025.

Udgivelse 1, Schiermacher, M. & Arnfjord, S. (2021) *Socialpolitiske barrierer i rigsfællesskabet - strukturel vold mod udsatte grønlændere i mødet med Danmark*. Udgivet i tidsskriftet Social Kritik, nr. 164, 2021. Med systemisk vold som teoretisk ramme belyser artiklen de udfordringer, som hjemløse grønlændere møder i Danmark. Den fremhæver, hvordan strukturelle barrierer fører til diskrimination og marginalisering af grønlændere inden for rigsfællesskabet.

Udgivelse 2, Schiermacher, M. (2023) *Systemisk paradoks øger hjemløshed af grønlændere i Danmark*. Udgivet i tidsskriftet Social Kritik, nr. 169, 2023. Med udgangspunkt i Honneths teori om Anerkendelse undersøger artiklen menneskelige aspekter af grønlandske borgeres møde med strukturelle barrierer og hvilke konsekvenser dette har. Artiklen belyser, hvordan systemiske udfordringer bidrager til en øget hjemløshed blandt grønlændere i Danmark.

Udgivelse 3, Schiermacher, M.: *I gadens skygge - skjulte barrierer for grønlandske hjemløse i Danmark*. (2025). Artiklen er en analyse af samspillet mellem de faktorer der tilsammen skaber den ”perfekte storm”, og forværring af hjemløshed blandt grønlændere i Danmark. Artiklen belyser, hvordan herbergmiljøet, som udgangspunkt for mødet med Danmark spiller en stor rolle i, hvorfor vi har en overrepræsentation af grønlandske hjemløse. Analysen sker med udgangspunkt i Goffmans teori om den totale institution, Turners liminalitetsteori og Mauss’ reciprocitetsteori. (Under review i Tidsskriftet for Samfundsforskning).

Udgivelse 4, Schiermacher, M. & Arnfjord, S. (2025): *A gate to hell - Homeless Inuit migrating within the realm from Greenland to Denmark*. Artiklen belyser, hvorfor der foregår en intern migration inden for rigsfællesskabet, og hvordan det danske system ikke er opbygget til at kunne håndtere dette, på trods af at det er en migration inden for samme stat. (Artiklen er optaget af redaktøren hos *European journal of homelessness*).

Tak

Jeg vil gerne udtrykke en stor tak til alle dem, der på hver deres vis har hjulpet med projektet bag denne afhandling. Først og fremmest vil jeg takke mine vejledere, Steven Arnfjord, Ilisimatusarfik og John Andersen, RUC. En stor tak for jeres uvurderlige vejledning, støtte og inspiration. Jeres indsigt, tålmodighed og feedback har været afgørende for udviklingen af denne afhandling.

En særlig tak går til alle informanter, der har delt deres historier og erfaringer med mig. Uden jeres håb for fremtiden og villighed til dele de mørkeste afgrunde fra jeres liv, ville denne forskning ikke have været mulig. Jeg er dybt taknemmelig for jeres tillid og jeres fortællinger.

Jeg vil også gerne takke alle de gode NGO'er samt statslige og kommunale organisationer, der har delt ud af jeres faglige viden og samarbejdet med mig gennem årene. Jeres arbejde er så vigtigt, og har bidraget til at forme denne afhandling.

Endelig vil jeg takke medlemmer af Grønlands Forskningsråd og den danske stats midler til arktisk forskning for deres finansielle støtte, der har gjort denne forskning mulig.

Læsevejledning til afhandlingens kappe

Denne afhandling er en antropologisk analyse af et hidtidigt sparsomt behandlet emne, en usynlig krise i rigsfællesskabet. Gennem afhandlingen præsenteres og analyseres strukturelle barrierer, der forøger marginalisering og hjemløshed blandt grønlandere i Danmark.

Afhandlingen kan læses på mange måder, men det anbefales, at de fire artikeludgivelser læses først i den rækkefølge, som de er skrevet i (jvf. 2021-2025), og at kappen læses efter artiklerne.

Afhandlingens opbygning:

Kapitel 1. Et ulige udgangspunkt for borgere i rigsfællesskabet

Kapitlet indledes med en introduktion til problemfeltet og afhandlingens formål og fokus. Indledningen sætter scenen for den dybere analyse af grønlandske borgeres ulige adgang til det danske velfærdssamfund. Afsnittet forklarer, hvorfor der er behov for at undersøge de strukturelle barrierer. I kapitlet præsenteres et case-eksempel for at anskueliggøre de problematikker, der er på spil, og hvordan individuelle skæbner hænger sammen med – og afspejler – større samfundsmæssige problemer.

Kapitlet indeholder en beskrivelse af rigsfællesskabets struktur og dens betydning for socialområdet. Her diskuteres fælles dansk statsborgerskab og migration mellem Grønland og Danmark. Kapitlet opridser de dynamikker og processer i rigsfællesskabet, der har betydning for situationen af hjemløse grønlandere i Danmark. Slutafsnittet forklarer de politiske og juridiske rammer, der påvirker grønlandske borgere.

Kapitel 2: Et sparsomt vidensgrundlag for handling og indsatser

Kapitlet indledes med en beskrivelse af de udfordringer, der har været forbundet med at finde skriftlige kilder om politiske beslutninger og andre forhold, der har betydning for forståelsen af den historiske kontekst i forhold til at undersøge de strukturelle barrierers ophav eller genealogi. I kapitlet gennemgås forsøg på at opspore og at få adgang til relevante dokumenter. Herefter gennemgås, hvordan feltet har formet sig historisk, og hvordan de primære tilgange til målgruppen er opstået. Afsnittet diskuterer forskellige styrker og svagheder ved de tiltag og forståelser af målgruppen, der har formet indsatsen for udsatte grønlandere i Danmark.

Slutteligt beskrives, hvordan et besøg i Danmark fra FN's specialrapportør, undervejs i afhandlingens dataindsamling, var med til at forme en ny retning både i feltet og i denne afhandling, ved at FN-rapporten gav en offentlig kritik af Danmarks mangelfulde håndtering af strukturelle forhold for grønlandere i Danmark.

Kapitel 3. Metode, felten og de mange veje hertil

Kapitlet indledes med en forklaring af det videnskabsteoretiske grundlag for afhandlingen. Efterfølgende beskrives min baggrund som afsæt for afhandlingens fokus. Afsnittets formål er at give læseren en indsigt og skabe transparens over tidligere forhold, der har betydning for afhandlingens indhold, herunder at der i afhandlingen inddrages erfaring og empiri, der bygger på tidligere virke i feltet. Kapitlet gennemgår informantsammensætning, datakilder

mv., som til sammen udgør afhandlingens datagrundlag, metodevalg og analyse. Herefter følger beskrivelser af metoder i feltet. Afsnittet er en gennemgang af de metoder, jeg har anvendt for at indfange de usynlige niveauer af strukturel vold og systemisk diskrimination. Metodebeskrivelserne indeholder en diskussion af metodiske udfordringer ved at undersøge strukturelle barrierer, og hvordan disse kan gøres synlige gennem antropologiske metoder, såsom feltarbejde. Afsnittet rundes af med mine etiske overvejelser og en diskussion af at udøve aktivisme og advocacy gennem en del af metoden forskning.

Kapitel 4: Artiklernes bidrag

Kapitlet er en gennemgang af de fire udgivers indhold, både særskilt og deres indbyrdes forhold. Artiklerne analyserer empirisk de systemiske barrierer, som afhandlingen har identificeret.

- **Udgivelse 1:** Socialpolitiske barrierer i rigsfællesskabet - strukturel vold mod udsatte grønlandere i mødet med Danmark. Fokus på historiske og institutionelle rammer, der skaber ulige adgang til velfærdsydelser. Artiklens formål er at give en overordnet indføring i problematikken.
- **Udgivelse 2:** Systemisk paradoks øger antallet af hjemløse grønlandere i Danmark. Fokus på manglende anerkendelse og systemisk usynlighed, der skaber en negativ spiral. Artiklen bidrager med detaljer om konsekvenserne for borgeren på gadeplan.
- **Udgivelse 3:** I gadens skygge – skjulte barrierer for grønlandske hjemløse i Danmark. Fokus på herbergmiljøet og de komplekse problemer, der forværres af strukturelle barrierer. Artiklens formål er at give indføring i et kompliceret samspil af flere dynamikker, der påvirker de hjemløses marginaliseringsproces.
- **Udgivelse 4:** A gate to hell. Fokus på velfærdsmigration inden for rigsfællesskabet, og hvordan Danmark er uforberedt på at effektivisere rettigheder for grønlandske borgere. Engelsksproget artikel med fokus på at italesætte problematikken i en international kontekst.

Kapitel 5: Afhandlingens resultater og bidrag til det ekstra "lag"

Kapitlet gennemgår og udfolder afhandlingens resultater i form af både overordnede og konkrete fund af systemiske barrierer. Først beskrives det overordnede fund af den samlede sum af barrierer, der tilsammen skaber strukturel vold ved at forhindre en lige adgang til hjælp, og derigennem forværrer borgerens socioøkonomiske og kulturelle forhold.

Herefter gennemgås og udfoldes de konkrete og specifikke systemiske barrierer.

Efter en forklaring af de tekniske og de systemiske fund, beskrives det samlede billede af de systemiske barrierer som, borgeren møder i sin helhed for at give et indblik i den samlede proces, som borgeren går igennem i mødet

med Danmark. Dette illustreres med empiriske eksempler for at vise, hvilken adfærd og menneskelige konsekvenser, der er resultatet af disse barrierer. Formålet er at sætte en streg under pointen omkring diskrepansen mellem lovgivningens formål, og hvad borgeren rent faktisk oplever.

Pointerne fra kapitlet afrundes i et analysesammendrag.

Kapitel 6. Forslag til løsninger

I kapitlet præsenteres forslag til at nedbryde de strukturelle barrierer, der er identificeret igennem afhandlingen. Anvendelsen af ILO-konventionen nr. 169 diskuteres som løsningsmulighed til at adressere strukturelle barrierer og sikre lige adgang til velfærdsydelser.

Specifikke tiltag diskuteres som mulige løsninger for at håndtere konkrete systemiske barrierer. Sidst præsenteres et forslag med fokus på en boligløsning uden for herbergmiljøet.

Indholdsfortegnelse

Resume	2
Kort præsentation af afhandlingens fire udgivelser	3
Læsevejledning til afhandlingens kappe	5
Kapitel 1. Det ulige udgangspunkt for borgere af rigsfællesskabet	11
Indledning	11
Problemfelt	12
Bevæggrunde for fokus i afhandlingen	13
Individets skæbne som udtryk for et strukturelt problem	14
Malik – en case om et mødet med Danmark	14
Fælles dansk statsborgerskab – et grundlæggende princip for Rigsfællesskabet	16
Migration inden for samme stat, men to forskellige verdensdele	16
Kapitel 2. Et sparsomt vidensgrundlag for handling og indsatser	20
Mangel på skriftlige kilder	20
Viden om målgruppen – Magtudredning og Hvidbogens aftryk for arbejdet med målgruppen	21
Hvidbogens aftryk for fremtidige indsatsområder	22
En fejlurdering om fremtiden	23
Kultur som dominerende årsagsforklaring	24
Kultur som primær forståelsesramme	25
En ny forståelse vinder indpas	26
ILO-Konventionen i Danmark	26
Et ændret syn på Danmarks og Grønlands indbyrdes relation	27
Kapitel 3. Metoder, felten og de mange veje hertil.	28
Videnskabsteoretisk afsæt	28
Projektets position og ophav	30
Tidslinje over mit tidligere virke	32
Skema 1. Data/empiri:	36
Mine forskellige positioner i relation til informanterne	37
Anvendte metoder – at gøre det usynlige synligt	38
Afhandlingens feltforståelse	38
Informanterne – en dialog og samarbejdsarena	38

Skema 2. Typer af informanter og deres arbejde for grønlandere i Danmark	39
Fra identifikation af problem til løsning af problem	40
At indfange det usynlige niveau	41
Feltarbejde –Fra gadens folk til Folketinget.....	42
Deltagerobservation – deltagelse på feltens præmisser.....	43
Interview – indsigter gennem samtale	45
Etiske overvejelser	46
Etikbegrebet i aktivistisk forskning	46
Position i forhold til research fatigue.....	47
Den etiske forpligtelse til informanterne.....	48
Relation med informanter	48
Relation til fagfolk	49
Relation til politiske og forvaltningsmæssige niveau	49
Relationer til hjemløse	50
Kapitel 4. Artiklernes bidrag til afhandlingen	51
Artiklens indbyrdes forhold og fokus	51
Gennemgang af de fire udgivelser	53
Udgivelse 1: Socialpolitiske barrierer i rigsfællesskabet – Strukturel vold mod udsatte grønlandere i mødet med Danmark.....	53
Udgivelse 2: Systemiske paradoks øger hjemløshed af grønlandere i Danmark.....	54
Udgivelse 3: I gadens skygge – Skjulte barrierer for grønlandske hjemløse i Danmark.....	56
Udgivelse 4: A gate to hell.....	58
Kapitel 5. Afhandlingens resultater og bidrag til "det ekstra lag"	60
Det ekstra lag.....	60
Gennemgang af projektets fund	61
De systemiske barrierer	62
De menneskelige konsekvenser af de systemiske barrierer	69
Systemisk usynlighed ved ankomsten	69
Ingen tilknytning, ingen boligindsats	70
Analysesammendrag	73
Kapitel 6. Forslag til løsninger	76

ILO-konventionen – en samlet løsning.....	76
Konkrete løsninger.....	79
Tilknytningskravet.....	79
En tryk start – anbefaling på boligindsatser.....	80
Reel oplysning om faktiske forhold.....	81
Et fælles ansvar – en fælles løsning.....	81
Litteraturliste.....	83
Artikel udgivelse 1.....	89
Artikel udgivelse 2.....	98
Artikel udgivelse 3.....	111
Artikel udgivelse 4.....	130

Kapitel 1.

Det ulige udgangspunkt for borgere af rigsfællesskabet

Afhandlingens problemfelt, baggrund og rigsfællesskabets betydning for emnet.

Indledning

Afhandlingen undersøger, hvordan grønlandske borgere bliver udsat for en systemisk diskrimination i blandt andet kommunal sagsbehandling pga. deres position mellem grønlandsk og dansk lovgivning, og hvordan dette lovmæssige ingenmandsland forøger deres risiko for langvarig hjemløshed.

Arbejdet med denne afhandling har ikke været en lineær proces; det har været en flerdimensionel rejse både i tid, rum, erkendelse og analyse. Jeg har genbesøgt tidligere indsamlet data ud fra det nuværende vidensgrundlag og analyseret nutidens observationer med et stort bagkatalog af tidligere oplevelser i felten. Tidligere arbejde og empiri har ledt mig på sporet af et problem, som jeg i dette projekt har undersøgt ud fra en forståelse, der har krævet mange år at nå frem til. Jeg har været særligt nysgerrig på at undersøge forhold, som jeg har konstateret de menneskelige konsekvenser af, men som indtil dette projekt, har været underbelyst og udefineret. Da jeg, som uddybet i kapitel 3, har arbejdet med målgruppen gennem mange år forinden, er min udgangsposition for dette projekt, at jeg har kunnet trække på et allerede stort bagkatalog af viden, fordi jeg allerede har brugt lang tid på at dissekere problemstillingen fra mange forskellige vinkler. Som et eksempel på min ikke-lineære proces er mit fund af konsekvenserne af Grønlands undtagelse fra *Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område*, til dagligt kaldet Retssikkerhedsloven. Dette har vist sig at være et helt centralt fund. Det ligger flere år tilbage i tiden, at jeg første gang i en telefonsamtale med en embedsmand fra Socialministeriet erfarede, at Grønland er undtaget fra Retssikkerhedsloven, som er den lov, der skal sikre, at udsatte borgere får de rettigheder og den hjælp, som de har krav på i deres sag hos kommunen. Jeg erfarede Grønlands undtagelse fra denne lov i en samtale, hvor jeg fulgte et spor om, hvorfor grønlandske kommuner ikke skulle betale refusion for herbergpladser, som andre danske kom-

muner. Min nysgerrighed på denne undtagelse fra loven blev vakt, og jeg har opdaget flere og flere konsekvenser, der hænger sammen med denne undtagelse. Efter denne opdagelse bredte min erkendelse sig gradvist, og i de følgende år identificerede jeg flere og flere systemiske barrierer, som jeg nu kunne spore tilbage til denne undtagelse. Jeg havde kendt til problemerne, men ikke ophavet og hvad jeg nu kunne analysere som en kerneproblematik. Jeg havde blot hørt en forklaring om, at grønlandske borgere altid var en yderst vanskelig gruppe at arbejde med, fordi alting gik i stå. Ingen havde identificeret det systemiske ophav i dybden, selvom der var en enighed blandt fagpersoner om, at statsborgerskabet også ”spændte ben”, som det blev kaldt. De fagfolk, jeg mødte, der arbejdede med hjemløse grønlændere, forklarede det med, ”kompleksiteten hos alle udsatte borgere plus ”et ekstra lag”.

Når jeg deltog til faglige konferencer og netværksmøder, talte vi tit om et forhold, der blev omtalt som den grønlandske kultur eller en særlig ”grønlandskhed”, som man kunne mærke i arbejdet med marginaliserede grønlændere, men som man ikke kunne beskrive eller definere. Men det blev forklaret som en årsag til, hvorfor grønlandske borgeres sager og sagsbehandling gik i stå på en måde, som ikke skete i samme grad som andre marginaliserede borgere. Ingen kunne rigtig definere dette *ekstra lag*. De kunne bare ”mærke det”. Som en følge af denne holdning, oplevede jeg, at meget af ansvaret blev skubbet over på borgeren og ”deres grønlandskhed”, frem for at stille spørgsmål ved, hvad disse problemer med den særlige status af dansk statsborgerskab, egentligt medførte, i en forvejen vanskelig situation. Derfor blev formålet i dette projekt at identificere og belyse dette ”ekstra lag”, som jeg definerer som strukturelle lag, frem for en ”grønlandskhed”. Ved at undersøge dette ekstra lag kan projektet bidrage til at vise, hvorigennem der opstår en ulighed for grønlandske borgere i Danmark, som vi blandt andet ser manifesteret i en overpræsentation af hjemløshed (Benjaminsen, 2019, 2022, 2024).

Afhandlingens opbygning afspejler min egen proces, hvor empirien og min fortolkning, igennem en årrække, nu har bevæget sig i en spiral mod nye indsigter og fortolkninger, som en hermeneutisk spiral. I sidste ende i arbejdet med afhandlingen har fortolkningen nået et niveau, hvor det ikke blot italesættes som en problematik, men også kan give et modsvar til problemet i form af forslag til løsningsbidrag.

Jeg anvender i denne afhandling betegnelsen *grønlænder*, da det er grønlændere, som informanterne selv har anvendt i samtaler med mig. Jeg anerkender fuldt ud, at det er et ordvalg, der er i opbrud, og at andre betegnelser, såsom inuit, på visse måder vil være mere korrekt. Så, selvom andre af mine informantgrupper, såsom NGO’er, bruger betegnelsen inuit, har jeg valgt at anvende det begreb, som gadefolket bruger om sig selv.

Problemfelt

I dette projekt undersøger jeg, hvilke strukturelle forhold, såsom systemisk diskrimination, der forstærker den allerede komplekse situation for grønlændere i det danske hjemløsemiljø. I afhandlingen refererer anvendelsen af strukturelle forhold til systemiske forhindringer, der begrænser grønlandske borgeres adgang til muligheder, rettigheder og ressourcer i det danske samfund. Fokus ligger på de barrierer, som grønlandske borgere møder, og som andre danske statsborgere ikke på samme måde er begrænset af. De strukturelle forhold, der beskrives i dette

projekt, er indlejret i lovgivning, institutioner, politikker og skønsmæssige fagvurderinger i sagsbehandlingssituationer. Mit forsøg på at forklare grønlandske borgeres marginaliseringsproces sker gennem et fokus på mødet mellem borgeren og systemet, ved at belyse den strukturelle dimension, der påvirker de sociale processer, der i sidste ende kan føre til marginaliseringen og fastholdelse i en udsat position. Med det strukturelle som centrum i denne afhandling har jeg i høj grad fokus på processen rundt om mennesket, der bliver hjemløs og ikke blot selve den hjemløse person.

Der findes kun sparsomme data om hjemløse grønlændere i Danmark, da de som danske statsborgere, som hovedregel ikke bliver særskilt registrerede. De tilgængelige registerdata, vi har til rådighed, f.eks. den tilbageværende hjemløsetælling, bekræfter en overrepræsentation. Hjemløsetællingen fra 2024 viser, at personer med grønlandsk baggrund udgør ca. 7 % af de hjemløse i Danmark (Benjaminsen, 2024). Hvis vi tager udgangspunkt i de seneste tre hjemløsetællinger, viser de et tal på omkring 400 grønlandske hjemløse. Hvis man modregner dette med befolkningsandelen på ca. 17.000 grønlændere, bosiddende i Danmark, burde der kun være 17 grønlandske hjemløse i hele Danmark, hvis det skulle svare til den "normale" procentvise forekomst af hjemløse i Danmark. Ligeledes viste en registerbaseret SFI-undersøgelse fra 2015, at forekomsten af brugere af herberg (§110) var omkring 50 gange højere blandt grønlændere end blandt den øvrige befolkning (Baviskar, 2015:11).

Det er sandsynligt, at tallet er endnu højere, end de tilgængelige kvantitative data viser, da der er en række metodiske problemer i forhold til at indfange omfanget af grønlandske hjemløse i Danmark, hvilket jeg uddyber i artikeludgivelse nr. 3, *I gadens skygge* (Schiermacher, 2025).

Bevæggrunde for fokus i afhandlingen

I mit fokus på strukturelle årsager bevæger jeg mig i en anden retning end, hvad der tidligere har været afdækket i viden om udsatte grønlændere i Danmark. Den tidligere viden uddybes i kapitel 3. Afhandlingens fokus på den strukturelle del af problemstillingen betyder ikke, at jeg frakender andre forhold af betydning. Det er et valg, taget ud fra, at det jeg undersøger, er så komplekst i sig selv, at jeg har valgt at gå i dybden frem for at gå i bredden. Mit mål er ikke at underkende de tidligere og nuværende studier af udsatte grønlændere, men at supplere den kulturelle og socioøkonomiske vinkel med viden om de systemiske og strukturelle forhold. Jeg ser et stort behov for at afdække dette strukturelle problem, hvis der skal ske en forandring for gruppen af hjemløse grønlændere. Jeg har en ambition om, at jeg – ved at belyse problemet og have en advokerende tilgang til mine fund – kan bidrage til et ændret syn på, hvordan vi fremadrettet skal anskue målgruppen og forstå samspillet mellem flere lag, end det der hidtil har været tilfældet.

Det er centralt for afhandlingen at belyse den effekt og de menneskelige omkostninger, som viser den kompleksitet, som grønlandske borgere møder – herunder strukturel vold – og betydningen i form af udsathed blandt grønlandske borgere i Danmark. Hjemløshed er i sig selv en kompleks situation at befinde sig i. Hjemløshed blandt oprindelige folk er endnu mere komplekst. Hjemløshed hos grønlændere som oprindeligt folk i et postkoloniale samfund

med rigsfællesskabets aftaler og kulturforskelle tilføjer endnu flere lag til kompleksiteten – både på individ- og samfundsniveau. Dette projekt belyser de mange komponenter og det samspil af dynamikker, der har betydning for situationen for hjemløse grønlandere. Analysen viser de forhold, som er den mindre synlige bagside af rigsfællesskabet, og hvordan opdelingen i ansvarsområdet, i samspil med den fri bevægelighed, efterlader en sårbar gruppe i en position, hvor de ikke reelt kan tilgå eller profitere af de formelle rettigheder, som de i kraft af rigsfællesskabet er tiltænkt.

Individets skæbne som udtryk for et strukturelt problem

Mills' teori om *den sociologiske fantasi* (Mills, 1959) er et slags program for en engageret og samfundsrelevant socialvidenskab og er anvendelig til at vise, hvordan vi som forskere kan bruge vores informanternes individuelle oplevelser til at forstå sammenhængen mellem individets oplevelse og de samfundsmæssige strukturer. Mills argumenterer med sin teori for, hvordan individuelle forhold som fattigdom eller arbejdsløshed er udtryk for – og forbundet med – samfundsmæssige problemer som f.eks. en økonomiske krise. Mills' teori er anvendelig til at vise, hvordan større sociale kræfter påvirker individers liv, ud fra et standpunkt om at bruge sociologien som et redskab for kritisk tænkning og samfundsforandring. (Mills, 1959). Ud fra tanken i Mills' ide om mødet mellem den lille historie (everyday troubles) i den store historie (societal issues), vil jeg indlede afhandlingen med at fortælle om mit møde med en ung grønlandsk mand, som for mig er en tydelig fortælling, der kan udtrykke den store samfundsmæssige historie. Jeg mødte en ung mand, lad os kalde ham Malik, i København, da han var 21 år. Kort tid før var ankommet til Danmark. Maliks oplevelser, og hvordan han i sit møde med Danmark blev afmægtig i situationen, er for mig en kulmination på de skæbner, jeg har oplevet i feltet. Det er også en motivation til, at jeg som Mills påpeger, ser et stort behov bruge min forskning til at gå kritisk til værks for at skabe en forandring og bidrage til positive forandringer.

Malik – en case om et mødet med Danmark

Malik boede i det meste af sin barndom på børnehjem i Grønland. Som teenager kom han til forskellige plejefamilier rundt om i Grønland, en tid han altid talte godt om, når han fortalte mig om det. Hans mor var død som hjemløs i Danmark, og hans stedfar var fortsat en del af det grønlandske hjemløsemiljø i København. Hans biologiske far kendte han ikke. Malik tog stærkt afstand fra det miljø, der havde kostet hans mor livet, og som hans stedfar fortsat var en del af. De repræsenterede alt, hvad han foragtede og ikke selv ville være. Som 21-årig søgte han til Danmark, hvor jeg mødte ham. Han var alene i verden og havde stort set intet netværk, efter han som 18-årig blev sluppet af systemet i Grønland og ikke havde noget efterværn at støtte sig til. Han søgte til København med drømmen om at få et arbejde og et sted at bo. Dette viste sig at være mere vanskeligt, end han havde forestillet sig. Han ankom tomhændet og uden en adresse og mødte et system, der betragtede ham som dansker. Han måtte klare sig på samme vilkår, som hvis han var født og vokset op i Danmark, og ikke – som i tilfældet – var opvokset i Grønland 4.000 km væk i en anden verdensdel og en anden kultur.

Malik drømte om at blive postbud. Han havde arbejdet som post i Grønland og ville gerne fortsætte med det i Danmark. Det var med dette udgangspunkt, at jeg mødte ham. Han søgte hjælp til at finde job og et sted at bo, men medbragte ikke andre ressourcer end lysten til at tage fat. Han vidste intet om det danske system. Jeg hjalp ham med den første kontakt til jobcentret, men de vurderede ham som ordblind og satte ham på et danskursus som aktivering uden rigtigt at forklare ham, hvad det var, han skulle leve op til, og uden at tilbyde en ordblindestøtte til at klare heldagsundervisning hver af ugens fem dage.

For at han ikke skulle overnatte hos sin stedfar i et miljø præget af alkohol, hjalp jeg ham med at finde en ungdomsbolig for udsatte unge, da han endnu ikke havde en indtægt. Men Malik kendte ikke det danske jobcentersystem, og kunne ikke imødekomme at sidde stille syv timer om dagen for at lære dansk som ordblind. Han ville bare gerne have et rigtigt arbejde. Malik begyndte at blive sanktioneret for ikke at følge sin danskundervisning. Uden penge til hverken mad eller andet kunne han, som sanktioneret, ikke betale sin husleje. Malik begyndte at udtrykke en afmægtighed over, at han ikke kunne finde fodfæste og ikke kunne afkode, hvordan han skulle få tingene til at lykkes. Han havde svært ved at kommunikere med sin sagsbehandler. Jeg selv og andre kollegaer forsøgte at få en anden aftale med jobcentret, da vi kunne se, at han blev helt tabt i systemforståelsen. Jo mere han blev sanktioneret, jo mere afmægtig og selvdestruktiv blev han. På grund af den manglende økonomi betalte han ikke husleje, og blev til sidst sat ud og stod som hjemløs. Han måtte modvilligt flytte hjem til sin stedfar få måneder efter ankomsten til Danmark gik det hurtigt ned ad bakke. Malik begyndte at færdes i samme netværk som sin stedfar på gaden i Sydhavnen. Her kunne han overleve via vennetjenester, men det betød også, at han begyndte at drikke sammen med den yngre del af de andre grønlændere på gaden. Han kom ikke længere til vores aftaler, og de gange jeg mødte ham, var han påvirket af alkohol, hvilket han ikke tidligere havde været. Der gik nogle måneder, før jeg stødte på ham igen. Han var meget fuld og havde mistet flere af sine tænder i munden, og så på alle måder rigtig dårlig ud. Jeg skulle selv på barsel og mistede helt kontakten til ham det år, jeg var væk. Kort tid efter at jeg vendte tilbage fra barselsorlov, blev jeg kontaktet. Malik var død, 24 år gammel af tuberkulose, en sygdom man ikke længere dør af, medmindre man ikke søger hjælp. Han havde levet den sidste tid på et herberg i København, og personalet fortalte mig efterfølgende, at han havde været så langt ude og selvdestruktiv, at han ikke var til at nå ind til.

Mills argumenterer for, at mange individuelle problematikker i virkeligheden er forankret i samfundsmæssige strukturer og historiske processer, og ved at anvende den sociologiske fantasi til at forbinde de ”små historier” til den ”store historie”, kan det føre til en dybere forståelse af både individet og samfundet som helhed. Selvom Malik havde en hård opvækst med sig, er historien om hans møde med Danmark en vigtig fortælling om, hvilke skæbner jeg støder på. Der er noget galt, når en ung mand – der som det eneste ønsker sig at arbejde som postbud og en tryk bolig – 3 år senere dør på et dansk herberg. Socialpolitikken i rigsfællesskabet fejler ved at forvente, at grøn-

landske borgere forventes at kunne ”begå sig” sig i det danske samfund. Herudover tilbydes de ikke, som andre migrationsgrupper, en overgangshjælp til at lappe vakuum mellem grønlandsk og dansk lovgivning, fordi det politisk er besluttet, at de i kraft af rigsfællesskabet er født som danskere. Jeg ønsker med dette at bidrage til at skabe en bedre helhedsforståelse, og at udfordre og nuancere det nuværende vidensgrundlag.

Fælles dansk statsborgerskab –et grundlæggende princip for Rigsfællesskabet

For at klarlægge, hvorfor vi overhovedet har en situation i Danmark, hvor der forekommer en migrationsbevægelse mellem Grønland og Danmark, der koster menneskeliv som Maliks, må vi først kende til rigsfællesskabets opbygning på socialområdet samt dynamikken i migrationsbevægelsen internt i rigsfællesskabet.

Rigsfællesskabet er en politisk konstruktion, der forbinder Danmark, Grønland og Færøerne under én stat. Rigsfællesskabet kan – på trods af ønsket om ligestilling af landene – anses som en moderniseret form for kolonialisme, hvor forholdet og beslutningsmagten stadig er ulige fordelt (Hermann, 2021; Olsvig, 2015). En af de konstruktioner, der er tænkt som et positivt forhold for at give ligeværdighed, er, at Rigsfællesskabets borgere er indbefattet af et fælles dansk statsborgerskab, og dermed ligestillet i borgerrettigheder. Med det danske statsborgerskab følger også en fri bevægelighed mellem lande, og du kan frit bosætte dig i hvilket af de tre lande, du ønsker.

Grønland og Færøerne har opnået forskellige grader af selvstyre, men forholdet er endnu stadig præget af, at Danmark bevarer kontrol over centrale områder som forsvar, udenrigspolitik, statsborgerskab, valuta og højesteret. Grønland har selv kontrol over de fleste områder som f.eks. socialområdet. Det betyder, at Grønlands Selvstyre i dag selv lovgiver, administrerer og finansierer sociale forhold uden direkte styring fra Danmark. Ansvarsopdelingen mellem Grønland og Danmark på socialområdet, i kombinationen det fælles statsborgerskab, giver i sin nuværende form, en række problemer i forhold til migrationen fra Grønland til Danmark, hvilket er en pointe, som jeg uddyber og vender tilbage til flere gange i løbet af afhandlingen.

Migration inden for samme stat, men to forskellige verdensdele

Der forgår betydelig migration fra Grønland til Danmark. I en periode over 20 år med målinger på emigration, er der hvert år i gennemsnit emigreret mellem 1.200-1.300 borgere, født i Grønland, til Danmark (Grønlands statistik, 2024). Det er ca. 2,3% af den samlede befolkning i Grønland. Dette drejer sig om alle typer af samfundslag, og tæller eksempelvis også de studerende, der kommer til Danmark i forbindelse med studie.

Lig andre migrationsbevægelser sker migration mellem Grønland og Danmark hos den sårbare del af befolkningen, med udgangspunkt i drømmen om noget andet og noget bedre (Schiermacher 2020). Der er en lang række forhold i Grønland, som har betydning for migration fra Grønland til Danmark. En stor del af at migrationen handler om de væsentlige forskelle, der er på velfærdssystemet og velfærdsydelser mellem Grønland og Danmark, især en boligmangel i Grønland. Denne type af velfærdsmigration i rigsfællesskabet diskuteres i afhandlingens artikeludgivelse nr. 4, *A gate to hell* (Schiermacher & Arnfjord, 2025). Artiklen peger på et paradoks i, at det danske

velfærdssystem ikke er tilstrækkeligt tilpasset til at kunne imødekomme denne grønlandske indvandring, på trods af deres rettigheder som danske statsborgere. Hvilket skaber betydelige barrierer for grønlændere, der har svært ved at navigere i systemet og få den nødvendige hjælp.

Fordelen ved den frie bevægelighed og rettigheder som dansk statsborger er tiltænkt at gælde for alle, men der er en række forhold, der står i vejen for en succesfuld migration inden for rigsfællesskabet – især når det drejer sig om den mere sårbare del af befolkningen. Oprettelsen af sociale systemer i rigsfællesskabets medlemslande blev oprettelsen af systemer, som ikke kommunikerer på tværs af landene (Arn fjord & Andersen, 2014), på trods af, at det grønlandske system er en kolonibetinget overført model, der ikke er tilpasset grønlandske forhold (Schiermacher & Arn fjord 2021). Alt i alt giver opbygningen en række problemer, som der fortsat er efterdønninger af, både for borgere i Grønland og for grønlandske borgere i Danmark. Dette uddybes i artikeludgivelse nr. 1 (Schiermacher & Arn fjord 2021). Den politiske ansvarsfordeling på socialområdet er struktureret således, at det er Grønlands ansvar at varetage indsatser for grønlændere bosat i Grønland, mens det pålægger Danmark at varetage grønlændere bosat i Danmark. Den skarpe ansvarsopdeling har en række negative konsekvenser, som ikke er kompatible med de faktiske forhold inden for bevægelsen imellem Grønland og Danmark. En række rapporter og undersøgelser har påvist, at mødet med Danmark kan være meget udfordrende for en stor minoritet af grønlændere (Schiermacher, 2020 & 2018; RSU, 2016 & 2014; SFI, 2015 & 2011; IMF, 2015; CKA, 2006; Socialministeriet, 2003; Togeby, 2002).

Det er i denne sammenhæng en vigtig pointe, at grønlandske borgere, ikke som andre migrationsgrupper, er omfattet af en integrationsindsats. De grønlandske borgere skal, som danske statsborgere, håndtere mødet med Danmark på egen hånd, hvilket – som ovenstående case med Malik, kan skabe omfattende problemer. Dette nuanceres i afhandlingens fire artikler. Grønlandske borgere er, i alle andre henseender end på deres pas, først og fremmest et grønlandsk folk, i forhold til et dansk folk. I kraft af deres statsborgerskab betragtes de systemisk som danske, frem for at have en skelnen, der f.eks. kunne hedde borgere af rigsfællesskabet, som imødekommer de udfordringer, der er ved at være født i et andet land og en anden kultur og systemforståelse. I 2024 blev det vedtaget, at grønlændere nu kan få et grønlandsk pas, men ikke noget om, hvilke problematiske systemiske forhold dette vil ændre på.

Der er både tydelige grunde og mindre synlige grunde til, når migration mislykkes, og i sidste ende er med til at danne en overrepræsentation af grønlandske hjemløse i Danmark. På trods af at landene er tæt forbundet, er realiteten for, hvad der møder mange af de grønlændere, der flytter til Danmark, ofte langt fra, hvad de havde drømt om. En informant fra hjemløsemiljøet fortæller om det danske statsborgerskab, efter hun er kommet til Danmark:

”Jeg havde slet ikke forestillet mig, at det ville være så hårdt. I vores dåbsattest står der, at vi er danske statsborgere. Så jeg troede, at når vi flyttede herved, ville de tage vare på os, ligesom de gør derhjemme. At vi ville blive behandlet som ligemænd. Men det mærker jeg ikke.”

Den frie bevægelighed mellem Grønland og Danmark er for de fleste en fordel, men har den bagside, at det muliggør at tage af sted uden forberedelse og uden basale resurser til at skulle etablere sig i et nyt land. Det sker i stedet med udgangspunkt i en forhåbning, som er et udtryk for den push og pull-effekt, der er en afgørende faktor i migrationsprocesser. Dette gælder også for den migration, vi ser fra Grønland til Danmark for den sårbare del af befolkningen. Begreberne ”push” og ”pull” faktorer blev introduceret i *A Theory of Migration* (Lee, 1966). Push og pull-faktorer i forbindelse med migration, tager udgangspunkt i en forhåbning om en bedre livssituation. Push-faktorerne i hjemlandet binder sig ofte til forhold som arbejdsløshed, usikre boligforhold og politisk uro. Det kan også være mere individuelle forhold, som behov for at komme væk fra en konflikt. Disse forhold motiverer til at forlade stedet (Lee, 1966). Pull-faktorer er forventninger om positive forhold i destinationslandet, såsom bedre jobmuligheder, højere levestandard og bedre uddannelsesmuligheder, der tiltrækker migranter til at søge til stedet. Migration er påvirket af en vekselvirkning mellem disse to forhold (ibid.) Et ønske om at forlade en given situation og et samtidig håb om at opnå andre forbedrede livsvilkår. Der er ingen tvivl om, at boligproblematikken har stor betydning som push-faktor og årsag til, hvorfor mange grønlændere flytter til Danmark. Problemet er, at pull-faktoren, i form af boligmarked i Danmark, ikke står mål med ønsket, og realiteterne er meget anderledes end forventet. Især hvis man ankommer uden at have medbragt nødvendige økonomiske resurser til opstart af en ny tilværelse, og samtidig heller ikke er skrevet op på boligventelister, forstærkes de hårde vilkår. Det danske boligmarked viser sig for mange at være svært tilgængeligt. De fleste vil nok nikke genkendende til tanken om, at det kræver resurser som en bolig for at etablere sig i et nyt land. Samtidig gælder det, at man har de bedste muligheder for at kunne skaffe og beholde en bolig, hvis man har et forsørgelsesgrundlag på plads, som f.eks. et arbejde eller en opsparing. Den slags forberedelser sker i få tilfælde for den sårbare del af den grønlandske befolkning, som, mere eller mindre spontant, flytter til Danmark uden mere forberedelse, end andet end drømme og håb på lommen. Samtidig er det danske system ikke opbygget til denne type velfærdsmigration fra Grønland, hvilket uddybes i udgivelse 4, *A gate to hell* (Schiermacher & Arnfjord 2025).

En informant fortæller om sin oplevelse af at rejse fra job og bolig i Grønland, men ikke at have planlagt, hvordan han skulle finde tilsvarende job og bolig i Danmark:

”Jeg var utålmodig, så jeg rejste tidligere end planlagt. Det der med at tage af sted tidligere eller uorganiseret planlægning gør, at man bliver hjemløs, når man kommer til Danmark. Det oplevede jeg selv. Jeg var selv hjemløs i cirka to år, før jeg fik egen lejlighed her i sidste år.”

I undersøgelsen *Fra Grønland Til Gaden* (Schiermacher 2020) om migrationsforholdet mellem Grønland og Danmark er det tydeligt, hvor lidt forberedelse, der finder sted. Konklusionen i undersøgelsen var, at årsagen til, at migrationsprocessen går galt, er samspillet mellem disse to forhold: 1) Manglende viden om danske forhold/manglende forberedelse på vilkårene i Danmark. 2) Mødet med Danmark/indgang til samfundet via udsatte miljøer. Dette er et grundlag, som har haft betydning for denne afhandlings fokus.

Ovenstående faktorer og dynamikker bevirker, at vi, for nuværende, har en situation, hvor manglende sammenhængskraft på socialområdet i rigsfællesskabet skaber en samfundsmæssig problematik, hvor grønlandske borgere, der migrerer med udgangspunkt i håbet om en anden tilværelse, ender i social udsathed i Danmark. Dette er ikke kun en bekymrende samfundsproblematik for Grønland. Det er også en menneskelig tragedie, som hvert år koster menneskeliv på gaden. En informant fra hjemløsemiljøet fortæller:

”Mange bliver hængende. De får det ikke bedre af det, de får det værre. Siden 2012 – jeg ved ikke hvor mange, der er døde på den ene eller den anden måde, dvs. druk, selvmord. Jeg har haft tal på dem før, men det har jeg ikke i dag. Man får ikke hjælp her. De må klare det selv, men mange af dem går ned med druk og misbrug, den ene efter den anden. Så er det, man hører: Han er død, hun er død.”

I næste afsnit vil jeg beskæftige mig med det vidensgrundlag, som har dannet baggrund for indsatsen for målgruppen i Danmark.

Kapitel 2.

Et sparsomt vidensgrundlag for handling og indsatser

For at kunne adskille, hvad projektet bidrager med af ny viden, må vi først forstå, hvordan man hidtil har anskuet målgruppen, og hvilket begrænset vidensgrundlag det har taget udgangspunkt i.

Mangel på skriftlige kilder

Der er mangel på kilder, der kan beskrive de socialfaglige- og politiske tanker/policy-dokumenter bag arbejdet med denne målgruppe gennem de sidste 40 år fra da gruppen først begyndte at dukke op i Danmark i 1970'erne. Jeg brugte derfor de første 6 måneder af arbejdet med afhandlingen til at forsøge at få et historisk overblik over, hvilke indsatser der har været, hvilke midler der er blevet givet og anvendt, og hvad den politiske dynamik har været omkring målgruppen. Dette viste sig mere vanskeligt end forventet. Første stopklods var, at meget af den viden, der i princippet kunne findes, burde findes hos Socialstyrelsen. Det viste sig dog, at Socialstyrelsen ikke længere har dokumenter fra før 2006 til rådighed. Disse lå på Landsarkivet. Og jeg fik afslag på min ansøgning om at få indsigt i disse hos Landsarkivet. De fagspecialister fra Socialstyrelsen, som jeg søgte aktindsigt hos, kunne derfor ikke give mig andet information end det, jeg selv kunne finde på deres hjemmeside mm. Hvilket var ret sparsomt.

Jeg tænkte, at de bedste skridt kunne være at følge et pengespor, men også et overblik over, hvilke indsatser der har været. For at skaffe viden, skrev jeg f.eks. til de grønlandske folketingsmedlemmers sekretariat for en oversigt på bevilligede puljer gennem tiden. De kunne heller ikke give et entydigt svar. Jeg kontaktede socialministeriet med en række spørgsmål, men de kunne heller ikke give mig et fyldestgørende svar. For at nå et spadestik dybere, forsøgte jeg mig med aktindsigt hos både Socialstyrelsen, Socialministeriet og Grønlands Selvstyre, men dette gav meget lidt, og ikke andet, end at det var meget tidskrævende. Konklusionen blev, at det var meget svært at lave den historieskrivning, jeg efterspurgte. Jeg begyndte i stedet at indkredse svar på mine spørgsmål ved at kontakte mundtlige kilder, som jeg vidste havde været tæt på beslutningsprocesserne igennem tiden. Det talte blandt andet tidligere Socialminister Henriette Kjær, som igangsætter arbejdet med Hvidbogen, og førnævnte, mangeårige ansvarlige for det grønlandske område i Socialstyrelsen, Lise Poulsen. Derudover kontaktede jeg repræsentanter fra de NGO-aktører og embedsmænd, der havde været med til at præge arbejdet med grønlændere i Danmark i 1990'erne og 00'erne. Disse interviews gav mig en del af de svar, jeg ledte efter, men samtidig bekræftede disse interview i høj

grad, hvor lidt viden og sammenhængskraft, der har præget arbejdet med målgruppen. F.eks. fortæller Lise Poulsen, da jeg interviewede hende, på trods af i mange år selv at have været ansvarlig for området:

”En ting, som jeg synes, der er problematisk ved det her område, det er alle de uimodsagte myter, der er på det her område. Fordi, når vidensgrundlaget er så lille, det må du jo også have oplevet i forbindelse med din research, altså, der er ved gud ikke ret meget viden om grønlændere i Danmark.” (kilde: Eget interview, aug. 2022)

Viden om målgruppen. Aftryk der har haft betydning for arbejdet med målgruppen

I 1970-80'erne bragte grønlandske medier en række artikler om flytning fra Grønland til Danmark, der beskrev situationer med ringe forberedelse fra begge landes side, med det resultat, at mange – især unge – grønlandske tilflyttere risikerede at blive udsatte (AG 114, 1974, 121, 1981). Dette var det første tegn på at italesætte gruppen af udsatte og hjemløse grønlændere i Danmark. I 1988 blev der udgivet en rapport, hvor en gruppe grønlændere i København gentagne gange er beskrevet som truet af de samme problematikker, som er tilfældet i dag: *”For adskillige af de unge grønlændere, der prøver at løse deres problemer i Grønland ved at rejse til Danmark på enkeltbillet, bliver mødet med det danske samfund ofte et antiklimaks, hvor kulturchok, sprogbarriere og manglende sociale rammer kommer til at understrege den splittede identitet (...) En stor del af grønlændere i Christiania kan karakteriseres som en gruppe af unge uden opfattelse af egne fremtidsudsigter. De fremtræder ofte med en vegeerende holdning til tilværelsen, og hvor de unge er svære at motivere til noget fremtidsrettet”* (Egmont Fonden, 1988:104).

I mange år frem var der meget begrænset fokus på gruppen, indtil Lise Togeby, som en del af Magtudredningen for Folketinget, i 2002 udgiver *Grønlændere i Danmark – en overset minoritet* (Togeby, 2002). Bogen undersøger, hvorvidt grønlændernes formelle danske statsborgerskab medfører et medborgerskab i det danske samfund. Togeby fremhæver, at der er en betydelig gruppe af grønlændere i Danmark, der er udsatte og marginaliserede, både økonomisk og socialt. Togeby fremhæver, at afhængighed af offentlig hjælp og manglende integration i det danske samfund er centrale faktorer for denne marginalisering. Togeby påpeger i bogen, at mange grønlændere, der flytter til Danmark, ofte mangler både de nødvendige sproglige, uddannelsesmæssige og sociale forudsætninger for at klare sig i det danske samfund. Togeby konkluderer, at de, på trods af disse problemer, ikke modtager samme integrationsstøtte som flygtninge og indvandre, hvilket kan gøre deres tilpasning vanskeligere. Uden direkte at nævne ulighed, er her i Togeby's analyser et spor af at italesætte og beskrive den ulige adgang til samfundet og årsagerne hertil. Togeby kommer også ind på at beskrive den følelse af en kombination af afmægtighed og diskrimination i mødet med systemet, som også, er omdrejningspunkt i denne afhandling. Togeby skriver:

”De grønlændere, der modtager offentlig hjælp, føler sig betydeligt oftere diskrimineret, og de befinder sig i det hele taget dårligere i Danmark end dem, der ikke er afhængige af offentlig hjælp. Allerdårligst befinder de grønlændere sig, der hverken er dansk gift eller i stand til at forsørge sig selv økonomisk. Man kan sige, at de i dobbelt forstand er marginaliserede fra det danske samfund. Og de oplever meget tydeligt denne marginalisering.” (Togeby, 2002:145)

Efter Togeby's rapport igangsatte daværende Socialminister Henriette Kjær arbejdet med Hvidbogen om socialt udsatte grønlændere. I det interview, jeg har lavet med hende, fortæller Kjær om årsagen til at lave Hvidbogen: *"Det er min tese, og det var også derfor arbejdet kom i gang. Det er jo simpelthen fordi de (grønlandske udsatte red.) er for nemme for systemerne at lægge nederst i bunken, eller fuldstændig at overse"* (kilde: Eget interview, nov. 2022).

Hvidbogen og Togeby er de første nyere mere detaljerede beskrivelser af målgruppen og behovet for en indsats over for udsatte grønlændere i Danmark. På den positive side satte disse to udgivelser fokus på gruppen af udsatte grønlændere i Danmark, der før var totalt underbelyst, hvilket Hvidbogens tekst også påpeger:

"Til trods for den voksende interesse for de etniske minoriteters økonomiske, sociale og politiske forhold i Danmark, har vi stort set ingen viden haft om grønlændere. For det første har vi ikke vidst, hvor mange grønlændere der overhovedet bor i Danmark. For det andet er der ikke megen viden om deres sociale og økonomiske forhold. Og for det tredje har vi ikke vidst, om grønlænderne bliver inddraget i de beslutninger, der vedrører deres liv i Danmark. Forklaringen er bl.a., at grønlænderne er danske statsborgere og derfor ikke er genstand for særskilt registrering" (Socialministeriet, 2003:5).

Jeg vurderer, at både Togeby og Kjær peger på en kritik af systemiske forhold for grønlandske borgere. På trods af et vigtigt aftryk og spæd start på at italesætte strukturelle problemer for grønlændere i Danmark, bliver denne pointe ikke rigtigt samlet op og taget med videre, da Socialministeriet laver Hvidbogen i 2003 om socialt udsatte grønlændere. Hvidbogen går i stedet mere i retning af kulturforskelle som fokus.

Hvidbogens aftryk for fremtidige indsatsområder

Hvidbogen bidrager til at sætte et fokus på målgruppen i gang, men bygger på et spinkelt vidensgrundlag. Lise Poulsen undrer sig, som mangeårig ansvarlig for målgruppen af udsatte grønlændere i Socialstyrelsen, over det spinkle grundlag, som viden om gruppen bygger på, og udtaler i mit interview med hende:

"Der var jo ingen vidensindsamling eller evaluering. Altså, man har hele tiden konstateret, at vi mangler viden på det her område, og alligevel – uden nogen krav til vidensindsamlingen, uden nogen krav til forskning. Det er da utroligt! Vi ved, eller der er i hvert fald en ret stor indikation af, at der er noget her, der er vanskeligere end almindelig hjemløshed. Allerede i 2002¹, der er det jo helt tydeligt, at man godt er klar over, at man mangler viden på det her område, men der går helt op ind 2017², inden man begynder at tale om penge, til at blive klogere på det her område" (kilde: Eget interview, aug. 2022).

Gennem skriftlige kilder og interview med fagfolk er historikken kommet mere på plads. Det er mit indtryk, at der har været meget få krav til viden og effekt af arbejdet med udsatte og hjemløse grønlændere i Danmark. Mange

¹ Det var i 2002, at arbejdet med Socialministeriets Hvidbog om socialt udsatte grønlændere blev iværksat"

² I 2017 fik VIVE, i form af Lars Benjaminsen, til opgave at evaluere et CTI-projekt målrettet udsatte grønlændere. Dette var første gang, at man lavede en evaluering, der skulle se på effekt af indsatsen for denne målgruppe. Alt andet op til havde været selvevaluering.

af de beslutninger, der er taget gennem tiden vedrørende, hvad der er bedst for målgruppen, er foretaget uden et vidensgrundlag for, hvilke indsatser, der ville gavne målgruppen af udsatte grønlændere bedst. Lise Poulsen underbygger min undren over, at man har sat meget få krav til viden om målgruppen. Hun siger:

”Vi kan simpelthen ikke være bekendt over for de her udsatte mennesker, at vi udsætter dem for hvad som helst, uden at ane en pind om, hvad der virker. Altså, hvis man arbejdede lige så lidt forskningsbaseret på hospitalerne med kræftbehandling og så videre, altså ... Hvem ville turde at være forsøgskanin på samme måde som udsatte borgere jo har været ift. socialt arbejde?” (kilde: Eget interview, aug. 2022).

En fejlurdering om fremtiden

Den manglende grundighed og ambition for målgruppen kommer også til udtryk i, at anbefalingerne i Hvidbogen tager udgangspunkt i en fejlforudsigelse fra Togeby om, at målgruppen vil reducere sig selv. Togeby skriver *”Alt tyder på, at der sker en forholdsvis hurtig kulturel assimilation af de børn fra blandede ægteskaber, der vokser op i Danmark. Samtidig kommer der færre og færre nye grønlændere til Danmark. Hvis udviklingen fortsætter, som den ser ud til i øjeblikket, må man nok se i øjnene, at den grønlandske minoritet i Danmark ikke blot vil være overset, men gradvis vil forsvinde”* (Togeby, 2002: 157).

Dette har vist sig at være stik i modsætning til den faktuelle udvikling, hvor vi i dag har en markant overrepræsentation. Af ukendte grunde tager Socialministeriet udgangspunkt i denne fejlforudsigelse og skriver, at målgruppen vil formindskes:

”Lise Togeby mener, at der kommer færre unge til Danmark i forhold til tidligere. Derfor har den samlede tilflytning kun været svagt stigende i mange år. Og på sigt må man forvente et decideret fald. Opfattelsen af, at der flytter stadig flere herved, er derfor ikke rigtig. Alt i alt ser indvandringen mellem Danmark og Grønland ud til at mindskes, og specielt ser det ud til, at færre grønlændere forbliver i Danmark” (Socialministeriet, 2003).

Jeg har adspurgt en af de ansvarlige embedsmænd, som skrev Hvidbogen, men hun husker ikke længere, hvorfor de antog, at dette var rigtig. Da Lise Togeby nu er afdød, kan hun heller ikke spørges om, hvorfor hun, stik imod andre migrationstendenser verden over, mente, at gruppen ville udfases.

Men konsekvensen af denne forventning om at målgruppen ville reduceres over tid, blev at nedtone/afskrive målgruppens behov. Det vigtige punkt nævnt i Togeby (200”) om manglende mulighed for medborgerskab forsvinder, og samtidig forsvinder ambitionen om at få mere viden om målgruppen også.

Tidligere Socialminister, Henriette Kjær, peger på, at gruppen – også på et politisk niveau – er ramt af en usynlighed, som har været udslagsgivende i manglende politisk opmærksomhed: *”Det her med, at de var dårlige til at*

efterspørge hjælp, det gjorde dem ligesom usynlige. Så selvom de havde et stort hjælpebehov, så bad de aldrig om noget. Så var det jo nemmest bare at lade dem være. Så blev der ikke gjort noget for dem, og det kan jeg huske, at jeg blev indigneret over” (kilde: Eget interview, nov. 2022).

Kultur som dominerende årsagsforklaring

Socialministeriets *Hvidbog om Udsatte Grønlandere* (2003) blev grundlæggende for forståelsen af målgruppen i mange år frem. I denne kortlægning beskriver Socialministeriet f.eks. kultur som værende årsag til udsathed: *”De er så at sige omfattet af normalsystemet. Problemet er i denne sammenhæng, at grønlandere i kraft af deres kulturelle og sociale baggrund har en række behov, som adskiller sig fra andre danskeres behov”* (Socialministeriet, 2003:12). Vigtigheden af kulturelle forskelle er fortsat en grundlæggende forståelse af socialt arbejde med udsatte grønlandere. Det er således også et gennemgående element i Socialstyrelsens vejledning fra 2022 (Socialstyrelsen, 2022). Forklaringer på en overrepræsentation af grønlandere i en udsat tilværelse i Danmark er primært blevet tilskrevet faktorer som kulturforskelle, koloniforholdet, social arv samt de livsbetingelser, de medbringer fra livet i Grønland. Der er intet forkert ved disse forklaringer, men disse forholder sig ikke til, hvorvidt grønlandske borgere kan tilgå samfundet på lige fod med andre, som Togeby sætter fokus på, eller om de bliver hørt og taget ansvar for i samme grad som andre udsatte borgere, som Kjær sætter spørgsmål ved.

Et primært afsæt i kulturelle og socioøkonomiske forklaringer, som de ovenstående, har i denne kontekst medført en blind vinkel for anden forskning, hvor forhold som diskrimination pga. etnicitet er veldokumenterede som udslagsgivende for ulighed i samfundet. Dette er f.eks. omdrejningspunktet i Critical Race Theory (Delgado, 2010). Eller som hjemløseforskeren Zapata påpeger, hvordan man i USA’s historie har skabt en strukturel hjemløshed ved at udelukke befolkningsgrupper fra lånemuligheder til huse: *”We structurally created homelessness for entire sets of people”* (Zapata, 2020). Som tidligere nævnt er der mangel på at belyse, om der er mekanismer, der potentielt udelukker dele af den grønlandske befolkning fra adgang til det danske velfærdssystem – og i sidste ende forværrer risikoen for hjemløshed.

Derudover kan det, som Hastrup beskriver, være problematisk, hvis man i jagten på en fællesnævner uden videre tildeler minoriteter en kulturel ”ensartethed” (Hastrup, 2003). Dette ser jeg gøre sig gældende som et problem i tilgangen til denne målgruppe. Især hvis det kulturelle er undefineret, kan det blive reproducerende forklaringer, hvis de står alene. Kulturelle årsagsforklaringer kan være mangelfulde blot ved at forudsætte en enighed og et begreb om, hvad denne kultur er. Det er jo ikke nok at sige, at grønlandske borgere klarer sig dårligt i Danmark, fordi de har en anden kultur. Denne kultur skal også defineres på en måde, som indbefatter etniciteten bredt. Ikke alle inden for den samme etnicitet definerer deres kultur ens. Der har således også været flere tilfælde, hvor den brede del af befolkningsgruppen af grønlandere i Danmark føler sig stigmatiseret i forhold til, hvordan man omtaler grønlandsk kultur i forbindelse med gruppen af udsatte grønlandere. F.eks. var det et problem, da Socialstyrelsen i 2013 lancerede en indsats kaldet ”Grønlanderstrategien” (Socialstyrelsen, 2013), da den kun omhandlede udsatte

grønlandere. Socialstyrelsen valgte derfor, efter protester, at omdøbe den til ”Strategien for udsatte grønlandere 2013-2016”³.

Kultur som primær forståelsesramme

Forståelsen af kultur som dominerende årsag til udsathed kan også have den risiko, at det bliver selvbekræftende. Der er i arbejdet med udsatte grupper risiko for *essentialisering*, hvilket indebærer, at fremfor at se udsathed som en social proces, kategoriseres det som noget, man er og en indbygget del af gruppens eller personers natur (Dencik et al., 2008). Det har en selvforstærkende effekt på mennesker i en udsat position, hvis de forventes at have en adfærd, der passer ind i kategorien udsat, hvilket kan fastfryse deres handlingsmønstre inden for en bestemt adfærd (Dencik et al., 2008). Jeg mener, at der i dette tilfælde er en risiko for, at kulturbegrebet som overvejende forklaring på udsathed, har udviklet sig til en essentialisering, hvor kultur bliver en reproducerende forklaring, såvel for borgeren selv som for andre, at udsathed blandt grønlandere i Danmark primært skyldes kultur. Dermed ikke sagt, at kulturforskelle ikke er vigtige. Den ovenstående diskussion af den fremhævede grønlandske kultur som forklaring på udsathed er ikke for at underkende kulturelle og socioøkonomiske faktorer, da de også har stor betydning og altid er relevante i forhold til udsatte grupper. Det vil f.eks. forringe dine chancer betydeligt for at komme i job, hvis du skal til jobsamtale efter at have overnattet i kaotiske tilstande på et herberg. Dermed er der socioøkonomiske vilkår, der gør det vanskeligt at bryde ud af udsathed, da adgangen til et hjem ofte kræver en indkomst. Men i tilfældet med målgruppen af marginaliserede grønlandere i Danmark er der fare for, at det hidtidige kulturelle og socioøkonomiske fokus er blevet fastlåst og har medført en blind vinkel for betydningen af de strukturelle barrierer, der forekommer. Hvis fundamentet for samfundet er ulige, vil det altid forstærke andre uligheder, så strukturelle forhold, der forhindrer en lige adgang til velfærdssamfundet, vil øge de kulturelle og socioøkonomiske barrierer. Denne dynamik med strukturer der forstærker kulturelle forskelle, ser vi f.eks. i debatten om manglende kulturtilpasset forældreskabstest for grønlandere i Danmark (Institut for Menneskerettigheder, 2023; DR, 2022). Debatten handler om at påpege det problematiske ved, at grønlandske forældre skal svare på en dansk undersøgelse, som ikke tager højde for grønlandsk kultur. F.eks. påpeger Institut for Menneskerettigheder:

”Når kommunerne undersøger grundlaget for tvangsfjernelse af grønlandske børn i Danmark, anvendes som hovedregel en række tests til måling af forældrekompetencer, som ifølge flere kilder er uegnede til formålet, da disse tests ikke er tilpasset målgruppen. Grønlandske forældre risikerer på den baggrund at opnå så lav en testscore, at det fx konkluderes, at de har nedsatte kognitive evner, uden at der er faktisk belæg for det. Sådanne potentielle fejlvurderinger kan have vidtrækkende konsekvenser for såvel børn som forældre, da de i yderste konsekvens kan være medvirkende til en tvangsfjernelse af et barn” (Institut for Menneskerettigheder, 2022).

Kommunens strukturelle barrierer stiller spørgsmål i forældreskabstesten, tilpasset deres kommunale præmis i en dansk kommunal systemforståelse, men grønlandske borgere kan, pga. kulturelle forhold som sprog og andre

³ I kraft af at jeg sad i den Nationale følgegruppe, fik jeg indsigt i denne problematik.

familiestrukturer, ikke opfylde kravene i forældreskabstesten, hvilket resulterer i en stor overrepræsentation af tvangsfjernelser af grønlandske børn. Dette er et eksempel på, at det kulturelle og det strukturelle kan hænge sammen og forstærke hinanden yderligere.

En ny forståelse vinder indpas

I 2023, da jeg var et år inde i min ph.d.-proces, skete der et skift i forståelsen af forholdene for grønlændere i Danmark. FN's Specialrapportør for oprindelige folks rettigheder, José Francisco Calí Tzay, besøgte Danmark og Grønland i februar 2023. Besøget havde til formål at vurdere situationen for oprindelige folk, især inuitterne, og at indsamle information om deres rettigheder og levevilkår. Rapporten, som Tzay udgav efterfølgende, (United Nations Human Rights Council, 2023) indeholder en række anbefalinger, der sigter mod at forbedre grønlændernes rettigheder og levevilkår i Danmark. Rapporten peger blandt andet på behovet for bedre adgang til tolkning og oversættelse, kulturelle og sproglige hensyn. Rapporten italesætter strukturelle forhold og en nødvendighed af bekæmpelse af diskrimination og racisme blandt grønlændere i Danmark. Specialrapportøren opfordrer i sine anbefalinger Danmark til at sikre, at forpligtelser, der følger af ILO-konventionen, bliver fuldt implementeret og respekteret. ILO-konventionen nr. 169 er en central folkeretligt bindende konvention, der anerkender oprindelige folks rettigheder til at bevare og udvikle deres identitet, sprog, kultur og religion. Konventionen fastslår, at stater – i dette tilfælde Danmark – skal konsultere oprindelige folk i alle sager, der påvirker dem (ILO-konvention nr. 169, 1989). Rapporten medfører konkret en opmærksomhed på ILO-konventionens anvendelsesmuligheder for grønlændere i Danmark, som bl.a. Institut for Menneskerettigheder begynder at interessere sig for.

Rapporten har også betydning for denne afhandling, i kraft af at der, med den fra officiel side, bliver påtalt, at grønlændere i Danmark er ramt af strukturelle forhold. Denne officielle melding medfører, at min forskning giver mere genklang i felten, når man nævner ord som systemisk diskrimination. Rapporten bruger ord og begreber, som jeg har brugt de seneste år, men som stadig er nye for folk at forstå i sammenhæng med grønlændere i Danmark. Med rapporten kommer der en bedre almen viden om dette, hvilket er en fordel for mig. Rapportens indhold er også en øjenåbner for mig selv til at inddrage perspektiver og forståelser af oprindelige folk mere i min dataindsamling, og selv tænke mere analyse omkring oprindelige folks rettigheder. Derfor tager udgivelse 3 og 4 også form af denne nye indsigt og inddrager forståelsen af grønlændere som oprindelige folk og ILO-konventionen i mine artikeludgivelser nr. 3, *I gadens skygge* (Schiermacher, 2025) og nr. 4, *A gate to hell* (Schiermacher & Arnfjord, 2025).

ILO-Konventionen i Danmark

I skrivende stund er det stadig et tvivsspørgsmål, i hvor høj grad, Danmark har forpligtet sig til, at grønlændere – bosiddende i Danmark – er omfattet som oprindeligt folk af ILO-Konventionen. Der er stor vægt på selvidentifikation som det fundamentale princip bag, hvem der tilhører et oprindeligt folk. Men overordnet set kan oprindelige folk beskrives ud fra disse karakteristika: Oprindelige folk er etnisk-kulturelle grupper, der har historisk kontinuitet med samfund, der eksisterede på deres territorier før kolonisering og statsdannelse. ILO's Konvention nr. 169 anerkender, at oprindelige folk er efterkommere af de befolkninger, der boede i et område på

tidspunktet før kolonisering eller oprettelsen af nuværende statsgrænser. Et kendetegn er også, at de har bevaret nogle eller alle deres egne sociale, økonomiske, kulturelle og politiske institutioner, uanset deres juridiske status i staten. Derfor lægger konventionen vægt på oprindelige folks ret til at bevare og udvikle deres identitet, sprog og religion samt at have kontrol over deres egne institutioner, livsformer og økonomiske udvikling inden for rammerne af de stater, de lever i (ILO-konvention nr. 169, 1989)

Danmark ratificerede ILO 169 i 1996, men angav samtidig, at den kun gælder det oprindelige folk i Grønland (dvs. inuitter), men har ikke erklæret den gældende for oprindelige folk i Danmark. Det var altså en begrænset ratifikation. Det betyder, at konventionen ikke er tænkt som gældende for grønlændere bosat i Danmark, medmindre det vurderes konkret, at deres situation stadig falder ind under beskyttelsen i konventionen, hvilket skaber tvivls-spørgsmål om, hvorvidt den gælder for grønlændere i Danmark. Jeg følger op på anvendelse af ILO-Konventionen i kapitel 6, i afsnittet om anbefalinger. Tvivlsspørgsmålet om konventionens anvendelse for grønlændere i Danmark ændrer ikke på, at opmærksomheden har betydning for, at der nu, som følge af denne udvikling, er større accept af, og opmærksomhed på at påtale og undersøge strukturelle problemer for grønlændere i Danmark. og at disse nye erkendelser i forholdet mellem Grønland og Danmark har haft en positiv effekt for at kunne trænge igennem med budskaber i denne afhandling.

Et ændret syn på Danmarks og Grønlands indbyrdes relation

Inden for den tidsramme, jeg har arbejdet på afhandlingen, har synet på grønlandske forhold og relationen mellem Grønland og Danmark ændret sig radikalt. Med de geopolitiske rystelser, som følge af Trumps neokoloniale indblanding i rigsfællesskabet, er der momentum for at tænke løsninger for denne gruppe af rigsfællesskabets borgere. De nedprioriteres i storpolitiske diskussioner om rigsfællesskabet, men er nogle af de borgere, der er allermest i klemme i den nuværende konstruktion af rigsfællesskabet. Som konsekvens af Trumps adfærd, tales der nu om behovet for et Rigsfællesskab 2.0 med mere ligeværd mellem parterne (Information, 2025; High North News, 2024; KNR, 2024). Denne afhandling bidrager med at belyse viden om forhold, der bør indtænkes i version 2.0. En større grad af social retfærdighed bør blive en central byggesten i rigsfællesskabets næste kapitel. Rigsfællesskabet bør med andre ord ikke kun diskuteres som en strategisk/politisk konstruktion, men som et fællesskab, hvor borgerrettigheder skal gælde for alle – og ikke kun dem, der har et sted, de kan kalde deres hjem.

Kapitel 3.

Metoder, felten og de mange veje hertil

Dette kapitel handler om de mange forskellige forhold, der er udgangspunkt – og ståsted – for afhandlingens fokus. Som nævnt i indledningen, har forudgående erfaring betydning for afhandlings vidensgrundlag. Dette kapitel giver et indblik i, hvilke afsæt og erfaringer, som afhandlingen bygger på. Herefter præsenteres de metoder, der er anvendt i afhandlingen. Kapitlet rundes af med en diskussion af de etiske overvejelser og retningslinjer, som har haft betydning for mine metoder til at bedrive forskning.

Videnskabsteoretisk afsæt

Formålet med denne afhandling er at bidrage til en samfundsforandring gennem at skabe et bedre vidensgrundlag om de forhold, der medfører og forværrer hjemløshed blandt grønlændere i Danmark. Mit udgangspunkt er en advokerende forskningstilgang, som betegner en forskningsform, der bevidst søger at påvirke politiske beslutningsprocesser. I denne tilgang tilkender jeg mig en forskerposition, der indebærer, at jeg indtager en refleksiv og relationel position i forhold til de involverede aktører. Kemmis, S. & McTaggart, R. (2005) definerer *advocacy* som forskning, der udføres med det udtrykkelige formål at påvirke politik eller praksis, ofte ved at tage afsæt i en bestemt socialgruppes interesser. Denne forskerposition kombinerer empiriske undersøgelser med en normativ forpligtelse til social retfærdighed og involverer ofte deltagende eller handlingsorienterede metoder (Kemmis, S. & McTaggart, R., 2005). Denne placerer *advocacy* inden for rammerne af *participatory action research* (PAR) og kritisk teori, hvor forskeren ikke blot observerer, men også deltager aktivt i at skabe forandring. Mit projekt følger ideen fra kritisk teori om, at målet med videnskab ikke blot er at forstå verden, men også at forandre den (Horkheimer, 1937/1972; Horkheimer & Adorno, 1944/2002). Dette gør jeg ud fra en emancipatorisk tilgang igennem at søge at belyse strukturer, der skaber og fastholder ulighed for en gruppe af grønlændere i Danmark. Min tilgang til min viden er ligeledes normativ, da jeg i mødet med mit felt, og de mennesker det indbefatter, ikke kun at beskrive fakta, men også om at vurdere systemisk uretfærdighed og ulighed i min analyse af problematikken. F.eks. beskriver jeg ikke kun Maliks død, men vurderer også, at hans død er udtryk for et problem, hvor grønlandske borgere – i mødet med Danmark – går fra at være boligløse til komplekse hjemløse, og de risikerer at dø af det.

Kritisk teori har historisk spillet en væsentlig rolle i analysen af magtstrukturer og ideologi (Horkheimer, 1972). Tilgangen i kritisk teori er dog blevet mødt med kritik fra aktions- og advocacy-orienterede forskningsmiljøer for dens distancerede karakter og mangel på handling på de identificerede samfundsproblemer. I kritisk teori kritiseres forskeren for at indtage en position som en teoretisk autoritet, mens de mennesker, hvis liv og erfaringer analyseres, forbliver passive objekter for fortolkning (Brydon-Miller, Greenwood & Maguire, 2003). Denne asymmetri udfordres af deltagerbaserede og relationelle tilgange, hvor forskeren aktivt indgår i dialog og fælles vidensproduktion med de berørte grupper (Hale, 2006; Fine, 2008). I denne tradition ser man en bevægelse fra at afsløre magt til at transformere den – en forpligtelse, der også afspejles i dekoloniale perspektiver som repræsenteret gennem TallBears arbejde (TallBear, 2014), der insisterer på forskerens etiske ansvar og solidaritet med marginaliserede fællesskaber. Tilgange som Tallbears peger på nødvendigheden af, at forskningen ikke blot er kritisk, men også forandringsorienteret, ansvarlig og gensidigt forpligtende. Med andre ord, advocacy stopper ikke ved identifikation eller dialog, men agerer også ved at bruge forskning til at advokere for rettigheder og politiske forandringer.

I tråd med tanker i en advokerende forskningstilgang, som ovenfor beskrevet, søger jeg i denne afhandling at identificere ulige forhold for grønlandere i Danmark, som opstår i mødet med det danske velfærdssystem. Dette forskningsemne er ikke kun for at identificere en ulighed, men med en intention om at bruge min forskning på at ændre på disse problematiske forhold. I mit forsøg på at bruge min forskning til at skabe en forandring, arbejder jeg på flere niveauer. Dette spænder helt fra individniveau, hvis jeg i en konkret situation kan hjælpe en af mine informanter med rådgivning, f.eks. i en kontakt til et krisecenter eller en bisidderfunktion. Eller et helt andet spektrum af involvering i emnet, når jeg inden en puljeforhandling i Folketinget er til møde med folketingspolitikere for at give dem viden og argumenter på området. F.eks. var jeg i 2024 til møde hos et nordatlantisk folketingsmedlem, da SSA⁴ skulle forhandles, og var med til at sætte fokus på – og argumentere for – at ikke kun hjemløse grønlandere, men også grønlandere i risiko for hjemløshed, skulle indtænkes i aftaleteksten. Dette blev en realitet, og det er lykket at få et forbyggende element for målgruppen med den type aftale for denne målgruppe. Mine publikationer er også gennem årene flere gange blevet rundsendt som materiale til Folketingets Socialudvalg og Folketingets Grønlandsudvalg. På den måde forsøger jeg at påvirke de politiske processer. Enten hvis der bliver sendt bud efter min viden, eller proaktivt, hvor jeg selv kontakter politikere om emnet. På andre niveauer deltager jeg med talks og/eller conferenceoplæg, hvor det også altid er en del af min præsentation og dagsorden både at give viden og opfordre til handling. Et ønske om at bidrage med viden, der kan forbedre levevilkår for marginaliserede grønlandere i Danmark, er en grundsten i denne afhandling. Både Brydon-Miller og TallBear argumenterer for, at forskning aldrig er neutral, men altid indlejret i magtrelationer og sociale forpligtelser. De insisterer på, at forskeren har et etisk og politisk ansvar over for de mennesker, der forskes med, ikke blot som objekter for analyse, men som medproducenter af viden. Hvor Brydon-Miller fremhæver deltagelse og gensidighed som grundprincipper i aktionsforskning (Brydon-Miller et al., 2003), understreger TallBear vigtigheden af at “stå med”

4 Den tidligere satspulje, nu Socialreserven.

snarere end blot at "tale for" i forskningspraksis, særligt i oprindelige og marginaliserede kontekster (TallBear, 2014). Disse tanker om forpligtelse i advocacy/aktivisme uddyber jeg senere i dette kapitel i afsnittet om etik.

Projektets position og ophav

Mit hidtidige virke gennem årene har indflydelse på både mit ovenstående videnskabsteoriske afsæt, min position og min drivkraft for at udføre projektet. Jeg har observeret for meget utilsigtet social uretfærdighed til ikke at være normativ og gå emancipatorisk til værks. Mit eget ståsted i forhold til at lave dette ph.d.-projekt er, at jeg siden 2010 har været ansat i stillinger, hvor jeg har beskæftiget mig med målgruppen af udsatte grønlandere, og jeg har, gennem alle disse ansættelser, arbejdet aktivt på et politisk plan for at forbedre forholdene for udsatte grønlandere i Danmark.

I sin tekst *Lærlingen* fra 2003, *Den formative erfaring*, diskuterer antropolog Helle Bundgaard den antropologiske forskers læringsproces. Bundgaard beskriver, hvordan antropologen fungerer som en lærling, der, gennem direkte deltagelse og observation, tilegner sig forståelse for sit forskningsemnes praksisser og værdier. Denne tilgang understreger vigtigheden af praktisk engagement og erfaringsbaseret læring i antropologisk metode (Bundgaard, 2003). Bundgaard argumenterer for, at denne læringsproces er afgørende for at opnå dybdegående indsigt i det undersøgte samfund. Ud fra samme tilgang, har været læring gennem en masse forskellige funktioner gennem de sidste mange år. Som Brinkmann påpeger, er det i en forskningspraksis et nødvendigt afsæt, at først når man ved, hvad man undersøger, og dermed har indkredset sit genstandsfelt, giver det mening at udforske fænomenet nærmere. Man må have begreb om, hvad en hjerne er, før man kan forske i hjernen. (Brinkmann 2020). Realiteten og præmissen i mit forskningsprojekt er, at jeg har skulle erfare rigtig mange forhold om marginaliserede grønlandere i Danmark, for at kunne fremsætte de spørgsmål, som jeg undersøger i denne afhandling. Jeg har skulle forstå både socialarbejderes praksisser, hjemløseadfærd, lovtekster og embedsmænds berygtede "ikke-svar", før jeg kunne begynde at stille de rigtige spørgsmål, der åbnede feltet op – frem for at lukke det ned – gennem forkerte spørgsmål. Efter at jeg påbegyndte selve ph.d.-projektet, er jeg blevet endnu mere lærling – både som sagsbehandler, som hjemløs, som embedsmand, som politiker og inden for advokerende forskningspraksisser.

I forhold til at stå i lære som hjemløs, har det ikke forløbet sådan, at jeg selv har levet som hjemløs. Det er foregået gennem *empathic relating* (Finlay, 2005), en metodisk og etisk tilgang, hvor jeg som forsker aktivt, forsøger at forstå og engagere mig med deltageres oplevelser, perspektiver og følelser på en empatisk måde, uden gå på kompromis med min analytiske refleksion. I denne tilgang opbygges forståelsen gennem delt erfaring snarere end distanceret observation. Empatisk relatering i forskning indebærer etisk forpligtelse, gensidighed og følelsesmæssigt nærvær mellem forsker og deltager (Brydon-Miller et al., 2003; Ellis, 2004; Finlay, 2005; Gilligan, 1982; Kleinman, 1988; Smith, 2012). Den type af forpligtelse til mine informanter uddyber jeg i afhandlingens afsnit om etik.

Min lærlingeposition i faget som fagfolk/socialarbejder, har mit metodiske grundlag knyttet sig til Institutionel etnografi (Smith, 2005), for at opnå kendskab til institutioners arbejdsgange ved at blive oplært i, hvordan systemer og lovgivning sker i praksis. Institutionel etnografi fokuserer som metode på, at studere sociale institutioner

gennem deltagende observation og analyse – for herigennem at afsløre de skjulte eller implicite processer, der styrer institutionernes funktioner, og hvordan disse processer påvirker de mennesker, der er involveret i dem (Smith 2005). Essensen af institutionel etnografi er at undersøge, hvordan sociale institutioner fungerer og påvirker menneskers liv i praksis. Metoden kan bruges til at belyse, hvordan vi påvirkes af interaktioner, regler, normer og hierarkier. Metoden fokuserer på at belyse de skjulte eller implicite processer, og hvordan disse processer påvirker de mennesker, der er involveret i dem. Det har derfor været en brugbar metode til at forstå, hvordan lovgivning udøves i forhold til Christiansborg.

Det forhold i felten, hvor jeg har stået mest direkte som lærling, har været i forbindelse med at blive oplært i at udøve advocacy. Dette har jeg lært ved at have netværk med dygtige folk, der taler andres sag, og gennem disse folk erfaret, hvad der virker, og hvad der ikke virker. Dette er ikke noget, jeg har kunne læse mig til eller nøjes med blot at observere andre gøre. Især mine perioder som rådsmedlem i Rådet for Socialt Udsatte og Københavns Udsatteråd har jeg lært meget. Jeg blev udpeget til Rådet for Socialt Udsatte som ”nybegynder talsperson” og er vokset gennem en position som lærling hos de andre erfarne medlemmer af Rådet, til i dag at kunne anvende min viden i en politisk verden, hvor alle kæmper om taletid og agendaer for de målgrupper, som de ønsker på dagsordenen.

Alle disse fag og læreprocesser har været nødvendige for mig; at kende præmisser og detaljer for at jeg kunne finde frem til forbindelser mellem, hvordan alle disse vinkler har en samlet betydning for det ekstra lag, jeg undersøger. Mit udgangspunkt – og min proces under ph.d.-projektet – skal forstås som en kondenseret Maggi-terning af års forgangne arbejde. Kort sagt ville jeg ikke kunne komme i nærheden af at undersøge dette, hvis ikke jeg allerede havde både en indsigt i strukturerne, der omgiver målgruppen samt et netværk, der muliggør min dataindsamling fra gadefolk, politikere, socialarbejdere og embedsmænd, og dertil en historisk viden, der primært findes mundtligt. Et udgangspunkt for arbejdet med denne afhandling var opdagelsen af de menneskelige konsekvenser ved undtagelsen fra Retssikkerhedsloven. Det havde taget mig årevis ude i praksis at identificere, hvad dette forhold mellem struktur og marginalisering havde af betydning. Men da jeg først havde forstået dette, kunne jeg begynde at forstå andre sammenhænge – og ikke mindst have tidsmæssige resurser til at gå metodisk til værks. Min erfaring giver adgang ind i problemet, men det ændrer ikke på sværhedsgraden omkring at forsøge at undersøge det. Systemisk diskrimination af grønlændere bosiddende i Danmark er svært at dokumentere – især på hjemløseområdet, da den opstår i udøvede praksisser og i mange forskellige afskygninger. Mit tidligere arbejde er derfor et vigtigt ståsted for at kunne afdække denne problematik. Mit metodiske udgangspunkt for at skabe forandringen har bestået af en sammenkobling af ovenstående lærlingefunktioner, og min tilgang bygger på, at jeg har kunnet mærke konsekvenserne gennem de hjemløse, jeg har kunnet forstå arbejdsgange gennem fagfolk, og jeg har herefter erfaret, hvordan det er at løse problemer gennem agency. Som Haraway (1988) påpeger med sit begreb ”*situated knowledges*”, skal vi som forskere være transparente omkring vores ståsted, da viden altid er lokal og situeret (Haraway, 1988). Transparens i udøvelse af agency betragtes som en etisk nødvendighed i kritisk og dekolonial forskning, hvor forskerens position og rolle bør gøres synlig (Haraway, 1988; Smith, 2012; Fine, 2008). For at gøre mit ståsted

transparent, i forhold til hvad afhandlingen bygger på af foregående viden og erfaringer, gengives nedenfor min egen proces som en tidslinje.

Tidslinje over mit tidligere virke

Mit tidligere arbejde og position har bidraget til min forståelse og udførelse i arbejdet med afhandlingen. Det har betydning for, hvordan at jeg metodisk arbejder med mange forskellige vinkler af informanter og informationskilder, for at kunne indfange det ekstra lag af problemet, som ikke er synlig med det blotte øje.

Begyndelsen – afslutningen af antropologistudiet i år 2010

I 2010 fik jeg min kandidatgrad i antropologi på Københavns Universitet, som på mange måder allerede dengang lagde grundstenen til mine videre analyser senere hen. Under mit studie var jeg på mit første langvarige feltarbejde i hjemløsemiljøet i forbindelse med, at jeg lavede et speciale om hjemløse grønlændere i København. Her blev der grundlagt nogle af de spørgsmål og ideer, som jeg kom til at arbejde med i mange år fremadrettet.

Jeg havde specialeplads hos NGO'en Projekt Udenfor, der arbejder med hjemløse. Gennem denne tilknytning til Projekt Udenfor begyndte jeg at opbygge kendskab og netværk inden for de mange aktører, der har berøring med hjemløse og grupper af borgere i udsatte positioner. Jeg fornemmede hurtigt her de synergieffekter, det kunne have på min vidensindsamling, at samarbejde med mange aktører i forskellige sfærer af samfundet.

Undervejs i min specialeproces fik jeg ideen til et forebyggende projekt for marginaliserede grønlændere i Danmark. Under mit feltarbejde begyndte jeg at få øje på, hvad jeg senere har kaldt "mellemgruppen" – betydende de grønlændere, som er i hjemløsemiljøet, men burde have kunnet klare sig bedre i mødet med Danmark. Undervejs med de mennesker, jeg mødte på gaden, blev min undren vakt over, at der fra politisk side primært blev kategoriseret i to målgrupper af grønlændere i Danmark, når man talte indsatser for grønlændere i Danmark. Enten kategorien som *danske* eller som *socialt udsatte grønlændere*. Jeg ønskede, efter mine oplevelser i mit feltarbejde, at arbejde for at skabe en mere nuanceret forståelse af målgruppen af grønlændere i Danmark. Dette havde jeg også bemærket, at mange andre socialarbejdere på området efterspurgte. Jeg var også, i arbejdet med mit speciale, stødt på den politiske holdning i Danmark, at man fra politisk side – både kommunalt og statsligt (både i Grønland og Danmark – ikke ville arbejde for integration af grønlændere i Danmark, og heller ikke ville tilbyde forebyggende indsats på grund af det danske statsborgerskab. Denne begrænsning, som jeg så som en kæmpe misforståelse, blev min begyndelse på at forsøge at ændre den politiske tilgang til arbejdet med målgruppen, og jeg indtog her fra start en position med at prøve at ændre på tingenes tilstand, hvilket som nævnt har haft betydning for min videnskabsteoretiske tilgang.

Det Grønlandske Hus (ansat i perioden 2010–2019)

Året var stadig 2010, da jeg indgik et samarbejde med Det Grønlandske Hus, om de ville danne rammen for min projektidé, der var spiret under specialeprocessen. Aftalen var, at jeg selv skulle skaffe alle midler, så ville de lægge

hus – og samarbejde – til projektet. Det tog mig et år at udforme projektdesign samt at skaffe fonds- og puljemidler nok til at opstarte og drifte projektet i en toårs-opstartsperiode. Projektet kører fortsat i dag i en udvidet version. Jeg blev som leder af projektet i ni år, mens jeg undervejs tog flere funktioner ind, som beskrevet nedenfor.

Rådet for Socialt Udsatte (rådsmedlem i perioden 2010–2017)

I kraft af mit arbejde med Det Grønlandske Hus, var jeg fortsat optaget af at skabe forandring i forståelsen af arbejdet med målgruppen. I takt med dette blev jeg i 2010 udpeget af socialministeren til en plads i Rådet for Socialt Udsatte som repræsentant og talerør for gruppen af udsatte grønlændere. Dette var adgangsgivende til det politiske niveau, og jeg begyndte at arbejde med spektret fra gadeplan til Christiansborg, som også blev min metode fremadrettet, til at formulere en forbindelse mellem de hjemløses virkelighed og den politiske virkelighed, hvor handlingen skal finde sted fra. I min tid som rådsmedlem lykkedes det, i samarbejde med resten af Rådet og Rådets sekretariat, at skabe vigtige forandringer i synet på målgruppen. F.eks. mine mærkesager om at tilbyde forebyggelse og sætte fokus på den manglende integrationsforståelse. Som et konkret resultat kan nævnes, at det var i forbindelse med en konference i år 2016, at socialministeren for første gang nævnte ordet integration som behov for grønlændere i Danmark.

Udgivelser i min tid i Rådet for Socialt Udsatte:

Jeg var medforfatter i Rådets udgivelse om udsatte grønlændere i DK: *I Grønland er jeg for dansk, og i Danmark er jeg 'bare' grønlænder* (2014). Rapporten peger på flere problematiske forhold – herunder at mange har svært ved at forstå det danske velfærdssystem – og oplever, at systemet ikke er gearret til at støtte borgere med grønlandsk baggrund.

Udgivelsen *Udsatte grønlandske kvinder i Danmark: En undersøgelse af kvindernes livssituation, problemer, ressourcer og behov* (2016). Rapporten fremhæver, at mange af kvinderne oplever komplekse problemer som hjemløshed, misbrug, vold og seksuelle overgreb – både før og efter ankomsten til Danmark. Derudover peger den på barrierer, såsom sproglige og kulturelle udfordringer, der gør det vanskeligt for kvinderne at få den nødvendige hjælp.

Socialstyrelsens nationale følgegruppe (perioden 2013 – 2016)

I 2013 blev der, med midler fra socialministeriet, igangsat et strategiarbejde omkring udsatte grønlændere. Strategien havde til hensigt at styrke samarbejdet mellem kommunale, frivillige og private aktører for at sikre en mere koordineret og helhedsorienteret indsats over for socialt udsatte grønlændere. I den forbindelse blev jeg udpeget til at sidde med i den nationale følgegruppe, der skulle følge udviklingen med arbejdet under strategien.

Københavns Udsatteråd (perioden 2016 – 2021)

Samtidig med at jeg fortsat sad i det nationale Rådet for Socialt Udsatte, blev jeg også udpeget af socialforvaltningen til en plads i Københavns Udsatteråd, til at rådgive og diskutere arbejdet med udsatte grønlændere i København. Her forsøgte vi blandt andet at lægge pres på, at der skulle foretages en optælling af målgruppens størrelse for at få et bedre datagrundlag at arbejde ud fra.

Samarbejdsforum, Socialforvaltningen i Københavns Kommune (perioden 2016–2019)

Som et resultat af Strategien for udsatte grønlændere, valgte Københavns Kommune at nedsætte et samarbejdsforum, der fortsat skulle styrke samarbejdet mellem NGO'er, der arbejder med grønlandske borgere, og kommunens medarbejdere. Jeg blev koordinator for dette forum sideløbende med mit arbejde i Det Grønlandske Hus og med min plads i Københavns Udsatteråd. Disse tre roller kombineret gav mig fortsat en nøgleposition i forhold til at opbygge viden fra borgerniveau, fagfolk og det politiske niveau. Fra denne position indsamlede vi data om barrierer fra borgere og fagfolk og koordinerede, at vi gik samlet til værks med løsninger. Et andet initiativ, jeg faciliterede, var, at vi gik fælles til værks som en reaktion på en tiltagende bekymring om unge udsatte grønlændere. Vi gik fælles om at samarbejde om en undersøgelse, som afdækkede unge grønlænderes udfordringer. Jeg var i den forbindelse ansvarlig for at analysere data og skrive rapporten, som blev *til Drømmen om et bedre liv i Danmark* (Schiermacher, 2018). Rapporten blev lavet pga. en bekymring over, at fagfolk observerede en øget tilgang af unge, udsatte grønlændere i København, samtidig med at vi vidste meget lidt om deres forhold. Gruppen af unge vurderedes som mere kaotiske, mere aggressive og betydeligt dårligere til dansk i forhold til tidligere, hvilket gjorde gruppen generelt vanskelig at hjælpe. Aktører på tværs af NGO'er og kommunale indsatser var bekymrede for gruppens udvikling.

Kofoeds Skole (2019 –2021)

I 2019 blev jeg kontaktet af Robert Olsen, formand for Kofoed Skole. Vi kendte hinanden, da vi i samme perioder har siddet i både Rådet for Socialt Udsatte og Københavns Udsatteråd. På daværende tidspunkt havde Kofoeds Skoles nye afdeling i Nuuk kørt siden år 2016, og med en afdeling i både Nuuk og Danmark, og med udgangspunkt i den trafik de observerede mellem landene, ønskede Kofoeds skole at opbygge mere viden om migrationen mellem Grønland og Danmark. Robert ville gerne have mig til at stå for undersøgelsen. Denne undersøgelse blev til undersøgelsen *Fra Grønland til Gaden* (Schiermacher, 2020) Denne var begyndelsen til at beskrive de strukturelle forhold, der opstod i mødet med Danmark, hvilket uddybes nedenfor. Tilbage i år 2018 begyndte jeg også at have mere og mere dialog med Steven Arnfjord. Vi talte om i højere grad at kombinere vores viden indenfor henholdsvis hjemløshed i Grønland, som var et af Stevens forskningsområder, og mit i forhold for hjemløse grønlændere i Danmark. Vi så, som Robert Olsen, et behov for i højere grad at italesætte sammenhængene mellem landene, der udgør problematikken. Arbejdet med *Fra Grønland til Gaden* (Schiermacher, 2020) og samarbejdet med Steven Arnfjord blev også kimen til at lave et ph.d.-projekt – i første omgang med fokus på migrationen mellem landene. Ved at lave feltarbejde i begge lande kunne jeg i højere grad end i mit tidligere arbejde. – hvor jeg kun mødte informanterne, når de var ankommet – undersøge mødet med Danmark og undersøge, med hvilke strategier folk forlod Grønland, og med hvilke strategier folk mødte Danmark. Jeg så en stor diskrepans mellem folks forventninger inden afrejsen fra Grønland og realiteterne, som de blev mødt af. Dette misforhold var ikke nyt for mig i forhold det menneskelige plan, men det blev mere tydeligt for mig, i hvor høj grad systemiske barrierer enten igangsatte eller forstærkede en nedadgående og ekskluderende spiral, og derfor blev den strukturelle vinkel en større del af projektet end migrationsbevægelsen.

Mine forudsætninger for at undersøge emnet og indsnævre mit fokus bygger på lang tids arbejde. Som nævnt i indledningen har dette ikke været en lineær proces – men en analytisk proces, hvor jeg er gået tilbage i tiden og genbesøgt kroge af mine oplevelser og data, hvor detaljer, jeg dengang ikke har tillagt betydning, med nutidens viden har vist sig at være af stor betydning. Af samme årsag bygger dele af det datagrundlag, jeg anvender, også på flere års arbejde, hvor jeg ad flere omgange vil trække på empiriske eksempler, der er indsamlet, før ph.d.-arbejdet, er påbegyndt. Der er pointe som jeg vender tilbage til i afsnittet om etik.

Skema 1. **Data/empiri:**

Mine tidligere ansættelser har, som beskrevet ovenfor, givet mig både direkte og indirekte empiri fra flere forskellige vinkler. Dette har været inspiration til min anvendte metode i denne afhandling – at se problemet hele vejen rundt fra flere vinkler for at kunne forstå kompleksiteten og samspillet mellem de mange forhold, der udgør situationen.

Periode for indsamling af data	Ansættelse /sted	Primære empiri	Udgivelser
2009-2010	6 måneders feltarbejde i forbindelse med Specialeafhandling i Antropologi	Det grønlandske hjemløsemiljø i København	(2010) Den moderne qivittoq
2010 -2019	Det Grønlandske Hus, København	Borgernære empiriske observationer	
	Koordinator for Socialforvaltningen Københavns Kommune	Borgernære empiriske eksempler Forvaltningsnære empiriske eksempler	(2018) Drømmen om et bedre liv
	Rådet for Socialt Udsatte	Empiri om politiske arbejdsgange og administrative arbejdsgange	(2014) "I Grønland er jeg for dansk, og i Danmark er jeg 'bare' grønlænder": Udfordringer for udsatte grønlændere i Danmark (2016) Udsatte grønlandske kvinder i Danmark: En undersøgelse af kvindernes livssituation, problemer, ressourcer og behov
	Københavns Udsatteråd	Empiri om lokalpolitiske arbejdsgange og administrative arbejdsgange	
2019-2020	Kofoeds Skole	Feltarbejde, interview og spørgeskema både i Danmark og Grønland med formålet at beskrive migration mellem Grønland og Danmark	(2020) Fra Grønland til gaden: En undersøgelse om migration mellem Grønland og Danmark. Kofoeds Skole (2020) Rigsfællesskabets spiral til Hjemløshed
2022-2025	Ph.d.-llisimatusarfik	Data indsamlet med fokus på mødet mellem systemet og den grønlandske borger Fokus på både borgeren og fagpersonernes oplevelser Fokus på at følge overlevelsesstrategier herunder strategier Feltarbejde i herbergmiljøet Dokumentresearch og dokumentanalyse Interview med historiske kilder	(2023) Systemisk paradoks øger hjemløshed af udsatte grønlændere i Danmark (2021) Socialpolitiske barrierer i Rigsfællesskabet - Strukturel vold mod udsatte grønlændere i mødet med Danmark

Mine forskellige positioner i relation til informanterne

Aktionsforskeren Brydon-Miller beskriver i sin tekst ”The 500 Hats of the Action Researcher”, hvordan vi som udøvende aktionsforskere ikke bare har én, men derimod en lang række roller i mødet med vores felt og informanter (Brydon-Miller, 2018). Brydon-Miller underbygger dette gennem en episode, hvor hun, i løbet af en interviewsituation, på sin informants opfordring, ender med at foretage et opkald, der løser et problem for hendes informant. Hun skifter derved rolle fra interviewer til at udøve advocacy for samme informant. Brydon-Miller beskriver, hvordan dette skift af rolle/position åbner op for indsigter, der omhandler magtforhold samt hendes informants handlerum – og især mangel på samme. En erfaring som hun, som forsker, uden det skift af rolle, ikke ville have fået indsigt i (Brydon-Miller, 2018). Lignende situationer har jeg selv oplevet flere gange, hvor en situation medvirker til, at min rolle skifter undervejs. F.eks. har detaljer, der fremkommer under et interview, flere gange medført, at jeg har brugt min baggrundsviden til at oplyse mine informanter om deres rettigheder. Når man, som i dette projekt, undersøger et multidimensionelt felt, der strækker sig fra herberger til Folketinget – og herunder opererer i forskellige skalaer af magthierarkier – opdager man hurtigt, at forskellige roller har forskellig magt og indflydelse. Der er så at sige stor forskel på mine ords impact, når jeg er inviteret ind som ekspert eller tilskuer til f.eks. møder med politikere, men alle niveauer af deltagelse og relation til informanter har været betydningsfulde for at kunne få identificeret de strukturelle barrierer.

I et forskningsområde med sårbare mennesker er der stor forskel på, hvor meget mine ord som forsker vejer, kontra den hjemløses selv. Det er naturligt og uundgåeligt at påtage sig advocacy-rollen samt andre positioner, hvor jeg erfarer undervejs, at jeg kan sætte skub i en proces på enten mikro-, meso- eller makroniveau. Det handler ikke om overinvolvering; det er en metode, både til tilvejebringelse af data, at involvere sig i sine informanter, men også en teknik til at kunne overkomme de ting, man som forsker oplever undervejs. De mange roller, jeg indtager i dette projekt, f.eks. ved ophold i så mange forskellige samfundsmiljøer, hvor jeg er positioneret på utallige måder – som eksempelvis rådgiver, aktivist, bisidder, fortalervirksomhed, socialpolitisk lobbyist, ekspertkilde, facilitator og vidensformidler – er ikke adskilte, men sammenvævede i en situeret og praksisnær forskningsproces. Nogle gange kommer de største åbenbaringer, mens man sidder på et gadehjørne og spiller kort med sin informant, langt fra en egentlig interviewsituation. Som forskere bærer vi et ”utal af hatte” i forsøget på at balancere relationel etik og indsigt (Brydon-Miller, 2008). Disse positioner repræsenterer ikke blot funktioner, men også relationelle og etiske forpligtelser (Fine, 2008; Smith, 2005). I forlængelse af Haraways (1988) begreb om situated knowledges og TallBears (2014) insisteren på, at man må ”stå med” i stedet for at ”se på”, forstår jeg min rolle som deltager og aktør i det felt, jeg undersøger. I tråd med Brydon-Miller er det min erfaring, at forskellige niveauer af involvering giver forskellige typer af data og indsigt, der ville forblive skjulte ved mindre involvering. Jeg forstår det gennem at lære det. Det betyder, at mine indsigter ikke kan adskilles fra min deltagelse, og at empiri må forstås som relationelt, gensidigt og forpligtende (Banks & Brydon-Miller, 2019).

Anvendte metoder – at gøre det usynlige synligt

I dette afsnit gennemgås og diskuteres de metoder, jeg anvender, og hvilke refleksioner samt praktiske omstændigheder, der er baggrund for mine metodevalg. Afsnittet rundes af med mine etiske overvejelser – både den aktivistiske tilgang til mit genstandsfelt mit genstandsfelt samt det at forske i et felt med sårbare mennesker.

Afhandlingens feltforståelse

I denne afhandling defineres feltet ikke som en fast fysisk eller geografisk lokalitet. Det er ikke kun de hjemløses livssituation og de tilhørende fysiske lokaliteter, såsom herberg, der udgør mit felt. I kapitel 1 beskriver jeg processen, der gør personen hjemløs, som jeg undersøger i denne afhandling. Med processen som centrum skal mit felt forstås som en dynamisk struktur, der spænder over sociale aktører, policy-dokumenter og politiske beslutningsprocesser.

Med inspiration i Bourdieu (1998) anskues feltet som en arena, hvor aktører og institutioner kæmper om at definere gyldige former for kapital og viden. Dette indebærer, at både lovgivere, embedsværk og udsatte borgere indgår i et magtforhold, hvor feltets doxa – de uskrevede regler – har betydning for adgang til ressourcer og legitimitet. Især diskrepansen mellem lovgivningens formål og borgerens oplevelse medvirker til, at doxa kan gå fra at være selvfølgelig til at blive til forhandling. Når feltets "selvfølgelige sandheder" – i dette tilfælde borgerens adgang til borgerrettigheder – ikke matcher virkeligheden. F.eks., når en borgers oplevelse eller behov ikke passer med lovgivningens intention eller forvaltningens praksis. Doxa er normalt det uproblematisk, som man tager for givet i et felt, men i denne afhandling udfordres doxa ved at påpege et misforhold mellem ret og praksis. Det er netop i det, hvor systemets selvfølgeligheder ikke længere fungerer, at doxa træder synligt frem, og dermed gøres det usynlige synligt. Når doxa først synliggøres og efterfølgende udfordres, kan det føre til forbedrede handlinger. F.eks. kan det føre til, at både borgere, socialarbejdere og måske NGO'er begynder at udfordre og forhandle feltets logik og legitimitet.

Da feltet, som beskrevet tidligere, består af mange, både menneskelige og ikke menneskelige, aktører, er det naturligt også at inddrage Latours *aktør-netværksteori* til at indfange feltets bevægelighed og materialitet (Latour, 2005.) Latours aktør-netværksteori betegner et feltbegreb, hvor både mennesker og ikke-menneskelige aktører, fx lovtekster, dokumenter, regler og tekniske systemer, betragtes som medskabere af sociale handlinger. Hvor Bourdieu fokuserer på struktur, viser Latour, hvordan beslutninger og praksis formes i netværk, hvor objekter og institutioner har handlende funktioner. Denne forståelse er anvendelig til at vise, hvordan en borger som aktør står overfor en anden aktør i form af en lov. Feltet bliver her et dynamisk netværk, hvor sociale fænomener som hjemløshed formes i samspil mellem aktører og eksempelvis sagsbehandling og kontekster, f.eks. rigsfællesskabets opdeling på socialområdet.

Informanterne – en dialog og samarbejdsarena

Mine informanter tæller mange forskellige professioner og livssituationer. Det er en arena af mange forskellige aktører og varigende længe på om jeg har kendt dem kort eller lang tid. Der er så og sige ikke en standart informanter da de alle er forskellige og alle har betydning. Men de kan indledes i nogle grupper, alt efter hvilken arena de tilhører, henholdsvis hjemløsemiljøet, interesseorganisationer og NGO'erne, fagfolk, embedsværk, og politikere. For at

illustrerer bredden af informanter der udgøre felten, ses nedenfor en oversigt over informanter som er klassificeret indenfor en organisation. Dertil kommer informanterne fra gademiljøer.

Skema 2. Typer af informanter og deres arbejde for grønlandere i Danmark

Kategori	Aktør	Hvordan de hjælper grønlandere i Danmark
Offentlige instanser	Socialstyrelsen	Støtter projekter for udsatte grønlandere, herunder hjemløshed og misbrug.
	De grønlandske folketingspolitikere	Kæmper for bedre rettigheder og velfærdsydelser for grønlandere i Danmark.
	Socialforvaltningen København	Tilbyder rådgivning, boligstøtte og beskæftigelsesindsatser til udsatte grønlandere.
	Hjemløseenheden København	Opsøgende arbejde blandt hjemløse grønlandere, tilbyder herberg og social støtte.
	Rådet for Socialt Udsatte	Rådgiver regeringen om udsatte gruppers vilkår, herunder grønlandere, og arbejder for at forbedre deres rettigheder og livsbetingelser.
	Embedsmænd i Socialministeriet	Udvikler politik og initiativer for at forbedre sociale forhold for grønlandere i Danmark.
NGO'er	Institut for Menneskerettigheder	Dokumenterer diskrimination af grønlandere og rådgiver politikere om menneskerettigheder.
	De Grønlandske Huse	Tilbyder rådgivning, sociale aktiviteter og kulturelt fællesskab for grønlandere i Danmark.
	Foreningen Grønlandske Børn	Arbejder for at forbedre livsvilkår for grønlandske børn og unge gennem mentorordninger og lektiehjælp.
	Stenbroens Jurister	Tilbyder gratis juridisk hjælp til grønlandere, især hjemløse og socialt udsatte.
	Rederen KFUM	Driver væresteder og natcaféer, hvor mange udsatte grønlandere, får hjælp og støtte. Har derudover specifikke projekter målrettet grønlandske kvinder.
	Kofoeds Skole	Tilbyder undervisning, jobtræning og social støtte for at hjælpe grønlandere til et bedre liv. Har væresteder til grønlandske borgere.
Brugerorganisationer	SANDs Grønlandsudvalg	Repræsenterer hjemløse grønlandere og arbejder for bedre bolig- og støtteordninger.
	Foreningen Mapi	Skaber fællesskab og sociale aktiviteter for grønlandere samt hjælper med integration i Danmark.

Fra identifikation af problem til løsning af problem

I socialvidenskabens klassiske forståelse er emner, som det der undersøges i denne afhandling, ofte blevet betegnet som *afvigelsesstudier*, som er studier af miljøer, der adskiller sig fra det, der opfattes som normalitet (Kristiansen & Jacobsen, 2001). Afgvigelsesstudier har gennem tiden forsøgt at forklare marginaliseringsprocesser som konsekvens af sociale processer (ibid.). Det kræver forskellige vinkler at komme mere omkring en afvigelsesproblematik. Derfor har jeg anvendt *mixed methods research* som en tilgang, hvor jeg kombinerer flere metoder og typer af data for at kunne indsamle og afkode kompleksiteten i min empiri (Creswell & Plano Clark, 2017). Derfor bygger mit datagrundlag på mange forskellige typer af informanter og data (uddybet i skema 1 og 2), der spænder fra de hjemløses oplevelser, politiske agendaer, lovtekst og policy-dokumenter samt mine egne erfaringer gennem årene. En social virkelighed er i konstant bevægelse, og som forsker, der undersøger et socialt felt, er det derfor også en fordel at anskue sit felt fra forskellige perspektiver for at finde de sprækker, der kan udfolde det empiriske felt og løfte sig til et analytisk niveau (Hastrup, 2019). Som Hastrup udtrykker det, må man arbejde med det konkrete stof og følge sit felts bevægelse for at kunne indfange det (Hastrup, 2020). I denne afhandling har jeg arbejdet på flere niveau og samfundsplaner samtidig. Jeg har været rundt i gademiljøer med hjemløse, jeg har debatteret lovgivning med embedsmænd, og jeg har siddet til møde med politikere samt afholdt talks og oplæg om mine fund. Der har således været mange metodiske teknikker i brug til dataindsamlingen. Hvad der er fælles for dem alle er, at jeg har deltagelse i min felt som gennemgående metode. Jeg har skulle hele vejen rundt om problemet for at kunne afdække det. Det er selve problematikken, der udgør mit problemfelt – og ikke en afgrænset social arena. Mit felt strækker sig fra gadeplan til Folketinget, og alt det, der af betydning, lægger sig imellem disse lag. En tilgang, der har været en grundlæggende metode for mig, er at følge problematik fra identifikation af problemet, til hvad der er af barrierer, og frem til, hvad løsningen kunne være.

[Opdage et problem] → [Identificere barrierer] → [Udvikle løsning baseret på viden om problemet] → [tilbagelevering af løsningen til felten] → [observere/evaluere effekt af løsning]

Et eksempel på hvordan jeg anvender ovenstående metode er, at vi i flere år har kæmpet med, at grønlandske borgers sager gik i stå på grund af systemiske forhold mellem Grønland og Danmark. Jeg kontaktede Gadejuristen⁵ om problemet, og de udarbejdede en skrivelse, som jeg kunne rundsende til fagfolk, som både fagfolk selv og borgere kunne fremvise til f.eks. jobcentret, så de nu havde et juridisk modsvar til afvisning i forhold til inaktivt CPR-nummer. Eftersom vi gik koordineret til modsvar på problemet, blev problemet løst i kraft af, at kommunens frontmedarbejdere lærte, hvilke rettigheder der gælder – på trods af problemet med at fremvise CPR-nummer. Eksempler som dette gav mig indsigt i, at systemiske problemer for grønlandske borgere godt kan løses, hvis man kan finde frem til problemets ophav og tilbyde en løsning på det. Jeg bruger min egen deltagelse i felten til at skabe/ bidrage med en løsning. På den måde når jeg hele vejen rundt ved selv at lave ”deltagelse” inde i selve problemet. Metoden er mulig for mig pga. mine mange års erfaring og indlejrede viden om, hvilke problematikker, i Mills’

⁵ Gadejuristen yder opsøgende retshjælp og andre tjenester til udsatte mennesker i Danmark. Organisationen støtter marginaliserede grupper ved at tilbyde gratis juridisk bistand og arbejde for at forbedre deres levevilkår.

forstand, der er den individuelle historie og bliver repræsentative for det samfundsmæssige problem. I antropologi italesættes det, som når der opstår en ”hændelse” i kraft af at en begivenhed, giver større indsigt end selve den episode det omhandler. Maliks historie kan nærmest betegnes som en perlerække af ”hændelser”, der gav mig utallige indsigter, hvorfra jeg, ud fra gentagelse, individuelle skæbner kan afkode, at der er tale om et større problem. Men jeg husker især, hvor meget jeg forstod om dynamikker og om omfanget af undergang, da jeg mødte Malik tilfældigt på Nørreport. Det var på det tidspunkt, hvor jeg havde mistet kontakten til ham nogle måneder forinden. Han var fuld og uden tænder i munden, men samtidig var han glad, bekymringsfri, omgivet af venner og ikke længere alene i verden. I det øjeblik forstod jeg meget om den tiltrækningskraft og magt, et netværk af venner har i forhold til et lukket dansk system, der kun byder på en følelse af nederlag og afvisning.

At indfange det usynlige niveau

Et af de forhold, der gør det så vanskeligt at undersøge den strukturelle vinkel, er, at der er mange komplekse og usynlige niveauer og faktorer. Det er vanskeligt, men ikke umuligt. Det er metodisk vanskeligt at dokumentere samfundsmæssige systemfejl, der kun rammer grønlandske borgere. Især da disse borgere ofte er uregistrerede – og dermed befinder sig som usynlige på flere niveauer. Dette er et forhold, jeg beskriver med Honneth som teoretisk ramme til at forklare usynlighed i artikeludgivelse nr. 2: *’Systemisk paradoks øger hjemløshed af grønlandere i Danmark’* (Schiermacher, 2023), i form af, hvordan mine informanter er ramt af en dobbelt usynlighed, da de både er socialt usynlige, som hjemløse oplever, og også er systemisk usynlige som uregistrerede borgere, og dermed ikke kan få adgang til velfærdssamfundets systemer. Den dobbelte usynlighed uddybes i artikel udgivelse 2 (ibid.). Især det systemiske usynlige er metodisk vanskeligt at undersøge, da det f.eks. er svært at indsamle data om uregistrerede personer.

Metodisk har jeg først skulle opdage et problem og siden identificere, om det drejer sig om strukturelle barrierer – eller blot et enkeltstående tilfælde. Dette har jeg kun kunne gøre gennem de mennesker, det omhandler, hvilke er svært, når de bevæger sig som uregistrerede i skyggen af samfund. Det er gennem de menneskelige konsekvenser af mødet med systemet, at jeg kan få greb om, hvor strukturen fejler – og grønlandske borgere falder uden for i anvendelsen af det danske velfærdssystem. Mine metoder til at finde de usynlige barrierer er at analysere diskrepansen mellem, at informanter fortæller om episoder, hvor de bliver afvist af kommunen, og hvor kommunen modsvare, at disse episoder ikke sker – med andre ord forskellen mellem, hvad der teoretisk burde være kommunal praksis, og hvad borgere oplever som sket. Som forsker er det gavnligt at erfare det levede liv – og ikke kun de problemer, jeg kan læse mig til – og her er feltarbejde en velegnet metode, da det indebærer, som formuleret af Dresch og James (2009), at lytte efter det usagte og sanse det u-repræsenterede. I stedet for kun at fokusere på hvad der står i lovgivningen, og hvad der bliver sagt, kan jeg være opmærksom på, hvad de siger, og hvad der *ikke* nævnes. Det usagte bliver her en vigtig kilde til forståelse af, hvorfor de har en følelse af at være diskriminerede eller på andre måder føler sig afviste, og derfor fravælger at søge hjælp. Det usagte kan give indsigt i oversete magtforhold og misforståelser – eller f.eks. også hvordan en sagsbehandler opfatter og omtaler borgeren som en, der er svær at hjælpe, uden at sige det med ord, men med kropssprog eller toneleje.

Feltarbejde – Fra gadens folk til Folketinget

En af antropologens vigtige tilgange til metode er at tilstræbe at forstå den levede verden indefra, gennem tid, rum og sociale relationer (Hastrup, 2019). Som Knudsen formulerer det, har antropologi som en af sine grunddele, at man prøver at forstå, hvordan verden ser ud fra den andens synspunkt, og dermed hvordan det er at være den her "anden" (Knudsen, 2019). Det antropologiske feltarbejde udgør den overordnede metodiske ramme for dette. Gennem feltarbejdet identificeres de internt betydningsfulde forhold, og feltarbejdet befinder sig i et spændingsfelt mellem det enkelte menneske og det sociale fællesskab (Hastrup, 2020). Feltarbejdet er ikke blot at være til stede i sit felt, men består af en række metodiske taktikker undervejs, der på forskellig vis giver indsigt. Feltarbejdet indeholder derfor forskellige metoder til dataindsamling undervejs i opholdet i felten, som interviews, kortlægning af rutiner og billeddokumentation. Overordnet er feltarbejdet rammesætningen for de andre anvendte metoder og har derfor betydning for, hvordan den indsamlede data vægtes (Hastrup, 2020).

Frem for at have befundet mig i et langvarigt afgrænset feltarbejde i etnografiens klassiske forstand, ude blandt fremmede folkeslag, har jeg i stedet befundet mig i årevis i berøring med hjemløsemiljøet og de andre aktører, der udgør mit felt. Dermed har jeg – udover de afgrænsede feltarbejder, jeg har lavet under dette projekt – en årrække af uformelt feltarbejde, da mine ansættelser gennem årene har gjort det muligt fortsat at indsamle og bearbejde data, og ikke mindst bibeholde min undren over tingenes tilstand. Især i forhold til færden i grænselandet, som omgiver hjemløsemiljøet, har det givet mig en fordel, både ved at kende de sociale koder for at færdes, men også at kunne genkende indikatorer på, om en person er i en social sårbar position eller ej. Som klassiske etnografiske studier har vist (Hopper, 2003; Snow & Anderson, 1993; Spradley, 1988), eksisterer hjemløsemiljøer ikke blot som sociale afvigelser, men som komplekse og organiserede fællesskaber med egne normer, livsformer og symbolsystemer. For udenforstående fremstår disse ofte som usynlige, men set indefra rummer de sociale logikker og kollektive overlevelsesstrategier, som er nødvendige i en hverdag præget af eksklusion, stigmatisering og strukturel marginalisering. Denne forståelse af hjemløshed parallel social orden er sidenhen blevet videreført og nuanceret i nyere forskning (Harter et al., 2005; Parsell, 2008). Her fremstår hjemløshed ikke som en passiv tilstand, men som et aktivt rum, hvor individer og grupper navigerer i forhold til både det fysiske rum og det omgivende samfunds sociale grænser. I kombination viser disse studier, hvordan indsigt om subkulturens markører, gennem f.eks. delta-gerorienterede eller observerende metoder, er nødvendige for at afdække de strukturer, der ellers forbliver skjulte. Som andre subkulturer sameksisterer hjemløsemiljøet med "den normale" omgivende verden. Der et parallelt samfund, hvis livsvilkår og sociale koder er usynlige for de fleste i det omgivende samfund, ud over de berøringsflader som almenkendte identitetsmarkører, der får snitfladerne af genkendelse til at mødes - som eksempelvis Hus Forbi-sælgeren med sit synlige gule logo, forhutlede personer ved byens lokale ø-bænk eller gadesoverens soveposelejr ved varmeristen, som man passerer på sin vej til arbejde om morgenen. Disse ting genkender de fleste i gadebilledet, men det kræver et trænet øje at genkende alt det andet, der foregår i en subkultur som hjemløsemiljøet, der rummer en fremmed og fjern verden, som du skal lære at begå dig i.

Feltarbejdet kræver meget både af felten og af forskeren, da man gennem denne involvering og tilstedeværelse på sin vis bliver en del af hinandens liv. Det er en kraftanstrengelse at lave feltarbejde, da det sætter store krav til ens opmærksomhed og sociale kompetencer. Som forsker/udøver er man konstant i gang med at udforske og registrere, fordi den eneste måde at få erkendelser om sit felt på er gennem sin egen person, og det kræver ofte, at man skal presse sig selv ud over sin egen personlige komfort-zone, da den sociale arena ikke er på ens egne præmisser, men på feltens. F.eks. er der en del grænseoverskridende situationer i et så alkoholpåvirket og råt miljø som hjemløse-miljøet, som jeg har måttet lære at tackle uden at det kostede mig relationen til mine informanter. Dette er blandt andet sket igennem mit lærlingeforhold til socialarbejdere, som har stor erfaring inden for dette, og som jeg har taget ved lære af og opbygget den ”radarfunktion”, man skal have på ryggraden for, hvordan man skal færdes, og hvordan/hvornår man kan forlade en situation.

Alle former for detaljer fra et feltarbejde giver et større indblik i de faktorer, der er på spil, og giver en helt anden indsigt i at kunne stille de spørgsmål, der åbner felten op. En af antropologens vigtige tilgange til metode er at tilstræbe at forstå den levede verden indefra, gennem tid, rum og sociale relationer. Det har derfor også været i feltarbejde som metode, jeg har kunnet finde den usynlige systemiske diskrimination. Dette har jeg kunnet i diskrepansen mellem, hvad sagsbehandlere, på den ene side, fortæller ikke bør ske i en sagsgang, modsat hvad borgeren oplever, at der rent faktisk sker. Det er gennem at hente empiri i flere arenaer, fra gaden til Folketinget, der har givet mig kendskab til de oplevelser, hvor uligheden bliver synlig – gennem f.eks. arbejdsgange hos socialrådgivere, borgerens adfærd og viden om lovgivning. Og måske vigtigst af alt, har det givet mig data nok til at kunne skelne mellem, hvornår en barriere opstår, blot fordi en person befinder sig i en udsat position – som er en svær situation for alle at navigere i – kontra hvorfor barrieren opstår, fordi personen er grønlandsk borger. Det kræver meget materiale at kunne skelne. Som antropolog er jeg ansporet til, at min undren over tingenes tilstand er et af mine vigtigste pejlemærker for at kunne indsamle min empiri. Antropologisk undren er en metodisk og erkendelsesmæssig praksis, hvor vi som forskere aktivt stiller spørgsmål ved det tilsyneladende selvfølgelige. Denne tilgang ses både i klassiske og moderne værker, f.eks. hos Hastrup (2003) og Eriksen (1993) som viser, hvordan undren kan fungere som metode og erkendelsesstrategi. Ingold (2011) går endnu videre og ser undren som et eksistentielt udgangspunkt for viden, hvor erkendelse opstår gennem sansning, bevægelse og relationer. Min undren over episoder, der ikke var, som de burde være, har været en vigtig følgesvend i felten. Denne grundtilstand i antropologisk metode får en som forsker til at opfange situationer, hvor observationer bliver kan sige noget generelt analytisk ud fra hændelser, du oplever i din felt. Det får dig til at stoppe op – fremfor at gå forbi.

Deltagerobservation – deltagelse på feltens præmisser

Essensen i deltagerobservation er at indsamle data ved at tage del i – og observere –informanternes liv (Briggs,1970; Spradley ,1980; Dewalt & Dewalt ,1998). At udføre deltagerobservation er en intensiv involvering med det formål at opnå indsigt i et felt. Deltagerobservation er en vigtig metode for at kunne afkode og forstå de handlinger, alliancer og afhængighedsforhold, der præger ens felt, især i subkulturer som udsatte miljøer, hvor der

ofte er andre sociale koder og overlevelsesstrategier end i det omgivende samfund (Becker, 1963; Hammersley & Atkinson, 2007; Malinowski, 1922; Spradley, 1980; Whyte, 1943).

Gennem deltagelse i sit felt bliver man sin egen informant (Hastrup, 2020) ved at opleve mest mulig deltagelse i sine informanternes liv. Graden af deltagelse har dog også begrænsninger betinget af, hvilket felt du befinder dig i. Deltagelse forudsætter, at man indtager en plads i sit felt, men det er ikke alle pladser, der er åbne for forskeren at tage (ibid.). Derudover indebærer deltagelse i felten heller ikke, at man bliver som de andre, for du vil altid adskille dig – blot i kraft af din videns interesse – og dine spørgsmål vil altid adskille dig fra dine informanter (Hastrup, 2020). Men informanterne er heller ikke ens eller ligesom hinanden (ibid.), så præmissen er i stedet, at du med din deltagelse stiller dig til rådighed for det, der er muligt (ibid.), og derigennem finder din plads. F.eks. overnatter jeg ikke på gaden eller herberg for at opnå denne grad af deltagerobservation. Dette ville ud fra min forståelse af de sociale koder være et forfejlet forsøg på at gå dybt i felten, da mine informanter vil opfatte det som tåbeligt og unødigt. Når jeg har et hjem, skal jeg ikke sove på gaden blot for at opleve det. De gør det, fordi de ikke har andre muligheder. Jeg skal i deres optik ikke gøre det, når jeg ikke er tvunget til at overnatte på gaden. Der findes andre metoder til at prøve at sanse elementer af oplevelsen, som er mere etiske end at give et signal om at opleve at være gadesover for en nat. F.eks. benytter jeg mig i stedet af at gå rundt de steder, hvor hjemløse sover udendørs, for at føle niveauet af kulde og sanse andre forhold, som f.eks. lugten af urin i en trappeopgang eller ved den varmerist, hvor festglade mennesker tisser, samtidig med at det måske er en hjemløs' faste varmerist. Andre grader af deltagelse, jeg har benyttet mig af, er f.eks. at drikke øl med mine informanter. Når du skal forstå noget indefra, kræver dette involvering. Det er få, der uden en oplevelse af, at der opstår gensidighed, har lyst til at åbne op og fortælle om livets dystre sider. For mig har det altid været vigtigt at anvende meget tid på tillidsskabende metodiske teknikker. Tillid er den første faktor, jeg må satse på, inden jeg kan begynde at stille spørgsmål. Når jeg er i felten, bruger jeg derfor meget tid på aktiviteter, der kan bygge bro og skabe relationer. Det er nærværet, der sikrer den antropologiske gyldighed (Hastrup, 2020). Til tider indgår jeg så meget, at det er informanterne, der først begynder at stille spørgsmål som: "Hvad handler dit projekt egentlig om?" eller "Hvad er det, du gerne vil vide noget om?" På den måde åbner informanterne selv op for, at relationen mellem os nu er åben til, at jeg kan stille spørgsmål. Helt tilbage i mit feltarbejde til mit speciale i 2009 var det derfor også en åbenbaring for mig, da vi en dag sad i tavshed i en tv-stue på et værested for udsatte grønlandere, og en af de grønlandske hjemløse brød stilheden og sagde til mig: "Nu har du lært det, Mille. Vi skal kunne være stille sammen, før vi taler sammen. Nu kan du finde ud af at være stille, så nu kan du spørge os om dine spørgsmål." På den vis kan man sige, at man aldrig kan forcere sin felt; man må stille sig selv til rådighed for det, der er muligt. Som Hastrup benævner det, så er antropologien en dialogisk videnskab, og vi er nødt til at forholde os til, hvad de andre (felten) giver os lov til. I antropologi efterstræber vi ofte at opnå den tavse viden, som er fælles for det sociale felt, og den mest egnede metode er gennem deltagerobservation, hvor vi oplever mest muligt på vores egen krop, da det sjældent – som navnet indikerer – er en italesat viden, der kan være vanskeligere at opfange med andre teknikker.

Interview – indsigter gennem samtale

Det kvalitative forskningsinterview er en centralt forankret metode i den fortolkende videnskabstradition, hvor forståelse af menneskelig erfaring og mening er i fokus. Interviews kan struktureres på forskellige måder: som strukturerede, semi-strukturerede eller uformelle åbne interviews – afhængigt af forskningsspørgsmål og ønsket fleksibilitet (Kvale & Brinkmann, 2015). Det er primært semi-strukturerede interview, jeg har anvendt i min dataindsamling, som det er en generel tendens i samfundsforskning, der ofte anvender semi-strukturerede interviews, hvor der er mulighed for at forfølge relevante temaer, som opstår under samtalen (Brinkmann, 2013). Interviewet er ikke blot et neutralt redskab til dataindsamling, men en interaktiv og kontekstafhængig proces. Derfor stiller det også en del krav til at udføre et interview. Som interviewer indtager jeg rollen som kulturel tolk i form af at identificere de underliggende strukturer, som udgår mine informanternes begrebssystem – et metodisk træk, der er nært beslægtet med Grounded Theory-tilgangen (Glaser & Strauss, 1967). Et centralt videnskabsteoretisk spørgsmål ved interviewmetoden angår validitet, dvs. troværdigheden og gyldigheden af den viden, der frembringes. Validitet i kvalitativ forskning antager mange former, deskriptiv validitet, fortolkning og analyse, samt hvordan jeg kobler data til teori (Maxwell, 2013).

I antropologi kombineres interviewet ofte med deltagerobservation og dokumentanalyse i en metodetrianglerende strategi (Denzin & Lincoln, 2018). Hvor observation giver adgang til praksis og tavs viden, åbner interviewet for en eksplicitering af erfaringer, følelser og refleksioner. Denne triangulering giver mulighed for en mere nuanceret forståelse af komplekse forhold. Interview som metode – som et led i feltarbejdet – kan bruges for at opnå en dybere forståelse af menneskers erfaringer, holdninger og perspektiver. Særligt inden for antropologisk forskning, som i denne afhandling, anvender jeg interviewet i kombination med deltagerobservation. Interviewet kan bruges som en etnografisk teknik, jeg som forsker søger at forstå insiderperspektivet (Spradley, 1979). Interviewet betragtes her som et redskab til at kortlægge forhold, som ikke umiddelbart er observerbare, i dette tilfælde f.eks. tvister om hvordan lovgivning fortolkes/udøves forskelligt. Mens observation kan afdække, hvad mennesker gør, kan interviewet afdække, hvad de siger, gør, mener og føler – og hvorfor de gør det. Antropologen Anne Knudsen udtrykker det således, det vanskelige ved forskning ikke svarene, det vanskelige er at stille spørgsmålene (Knudsen 2019), og det er dine erkendelser, der åbner for at stille de rigtige spørgsmål, og i en interviewsituation er et rum, hvor alle parter er forberedt på, at jeg stiller mine spørgsmål – modsat i en deltagerobservation-situation – hvor informanten kan være mindre forberedt på at skulle forholde sig til at afgive et svar, er en aftale om et interview en præmis om spørgsmål, som vi begge på forhånd godkender. Jeg har primært brugt interview som metode, når jeg har haft uafklarede spørgsmål i komplicerede emner, såsom lovgivning. Observation er velegnet til at afdække adfærd og praksis i konteksten, mens interview egner sig til at udfolde betydninger og erfaringer. I kombination muliggør de metodetriangulering, som kan styrke undersøgelsens validitet (Denzin & Lincoln, 2018). Kombinationen af disse metoder har været vigtig for at kunne afdække diskrepansen mellem, hvad sagsbehandleren siger, at lovgivningen og sagsbehandlingen sikrer af rettigheder, modsat om borgeren i praksis oplever, at de har fået hjælp eller oplevet en afvisning. Kombinationen af de to metoder kan således kombinere flere virkeligheder/synsvinkler af samme episode.

Hertil kommer etiske overvejelser om asymmetriske magtrelationer og informanternes ret til at blive korrekt repræsenteret, hvilket især er væsentligt i forskning med marginaliserede grupper som i dette projekt (Fontana & Frey, 2005). Det er vigtigt jeg er bekendt med min egen magtrelation som forsker. Interviewsituationer i forhold til sårbare grupper, samt stiller særlige krav til etisk ansvarlighed, især til min refleksivitet i analysen af magtforhold og positionering (Rubin & Rubin, 2012; Andersen, 2005). Typisk har jeg først anvendt interview i forhold til hjemløse, når jeg allerede har opbygget en relationen til dem gennem feltarbejde, så interviewsituationen er foregået på baggrund af en fælles tillid. Min relation til mine informanter uddybes nedenfor i afsnittet om etik.

Etiske overvejelser

I dette afsnit gennemgår jeg de etiske overvejelser, som har fungeret som mine retningslinjer gennem arbejdet med afhandlingen – især i forhold til de af mine informanter, der befinder sig i en sårbar position. Derudover diskuterer jeg i afsnittet det forhold, at jeg anvender empiri fra tidligere feltarbejde, med begrundelse i begrebet research fatigue. Som tidligere nævnt, har min erkendelsesproces i dette projekt været en cyklus, hvor ældre empiri tager ny form og anvendelse ud fra nye indsigter, men uden at gentage processen og udpine feltet for at undgå at bidrage til research fatigue.

Etikbegrebet i aktivistisk forskning

I mit arbejde med afhandlingen betragter jeg ikke forskning som en neutral proces, men som en relationel og etisk forpligtende praksis, hvor jeg som forsker indgår som aktør i de sociale sammenhænge, som jeg undersøger. Dette etiske udgangspunkt bygger på en tilgang til, at vidensproduktion, med en advokerende og aktivistisk tilgang, ikke nødvendigvis er modsætninger, men gensidigt afhængige. Taylor (2014) fremhæver, at forskere må “være nyttige” ved at engagere sig aktivt og gensidigt i de sociale praksisser, vi studerer. Taylor kritiserer akademias fokus på at analysere og kritisere uden at handle. Kritikken peger på, at vi som forskere skal støtte udviklingen og medvirke til at skabe nye veje frem. Det er ikke nok at påpege problemer, vi må med vores forskning bidrage aktivt til løsninger og håb (ibid.).

Hondagneu-Sotelo (1993) deler dette synspunkt om, at vi som forskere må påtage os ansvar for at bruge vores viden til at fremme social forandring (Hondagneu-Sotelo, 1993). Dette understøttes og uddybes af Fuller & Kitchin (2004), der placerer forskeren som etisk og politisk positioneret. Argumentet er her, at vi som forskere må tage parti og forpligte os på handling (Fuller & Kitchin, 2004.) Disse ovenstående positioner argumenterer for et grundlag, som jeg også følger i denne afhandling, hvor aktivisme og forskning kombineres i en deltagerorienteret og refleksiv metodepraksis. Som ovenstående forskere påpeger, betragter jeg også empati, samarbejde og ansvar som centrale omdrejningspunkter for at udøve forskning.

Denne afhandling hviler på en forståelse af etik, hvor ansvar, respekt og gensidighed er centrale principper. I arbejdet med udsatte grupper, som hjemløse, forpligter vi os som forskere ikke blot til at beskytte – men også til at lytte, være til stede og tage stilling (Taylor, 2014). Denne etik kræver, at forskeren indgår som medaktør frem for neutral

observatør, og at meningsskabelse sker som en dynamisk og fælles proces (Brydon-Miller et al., 2003). Særligt lægger jeg vægt på princippet om reciprocitet med mine informanter, hvor relationen mellem mig som forsker og deres deltagelse bygger på udveksling, anerkendelse og respekt for hinandens bidrag. Flere af de gange jeg har skulle opbygge en relation til informanter, har deres første reaktion været: *"Hvorfor skulle vi deltage i en ny undersøgelse? Der sker alligevel aldrig noget. Jeg får ikke et hus af at svare på spørgsmål i endnu en undersøgelse"*. Jeg bruger derfor altid både meget tid på at forklare, hvad undersøgelser kan gøre af forskel for andre i fremtiden, selvom de måske ikke selv kan mærke en forskel her og nu ved at medvirke. Derudover forpligter jeg mig selv på, at mine analyser skal være et bidrag i form af forslag til løsninger, det skal ud at leve og bruges. Det handler ikke blot om at "give noget igen", men om at forstå forskning som en gensidig proces, hvor deltagerne ikke er datakilder, men medskabere af viden (Brydon-Miller et al., 2003; TallBear, 2014). Gensidighed betyder også, at jeg som forsker er forpligtet i relationen – det kan være i form af samtale, praktisk støtte, adgang til resultater eller blot ved at blive i relationen, også når dataindsamlingen er overstået. Derfor har mine informanter også mit telefonnummer, så det ikke kun er mig, der kan kontakte dem, men også dem der kan kontakte mig. Samtidig anerkender jeg, at forskningen altid foregår i en asymmetrisk relation, hvor adgang, repræsentation og fortolkning indebærer magt. Denne pointe ses f.eks. hos Hondagneu-Sotelos (1993), der udtrykker, at vi har et ansvar for, at viden ikke blot produceres, men også gør en forskel politisk, socialt eller eksistentielt.

Med resultaterne i denne afhandling tilstræber jeg derfor ikke kun at forstå udsathed, men også at skabe rum for deltageres stemmer og handlemuligheder, og at bidrage til ændringer – ikke kun i teori, men i praksis.

Position i forhold til research fatigue

En tungtvejende grund til at jeg delvist anvender empiri fra tidligere observationer og interviews, er risikoen for *research fatigue* – med andre ord at udpine feltet ved at stille en lille gruppe de samme spørgsmål flere gange. Især for mennesker der lever i en udsat position i samfundet, som f.eks. hjemløse, er der en stor risiko for, at der opstår research fatigue, da de er en gruppe, som mange ønsker både at beskrive og studere. Dette står i kontrast til, at det sjældent løser problematikken for den enkelte hjemløse at medvirke i en avisartikel eller i et interview til en bacheloropgave. Både journalister og studerende har som krav, at der skal indgå et interview med en borger, uden at have særligt meget at tilbagelevere til den udspurgte hjemløse. Og efter interviewet er de ofte ude af deres liv igen, hvor det, fra den hjemløses perspektiv, er meget personlige og svære ting, den hjemløse deler om sin situation, uden selv at kunne mærke et outcome. Som forskere, der kender til denne risiko for at udpine felten, har vi, efter min opfattelse, derfor en forpligtelse til ikke gentagne gange at kontakte hjemløsemiljøet, blot for at sige, at vi har været i feltet, hvis vi allerede har brugbar empiri fra et tidligere feltarbejde. Vi skal groft sagt være med til at sikre, at vi med vores måde at være i felten på ikke medvirker til at ødelægge muligheden for at bedrive forskning i fremtiden. Ud af samme princip er det afgørende heller ikke længden af tid, man opholder sig i felten, men hvad du opnår af at opholde dig i felten, og i form af hvilken erkendelse du får ud af feltarbejdet.

Den etiske forpligtelse til informanterne

En præmis for at udføre feltarbejde er, at man ved sin tilstedeværelse i felten uundgåeligt er med til at påvirke sit felt ved sin blotte tilstedeværelse (Hastrup, 2020). Kristiansen og Jacobsen at fokusere i deres bog *farligt feltarbejde* (2001), på særligt de udfordrende aspekter i forskning med marginaliserede grupper. Som forskere kan vi udsætte os selv, og ikke mindst deltagerne, for sociale, psykologiske eller endda fysiske risici. Det kræver etisk refleksion, ikke kun om hvor meget man får adgang til, men om hvordan den adgang og tilhørende indsamlede viden forvaltes ansvarligt (ibid.).

Jeg har flere gange været i situationer med informanter, hvor det opstår en vis risiko, fordi de pga. ruspåvirket tilstand er utilregnelige. Jeg har gennem tiden benyttet mig af forskellige strategier til at håndtere sådanne risikosituationer. I den spæde start, tilbage i 2010, havde jeg min grønlandske ægtefælle med som en sikkerhedsfaktor, når jeg lavede feltarbejde i Vesterbros værtshusmiljø, på de værtshuse, hvor der dengang primært var grønlandske gæster. Senere har jeg lært forskellige teknikker af de gadeplansmedarbejdere, som jeg kender, og jeg føler mig godt klædt på til at færdes, selvom jeg altid er ekstra opmærksom på stemningen.

Feltarbejde indebærer ofte følelsesmæssig involvering. Følelsesmæssig nærhed er ikke etisk problematisk i sig selv, men kræver bevidst håndtering og refleksion (Kristiansen & Jacobsen, 2001). F.eks. var der en gravid hjemløs, der bad mig om cigaretter, hvilket pinte mig personligt, især da jeg selv var gravid på samme tidspunkt og aldrig ville udsætte mit eget foster for rygning. Men det var ikke mine egne etiske kodekser der gjaldt i denne arena. Så jeg måtte hurtigt beslutte, om jeg havde ret til at have en mening om, hvorvidt en gravid skulle ryge, da hun tydeligvis havde mere presserende livsvilkår at forholde sig til end min holdning om at ryge som gravid. Dette betyder selvfølgelig ikke, at man som forsker skal overtræde sine egne grænser i alle henseender i sin søgen efter indsigt, men at man må have en fornemmelse for, hvad der er på spil, i form af hvilke livsbetingelser man bevæger sig rundt i. Som Taylor påpeger, handler forskning ikke kun om at "tage" data eller forståelser, men også om at give noget tilbage (Taylor, 2014). Det er forskerens selvpræsentation, der er afgørende for den tillidsskabende proces, der især er afgørende, når det drejer sig om feltarbejde blandt mennesker i en sårbar situation. Så, uden at det skal være på bekostning af formålet for forskningen i et risikofyldt felt, er det vigtigt, at forskningsrelateret tilstedeværelse ikke overskygger almenmenneskeligt hensyn. Med andre ord, som forsker er jeg først og fremmest til stede i felten som medmenneske blandt mennesker i en sårbar position og må opføre mig herefter. Forskeren har definitionsmagt og kan – bevidst eller ubevidst – forme fortællinger, som kan have konsekvenser for deltagerne. Men et af de greb, jeg bruger i et forsøg på at udligne denne ulige magt, er gennem gensidighed/reciprocitet.

Relation med informanter

Min relation til alle mine informanter bygger på en cyklus af tilbagelevering af viden. Jeg får viden af mine informanter, og jeg bringer viden tilbage til mine informanter. Relationer baseret på et gensidighedsforhold gør sig gældende mellem mig selv og flere typer af mine informanter, da vi har en fælles interesse i at ændre den nuværende situation. Dette fælles udgangspunkt forankrer både metode og etik i et princip om samskabelse, dialog og delt

ejerskab over viden og forandring (Brydon-Miller et al., 2003), hvor forskningsdeltagere og forsker indgår i lige-værdige relationer med henblik på at udvikle praksis og skabe retfærdige samfundsmæssige ændringer

Relation til fagfolk

I relation til de af mine informanter, der er fagfolk – i form af socialarbejdere, enten kommunalt eller i NGO-regi – består vores gensidige relation, når de giver mig adgang til forskellige typer af data fra episoder fra deres arbejdsliv. Fagfolk i felten har ofte et ønske om, at de paradokser, de møder i deres arbejde, skal blive hørt, og ultimativt at uuhensigtsmæssigheder i systemet skal udbedres. Men grundet arbejdspresset i deres hverdag har de, som fagfolk, ofte ikke tid til at beskrive de problemer, som de observerer, på en systematisk og dokumenteret måde. Her kan jeg gå ind og databearbejde de observationer, som fagfolk giver mig, og lave analyser af deres observationer. Opmærksomheden på et bestemt problem der er interessant at belyse, kan også opstå begge veje. Enten at jeg vil undersøge et problem nærmere og spørger, om de oplever det og har eksempler på det, eller at fagfolk henleder min opmærksomhed på et specifikt og gentagende problem. F.eks. kan der være forskel på de systemiske barrierer, der forekommer i hovedstaden versus Fyn og Jylland, fordi København er ankomst by i højere grad pga. Lufthavnen og der her opstår mange af de første systemiske barrierer. Så hvis jeg får henvendelse om en barriere i hovedstaden, krydstjekker jeg det f.eks. med andre byer for at undersøge problemets karakter. Når de fortæller mig om problematikker, de oplever med grønlandske borgere, opstår gensidigheden ved, at jeg tilbageleverer deres input i en bearbejdet form, f.eks. en artikel om problemstillingen, hvor deres oplevelser og eksempler indgår. I tråd med Brydon-Miller et al. (2003) ser jeg meningsskabelse som en dynamisk proces (*dynamic sense making*), hvor deltagerne og jeg, som forsker i fællesskab, udvikler forståelse gennem handling og refleksion. På den måde har vi en relation, hvor begge parter får noget ud af at prioritere en overlevering til mig, når jeg spørger efter empiriske eksempler. Tilliden bygger primært på min langvarige relation til aktører i felten. At de kan forvente en tilbagelevering på bearbejdet data, så jeg ikke blot selv profiterer af deres viden, giver dem et større incitament til at tage det valg, det kræver at sætte tid af til at tale med mig i et, som nævnt, travlt program med mange borgere og mange hastesager.

Relation til politiske og forvaltningsmæssige niveau

I forhold til de af mine informanter, der er embedsmænd og politikere, består vores relation i at holde hinanden orienteret om hvad nyt der sker inden for området – f.eks. en gensidig sparringsproces på puljer under opsejling, der ville kunne tiltænkes indsats for målgrupperne af udsatte grønlandere. Altså, hvordan gavner vi målgruppen bedst i forhold til hvilken indsats, der skal udmøntes penge til. Jeg har også en kontakt til forskellige nuværende og tidligere ansatte embedsmænd i Socialministeriet og Socialstyrelsen, som jeg spørger til råds om, hvordan man skal forstå forskellige formuleringer i diverse policy-dokumenter, og om de kender historikken bag beslutninger, der er truffet. Dette gælder især med arbejdet med at finde og forstå de historiske kilder, som jeg omtaler i kapitel 1, som f.eks. at spørge embedsmænd, der havde været med til at lave Hvidbogen om udsatte grønlandere. Omvendt producerer jeg viden om målgruppen, som de benytter sig af, da de som embedsmænd ofte skal dække flere målgrupper, og derfor i perioder skal bruge mere specifik viden om disse målgrupper, som grønlandere i Danmark.

Relationer til hjemløse

Med hjemløse består vores relation ved, at de giver mig adgang og indblik i de menneskelige konsekvenser af de strukturelle forhold, jeg undersøger, og min gensidighed for alle disse informationer er, at jeg hjælper dem, hvis jeg har mulighed for det – om det enten er med en cigaret, et måltid mad, tøj eller et telefonopkald til en sagsbehandler. I mit tilfælde har det betydet, at jeg flere gange har brugt min egen viden undervejs for at rådgive mine informanter om deres situation, fordi jeg mener, at man har et ansvar for at hjælpe de mennesker, man kan, fremfor kun at betragte dem som objekter i sin forskning. Dette leder tilbage til Brydon-Millers beskrivelse af, hvordan vi som forskere har mange forskellige ”hatte”, som vi anvender (Brydon-Miller, 2018). Vi afgrænser vores genstandsfelt videnskabeligt, men skal samtidig forholde os til rigtige mennesker, som vi påvirker ved vores tilstedeværelse. Det er to forskellige niveauer, der begge kræver sin opmærksomhed (Hastrup et al., 2009). Reciprocitet gør sig gældende i næsten alle menneskelige relationer, og det er derfor ikke anderledes i en forskningssituation, at der udvikler sig en alliance mellem forsker og informant.

Kapitel 4.

Artiklernes bidrag til afhandlingen

Artiklens indbyrdes forhold og fokus

Mine fire artikler behandler hver især dele af den samme problematik for tilsammen at belyse min problemstilling. Artiklerne er skrevet i perioden 2021-2025, og følger min egen erkendelsesproces gennem projektet. I den første artikel skulle jeg skabe et sprog for at sætte en ramme for dette ubeskrevne felt. Derefter følger en højere detaljegrad i de næste artikler, for at runde af med den sidste artikel, der forsøger at løfte problematikken i en international kontekst. Graden af løsningsforslag følger også min erkendelsesproces, som artiklerne skrives, og min forståelse af de systemiske barrierer er kommet gradvist i forløbet med at skrive artiklerne. Løsningsforslagene præsenteres derfor først i deres fulde form i kapitel 6 i forlængelse af en præsentation af afhandlingens resultater. Teorien om strukturel vold er gennemgående i alle fire artikeludgivelser, da strukturel vold er den teori, som jeg finder mest anvendelig til at belyse forholdet af det *ekstra lag* og de strukturelle barrierer, som afhandlingen har til formål at identificere og belyse. Grønlands undtagelse fra Retssikkerhedsloven er også en central pointe i alle fire artikeludgivelser. Men derudover har artiklerne alle forskellige vinkler på underelementer af problemstillingen. Deres forskellige fokus præsenteres nedenfor:

Artikeludgivelse 1. Socialpolitiske barrierer i rigsfællesskabet – Strukturel vold mod udsatte grønlændere i mødet med Danmark.

Formålet med artiklen er først og fremmest at give en overordnet indføring i problematikken. Selvom artiklerne kan læses separat, er denne artikel tænkt som grundfundamentet for, i de følgende artikler, at kunne zoome ind og gå i detaljen med de delelementer, som udgør kompleksiteten og samspillet i projektets genstandsfelt. Denne artikel fokuserer på en overordnet gennemgang af de strukturelle barrierer og manglende koordinering mellem Grønland og Danmark på socialområdet. Artiklen belyser, hvordan historiske og institutionelle rammer skaber ulige adgang til velfærdsydelser og rettigheder for grønlændere. Artiklen bidrager til forståelsen af, hvordan strukturelle barrierer og manglende koordinering mellem Grønland og

Danmark skaber alvorlige konsekvenser for grønlandske borgere. Den fremhæver behovet for politisk engagement og systemiske løsninger for at sikre lige adgang til velfærdsydelser og rettigheder.

Artikeludgivelse 2. *Systemisk paradoks øger hjemløshed af grønlændere i Danmark.*

Artiklen har som formål at belyse konsekvenser, på gadeplan, af manglende sammenhængskraft for socialområdet i rigsfællesskabet. Denne artikel går mere i detaljen end udgivelse 1, ved at denne artikel undersøger, hvordan rigsfællesskabets konstruktion på socialområdet modarbejder sig selv og fratager rettigheder, som skulle sikres gennem det fælles danske statsborgerskab. Den belyser, hvordan manglende anerkendelse og systemisk usynlighed påvirker grønlændere. Artiklen bidrager til forståelsen af, hvordan manglende anerkendelse og systemisk usynlighed skaber en negativ spiral, der fastholder grønlændere i en udsat position. Den fremhæver behovet for politisk engagement og systemiske løsninger for at nedbryde barriererne og sikre lige adgang til velfærdsydelser.

Artikeludgivelse 3. *I gadens skygge – Skjulte barrierer for grønlandske hjemløse i Danmark. Har til formål at beskrive den perfekte storm* i forhold til de faktorer, der skaber situationen – særligt med fokus på herbergmiljøet. Selvom jeg ikke først havde planlagt denne artikel, har jeg gennem projektet ikke kunne ignorere det faktum, at problematikken om herberger blev ved med at være massivt til stede i min data. Jeg valgte derfor at gå tilbage og genbesøge felten, for at lave et afgrænset, kortere feltarbejde, for at få mere fokuseret data på dette. Denne artikel er et forsøg på at sige mange ting på en gang, da den handler om at vise kompleksiteten af flere forhold, der tilsammen forværrer hinanden. Artiklen har til formål at analysere de komplekse og sammenvævede problemer, som grønlandske borgere står over for i Danmark – især i mødet med herbergmiljøet. Den belyser, hvordan herberger har en stor rolle i overrepræsentationen af hjemløse grønlændere pga. en utilsigtet funktion af modtagecentre for grønlændere. Artiklen bidrager til forståelsen af, hvordan strukturelle barrierer og sociale dynamikker i herbergmiljøet fastholder grønlandske borgere i en udsat position. Undervejs i arbejdet med denne artikel, blev jeg opmærksom på ILO-konventionens muligheder. Det er derfor først fra denne artikel, og ikke de to foregående, at ILO-konventionen bliver diskuteret som en løsningsmulighed til at sikre lige adgang til velfærdssystemet og reducere overrepræsentationen af grønlandske hjemløse.

Artikeludgivelse 4. *A gate to hell - Homeless Inuit migrating within the realm from Greenland to Denmark.*

Formålet er italesætte problematikken i en international kontekst. Problematikken for grønlandske hjemløse i Danmark er relevant i en større kontekst, selvom Danmark er et lille land i internationale sammenhænge. Situationen for hjemløse grønlændere i Danmark er vigtig som eksempel på de gennemgående strukturelle problematikker, som oprindelige folk fortsat er udsat for, i forbindelse med ulige adgang til samfundet rundt om i verden. Modsat kan vi, i dansk kontekst, drage fordel af den langt bedre forståelse af indlejret ulighed for oprindelige folk. I en dansk sammenhæng fylder diskussionen om overrepræsentation af hjemløse grønlændere meget lidt. Artiklen er derved et bidrag til både at give en kontekst til andre – og sætte denne problematik i en international setting – samt at drage andres arbejde med oprindelige folk med ind i dansk kontekst. Ud fra en vinkel om i højere grad at definere grønlandske borgere som et oprindeligt folk i Danmark. Artiklen bidrager med at undersøge de komplekse

dynamikker omkring velfærdsmigration inden for rigsfællesskabet og peger på, at Danmark er uforberedt på at effektuere de rettigheder, som grønlandske borgere har i Danmark. Artiklen bidrager til forståelsen af årsager til velfærdsmigration inden for rigsfællesskabet, og hvordan der samtidig er et paradoks i, at Danmark ikke administrativt er opbygget til at håndtere denne fri bevægelighed af marginaliserede borgere inden for samme stat.

For at binde afhandlingens forskellige pointer sammen, vil jeg i det følgende afsnit gennemgå de forskellige udgivers fokuspunkter og analytiske konklusioner.

Gennemgang af de fire udgivelser

Udgivelse 1: **Socialpolitiske barrierer i rigsfællesskabet – Strukturel vold mod udsatte grøn- lændere i mødet med Danmark**

Artiklen beskriver, hvordan socialpolitikken er fordelt mellem Grønland og Danmark, og hvilke konsekvenser denne fordeling har. Artiklen belyser, hvordan den manglede sammenhængskraft på socialområdet i rigsfællesskabet, skaber barrierer for marginaliserede grønlandere.

Artiklen redegør for hvilken betydning den historiske kontekst op til Grønland siden 1967, har haft en for socialområdet, og hvad denne historiske kontekst har af betydning for nutiden. Artiklen fremhæver, at der er betydelige problemer med koordinering og kommunikation mellem Grønland og Danmark på socialområdet. De sociale systemer i rigsfællesskabets medlemslande kommunikerer ikke effektivt på tværs af landene. Dette skaber praktiske problemer for grønlandske borgere, der migrerer til Danmark, da de ofte møder et forvaltningsmæssigt lukket system, som ikke er tilpasset grønlandske borgeres problematikker i mødet med det danske system.

Strukturel vold som teoretisk ramme

Artiklen anvender Johan Galtungs begreb om strukturel vold (1961) til at belyse, hvordan strukturel vold skaber og opretholder ulighed, diskrimination og marginalisering, hvilket forringer livsvilkår for grønlandske borgere i Danmark. Artiklen anvender teorien om strukturel vold til at analysere, hvordan de institutionelle og lovgivningsmæssige rammer mellem Grønland og Danmark skaber ulige adgang til velfærdsydelser og rettigheder for grønlandere i Danmark.

Grænsehindre og systemiske barrierer

Folketinget besluttede i 2014 at iværksætte en indsats mod grænsehindre i rigsfællesskabet. Grænsehindre er forhold, hvor der opstår uhensigtsmæssige forhindringer for borgere, der migrerer mellem landene. På trods af intentionen om at nedbryde grænsehindre, har dette arbejde primært tilgodeset den del af den grønlandske befolkning, der er i arbejde og bolig, mens kommunikationen om socialpolitiske grænsehindre ikke er løst. Det betyder, at der fortsat er systemiske barrierer, der påvirker grønlandske borgeres lige adgang til rettigheder og indsatser på socialområdet i Danmark.

Konsekvenser for grønlandske borgere

Manglende koordinering og udveksling af viden mellem landene forhindrer en effektiv social indsats for grønlændere i Danmark. Artiklen fremhæver, at de systemiske barrierer mellem Grønland og Danmark skaber alvorlige konsekvenser for grønlandske borgere, der migrerer til Danmark. Disse konsekvenser inkluderer manglende hjælp, eskalering af udsathed, økonomiske byrder for kommunerne, arbejdsløshed, sociale og psykologiske problemer samt manglende socialpolitiske initiativer.

Eksempler på systemiske barrierer

Artiklen præsenterer den systemiske barrierer, der er gennemgående i afhandlingens artikler:

Grønlands undtagelse fra Retssikkerhedsloven. Undtagelsen indebærer, at en grønlandsk fraflytningskommune ikke er omfattet af bestemmelser om hjemkommune, hvilket betyder, at fraflytningskommunen ikke har det ansvar og den handlepligt, der pålægges en hjemkommune i Danmark. Dette skaber praktiske problemer for grønlandske migranter, da de mister nogle rettigheder, og den danske tilflytterkommune rammes økonomisk. På herbergområdet betyder det, at udgiften for herbergophold udelukkende tilfalder den danske kommune.

Konklusion

Artiklen konkluderer, at der er behov for en bedre koordinering mellem Grønland og Danmark og en øget opmærksomhed på de strukturelle barrierer, der forhindrer grønlændere i at få den nødvendige hjælp. Når der udmøntes midler til at arbejde med gruppen, bliver midlerne ofte givet til at arbejde med en fase af udsathed, men ikke til at adressere de problemer, der opstår i processen i migrationen mellem landene. Dette skaber en situation, hvor grønlandske borgere ikke får den nødvendige hjælp til at integrere sig i det danske samfund. Der er behov for politisk engagement og en transformation af de nuværende systemiske forhold for at nedbryde barriererne og sikre en bedre integration af udsatte grønlændere i Danmark.

Udgivelse 2: Systemiske paradoks øger hjemløshed af grønlændere i Danmark

Artiklen undersøger og argumenterer for, at rigsfællesskabets konstruktion på socialområdet modarbejder sig selv og fratager rettigheder, som netop skulle sikres gennem det fælles danske statsborgerskab. Artiklen belyser, hvordan manglende udveksling af viden mellem landene skaber praktiske problemer på gadeplan, som forværrer hjemløshed blandt grønlændere i Danmark.

I artiklen anvendes Honneths anerkendelsesteori til at analysere, hvordan anerkendelse – også i lovmæssige sammenhænge – er en vigtig forudsætning for, at mennesker kan indgå i sociale sammenhænge. Artiklen diskuterer, hvordan manglende anerkendelse og systemisk fratagelse af grønlandske borgers adgang til rettigheder medfører krænkelse, som har en negativ effekt på et menneskeligt plan.

Social usynlighed og systemisk usynlighed

Grønlandske borgere i Danmark oplever social usynlighed, hvilket betyder, at de observeres fysisk, men ikke indgår på lige fod i samfundet og har en lavere social status end andre borgere. Artiklen beskriver, hvordan denne usynlighed manifesterer sig i deres dagligdag.

Udover social usynlighed oplever grønlandere også systemisk usynlighed, hvilket gør det umuligt for dem at dokumentere deres identitet og ret til hjælp. Artiklen beskriver, hvordan denne systemiske usynlighed skaber en negativ administrativ spiral og påvirker deres marginaliseringsproces.

De strukturelle barrierer diskuteres i artiklen:

- Manglende folkeregisteradresse og CPR-nummer: Grønlandere uden folkeregisteradresse og aktivt CPR-nummer kan ikke dokumentere deres identitet og ret til hjælp. Dette skaber en negativ administrativ spiral, hvor de ikke kan modtage kontanthjælp, og dermed ikke kan betale for bolig.
- Tekniske barrierer: Overgangen fra NemID til MitID skabte en teknisk blokering, hvor grønlandske borgere, uden folkeregisteradresse, ikke kunne modtage post fra danske myndigheder i e-boks. Dette medførte sanktioner og fratrækning af kontante ydelser.
- Undtagelse fra Retssikkerhedsloven: Grønland er undtaget fra den danske Retssikkerhedslov, hvilket skaber vakuum i de processer, der normalt igangsættes – og stiller grønlandere dårligere i forhold til rettigheder.

De menneskelige konsekvenser, som artiklen diskuterer, som en konsekvens af de strukturelle barrierer:

- Stigmatisering og manglende anerkendelse: Grønlandere oplever stigmatisering og manglende anerkendelse i mødet med det danske system. Dette forværrer deres sociale identitet og skaber negative spiraler, der eskalerer i selvdestruktiv adfærd.
- Alternative overlevelsesstrategier: På grund af manglende hjælp fra det offentlige system, søger mange grønlandere mod udsatte miljøer og alternative overlevelsesstrategier. Dette fører til, at de kommer længere væk fra arbejdsmarkedet og etablering af en «almindelig» tilværelse.

Artiklen diskuterer følgende løsningsmuligheder:

- Politiske initiativer og systemiske løsninger: Artiklen konkluderer, at der er behov for politisk engagement og systemiske løsninger for at nedbryde de nuværende barrierer. Dette inkluderer en bedre koordinering mellem Grønland og Danmark og en øget opmærksomhed på de strukturelle barrierer, der forhindrer grønlandere i at få den nødvendige hjælp.

Konklusion

Manglende anerkendelse og usynlighed skaber en negativ spiral, der forværrer borgerens situation og fastholder dem i en udsat position. Stigmatisering og tekniske barrierer bidrager yderligere til deres marginalisering, hvilket fører til alternative overlevelsesstrategier og en forværring af deres livsvilkår.

Artiklen fremhæver, at der er teknisk mulige løsninger til rådighed for at nedbryde de systemiske barrierer, som grønlandske borgere mødes af, og opfordrer til, at en overordnet tilgang kan være, at man i højere grad benytter de allerede eksisterende muligheder, der tolker lovgivningen til fordel for borgeren – frem for til ulempe for borgeren, så grønlandske borgere kan blive boligindstillet på lige fod med andre borgere.

Udgivelse 3: I gadens skygge – Skjulte barrierer for grønlandske hjemløse i Danmark

Artiklen er en analyse af de komplekse og sammenvævede problemer, som grønlandske borgere står over for i mødet med Danmark. Artiklen belyser, hvordan mødet med herbergmiljøet bliver en afgørende vej ind i det danske samfund for en sårbar gruppe af grønlandske borgere. Artiklen argumenterer for, at grønlændere – i mødet med hjemløsemiljøet – er dårligere stillet end andre borgere og belyser forhold, der kan ændre på dette.

Herberger som modtagecentre

Herberger er tiltænkt som midlertidige løsninger på hjemløshedssituationer, men for mange grønlandske borgere bliver herbergerne en permanent løsning. Artiklen beskriver, hvordan herberger utilsigtet fungerer som modtagecentre for grønlandske borgere, hvilket eskalerer deres sociale problemer og gør det svært for dem at arbejde sig ud af situationen igen.

Sociale dynamikker og fællesskaber

Der opstår et paradoks i kraft af, at grønlandske borgere finder hjælp i herbergmiljøet, samtidig med at deres problemer vokser i mødet med dette miljø. Hjælpen, som de modtager, kan både være en beskyttelsesfaktor og en risikofaktor, hvilket gør det svært for dem at bryde ud af den udsatte position. En hjemløs informant beskriver dette paradoks med ordene: *”Vi hjælper hinanden ved at drikke os fulde.”*

Strukturelle barrierer

Artiklen analyserer de strukturelle barrierer, der påvirker grønlandske borgere i Danmark. Disse barrierer medvirker systemisk forskelsbehandling af grønlandske borgeres sagsbehandling og adgang til velfærdsydelser. Artiklen beskriver, hvordan problemer bunder i lovmæssige aftaler i rigsfællesskabet. Artiklen sætter fokus på, hvordan kombinationen af ophold på herberg og strukturelle barrierer gensidigt forstærker en marginalisering i mødet med Danmark, som bidrager til, at grønlandske borgere ophobes på herberger og øger hjemløshed.

Teoretiske rammer

I artiklen anvendes tre centrale teoretiske rammer til at analysere de strukturelle barrierer og sociale dynamikker, som artiklen belyser. Disse tre teoretiske perspektiver supplerer hinanden ved at belyse forskellige aspekter af de dynamikker, der påvirker grønlandske borgere i Danmark:

Goffmans teori om totale Institutioner

Erving Goffmans teori om totale institutioner er central i analysen af herberger som miljøer, hvor grønlandske borgere gennemgår en proces af "mortification of the self" (selvets nedbrydning). I herbergmiljøet bliver grønlandske borgere gradvist tilpasset institutionens normer, og det skaber en situation, hvor deres adfærd og overlevelsesstrategier, for tilværelsen i Danmark, bliver tilpasset udsattemiljøer frem for "normalsamfundet". Dette skaber en situation, hvor de bliver fanget i en cyklus af marginalisering og udsathed.

Turners Teori om liminalitet og communitas

Victor Turners teori om liminalitet og communitas bruges til at forstå den overgangsperiode, som grønlandske borgere befinder sig i, når de opholder sig på herberger. Liminalitet refererer til en tilstand af at være "betwixt and between". I denne tilstand er individerne i en form for grænseland, hvor normale regler og hierarkier er ophævet. Communitas anvendes til at beskrive de stærke fællesskaber, der opstår i liminale tilstande. Disse fællesskaber er præget af solidaritet og lighed, men kan også føre til afhængighed af gruppen og eskalering af marginalisering.

Mauss' teori om reciprocitet

Marcel Mauss' teori om reciprocitet anvendes til at analysere, de sociale relationer og gensidige forpligtelser, der opstår i herbergmiljøet. I herbergmiljøet er det en del af overlevelsesstrategien og eksistensgrundlaget for grønlandske hjemløse at hjælpe hinanden - især på grund af de strukturelle barrierer, der forhindrer adgang til velfærdsydelser. Teorien anvendes til at vise, at gaver og ydelser aldrig er gratis, men en del af en vedvarende udveksling. For hjemløse skaber gensidige afhængighedsforhold også en spiral, hvor disse relationer også kan fastholde borgere i udsatte positioner, da de bliver bundet af social gæld og forpligtelser, der er svære at bryde.

Anvendelse af teorierne i analysen

Artiklen anvender disse teorier til at analysere, hvordan grønlandske borgere, i mødet med herbergmiljøet, bliver fanget i en cyklus af marginalisering og udsathed. Gennem empiriske eksempler og interviews belyser artiklen, hvordan strukturelle barrierer og sociale dynamikker interagerer og forværrer situationen for denne sårbare gruppe. Kombinationen af Goffmans-, Turners- og Mauss' teorier giver en forståelse af de komplekse mekanismer, der fastholder grønlandske borgere i en udsat position i det danske samfund.

Konklusion

Artiklen konkluderer, at grønlandske borgere i Danmark er udsat for systemisk diskrimination, der forhindrer dem i at få samme hjælp som andre borgere. Dette forværrer deres kulturelle og socioøkonomiske udfordringer.

Artiklen påpeger behovet for systemiske løsninger for at sikre lige adgang til velfærdssystemet og reducere overrepræsentationen af grønlandske hjemløse. Artiklen diskuterer mulige løsninger – herunder implementering af ILO-konventionen i dansk socialpolitik – for at nedbryde strukturelle barrierer og sikre lige adgang til ressourcer og muligheder for grønlandske borgere.

Udgivelse 4: A gate to hell

Artiklen undersøger de komplekse dynamikker omkring velfærdsmigration inden for rigsfællesskabet. Artiklen problematiserer, at selvom migrationen foregår inden for samme stat, er der en række forhold, hvor Danmark virker uforberedt på at effektuere de rettigheder, som Grønlandske borgere i Danmark har – både i kraft af at være danske statsborgere – men også i kraft af, som oprindeligt folk, at være ydet særlig beskyttelse.

Push and pull

Artiklen beskriver og påpeger en række problematiske forhold på socialområdet i Danmark, og hvordan disse forhold, i kombinationen med den fri bevægelighed inden for rigsfællesskabet, muliggør en velfærdsmigration fra Grønland til Danmark. Det er forhold som arbejdsløshed og dårlige boligforhold i Grønland, der motiverer grønlændere til at søge bedre levevilkår i Danmark. Samtidig fungerer forventningen om bedre velfærdsydelser i Danmark som pull-faktor.

Velfærdsmigrationens paradoks

Artiklen fremhæver et velfærdsigrationsparadoks, hvor grønlændere, trods deres ret til at bosætte sig i Danmark, ofte møder strukturel vold og systemiske barrierer, der hindrer dem i at få adgang til de nødvendige velfærdsydelser. Det danske velfærdssystem er ikke indrettet til at imødekomme den fri bevægelighed i rigsfællesskabet og tager ikke tilstrækkeligt højde for kompleksiteten for grønlandske borgere som danske statsborgere.

Desuden oplever grønlandske borgere systematisk diskrimination og marginalisering – herunder manglende oversættelse og tolkning – hvilket gør det svært for dem at forstå og tilgå deres sagsbehandling.

Artiklen anvender tre teoretiske begreber til at belyse migrationsbevægelsen fra Grønland til Danmark, og hvordan den resulterer i, at en stor del grønlændere marginaliseres i det danske samfund.

Strukturel vold, Johan Galtung, (1969)

Anvendelsen af strukturel vold henviser til systematiske og indirekte former for vold, der forekommer i sociale, politiske og økonomiske strukturer. Dette begreb bruges til at analysere den ulighed, diskrimination og marginalisering, der forringer livsvilkår. Artiklen anvender dette begreb til at belyse, hvordan de strukturelle forhold i rigsfællesskabet skaber systemisk diskrimination af grønlandske borgere i Danmark.

Welfare migration, George J. Borjas & Stephen J. Trejo (1991) & Christian Giulette & Jackline Wahba (2012). Dette begreb refererer til migration i relation til velfærdsydelser som bolig og sundhed. I artiklen benyttes begrebet til at

belyse forhold ved migration inden for samme stat, og hvordan forventningerne om bedre velfærdsydelser i Danmark ofte ikke indfries, hvilket fører til yderligere marginalisering.

Push and pull-faktorer, Everett S. Lee, (1966)

Push og Pull beskriver faktorer, der motiverer migration. Push-faktorer inkluderer arbejdsløshed og usikre boligforhold i Grønland, mens pull-faktorer er forventninger om bedre livsvilkår i Danmark. Artiklen anvender disse begreber til at forklare, hvorfor grønlandske borgere vælger at migrere til Danmark, og hvordan de strukturelle barrierer i Danmark forhindrer dem i at opnå de forventede forbedringer.

Kombinationen af Galtungs, Borjas og Trejos', Giulette og Wahbas, samt Lees teorier giver en forståelse af de komplekse mekanismer, der har betydning for, hvorfor grønlandske borgere i en udsat position i det danske samfund opnår et ringe udbytte af deres status som danske statsborgere og oprindeligt folk.

Konklusion, paradoksale rettigheder

Artiklen konkluderer, at grønlandske borgere i mødet med Danmark på papiret har "dobbelte" rettigheder i kraft af statsborgerskab og ILO-konventionen, men i praksis kan de ikke tage del i disse rettigheder. Rettigheder gennem statsborgerskabet bliver systemisk blokeret for den del af befolkningen, der ikke har en adresse, og det er en dynamik, der forværrer deres tilstand og forøger problematikker som hjemløshed.

Perspektiver, manglende viden og implementering

Artiklen fremhæver, at der mangler viden hos både fagpersoner og politikere, om de systemiske forhold, der forværrer livsvilkår for sårbare grønlandske borgere i Danmark. Der mangler også viden om de muligheder, der allerede eksisterer for at afhjælpe situationen, såsom brug af ILO-konventionen i praksis. Den manglende viden er medvirkende til at opretholde og udøve strukturel vold mod grønlandske borgere, hvilket forværrer deres udsatte levevilkår som hjemløshed.

Alle fire artikler behandler afhandlingens fund gradvist. Dette er en afspejling af især barrierernes indbyrdes påvirkning. Dette har jeg selv er gradvist identificeret over tid. I næste kapitel præsenteres og gennemgås afhandlingens fund samlet, for at kunne vise deres påvirkning på hinanden og den samlede sum af barrierer og dynamikker, der møder de grønlandske borgere.

Kapitel 5.

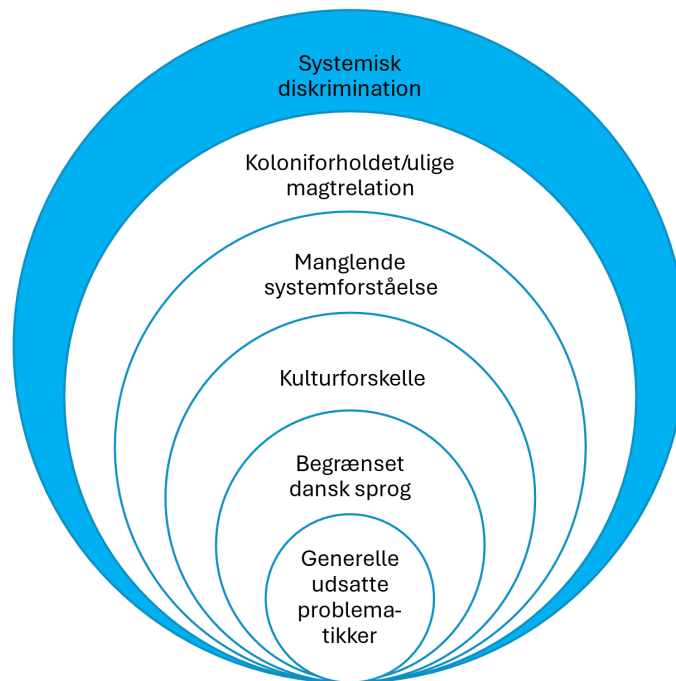
Afhandlingens resultater og bidrag til ”det ekstra lag”

I dette kapitel præsenteres og gennemgås afhandlingens resultater og bidrag. I kapitlet redegøres der først for ”det ekstra lag”. Herefter følger en gennemgang af de systemiske barrierer og deres indbyrdes påvirkning. Kapitlet afrundes med et afsnit om de menneskelige konsekvenser og dynamikker, som følger af de systemiske barrierer, med henblik på at beskrive den akkumulerede effekt, som borgerne oplever, og som tilsammen udgør strukturel vold i mødet med Danmark.

Det ekstra lag

Ambitionen i denne afhandling er at bidrage med en ny og udvidet forståelse af de hidtidige forklaringer på, hvilke forhold der forværrer situationen for grønlændere i Danmark. Formålet har været at identificere, hvad der kan ligge af betydning i ”det ekstra lag”, som er en betegnelse, som fagfolk har italesat, om deres fornemmelse af, at der er noget ekstra på spil i forhold til andre marginaliserede borgere i Danmark. Afhandlingen har identificeret ”det ekstra lag” som strukturelle forhold, der især kommer til udtryk gennem systemiske barrierer. Afhandlingens bidrag er at give en mere nuanceret forståelse af de barrierer i det danske samfund, der medvirker til en overrepræsentation af - især hjemløse – marginaliserede grønlændere i Danmark.

Situationen for hjemløse og andre udsatte grønlændere er kompleks. Nedenfor i modellen ses eksempler på alle de lag, som en grønlandsk borger skal forholde sig til i mødet med Danmark. Udover en grundproblematik som udsat borger, hvilket andre marginaliserede borgere også kæmper med – og som er svære nok i sig selv – præsenterer jeg i modellen en række faktorer, der særligt knytter sig til grønlandske borgere. Disse har indtil nu har fungeret som primære forklaringer på sværhedsgraden for de grønlandske borgere. Det er sprogproblematikker og kulturforskelle, magtrelationer i koloniforholdet og lignede, som er redegjort for i kapitel 2. Til disse lag, der hidtil har været kendt og omtalt, tilføjer jeg i modellen det ”ekstra lag” af systemisk diskrimination. Alle disse lag påvirker tilsammen situationen for den grønlandske borger i mødet med Danmark og gør det meget komplekst – både for borgeren selv at navigere i, men også for de fagfolk, der skal afhjælpe situationen. Min tanke med modellen er at visualisere min analyse. Alle lag i modellen er vigtige og har betydning for kompleksiteten. Det strukturelle lag, som denne afhandling belyser, tilføjer et lag over de andre problematikker. Det strukturelle lag forstærker de andre problematikker, så det gensidigt forværrer hinanden.

Hvis vi sætter casen med Maliks historie, fra kapitel 1, ind i denne model, så kan vi analysere hans møde med Danmark som en eskalering af menneskelig afmagt i mødet mellem personlige/individuelle forhold, f.eks. svær barndom, mangel på økonomiske resurser og bolignød. Alt dette forstærkes af de systemiske barrierer, som han oplevede i mødet med Danmark, hvor han blev mødt med afvisninger og nederlag uden at kunne opfylde kommunale krav og ikke blev imødekommet i forhold til sin særlige status som grønlandsk nyankommen til Danmark. Afhandlingen bidrager med at belyse det hidtidige ubeskrevne lag af systemiske barrierer, der ender ud i systemisk diskrimination. Denne forståelse kan bidrage til bedre helhedsforståelse af de andre lag, da det er en brik, der har været fraværende for at kunne forstå det fulde omfang af problematikken og sammenhængen mellem årsag og virkning for den menneskelige proces i veje ind i hjemløshed.

Gennemgang af projektets fund

Projektet har identificeret fund – både på et overordnet plan og på et konkret plan. For begge dele gælder det, at det ikke er i selve lovgivningen, at problemet er synligt. Lovgivningen siger ikke, at loven ikke gælder for grønlandere. De systemiske barrierer er ikke tydelige, hvis man kun kigger på lovgivningen. Det er i de menneskelige konsekvenser af mødet med forvaltningen af lovgivningen, at uligheden træder frem og viser, at lovgivningen ikke virker efter hensigten. Det sker, når grønlandske borgere i praksis ikke kan tilgå samme rettigheder – eller bliver indbefattet af kommunale procedurer – på lige fod med andre borgere. Det er i diskrepansen mellem, hvad lovgivningen formelt giver af rettigheder, og hvilke rettigheder borgeren rent faktisk kan benytte sig af. I dette rum mellem mennesket og systemet ligger afhandlingens fund.

Afhandlingen viser problemer med ligestilling for den grønlandske borger i mødet med det danske velfærdssystem. Det sker især i relation til tvivlsspørgsmål om ansvar og skønsmæssige vurderinger, der laves på et svagt grundlag, hvor både borgeren og sagsbehandleren efterlades uden et fast regelsæt for de systemiske ubalancer for grønlandske borgere, og hvor der i praksis mangler viden om rigsfællesskabets konstruktion på socialområdet. Dette medfører en overrepræsentation af tilfælde, hvor der, pga. systemiske forhold, ikke er et entydigt svar på ansvaret for borgeren, hvilket i sidste ende går ud over borgeren – og heri ligger den systemiske diskrimination.

Mine fund peger i retning af, at det ikke kun er en socialfaglig opgave at løfte gruppen ud af hjemløshed, men også en strukturel og politisk opgave at sikre en mere reel ligestilling for målgruppen, ved at arbejde for, at de tiltænkte rettigheder rent faktisk kan tilgås.

Det overordnede fund i denne afhandling er, at grønlandske borgere i mødet med Danmark, oplever en lang række systemiske barrierer - barrierer, som flere af informanterne betegner som en "mur", når de henvender sig kommunalt i forbindelse med at finde fodfæste i Danmark. En informant fra hjemløsemiljøet fortæller om sin følelse af den systemiske mur: *"Det system, jeg mødte, det føltes, som om jeg hele tiden løb mod en mur. Vi bad om hjælp, men de nævnte bare en masse lovgivning."*

Den samlede mængde af systemiske barrierer udgør tilsammen strukturel vold, som forekommer på trods af, at lovningen på det sociale område burde kunne sikre grønlændere på linje med andre danske statsborgere. Det betyder, at rettigheder på papiret ikke altid kan tilgås i praksis. På papiret skulle de på lige fod kunne benytte sig af f.eks. Retssikkerhedslovens principper, som alle andre. At de ikke kan, er kun synlig i udførelsen af lovgivningen, og kun synlig for dem som selv oplever dette misforhold. Det "ekstra lag" af systemiske barrierer forværrer de grønlandske borgeres socioøkonomiske- og kulturelle forhold. På det menneskelige plan medfører disse oplevelser en masse frustrationer. Samme kvinde, fra ovenstående citat, fortæller: *"Det er så nedladende. Når man er så frustreret og har brug for så meget hjælp og er helt nede i kulkælderens, Og så bliver man snakket til på den måde. Man bliver behandlet sådan af systemet – af dem der arbejder der. Mig og min mand, vi har ikke drukket i mange, mange år. Det fravalgte vi. Da jeg var så frustreret lige dér, fik jeg lyst til bare at gå ud og drikke. Jeg har ikke drukket i over tredive år."*

I relation til Maliks historie fra kapitel 1, var det heller ikke en specifik oplevelse – men den akkumulerede negative erfaring af det ekstra lag og mange barrierer – der blev udslagsgivende for, at han fravalgte kontakten til kommunen at undgå flere nederlag og afmagt og i stedet søgte mod det grønlandske miljø på gaden, hvor igennem han kunne overleve fra dag til dag, men hvor den overlevelsestrategi kom til at koste ham livet.

De systemiske barrierer

I det følgende vil jeg gennemgå de konkrete systemiske barrierer, som har en særlig betydning for at forværre situationen for grønlandske borgere i Danmark. Jeg har identificeret barriererne gennem en kombination af de arbejdsgange, som jeg har kortlagt via institutionel etnografi, de oplevelser, jeg har indsamlet gennem feltarbejde i

hjemløsemiljøet, samt dokumentanalyse af lovstof. Ud fra samspillet mellem arbejdsgange, lovstof/procedurer og de hjemløses oplevelser har jeg analyseret de krydsfelter, som jeg vil gennemgå som særligt problematiske for grønlandske borgeres ligestilling i mødet med det danske samfund.

Aktionsforskeren Kurt Lewin peger på, at det vigtigste i forskning ikke er at finde den ene sandhed – men at finde brugbare indsigter, der kan skabe forandring i den konkrete kontekst (Lewin, 1946). Mine fund er ikke absolutte i den forstand, at der altid forekommer en sagsbehandling, hvor grønlandske borgere bliver systemisk forskelsbehandlet. Der findes kommuner og sagsbehandlinger, der har opbygget specialiseret viden om konsekvenserne og faldgruber for grønlandske borgere, som medfører at de kan håndtere sagen uden borgeren kan komme i klemme. Flere steder i Danmark udfylder NGO'er også denne opgave. Men det ændrer ikke på, at der står tre nye med samme problem, hver gang der er hjulpet én igennem den systemiske spidsrod, fordi problemet er strukturelt. Derfor peger jeg på disse led og systemer som værende problematiske og medvirkende til en marginaliseringsproces, der i sidste ende munder ud i en overrepræsentation af grønlandske hjemløse.

De konkrete fund er specifikke systemiske barrierer, som gør, at grønlandske borgere ikke i samme grad kan tilgå/anvende rettigheder, som de er tiltænkt. Disse systemiske barrierer påvirker hinanden som dominobrikker og gør det ekstremt svært for både borgeren og systemet at bryde. Mange forskellige typer af marginaliserede borgere i Danmark møder problemer i forhold til sagsbehandling. Men jeg vurderer i min analyse, med baggrund i indsamlet empiri, at nedenstående forhold i særlig grad forekommer som barrierer for grønlandske borgere og forværrer deres møde med Danmark i høj grad.

Nedenstående følger en teknisk gennemgang af konkrete systemiske fund:

1. Undtagelsen fra Retssikkerhedsloven
2. Fravær af hjemkommune, tvivl om ansvarsfordelingen
3. Konsekvenser for refusionskæden og betalingskommune
4. Folkeregisteradresse som adgang til rettigheder
5. Det kommunale tilknytningskrav

Fund 1. Undtagelsen fra Retssikkerhedsloven

Som beskrevet i afhandlingens indledning, kapitel 1, har dette fund og forholdene vedrørende Grønlands undtagelse fra *Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område* (Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, LBK nr. 354 af 8. april 2025), i daglig tale kaldet Retssikkerhedsloven, dannet basis for flere af mine fund.

Det var med opdagelsen af strukturelle forhold omkring Retssikkerhedsloven, at jeg erfarede en konkret årsag til, at grønlandske borgere ikke kunne tilgå samme rettigheder som andre. Det var med et antropologisk ord en *hæn-*

delse, eller med Mills' ord en del af en større samfundsmæssig problematik. Lovens formål er at regulere, hvordan kommuner og statslige myndigheder skal behandle sager på det sociale område, og den sikrer borgernes rettigheder og indflydelse, når de sociale myndigheder behandler sager. Lovens formål er at sikre borgernes rettigheder, bl.a. ved at garantere en saglig, rettidig sagsbehandling for at undgå, at borgerens situation forværres (Lov om social service, LTA 2025 155, § 1, stk. 1–2).

Undtagelsen for Grønland (og Færøerne) skyldes rigsfællesskabets lovgivningsfordeling, der, som beskrevet i kapitel 2, er opdelt. Den historiske opdeling af socialområdet mellem Grønland og Danmark redegøres for i artikeludgivelse nr. 1, *Socialpolitiske barrierer i rigsfællesskabet* (Schiermacher & Arnfjord, 2021). Retssikkerhedsloven blev indført ved Lov nr. 1168 af 19. december 2003 (i kraft 1. januar 2004) og gjaldt kun for Danmark fra begyndelsen. Den er derfor aldrig blevet "taget ud" af Grønland, da Grønland aldrig var omfattet af loven (Lov nr. 1168 af 19. december 2003). Årsagen til Grønlands undtagelse fra loven er, at socialområdet er hjemtaget i Grønland som lovområde med hjemmestyrelsen i 1979, så derfor er Grønland i dette tilfælde et udland, der ikke skal leve op til denne danske lov. Det er derfor, at Grønland, og grønlandske borgere i Grønland, er undtaget. Det er ikke tiltænkt at grønlandske borgere i Danmark er undtaget, men som jeg vil beskrive nedenfor opstår der i praksis et kritisk vakuum for grønlandske borgere i Danmark, i forhold til at være beskyttet af denne lov, da grønlandske borgere uden adresse har svært ved at passe ind under de producerer, som sagsbehandlerne har til rådighed at arbejde ud fra Retssikkerhedsloven.

Fund 2. Fravær af hjemkommune, tvivl om ansvarsfordelingen

Grønlands undtagelsen fra Retssikkerhedsloven skaber et problem for de grønlændere, der i mødet med Danmark, ankommer uden at have en folkeregisteradresse. Hvis man kommer direkte fra Grønland og ikke har en bopæl endnu i Danmark, har man ingen opholds/hjemkommune. Når jeg tager udgangspunkt i afhandlingens empiriske grundlag, så er de sagsange, hvor den grønlandske borgers sag ofte går i stå, på grund af et tvivlsspørgsmål om fraværet af hjemkommunen. Fraværet af hjemkommune skaber tvivl i de faglige skøn en sagsbehandler skal lave, fordi der i andre tilfælde vil være en hjemkommune at indgå dialog med. Hjemkommunen har en vigtig rolle i den proces, som man følger i Retssikkerhedsloven. Hjemkommunen er den kommune, hvor borgeren har sin faste bopæl, og er den kommune, hvor borgeren normalt er tilmeldt i folkeregisteret. Hjemkommunen har ansvaret for at tilbyde borgeren sociale ydelser og hjælp i det omfang, borgeren har ret til det. Undtagelsen fra Retssikkerhedsloven – og dermed ophævelsen af hjemkommune – betyder, at den grønlandske borger ved sin første ankomst i mødet med Danmark mangler et led og befinder sig direkte i *opholdskommunen*. En kommunalmedarbejder på refusionsområdet forklarer det således:

"Når de kommer til Danmark, så får de egentlig opholdskommune i den kommune, som de lander i. Du kan [som kommune, red.] ikke rette krav mod en tidligere kommune, hvilket man i en dansk kommunal kontekst ville have gjort, hvis du var kommet ind direkte som hjemløs på et herberg i København. Hvis du var kommet fra Vejle, så ville Vejle jo stadigvæk have ansvaret og skulle hjælpe. Det gælder ikke for Færøerne og Grønland."

Opholdskommunen er den kommune, hvor borgeren opholder sig midlertidigt – men ikke nødvendigvis har sin faste bopæl. Opholdskommunen har ansvar for at yde den nødvendige hjælp og støtte til borgeren, men kun i den periode borgeren opholder sig i kommunen. Hvis borgeren opholder sig i en kommune i en kortere periode, vil den opholdskommune sørge for den hjælp, der er nødvendig i den pågældende periode, f.eks. akut hjælp. Når man henvender sig om hjælp, er det den kommune, man faktisk opholder sig i, der, efter § 9 b, bliver handle og betalingskommune. Hvis en borger ikke er tilmeldt folkeregisteret i nogen dansk kommune, (f.eks. fordi vedkommende kommer direkte fra udlandet – hvilket Grønland har status som i denne sammenhæng), har vedkommende ingen hjemkommune i servicelovens forstand. I de situationer træder reglen om midlertidigt ophold i kraft, jf. Retssikkerhedslovens § 9 b:

”§ 9 b. En person, som opholder sig midlertidigt uden for sin opholdskommune, har ret til personlig og praktisk hjælp efter § 83 i lov om social service i den kommune, hvor personen midlertidigt opholder sig, når personen forud for det midlertidige ophold har fået bevilling af samme hjælp i opholdskommunen”.

Retssikkerhedsloven § 9 b, stk. 1 (LBK 2025 155)

Dette er dog knyttet til en ”midlertidighed” som skrevet i ovenstående paragraf. Der mangler fortsat hjemkommune Grønlandske borgere er på en og samme tid sidestillede som danske borgere – i kraft af dansk statsborgerskab – samt fra ”udlandet” – i kraft af undtagelsen fra Retssikkerhedsloven. Forholdet/opdelingen af borgerrettigheder fungerer, hvis der er en folkeregisteradresse, men dette bliver i praktisk kompliceret, når det ikke er en folkeregisteradresse og ikke er en hjemkommune.

Hvis borgeren bliver i opholdskommunen i en længere periode, som i tilfælde med de grønlandske borgere der er migreret hertil, vil kommunen begynde en proces med en konkret vurdering om at tage ansvar for det sociale arbejde for borgeren. Det er så i dette tilfælde, at min empiri peger på, at mange grønlandere oplever at blive anset som midlertidige, jf. ovenstående paragraf, på midlertidigt ophold og akuthjælp – ikke fast hjælp og ikke fast ophold. De får en status af en slags turister og ikke som borgere, der har taget ophold, selvom det er tilfældet. Opholdskommunen kan i flere tilfælde være modvillige til at påtage sig rollen som handlekommune for den grønlandske borger, fordi de mangler en hjemkommune som dialogpartner i sagsbehandlingen. Uden en hjemkommune som part kan der opstå tvivlsspørgsmål om handleansvar, som i praksis bliver en systemisk barriere. Dette skyldes, ifølge min analyse, at opholdskommunen normalt vil have en hjemkommune at kommunikere med omkring borgeren. Fravær af hjemkommune medfører, at tvivl om ansvar skaber et vakuum, der medfører en systemisk barriere i de grønlandske borgeres sagsbehandling.

Et andet tvivlsspørgsmål der opstår, er spørgsmålet om, hvem der er *Handlekommune*, Handlekommunen er den kommune, der har ansvaret for at træffe beslutninger om sociale ydelser. Handlekommunen er typisk den kommune, der har ansvar for f.eks. at vurdere ansøgninger om boligstøtte, kontanthjælp eller andre former for økonomisk støtte. I tilfældet med grønlandske borgere kan der – pga. manglende hjemkommune – opstå tvivl om,

hvilken kommune der er handlekommune, hvilket kan have konsekvenser for borgeren i forbindelse med sociale ydelser og rettigheder. Denne opdeling mellem hjemkommune, opholdskommune og handlekommune er vigtig, fordi opdelingen afklarer ansvaret for borgerens sociale støtte og sørger for, at hjælpen bliver givet korrekt og effektivt. I princippet skulle opdelingen sikre, at uanset om borgeren er i sin hjemkommune, eller opholder sig i en anden kommune, eller har brug for hjælp fra en kommune, vil der kunne træffes beslutninger om forvaltning af ydelserne. Mine fund viser dog, at dette ikke sker på samme vis med grønlandske borgere, og at dette forhold hovedsageligt skyldes fraværet af hjemkommunen. Dette skaber tvivl i den kommunale ansvarsfordeling og forlænger eller blokerer sagsbehandlingen i praksis. Det kan medføre, at de grønlandske borgere ikke modtager samme hjælp i samme grad som andre.

Fund 3. Hul i refusionskæden

Undtagelsen fra Retssikkerhedsloven har også konsekvenser for Betalingskommunen. Betalingskommunen er den kommune, der har det økonomiske ansvar for en borgers sociale ydelser. Betalingskommunen skal betale for hjælpen, fx ved botilbud. Det vil typisk være hjemkommunen, der er betalingskommune – selv hvis borgeren flytter til en anden kommune og forsætter med hjælp. Dette er en slags stopklods for social eksport, så man ikke blot kan sende sin borger afsted og overlade udgifterne til en ny kommune.

Som beskrevet ovenfor, er hjemkommunen der, hvor borgeren senest har haft fast bopæl eller tilknytning, og som tidligere har ydet hjælp. Hjemkommunen skal altså fortsat betale, hvis en borger lader sig indskrive på herberg i en anden by. Dette sker gennem refusion i henhold til Retssikkerhedsloven og Serviceloven. Men pga. af undtagelsen fra Retssikkerhedsloven opstår der, ifølge dette fund, endnu et strukturelt problem, da undtagelsen gør, at der ikke er en hjemkommune i Grønland. Som følge af den manglende hjemkommune er der et hul i refusionskæden, hvor ingen anden kommune kan hæfte, hvilket betyder, at den (danske) kommune, hvor de grønlandske borgere først henvender sig, står med det fulde økonomiske ansvar. Hvis den grønlandske borger ikke tidligere har haft ophold i en dansk kommune – og ingen anden kommune har ydet hjælp – vil det dermed blive den første kommune i Danmark, f.eks. København, som bliver både handle- og betalingskommune. Det træder i kraft fordi borgerne f.eks. indskrives på et herberg. Det forhold, at den første kommune, den grønlandske borger møder i Danmark, bliver betalingskommune, efterlader en stor tilfældig økonomisk byrde – samt et tilfældigt ansvar for den grønlandske borger, som ingen rigtigt mener hører til i deres kommune. Den tidligere omtalte kommunale medarbejder, med speciale i refusionsområdet, forklarer problematikken således:

”Det er en kæmpe udgift for København og andre danske kommuner. Det er mange, mange, mange penge, det drejer sig om. De [Grønland, red.] får ikke regningen på det. Det er tankevækkende, hvordan man fuldstændigt kan miste sit ansvar for sine borgere. Jeg synes, der er et kæmpe problem. Det der i sin tid har været tankerne med Retssikkerhedsloven, det var faktisk, at hvert sogn tog sig af sine. Det var et kollektivt ansvar. Og med det her (undtagelsen fra Retssikkerhedsloven, red.) har man faktisk sagt, at der ikke noget kollektivt ansvar.”

Undtagelsen betyder, at opholdskommunen ikke, som i tilfældet med andre borgere, kan søge om refusion. Dette betyder, at det der ellers ville være hjemkommunen – i dette tilfælde Grønland – mister sit økonomiske incitament for at handle præventivt eller opfølgende på borgerens social deroute, og at borgeren befinder sig i et kommunalt ingenmandseje, hvor den normale ansvarstildeling bliver forstyrret af et manglende led. Det koster ikke blot en masse penge, men også, at de grønlandske borgeres marginaliseringsproces forværres, hvis de f.eks. bliver afvist, når de søger kontanthjælp, og ikke har et økonomisk grundlag at overleve for.

Fund 4. Rettigheder der i praksis er tilknyttet en folkeregisteradresse

De ovenfor beskrevne problemer i forhold til undtagelsen fra Retssikkerhedsloven knytter sig mest til dem, der står uden en adresse. Dette leder videre til et andet fund: **Rettigheder som i praksis er tilknyttet en folkeregisteradresse**. Der opstår ekstra administrative hårdknuder for grønlændere i Danmark uden folkeregisteradresse – altså de boligløse og hjemløse. Ifølge den tidligere nævnte CPR-lovgivning, har alle borgere med lovlige ophold – også uden adresse – ret til hjælp i opholdskommunen. Men jeg er stødt på mange tilfælde, hvor dette ikke sker i grønlænderes møde med Danmark. I praksis betyder Grønlands undtagelse for Retssikkerhedsloven i praksis, at ansvaret for grønlandske borgere, der står uden folkeregisteradresse i mødet med Danmark, er delvist fraværende. Der er mange tilfælde af grønlandske borgere, der i deres henvendelse til kommunen får besked om, at de skal have en folkeregisteradresse, før de kan søge hjælp. Disse borgere har problemer med at tilgå deres rettigheder som danske statsborgere, før de har en adresse. En informant fra hjemløsemiljøet fortæller:

”Man skal få en fast adresse, ellers går det ikke så godt, puha. Det er det vigtige, hvis man vil flytte her. Det har jeg forstået. Ellers er det svært at få hjælp, meget svært. Hvis man ikke har nogen adresse. Ja, så er der ikke noget, der er ikke noget (hjælp at få, red.)”.

Der er i de tilfælde, som jeg kender til, meget lidt forklaring/rådgivning, som borgeren forstår. En anden hjemløs fortæller om en anden grønlandsk familie, som hun hjælper:

”I disse dage, har jeg hjulpet en familie. De to ældre får pension, men sønnen – han får ikke noget. Han får aldrig nogle penge, fordi de ikke har noget hjem (adresse, red.) Den sagsbehandler de har, siger bare til dem: ”I må klare jeg selv”. Det er fra kommunen de siger sådan, at de ikke kan hjælpe dem i 3 måneder. Så jeg har knoklet for at redde dem. Lavet mad til dem, givet dem ly.”

Det skal retvist nævnes, at udfordringen med manglende folkeregisteradresse er et problem for mange, udsatte borgere – ikke kun grønlandske borgere. Men der skal lægges et ekstra lag til, nemlig, at der foregår i et møde med et ukendt system, som er medvirkende til, at de grønlandske borgere har svært ved at identificere sig som danske statsborgere uden en folkeregisteradresse. Det er et af de forhold, der gør, at de som grønlandske borgere systemisk usynliggøres.

Fra en kommunal synsvinkel medfører undtagelsen i praksis en forvirring i forhold til, når danske kommuner skal vurdere, om borgeren er tilknyttet deres kommune. Det har betydning for de processer i sagsbehandlingen, der normalt understøtter udsatte borgere. Grønlands undtagelse fra Retssikkerhedsloven bevirker i praksis, at en sagsbehandler kan stå med ubesvarede spørgsmål om hvem, der har både det økonomiske - og sociale ansvar for borgeren. Denne uvished opstår, fordi undtagelsen fjerner et led i det tandhjul, der normalt placerer den kommunale handling og ansvar for borgeren. Essensen er, at grønlandere uden folkeregisteradresse – pga. undtagelsen fra Retssikkerhedsloven – befinder sig i et vakuum. Dette giver systemisk forskelsbehandling.

Fund 5. Det kommunale tilknytningskrav

Det kommunale tilknytningskrav anvendes i forbindelse med tildeling af forskellige kommunale ydelser – herunder især almene boliger og sociale tilbud. Kravet betyder grundlæggende, at en person skal have en vis tilknytning til en kommune for at få adgang til visse tilbud i netop den kommune. Det bruges f.eks. i den kommunale sociale boligindstilling.

En kommunal tilknytning baseres f.eks. på kriterier såsom bosat i kommunen, har gjort det for nylig, har familie i kommunen, har arbejde i kommunen eller har gået i skole i kommunen – kriterier der alle er svære at opfylde i en situation, som migrant kommende direkte fra Grønland. Derfor ”trumfer” tilknytningen til Grønland i mange tilfælde, når der skal vurderes tilknytning.

Det er vigtigt i denne sammenhæng, at tilknytningskravet vurderes skønsmæssigt, fordi der ikke er faste regler for, hvordan disse kriterier vægtes. Københavns Kommunes sociale boliganvisning skriver f.eks. om tilknytning for at blive boligindstillet: *”I vores vurdering af din tilknytning til kommunen ser vi som udgangspunkt på, om du bor og regelmæssigt opholder dig i København. Derudover kan vi inddrage øvrige faktorer såsom dit netværk og øvrig kommunal tilknytning”* (kilde: www.kk.dk/om-kommunen/kontakt/borgercenter-voksne/den-boligsociale-anvisning).

På grund af den skønsmæssige vurdering af tilknytning kan personer i samme situationen få forskellige afgørelser, f.eks. afhængig af, hvilken kommune de søger i, hvilken sagsbehandler der tager sagen, eller kommunens økonomi. Der kan derfor for alle borgere opstå problemer, når der skal vurderes tilknytning, men i grønlandske borgeres tilfælde, er der et ”ekstra lag” af strukturelle forhold. Det ”ekstra lag” bunder her i, at grønlandske borgere har svært ved at blive vurderet som tilknyttet og opfylde tilknytningskravet, fordi Grønland vægter mere. Diskussionen om hjemkommune versus midlertidig opholdskommune spiller også ind her i vurdering af tilknytning, hvilket er et problem, da de, som tidligere nævnt, ikke har en dansk hjemkommune. Grønlandske borgere bliver særligt ramt af tilknytningskravet, fordi Grønlandske borgere i mødet med Danmark ikke har boet i en dansk kommune før, og at de oplever at blive afvist pga. ”manglende tilknytning”, selvom de reelt opfylder kravet om at få hjælp. Som belyst i artikeludgivelser nr. 2, *Systemisk paradoks øger hjemløshed af hjemløse grønlandere* (Schiermacher, 2023) og nr. 3, *I gadens skygge* (Schiermacher, 2025) giver dette udslag i en ophobning på herberger, da tilknytningskravet bruges til at vurdere, hvem der skal ”udskrives” fra herberget i kraft af en boligindstilling. En boligindstilling (også kaldet en

kommunal anvisning) er det redskab, som kommunen har, når en borger er i en særlig social eller helbredsmæssig situation og har svært ved selv at finde bolig. I sådanne tilfælde kan socialrådgiveren udarbejde en boligindstilling, hvor kommunen påtager sig at finde eller formidle en bolig – typisk via en boligforening. Men som diskuteret i udgivelse 2: *Systemisk paradoks øger hjemløshed af grønlændere i Danmark* (Schiermacher, 2023), er det i meget få tilfælde, at kommuner giver deres socialrådgivere bemyndigelse til at boligindstille grønlandske borgere i den første, afgørende tid i Danmark – netop betinget vurderingen om det kommunale tilknytningskrav.

Konsekvensen af tilknytningskravet bliver en ophobning på herberg, da de grønlandske borgere har svært ved at opfylde kravet om at komme ud af herberget, som samtidig er det eneste sted, de kan komme ind. Som beskrevet i artikeludgivelse nr. 3, *I gaden skygge* (Schiermacher, 2025), medfører de strukturelle forhold – som en informant fra hjemløsemiljøet beskriver det – *at vejen ind på herberg er pivåben, men udgangen den er spærret*.

De menneskelige konsekvenser af de systemiske barrierer

Da afhandlingens fire artikler er delt op i forskelligt fokus, kommer her en samlet beskrivelse af de processer, grønlandske borgere gennemgår, for at illustrere, at mængden af de systemiske barrierer tilsammen forøger en marginaliseringsproces.

Systemisk usynlighed ved ankomsten

Ankomsten til det danske samfund er, som tidligere beskrevet, bundet op på administrative forhold, som for boligløse og hjemløse grønlændere starter en administrativ hårdknode, hvor de oplever at blive systemisk usynlige. Et cpr-nummer vil f.eks. blive aktiveret igennem en folkeregisteradresse. Men som beskrevet er her tale om en gruppe, der som oftest ikke har egen bolig eller folkeregisteradresse fra start. Der opstår en systemisk diskrimination, hvor personen – af administrative årsager – ikke identificeres systemisk og forhindres i at kunne tilgå rettigheder. Gruppen af grønlændere der opholder sig i Danmark uden folkeregisteradresse, udgør et lovmæssigt ingenmandsland, der ikke bliver tænkt ind, når nye digitaliseringsprocesser laves – samtidigt med at de også er levn fra manuelle processer, som de heller ikke kan tilgå. Et empirisk eksempel på dette, som jeg beskriver i artikeludgivelse nr. 2, *Systemisk paradoks øger hjemløshed blandt grønlændere i Danmark* (Schiermacher, 2023), var overgangen fra NemID til MitID, hvor der opstod en teknisk fejl, så grønlandske borgere – uden folkeregisteradresse – ikke kunne tilgå post fra offentlige myndigheder i e-Boks. Posten blev anset som afsendt, men det var ”systemisk usynligt”, at borgeren ikke havde adgang til posten. Myndighederne sanktionerede derfor borgerne på et grundlag, som borgeren ikke var oplyst om. Borgen havde ikke mulighed for at imødekomme krav, som de ikke var oplyst om, da de ikke kunne tilgå posten. Forhold som ovenstående medfører ofte store problemer for borgeren, f.eks. en sanktionering af ydelser. Disse problemer tager lang tid at løse og går ofte ubemærket hen i lang tid for andre end selve den borger, der er i klemme. Dette skyldes at problemerne er usynlige, da det ikke *burde* finde sted. Dertil kommer at de mennesker, det går ud over i praksis, har svært ved at nå igennem med at påpege problemet til rette instans, da der ofte ikke findes den rette instans at henvende sig til, da problemet er systemisk. Det bliver derved en selvbekræftende ond cirkel, som borgeren ofte opgiver – og overlever i stedet via sit gadenetværk.

Ingen tilknytning, ingen boligindsats

Et andet problem, der knytter sig til ankomsten fra Grønland til Danmark, er den manglende mulighed for at bruge den kommunale boliganvisning. Kommunernes sociale boliganvisning har ikke et forebyggende formål. Det fremgår f.eks. af Københavns Kommunes sociale boliganvisning, at: *”Du opfylder som udgangspunkt IKKE de boligsociale kriterier, hvis den problemstilling du har ALENE, er en aktuel boligproblematik.”*⁶ Det er altså ikke nok at være boligløs for at blive kommunalt boligindstillet. Som gentagne gange beskrevet er der desværre mange, der ankommer uden en bolig, og selv hvis de skulle blive så udsatte, at de på andre parametre opfylder den sociale boligvisningskrav – og som beskrevet i artikeludgivelse nr. 2, *Systemisk paradoks øger hjemløshed af grønlandere* (Schiermacher, 2023) – kan der gå flere år i udsatte miljøet, før de opfylder det kommunale tilknytningskrav i forbindelse med at opfylde krav til boligindstilling. Det er en svær situation at have brug for hjælp, men ikke at have nok tilknytning til at få hjælp. En informant som leder efter bolig uden held – og som konsekvens nu opholder sig i hjemløsemiljøet – fortæller:

”Vi har selvfølgelig prøvet at finde noget, men det er så svært. Vi fik ingen hjælp. Vi skulle selv klare det hele, og vi anede ikke rigtigt, hvordan systemet fungerede hernede, hvordan og hvorledes. Vi gik på nettet, gik rundt til boligselskaberne, dukkede op personligt og sådan noget.”

I forhold til andre grupper gør man en indsats for at hjælpe samfundsgrupper med at få fodfæste i det danske samfund – f.eks. bliver flygtninge boligplaceret, og andre migrationsgrupper modtager tilbud om et kommunalt integrationsprogram. I den grønlandske kontekst er det ingen tilbud på grund af det danske statsborgerskab. Den frie bevægelighed medfører, at der ikke er nogle officielle instanser, som grønlandske tilflyttere kan søge hjælp hos. De regnes som danskere, der burde kunne begå sig og burde kunne tilgå de borgerrettigheder, som de er tilkendt igennem statsborgerskabet. Virkeligheden ser dog meget anderledes ud. En informant fra hjemløsemiljøet fortæller om sin oplevelser af at se sine landmænd ikke kunne klare sig i det ”system-dansk”, der bliver talt hos myndighederne, og hvor grønlandere administrativt bliver opfattet som danske, der ikke skal tilbydes en overgangshjælp.

”Der er mange af dem. De kan ikke rigtigt formulere sig på dansk og heller ikke forstå. Jeg tror, det er det, der har været galt med at flytte herned, at det er meget i vejen, eller hvad skal man sige. Det skal man kunne. Hvis man skal flytte sådan på den måde – med enkeltbillet. Så skal man sgu’ kunne dansk. Ellers ender man helt dernede. Og så ender det med, at det tager alt for lang tid med at hjælpe de personer. På grund af sproget. Så giver de bare op.”

Mine informanter fortæller om, at kommunen føles mere som en forhindringsbane, der kun stiller krav, som de ikke kan opfylde, og som modsat ikke tilbyder vejledning til at løse situationen. En informant fra hjemløsemiljøet udtrykker det sådan: *”Når jeg henvender mig til kommunen, taler de til én, som om man er en uvidende person. Et undermenneske.”*

6 <https://www.kk.dk/om-kommunen/kontakt/borgercenter-voksne/den-boligsociale-anvisning>

Der er en række af NGO'er med specifik indsigt i grønlandsk kultur og samfundsforhold, der med rådgivning prøver at afbøde de udfordringer, der opstår i mødet med Danmark, i forhold til manglende tilbud om et "integrationsprogram". Men NGO'erne, som f.eks. De Grønlandske Huse, der kan bygge den kulturelle bro, har til gengæld ingen myndighedsbeføjelse til at afhjælpe eller igangsætte med andet end sparring og rådgivning.

Oplevelsen af afvisninger fra kommunen gør, at problemerne eskalerer, når de grønlandske borgere eftersøger hjælp hos landsfæller – frem for igennem det danske velfærdssystem. I en situation, hvor både det private boligmarked og den sociale boliganvisning virker som en umulig vej, opstår der primært to overlevelsesstrategier for at undgå at ende direkte på gaden: enten at overnatte hos venner og bekendte eller at søge mod et herbergstilbud. Der er en stor vilje til at hjælpe hinanden og dermed tilbyde sin sofa til andre, selvom man ikke selv har nogle resurser. Denne dynamik uddybes i artikeludgivelse nr. 3, *I gadens skygge* (Schiermacher, 2025), hvor en informant fortæller om deres indbyrdes velvilje til at hjælpe hinanden i hjemløsemiljøet:

"Vi hjælper hinanden. Hvis du ikke har noget, så giver man altid lidt. Hvis du ikke har noget sted at sove, så kan du godt bruge min sofa. Hvis du ikke har nogle cigaretter, så kan du få en af mig."

Som beskrevet i artikeludgivelse 3, *I gadens skygge* (Schiermacher, 2025) er det dog et tveægget sværd at søge hjælp gennem gadenetværk, da ophold i sådanne miljøer ofte betyder en eskalering i udsathed for dem, der opsøger hjælp (ibid.). Ophold i udsatte-miljøer medfører ifølge ofte en eskalering frem for at være en løsning. Det er sjældent et trygt sted at opholde sig. En informant fortæller om sin oplevelse omkring en bekendt, som havde tilbudt hende og hendes mand at sove hos ham, når de ankom til Danmark. Det viste sig så at være et herbergværelse.

"I første omgang skulle vi bo hos en bekendt. Men det viste sig, han boede på et herberg. Der boede vi et par uger. Vi kunne være hos ham, men jeg vidste ikke, at det var et herberg. Det gik bare dernedad – og lige pludselig så stod vi der. Jeg sagde til ham: 'Vi kan ikke blive boende her.'"

Frem for at finde ro, giver det ofte endnu mere stress og færre resurser til at finde et eget sted af bo, da det sjældent er gratis at bo som denne type af *sofasurfere*, der er en betegnelse for en skjult hjemløshed, hvor man låner sig ind i andres logi – men f.eks. skal bidrage til husholdningen eller betale i naturalier. Ofte er det kun en kortvarig løsning, der sjældent holder længe, enten fordi gæstfriheden slipper op, eller fordi det er for kaotisk at opholde sig hos dem, der tilbyder hjælpen. En informant fra hjemløsemiljøet fortæller om oplevelsen af at være nødsaget til at sove hos en bekendt:

"Vi kunne ikke holde ud at være der, også fordi vi har hørt, at hun måske ryger crack og sådan noget. Hun spiser ikke først. Det første hun tager, når hun vågner om morgenen, det er vodka. Men sådan har hun jo ikke været. Hun har haft et velfungerende liv derhjemme. Hun havde mand og børn og arbejde og en dejlig lejlighed. Jeg ved ikke lige, hvad der skete. Anede ikke, at det var så galt."

Som belyst gennem artikeludgivelse 3, *I gadens skygge* (Schiermacher 2025), er den anden mulighed at søge mod herberger. Både i tilfældet med at overnatte hos venner og bekendte og søge på herberg er det en problematisk vej ind i det danske samfund, som får betydning for, hvordan tilværelsen i Danmark former sig gennem udsatte miljøer – frem for gennem normalsamfundet. En informant fra hjemløsemiljøet fortæller følgende, da jeg spørger til de hjemløses egne oplevelser af, hvorfor folk søger herberg så hurtigt efter ankomst til Danmark:

”De unge søger hertil, fordi de har hørt, at der her er et fællesskab, hvor de muligvis kan få hjælp til at få sat ord på, hvad de skal bruge”.

Som belyst i udgivelse 3, *I gadens skygge* (Schiermacher, 2025) er et ophold på herberg sjældent bare tag over hovedet. Der medfølger et miljø med en lang række komplekse problemstillinger. Det kan have mange konsekvenser at være i disse miljøer, og der sker desværre ofte en eskalering – såsom vold, kriminalitet, misbrug og re-traumatisering. Miljøer, der knytter sig til ophold på herberg, er området af fuld problematikker forværrer de, hvad de måtte grønlandske borgere måtte medbringe af social baggage. Dette indebærer, at problemer, der muligvis kunne være blevet afhjulpet – som f.eks. en diagnose eller et begyndende misbrug – i stedet bliver forværret. Kort sagt, når personer, der ikke er målgruppen, som ikke er tiltænkt herbergets tilbud, søger herud, bliver de hurtigt til en del af målgruppen gennem en marginaliseringsproces. En yderligere problemstilling er, at for en betydelig del af grønlandske borgere bliver vejen forbi et herberg til et permanent midlertidigt ophold. Og dette betyder, at den lange periode forstærker deres hjemløsesituation frem for at afhjælpe det – miljøet udgør en fare for at forværre situationen i eskalering af problemer og udsathed. I flere tilfælde ender dette med dødsfald, og en informant fortæller om hendes mand, der tog sit eget liv, mens han boede på herberg:

”Desværre tog han sit eget liv der, og det har været hårdt. Jeg har været en af de heldige, vil jeg sige, men omkostningerne har været høje. Altså, jeg har mistet min mand ... Jeg synes, det var en høj pris.”

En vigtig faktor for, at opholdet på herberg bliver langvarigt for grønlandske borgere, er, ifølge mine fund, at der forekommer strukturelle barrierer for, at de kan komme ud igen. Disse barrierer er som tidligere beskrevet knyttet til ikke at kunne opfylde tilknytningskravet og den sociale boliganvisning. Derudover mangler der som nævnt et økonomisk incitament i refusionskæden. Som beskrevet i afsnittet om konkrete fund, bliver der ikke sendt en regning for herbergopholdet til den grønlandske kommune, når en tilflytter fra Grønland tager ophold på et herberg i en dansk kommune, som det ville være tilfældet mellem to danske kommuner. Derved har de grønlandske kommuner ingen økonomisk udgift forbundet med dette, og udgiften tilfalder derimod den danske kommune. Dette giver igen i praksis et vakuum i placeringen af ansvarsfordelingen for borgeren. Normalt ville en hjemkommune som betalingskommune presse på for at få borgeren udskrevet fra herberg i en anden by. §110 pladser på herberg er dyre for betalingskommunen og er derudover kun tiltænkt som en kortvarig løsning med midlertidigt ophold – understreget af den nye Hjemløsereform, (Regeringen, 2023). hvor kommunen bliver økonomisk straffet ved langvarig indskrivning af borgere. I grønlandske borgeres tilfælde er der dog ikke en hjemkommune, der presser

på for at få udskrevet borgeren, så dette led er væk. Opholdskommunen står med en ekstra stor regning, men har ikke mulighed for at hjælpe hjemløse borgere ud af hjemløshed gennem den tidligere omtalte kommunale sociale boliganvisning, da de grønlandske borgere ikke opfylder kravet. For at få anvist en bolig skal et boligproblem være opstået under ophold i København, og ikke fordi du er flyttet til København uden udsigt til en varig bolig. Dette indebærer, at de grønlandere, der flytter direkte på herberg efter ankomsten til Danmark, ikke kan benytte sig af ordningen. Et andet kriterie er, som flere gange nævnt, at grønlandske borgere af boliganvisningen i en lang periode bliver vurderet til at have større tilknytningskrav til Grønland end til den danske kommune, de opholder sig. Flere af disse ovenstående forhold gør, at når de først er kommet på herberg, så har de svært ved at komme ud igen. En medarbejder fra Københavns Hjemløseenhed beskriver det således:

”Som socialrådgiver har jeg lavet adskillige boligindstillinger, men det er et fåtal af dem, der har været for grønlandske borgere, som ellers er min primære målgruppe. Grunden er, at de ikke har været i stand til at opfylde tilknytningskravet til en boligindstilling. Jeg har derimod været med til at hjælpe adskillige ind på herberg i byen – og her, flere år senere, støder jeg stadig på dem, når jeg besøger stederne, idet der ikke er sket noget i forbindelse med deres boligsituation. Stort set alle, jeg har haft kontakt til, har haft drømmen om egen lejlighed, men for manges vedkommende har det derimod været en kontinuerlig deroute. Hver gang jeg møder dem, ser de mere og mere slidte ud, og drømmen om et bedre liv svinder lidt mere ind for hver dag, der går. Der er ikke mange muligheder for at udvikle sig og forsøge at ændre på tingene, når man bor dør om dør med mennesker plaget af misbrug og udsathed i flere år“
(kilde: informantcitater i Schiermacher, 2020).

Den proces, som skal forebygge, at folk tager ophold som hjemløse i andre kommuner, er sat ud af drift pga. undtagelsen fra Retssikkerhedsloven. Samtidig er det system, der skal hjælpe hjemløse i bolig, også sat ud af kraft betinget af det kommunale tilknytningskrav versus tilknytningen til Grønland. Dette medfører i praksis, at strukturelle årsager forøger risikoen for at grønlandske borgere tager ophold på herberger, hvilket forværrer deres psykosociale tilstand, og at systemiske årsager ikke kan komme videre derfra igen.

Analysesammendrag

Formålet i denne afhandling har været først at identificere strukturelle barrierer, der forårsager systemiske barrierer, for dernæst at belyse, hvad denne ulighed medfører af konsekvenser for borgere. Slutteligt har formålet – med afsæt i de identificerede barrierer – været at præsentere mulige løsninger for at påtænkte rettigheder kan træde bedre i kraft.

Ud fra processen rundt om borgeren, der udvikler hjemløshed, har afhandlingen forbundet elementer fra forskellige forskningstraditioner i forsøget på at udvikle en analyseramme, som kan indfange og belyse de mest relevante dynamikker. Analyserammen understøtter væsentlige konklusioner fra anden forskning i marginaliseringsprocesser blandt hjemløse og i særdeleshed hos oprindelige folk og begreber om strukturel ulighed for etniske grupper, såsom strukturel vold, hvor udsathed knytter sig til strukturelle forhold.

Der har været en tendens til at fokusere på målgruppens sociale situation på individniveau. Dette har den effekt, at den hjemløse kan pålægges ansvaret for deres situation – og dermed fjerne noget af opmærksomheden på strukturelle problemer. Det kan medføre en blind vinkel i forhold til, om adgangen til velfærdssystemet virker eller ej. Som nævnt igennem afhandlingen, er den systemiske diskrimination usynlig for det blotte øje, og diskrepansen mellem lovgivning og det levede liv viser sig i sammenhængen mellem det empirisk oplevede, de strukturelle lovrammer og de kommunale processer. Jeg er derfor gået til værks ved at undersøge sammenhængen fra mange forskellige vinkler og positioner for at identificere de led, hvor de strukturelle barrierer opleves. Afhandlingen peger på, at der – især med undtagelsen af Retssikkerhedsloven – er taget led ud af et ellers fungerende system/lovgivning på socialområdet. I sagen med grønlandske borgere opstår der tvivlsspørgsmål om ansvar og forpligtelse over for borgeren, der befinder sig i en mellemtilstand mellem de to lande. Det handlingslammer et system, der er vant til, at det virker på en bestemt måde, eksempelvis gennem procedurer for hjemkommune, handlekommune og opholdskommunen. Det viser, at når man udtager lovmæssige led, som f.eks. hjemkommune, så går kritiske processer i stå. Men de administrative mangler for de grønlandske borgere opdages sjældent, da de er skjulte for det blotte øje – ud over den overpræsentation, man kan se på gaden og danske herberg. Grønlandske borgere er ramt af en mængde af kritiske processer, der går i stå. Det har store konsekvenser for disse borgere. Derfor vil jeg pege på, at selv hver enkel af disse barrierer vi kan nedbryde, har stor betydning for at gøre fremskridt – og formindske hjemløshed på sigt.

En informant, der selv er boligløs og oplever ikke at kunne få hjælp, fortæller om sin oplevelse af, at folk fra Grønland først får hjælp, når skaden er sket:

”Jeg har hørt om en, hvor hun har fået lejlighed, og hun er så blevet vant til det miljø, hun er i nu, hvor hun er totalt ødelagt af druk og alt muligt, hvor hun ikke kan overkomme at komme tilbage til en normal tilværelse. Hvor hun ellers har fået lejlighed og sådan noget. Hvor hun, et par måneder efter, også mistede den lejlighed.”

Der gives penge til f.eks. CTI og ACT-bostøtteordninger⁷ for grønlandske hjemløse, der skal hjælpes tilbage til at kunne fungere i en bolig, pga. at strukturelle forhold, der er beskrevet i dette projekt får, de ikke hjælp til at komme i bolig, mens de er sårbare og boligløse, men først når de er blevet hjemløse og dårlige i en grad, hvor de ikke længere selv kan fungere i bolig uden kommunal støtteperson opfylder de groft sagt først tilknytningskravene og ejerskabet til at kunne få hjælp i Danmark.

Det er et paradoks, at der politisk ikke afsættes flere midler til at løse de systemiske udfordringer og arbejde med at forebygge, at grønlandske borgere udvikler kompleks hjemløshed i Danmark. I stedet afsættes størstedelen af pengene til skadesreducerende og lavtærskel tilbud. De gentagne afslag kan opfattes som en lukket labyrint, hvor ingen

⁷ ACT (Assertive Community Treatment) og CTI (Critical Time Intervention) to forskellige metoder til at støtte udsatte personer til at opnå og fastholde en bolig. I dansk kontekst er metoden en del af den kommunale indsats særligt i forbindelse med socialpsykiatrien og hjemløseområdet. Begge metoder bruges som en del af Housing First-strategien, som Danmark har arbejdet med siden 2009.

rigtigt vil hjælpe. Det er en oplevelse af afmagt, der bliver kun forstærket, hvis man presset på basale behov som mad, søvn og manglende tryghed i form af et sted at opholde sig:

”Det er meget hårdt. Mange af mine bekendte, venner og veninder, som er flyttet herved, har jeg ikke set i flere år. De er bare totalt ødelagt af druk. De var velfungerende derhjemme, havde arbejde, havde lejlighed og drak ikke.”

Man kan se det som en fejlslået politisk prioritering, at der kun gives penge til at arbejde med symptomerne på hjemløshed – og ikke med årsagerne. Der gives penge til f.eks. misbrugs- og traumebehandling for hjemløse, som ofte er følgevirkninger af livet som hjemløs – og ikke årsagerne til hjemløshed. En nytilkommen fortæller om sine observationer, og hvad denne afmagt fører til:

”Jeg kan godt forstå alle de grønlandere, der flytter herved, og at det ender i druk. De bliver ligeglade med sig selv, og mange dør af det. Det ender i vodka hver dag – lige fra morgenstunden, til de falder om.”

Den hidtil tilgang i Danmark, tydeliggør, at der har været en manglende viden om det ”ekstra lag” af strukturelle problemer. Denne viden har gennem historien få gange kigget op til overfalden, som eksempelvis gennem Tøgebys beskrivelser af mangelfuldt medborgerskab for grønlandere i Danmark, men frem for at belyse det er der i den postkoloniale tid mellem Grønland og Danmark – i bestræbelsen for at forstå den grønlandske udsathed i Danmark – paradoksalt opstået en form for *orientalisme* (Said 1978). Sids begreb om orientalisme (1978) kritiserer, hvordan vi forstår og fremstiller andre kulturer ud fra en bestemt repræsentation fremfor at se det hele billede. I dette tilfælde er der –gennem håndteringen af grønlandske udsatte i Danmark – blevet fremstillet et billede af grønlandske borgere som en befolkningsgruppe, der på grund af deres kultur ikke kan begå sig i det danske samfund. Dette er taget som grund nok i sig selv, frem for at være nysgerrige på og reflektere over, hvilke andre faktorer der forstærker denne ulighed.

Kapitel 6.

Forslag til løsninger

I dette kapitel præsenteres forslag til flere initiativer, der med fordel kan igangsættes, for at nedbryde de systemiske barrierer, som er belyst i denne afhandling.

Der er i afhandlingen redegjort for, hvordan den ulighed, der rammer grønlandske borgere, ikke er synlig i selve lovgivningen, da grønlændere, som danske statsborgere, er omfattet af lovgivning i Danmark, når de bosætter sig i Danmark. Men at uligheden ikke er tiltænkt, ændrer ikke ved, at der er tale om et strukturelt problem, hvor normale procedurer ude i praksis ikke fungerer i samme grad som for andre borgere. Mine forslag til systemiske barrierer drejer sig derfor ikke om at give ekstra rettigheder, men om at sikre at eksisterende rettigheder benyttes.

ILO-konventionen –en samlet løsning

Jeg ser muligheder for sikre bedre ligestilling og nedbryde de barrierer, som jeg har redegjort for igennem afhandlingen, hvis ILO-konventionen rent faktisk tages i brug i Danmark. Jeg er ikke den første til at italesætte mulighederne i ILO-konventionen, når det kommer til udfordringer hos den brede befolkning af grønlandske borgeres forskellige udfordringer. Andre aktørers initiativer på dette område beskriver jeg i udgivelse 3, *I gadens skygge* (Schiermacher, 2025). Opmærksomheden på mulighederne i at anvende konventionen er især opstået efter FN-specialrapportøren José Francisco Calí Tzays besøg i 2023 og den efterfølgende rapport (omtalt i afhandlingens kapitel 1). Tzay er heller ikke den første til at pege på, at ILO-konventionen nr. 169 bør følges og respekteres i Danmark. Der har været flere tidligere opfordringer og anbefalinger om at sikre fuld implementering og respekt for konventionen. Blandt andet har FN's Permanente Forum for Oprindelige Folk gentagne gange opfordret stater, herunder Danmark, til at respektere og implementere ILO-konventionen nr. 169 (United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Permanent Forum on Indigenous Issues, 2015). Tzays rapport fra 2023 understreger og fornyer disse opfordringer, hvilket viser, at der stadig er behov for forbedringer i implementeringen af konventionen i Danmark.

På grund af denne uafklarede status om konventionens implementering i Danmark har Grønlands folketingsmedlem Aaja Chemnitz stillet spørgsmål angående dette til udenrigsminister Lars Løkke. Udenrigsministerens svar på Grønlandsudvalgets spørgsmål 16 fra den 2. december 2024 omhandler hvorvidt ILO-konvention nr. 169 om oprindelige folks rettigheder gælder for grønlændere bosat i Danmark (<https://www.ft.dk/samling/20241/almindel/gru/spm/16/svar/2096413/2950570.pdf>).

Ministeriet henviser i sit svar til Wienerkonventionen om traktatretten, som fastslår, at en traktat er bindende for hele det ratificerende lands territorium – medmindre andet er angivet. Da Danmark har ratificeret ILO-konventionen nr. 169, er den derfor folkeretligt bindende for hele Kongeriget Danmark - Grønland, Færøerne og Danmark. Ved ratificeringen erklærede Danmark, at det eneste oprindelige folk i konventionens forstand er den oprindelige befolkning i Grønland, dvs. Inuit.

Anvendelsen overfor grønlændere i Danmark: Ministeriet konkluderer, at betydningen af ILO-konventionen nr. 169 for grønlændere bosat uden for Grønland afhænger af en konkret vurdering af konventionens rækkevidde og de enkelte bestemmelser. Dette kan fortolkes som, at grønlændere i Danmark ikke automatisk nyder godt af de rettigheder, som konventionen tilsigter at beskytte oprindelige folk. Det kan også betyde, at der ikke er en klar forpligtelse for danske myndigheder til at implementere konventionens bestemmelser i forhold til grønlændere uden for Grønland – medmindre der foretages en specifik vurdering i hvert enkelt tilfælde.

Med den øgede opmærksomhed på konventionens anvendelsesmuligheder er det springende punkt i skrivende stund forskellige fortolkninger om, hvorvidt konventionen dækker grønlændere i Danmark eller kun grønlændere i Grønland. Da denne diskussion er relativ ny, er der ikke endnu nogen præcedens at referere til. Det er derfor fortsat åbent for fortolkning om konventionen om Danmark hvordan konvention skal gælde for grønlændere i Danmark, men derfor momentum at forsøge sig med argumentationer for at anvende de muligheder konventionen har. Af andres aktørers aktive forsøg kan nævnes Institut for Menneskerettigheders forsøg på at henvise til konventionen i forbindelse med diskrimination af grønlandske studerende, samt Stenbroens Jurister, der har fokus på inuits rettigheder i Danmark – og i den forbindelse har henvist til ILO-konventionen 169 i en ankesag. Disse eksempler redegøres for i artikeludgivelse nr. 3, *I gadens skygge* (Schiermacher, 2025). Fra regeringens egen side er der tiltag til at indtænke konventionen i et ny lovforslag til Barnets lov fra dec. 2024, og der nævnes ILO-konventionen også. Her står der:

”Dette gælder også i sager, der omhandler anbringelse af børn og unge fra en grønlandsk familie, hvis sociale, kulturelle og religiøse værdier og skikke Danmark efter ILO-konvention nr. 169 vedrørende oprindelige folk og stammefolk i selvstændige stater, har pligt til at beskytte” (Lov om børns og unges vilkår, LBK nr. 890 af 19. juni 2024, ændret ved lov nr. 1690/2024, § 1; lov nr. 1699/2024, § 4; lov nr. 1703/2024, § 4).

De forskellige ovenstående tiltag peger på, at ILO-konventionen i skrivende stund er ved at vinde indpas, og at flere aktører, som ovenfor beskrevet, er begyndt at pege på at ILO-konvention nr. 169 giver en ramme, som kan bruges til at adressere de eksisterende strukturelle barrierer for grønlændere i Danmark. For at sikre at ILO-konvention nr. 169 kan anvendes effektivt i Danmark, bør det anerkendes, at der er særlige strukturelle barrierer til stede for grønlændere i Danmark. Det bør imødekommes, at grønlandske borgere er ramt af særlige konsekvenser, der har baggrund i konstruktionen af, at rigsfællesskabet – på socialområdet – er opbygget efter danske præmisser affødt af kolonitiden. De særlige historiske omstændigheder, hvis strukturer fortsat påvirker livsvilkår for grønlændere

i Danmark. Med baggrund i Honneths anerkendelse -og usynlighedsbegreb, som jeg redegør for i artikel 2, *Systemisk paradoks øger hjemløshed af grønlandere i Danmark* (Schiermacher, 2025), flere niveauer af usynlighed og manglende anvendelse af konventionen overfor grønlandske marginaliserede borgere i Danmark. Ved at vende fortegnet – i kraft af ILO-konventionen nr. 169 – kan vi i stedet anerkende, at der er en særlig forpligtelse til at bekæmpe en strukturel betinget ulig adgang. Konventionen kan anvendes til at sikre bedre ligestilling i forhold til rettigheder gennem tilpassede sociale ydelser og velfærdstilbud, som tager højde for de problemer, der opstår mellem danske og grønlandske ansvarsområder. Med forbehold for, at jeg ikke er jurist, men dog læner mig op ad andre aktører med bedre kendskab til jura end mig, såsom FN's specialrapportør, Institut for Menneskerettigheder og Stenbroens Jurister – der peger på konventionen – ser jeg også anvendelsesmuligheder i ILO-konventionen. En implementering af konventionen for grønlandere i Danmark giver mulighed for at undgå de problematikker, der er i undtagelsen for Retssikkerhedsloven, f.eks. ved at konventionen forpligter på levevilkår i mødet med Danmark, samt på, at ILO-konvention nr. 169 – Artikel 2, stk. 1(c) skal:

”bistå medlemmerne af de pågældende folk med at eliminere de socio-økonomiske forskelle, der måtte bestå mellem oprindelige folk og andre medlemmer af det nationale samfund, på en måde, der er i overensstemmelse med deres ønsker og livsform.”

Dette ser jeg som en mulighed for at arbejde mere aktivt for at sikre at, grønlandere bliver understøttet bedre i Danmark – gennem en sikring af lige adgang og støtte i forhold til f.eks. bolig og arbejde. De barrierer, der hindrer deres rettigheder, kan nedbrydes ved, at Danmark forpligter sig til, at rettighederne skal kunne tilgås. De krav, som borgerne – af strukturelle årsager – har svært ved at opfylde, som f.eks. tilknytningskrav og hjemkommune, kan bygge bro til de rettigheder, der er i ILO-konventionen. Således at konventionen trumfer vakuummet i sagsbehandling, der skyldes undtagelsen fra Retssikkerhedsloven eller tilknytningskrav. Det handler ikke om at skulle have adgang til ekstra, men at sikre adgang til det, som allerede skulle være rettighedsbestemt, men ikke kan tilgås i praksis. Det skal sikre, at grønlandske borgere i Danmark skal have adgang til de ressourcer og ydelser, som de har ret til efter dansk lovgivning, uden at skulle kæmpe med strukturelle barrierer, som f.eks. administrative udfordringer, der forhindrer dem i at få de nødvendige ydelser. Konventionen kan understøtte, at danske myndigheder tilpasser deres social- og beskæftigelsespolitik til at de grønlandske borgere kan opfylde de krav, som nu i praksis udelukker dem. F.eks. kunne man med Maliks case som eksempel – ved anvendelse af ILO-konventionen – have suspenderet Maliks sanktioner, så længe at han hverken forstod eller kunne håndtere den aktivering, der blev pålagt ham. I stedet have fundet hjemmel til, at sikre sig, at han var blevet oplyst, hvad der krævedes af ham, og ”oversætte” danske systemkrav til en grønlandsk kontekst, og i sagsbehandlingen tage højde for den grønlandske kultur og historie, systemforståelse samt sprogunderstøttelse, for at sikre lige adgang til serviceydelser.

Slutteligt argumenteres der for, at når grønlandske borgere ikke opfylder kommunale krav for at have tilknytning nok til at høre til en dansk kommune, og ikke vurderes at have ophold i Danmark – men vurderes at have tilknytning til Grønland – så burde de netop være beskyttet af ILO-konventionen, da Danmark har ratificeret, at den gæl-

der grønlændere i Grønland, og kun har undsagt sig dansk område. Man kan derfor argumentere for, at så længe de endnu ikke har dansk adresse, må de i princippet høre under Grønland og ILO-konventionen – og Danmark er derfor forpligtet til at varetage deres møde med Danmark.

Konkrete løsninger

I følgende præsenteres en række konkrete administrative løsninger til de konkrete systemiske barrierer.

Tilknytningskravet

En anbefaling, som jeg flere gange har fremsat, er at se på det skønsmæssige grundlag for grønlandske borgere i relation til det kommunale tilknytningskrav. Grønlandske borgere, som flytter til Danmark, har rettigheder som danske statsborgere. På trods af dette, oplever en del grønlandske tilflyttere udfordringer med at opnå adgang til kommunale ydelser, boliganvisning eller støtte, fordi de ikke opfylder kommunens krav om ”tilknytning” til kommunen. Denne afhandling redegør for, at dette forhold risikerer at forstærke marginalisering og medvirke til hjemløshed, blandt andet gennem ophobning på herberg. Det er relevant at se på at styrke den faglige vurdering, der gør tilknytningskravet til en systemisk barriere, da det er vanskeligt for den grønlandske borger at opfylde kriterierne for det kommunale tilknytningskrav – uden først at skulle igennem et langvarigt herbergophold, hvilket ikke er formålstjent for nogle af parterne. Jeg vurderer tilknytningskravet som et vigtigt skæringspunkt, både i forhold til veje ind på herberg, og det forhold at herbergopholdet bliver langvarigt. Jeg har derfor flere gange, i arbejdet med afhandlingen, italesat dette offentligt og nævnt, at der burde udvikles en procedure for at håndtere dette. Både NGO'en Stenbroens Jurister og den juridiske tænketank Justitia har gengivet og fremhævet denne af mine anbefalinger. Dette bekræfter mig i afhandlingens pointe om, at det er gennem de menneskelige konsekvenser, at det bliver synligt, hvorvidt lovgivningen virkelig virker efter hensigten, eller om den skal justeres efter, hvordan vi sikrer, at det gælder ligeligt for alle grupper. Jeg foreslår, at kommunen ændrer sin administrative praksis således, at: Grønlandske statsborgere ved tilflytning til kommunen som udgangspunkt anses for at opfylde tilknytningskravet, med henvisning til deres status som ”rigsfællesskabsborger” betinget af de særlige forhold i opdeling af lovgivning og tilknytning, der gør sig gældende for, at de ikke kan opfylde de samme krav, som hvis de var født i en dansk kommune. Proceduren kunne implementeres ved, at kommunens sagsbehandlere modtager opdateret vejledning i, hvordan specifikt grønlandske borgeres baggrund og statsborgerskab bør indgå i tilknytningsvurderingen. Vejledning skulle også oplyse, hvilke årsager den særlige procedure bundner i, og hvorfor det er nødvendigt at vejlede særligt omkring opdelingen af den sociale lovgivning i rigsfællesskabet. Det kræver viden ude i praksis at undgå marginaliseringsprocesser i mødet med Danmark. For at sikre en national praksis kan KL (Kommunernes Landsforening) anmodes om at rejse sagen nationalt med henblik på en mere ensartet praksis på tværs af kommunerne.

Formålet med ovenstående være er at sikre en mere inkluderende og ligestillet behandling af grønlandske borgere. Det skal også fremhæves over for de kommunale medarbejdere, at der ikke er tale om positiv særbehandling, men om en praksis, der imødekommer rigsfællesskabets konstruktion ved at nedbryde strukturelle barrierer. Forslaget

kan på længere sigt medføre besparelser – gennem forebyggelse af social marginalisering og langvarige ophold på herberg – på omkring 50.000 kr. om måneden for en enkelt borger.

En tryk start – anbefaling på boligindsatser

Boligsituationen spiller en afgørende rolle, når grønlandske borgere går fra en problematik som boligløs til gennem – især ophold på herberg – at udvikle kompleks hjemløshed. Som et andet tiltag til at give mulighed for et positivt fodfæste i Danmark, bør vi have et alternativ til, at danske herberg fungerer som den primære modtagelse af grønlandske borgere. Denne problematik uddybes i artikeludgivelse nr. 3, *I gadens skygge* (Schiermacher, 2025). En tryk bolig fra start er afgørende – både i forhold til de systemiske barrierer og den menneskelige marginaliseringsproces. Der er derfor et stort potentiale i at se på løsninger, for at få de grønlandske borgere hurtigere i en bolig, i et miljø der understøtter deres resurser, frem for at nedbryde resurser, som det sker på et herbergophold (ibid.). Det anbefales, at der ses på boligformer, der kan forhindre ophobningen af grønlandske tilflyttere på herberger i danske storbyer. Fremfor miljøer, der er præget af udsathed og tilhørende problemstillinger, skal indgangen til det danske samfund være brobyggende til arbejdsmarked og uddannelsessteder. Undersøgelsen *Fra Grønland til Gaden* (Schiermacher, 2020) fokuserer på migrationen fra Grønland til Danmark. Halvdelen af de medvirkende i undersøgelsen har ikke fuldført folkeskolen eller har folkeskolen som det højeste uddannelsesniveau. Med 50 % med enten ingen afgangseksamen eller folkeskole som deres eneste uddannelse, er der et stort potentiale i at fokusere på uddannelse hos målgruppen, som trædesten til at undgå et udsat liv. Hvis man kombinerer behovet for at løfte uddannelsesniveauet og boligproblematikken i en fælles løsning, kan der åbnes helt andre og positive livsbaner ved ankomsten til Danmark.

Det anbefales at lave en forsøgsordning med startbolig til den del af målgruppen, som har resurser at bygge på – og som vil kunne klare sig i en bolig uden døgnpersonale. Det kan udformes på mange måder – med tilknyttede socialrådgivere, beskæftigelsespartnerskaber, uddannelsesvejledning mm. Alt sammen noget der skal bygge bro til at få et positivt udgangspunkt for at komme enten i arbejde eller i uddannelse. Jeg vurderer, at der især er et behov for at se på den store del af de grønlandske borgere, der endnu ikke har fuldført deres folkeskole i Grønland, da det er en generel stopklods for at komme i uddannelse eller arbejde i Danmark. Det kan udformes således, at der gives dispensation til, at grønlandske borgere får status som studerende, så de opfylder kravet om almenbolig, hvis de undervejs indgår i et forløb, hvor de fuldfører folkeskolens afgangsprøve eller tager en ungdomsuddannelse. Ved at give bolig som grundsten er der en kraftig forøget chance for, at gruppen kan klare sig bedre i samfundet. Modsat kan man argumentere for, at det er eget ansvar at finde bolig, når de flytter til Danmark. Men alt peger på, at dette ikke er adfærden for netop denne del af befolkningen, der er i risiko for at blive hjemløse. Derudover er bolig manglen – især i Nuuk – så massiv, at mange ser det som deres eneste udvej at tage til Danmark. I undersøgelsen *Fra Grønland til Gaden* (Schiermacher, 2020) har kun 20% af informanterne sikret sig bolig på forhånd, inden de ankommer til Danmark.

I boligformen kan også indgå gruppen af grønlandske studerende på videregående uddannelser i Danmark. Da Grønland kun udbyder et begrænset antal uddannelser, er der hvert år mange unge grønlændere, der skal til Dan-

mark for at videreuddanne sig. Det er ofte en udfordrende proces og ensomt for de grønlandske studerende, hvilket medfører, at en betydelig del dropper ud pga. trivselsproblemer, hvilket er problematisk, da det grønlandske samfund mangler uddannet arbejdskraft. Formålet i dette forslag er derfor at etablere et *socialt uddannelsesfællesskab* som boligform. Essensen af modellen er, at man blander grønlandske studerende på videregående uddannelser med grønlandske tilflyttere uden uddannelse. Sidstnævnte får dispensation som værende studerende og dermed adgang til bolig, mens de fuldfører folkeskole eller tager en ungdomsuddannelse. Gruppen på videregående uddannelse får nedsat husleje mod, at de forpligter sig til at være en støtte, der skal hjælpe grønlandske borgere i risikogrupperne igennem deres uddannelse. Ved denne sammensætning skabes et miljø, hvor begge grupper både får en tryk bolig, bedre vilkår for at gennemføre en uddannelse samt adgang til et positivt grønlandsk fællesskab, der understøtter deres trivsel.

Reel oplysning om faktiske forhold

Selvom denne afhandling primært har koncentreret sig om selve mødet med - og modtagelsen i Danmark, skal det ikke nedtones, at den beskrevne push-effekt fra Grønland også har stor betydning. Socialpolitikken/forhold for borgere i Grønland spiller en stor rolle, som beskrevet i artikeludgivelse nr. 4, *A gate to hell* (Schiermacher & Arnfjord, 2025). Især de uplanlagte rejser er også et tydeligt spor i mit datamateriale, forventningerne står ikke mål med realiteten (ibid.). Der er gennem tiden gjort flere forsøg på at oplyse bedre om forholdene i Danmark for at modvirke uplanlagte rejser. Den manglende forberedelse – både praktisk og psykisk – for hvad der venter i Danmark, er altgørende for, hvordan mange klarer sig, og det er nødvendigt at gøre endnu et forsøg på at ændre den nuværende opfattelse, der fortsat er iblandt befolkningen i Grønland, om muligheder, især for bolig og arbejde i Danmark. De tidligere forsøg, der har været at lave information, som borgerne selv skal opsøge. Jeg har fremsat dette forslag for (Schiermacher, 2020), men vil igen anbefale, at der arbejdes på at lave en bredere oplysning. Oplysningen skal ud til befolkningen i Grønland, hvor de ikke kan undgå den, fremfor en viden de selv skal opsøge den. De handlemønstre, vi vil undgå i forhold til uplanlagte rejser, er netop de borgere, der ikke selv først ville opsøge denne viden, så derfor må vi imødekomme deres behov bedre, hvis dette budskab skal kommunikeres til de rette modtagere.

Et fælles ansvar – en fælles løsning

Hvordan udnytter vi afhandlingens bidrag – i kobling med den politiske opmærksomhed på rigsfællesskabet – til at italesætte en socialpolitisk forbedring og løfte Grønland og Danmarks samlede ansvar for rigsfællesskabets borgere? Fra begyndelsen med arbejdet med denne afhandling og i den første artikeludgivelse *Socialpolitiske barrierer i rigsfællesskabet* (Schiermacher & Arnfjord 2021), italesættes behovet for en fælles socialpolitik for rigsfællesskabet. De strukturelle problemer, som afhandlingen belyser, er resultatet af historiske ubalancer og et manglende fokus på social retfærdighed i rigsfællesskabet. Derfor må Danmark og Grønland i fællesskab tage ansvar for en ny og mere ligeværdig samfundskontrakt, der ikke kun handler om økonomisk udvikling, men også om at sikre værdighed, muligheder og rettigheder for alle borgere i rigsfællesskabet. Denne afhandling har afdækket en række komplekse – og ofte usynlige – strukturelle barrierer, der bidrager til hjemløshed blandt grønlændere i Danmark. Gennem analyse af systemisk diskrimination, postkoloniale efterdønninger og socioøkonomiske udfordringer har afhand-

lingen vist, hvordan disse faktorer interagerer og forværrer situationen for denne sårbare gruppe, samt opstillet en række forslag til hvordan man kan tilgængeliggøre tiltænke rettigheder bedre. Afhandlingen konkluderer, at det første skridt mod forandring er at gøre de usynlige strukturelle barrierer synlige og italesætte dem. Ved at belyse disse forhold kan vi begynde at handle på dem og skabe et mere inkluderende og retfærdigt samfund for alle borgere i rigsfællesskabet. Denne afhandlings resultater understreger anbefaling og en nødvendighed af en fælles socialpolitik for rigsfællesskabet. På trods af – eller måske netop på grund af – de adskilte danske og grønlandske ansvarsområder, er det afgørende, at der sættes fælles målsætninger fremadrettet.

Litteraturliste

- Grønlænderne opfattes som gæstarbejdere. (1974). *Atuagagdliutit/Grønlandsposten*, nr. 114.
- Grønlænderne i Christiania solgt. (1981). *Atuagagdliutit/Grønlandsposten*, nr. 121.
- Protest fra Christianitter. (1981). *Atuagagdliutit/Grønlandsposten*, nr. 121.
- Arnford, S., & Andersen, J. (2014). *Socialt arbejde og aktionsforskning i Grønland*. Dansk Sociologi, 4(25).
- Banks, S., & Brydon-Miller, M. (Eds.). (2019). *Ethics in participatory research for health and social well-being: Cases and commentaries*. Springer.
- Becker, H. S. (1963). *Outsiders: Studies in the sociology of deviance*. New York: Free Press.
- Benjaminsen, L. (2024, 2022, 2019). *Hjemløsetælling*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter.
- Bjerger, B., Nygaard-Christensen, M., & Pedersen, S. M. (2023). *Kapitel 4. Alkohol og grønlandske udsattemiljøer i Danmark*. I K. R. Thomsen (Red.), *Alkohol – en del af dansk kultur på godt og ondt*. Aarhus Universitetsforlag.
- Borjas, G. J., & Trejo, S. J. (1991). *Immigrant participation in the welfare system*. Industrial Relations Section, Princeton University.
- Briggs, C. L. (1970). *Learning how to ask: A sociolinguistic appraisal of the role of the interview in social science research*. Cambridge University Press.
- Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (Red.). (2020). *Kvalitative metoder: En grundbog* (3. udg.). Hans Reitzels Forlag.
- Brydon-Miller, Mary and Aragón, Alfredo Ortiz (2018): *The 500 Hats of the Action Researcher In Annette Bilfeldt; Jørgensen, Michael Søgaard; Andersen, John; Perry, Kevin Anthony Den ufærdige fremtid - Aktionsforskningens potentialer og udfordringer*. Aalborg Universitetsforlag
- Brydon-Miller, M. (2008). *Ethics and action research: Deepening our commitment to principles of social justice and redefining systems of democratic practice*. In P. Reason & H. Bradbury (Eds.), *The SAGE handbook of action research*. SAGE.
- Brydon-Miller, M., Greenwood, D., & Maguire, P. (2003). *Why action research?* *Action Research*, 1(1), 9–28
- Bundgaard, H. (2003). "Lærlingen: Den formative erfaring". I K. Hastrup (red.), *Ind i verden: En grundbog i antropologisk metode*. Hans Reitzels Forlag.
- Bourdieu, P. (1998). *Practical reason: On the theory of action*. Stanford University Press.
- CKA (2006) *Små skridt store forandringer*. Center for Kompetenceudvikling og Analyse.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2017). *Designing and conducting mixed methods research* (3. udgave). SAGE Publications.
- Delgado, R., & Stefancic, J. (2010). *Critical race theory: An introduction*. New York University Press.

- Dencik, L., Schultz Jørgensen, P., & Sommer, D. (2008). *Familie og børn i en opbrudstid*. Hans Reitzels Forlag.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Eds.). (2018). *The Sage handbook of qualitative research (5th ed.)*. SAGE Publications.
- Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI). (2011). *Grønlandske børn i Danmark*. SFI.
- Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI). (2015). *Grønlandere i Danmark: En registerbaseret kortlægning*. SFI.
- Dewalt, K. M., & Dewalt, B. R. (1998). *Participant observation: A guide for fieldworkers*. AltaMira Press.
- DR. (2022). *Grønlandske forældre i Danmark risikerer at få fjernet deres børn på grund af dårlige test*. DR. <https://www.dr.dk/nyheder/indland/groenlandske-foraeldre-i-danmark-risikerer-faa-fjernet-deres-boern-paa-grund-af>
- Ellis, C. (2004). *The ethnographic I: A methodological novel about autoethnography*. AltaMira Press.
- Fine, M. (2008). *An epistemology of insurgency: From civil rights to a pedagogy for global justice*. In W. Ayers, T. Quinn, & D. Stovall (Eds.), *Handbook of social justice in education*. Routledge.
- Finlay, L. (2005). *Reflexive embodied empathy: A phenomenology of participant-researcher intersubjectivity*. *The Humanistic Psychologist*, 33(4), 271–292.
- Fontana, A., & Frey, J. H. (2005). *The interview: From neutral stance to political involvement*. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *The Sage handbook of qualitative research (3rd ed.)*. SAGE Publications.
- Fuller, D., & Kitchin, R. (2004). *Radical theory/critical praxis: Making a difference beyond the academy?* Praxis (e) Press.
- Galtung, J. (1969). *Violence, peace, and peace research*. *Journal of Peace Research*, 6(3), 167–191.
- Gilligan, C. (1982). *In a different voice: Psychological theory and women's development*. Harvard University Press.
- Giulietti, C., & Wahba, J. (2012). *Welfare migration*. In *International handbook on the economics of migration*. Edward Elgar Publishing.
- Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (1967). *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. Aldine.
- Goffman, E. (1967). *Anstalt og menneske*. Hans Reitzels Forlag.
- Hale, C. R. (2006). *Activist research v. cultural critique: Indigenous land rights and the contradictions of politically engaged anthropology*. *Cultural Anthropology*, 21(1)
- Hammersley, M., & Atkinson, P. (2007). *Ethnography: Principles in practice (3. udg.)*. London: Routledge.
- Haraway, D. J. (1988). *Situated knowledge: The science question in feminism and the privilege of partial perspective*. *Feminist Studies*.
- Harter, L. M., Berquist, C., Titsworth, S., Novak, D., & Brokaw, T. (2005). *The structuring of invisibility among the hidden homeless: The politics of space, stigma, and identity construction*. *Journal of Applied Communication Research*, 33(4), 305–327.

- Hastrup, K. (Red.). (2003). *Ind i verden: En grundbog i antropologisk metode*. Hans Reitzels Forlag.
- Hastrup, K. (2019). *Årgang 1948 #4 Kirsten Hastrup* [Podcast]. Antropologiforeningen.
- Hermann, A. K. (2021, 25. juni). *Afkoloniseringen forvandlede Grønland til en kamufleret koloni*. Altinget.
- High North News. (2024, 15. februar). *Tidligere topdiplomater: Rigsfællesskabet er forældet – samarbejde bør ske mellem ligeværdige nationer*. <https://www.highnorthnews.com/da/tidligere-diplomater-rigsfaellesskabet-foraeldet>
- Hondagneu-Sotelo, P. (1993). *Why advocacy research?: Reflections on research and activism with immigrant women*. *The American Sociologist*, 24(1), 56–67.
- Honneth, A., & Willig, R. (Red.). (2003). *Behovet for anerkendelse: En tekstsamling (1. udg.)*. Hans Reitzels Forlag.
- Hopper, K. (2003). *Reckoning with homelessness*. Cornell University Press.
- Horkheimer, M., & Adorno, T. W. (2002). *Dialectic of enlightenment: Philosophical fragments (E. Jephcott, Trans.)*. Stanford University Press. (Original work published 1944).
- Horkheimer, M. (1972). *Critical theory: Selected essays (M. J. O'Connell, Trans.)*. Herder and Herder. (Originalt arbejde udgivet 1937).
- Horkheimer, M. (1972). *Traditional and critical theory (M. O'Connell, Trans.)*. In *Critical theory: Selected essays*. Seabury Press. (Original work published 1937).
- Hviid Jacobsen, M., & Kristiansen, S. (Red.). (2001). *Farligt feltarbejde: Etik og etnografi i sociologien*. Aalborg Universitetsforlag.
- Information. (2025, 14. marts). *Tidligere topdiplomat: Fremtidens Rigsfællesskab bør starte helt forfra*. Dagbladet Information.
- Institut for Menneskerettigheder. (2015). *Ligebehandling af grønlændere i Danmark: Grønlænderes oplevelse af mødet med det danske samfund*. Institut for Menneskerettigheder.
- Institut for Menneskerettigheder. (2023). *Notat om brugen af forældrekompetenceundersøgelser på grønlandske børn i Danmark*. Institut for Menneskerettigheder. <https://menneskeret.dk/notat-2023>
- Institut for Menneskerettigheder. (2022). *Tvangsfjernelse af grønlandske børn i Danmark*. Institut for Menneskerettigheder.
- International Labour Organization. (1989). *Convention concerning Indigenous and Tribal Peoples (ILO Convention No. 169)*. https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312260
- Kleinman, A. (1988). *The illness narratives: Suffering, healing, and the human condition*. Basic Books.
- KNR. (2024, 10. april). *Kritik af Rigsfællesskabet: "Det skal tages alvorligt"*. Kalaallit Nunaata Radioa. <https://knr.gl/da/nyheder/kritik-af-rigsfaellesskabet-det-skal-tages-alvorligt>
- KNR. (2023). *Nyt lovforslag skal stoppe brugen af FKU på grønlandske familier i Danmark*. KNR. <https://knr.gl/da/nyheder/nyt-lovforslag-2023>

- Knudsen, A. (2019). *Årgang 1948 #1 Anne Knudsen* [Podcast]. Antropologiforeningen.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Interviews: Learning the craft of qualitative research interviewing* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Latour, B. (2005). *Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network-Theory*. Oxford: Oxford University Press.
- Lee, E. S. (1966). *A theory of migration*. *Demography*, 3(1), 47–57.
- Lewin, K. (1946). *Action research and minority problems*. *Journal of Social Issues*, 2(4), 34–46.
- Lov nr. 1168 af 19. december 2003 om retssikkerhed og administration på det sociale område. (2003). Retsinformation.
- Lov om børn og unges vilkår [barnets lov], LBK nr. 890 af 19. juni 2024, som ændret ved lov nr. 1690 af 30. december 2024, § 1; lov nr. 1699 af 30. december 2024, § 4; lov nr. 1703 af 30. december 2024, § 4. Retsinformation. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2024/890>
- Malinowski, B. (1922). *Argonauts of the Western Pacific: An account of native enterprise and adventure in the archipelagoes of Melanesian New Guinea*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Mauss, M. (1925). *The gift: Forms and functions of exchange in archaic societies* (I. Cunnison, Trans.). HAU Books. (Original work published 1925).
- Maxwell, J. A. (2013). *Qualitative research design: An interactive approach* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Mills, C. W. (1959). *The sociological imagination*. Oxford University Press.
- Olsvig, S. (2015, februar 22). *Vi møder desværre stadig kolonihiermentaliteten*. Politiken.
- Parsell, C. (2008). *The role of assertive outreach in ending "rough sleeping"*. *Australian Journal of Social Issues*, 43(2), 235–250.
- Regeringen. (2023). *Alle skal have et hjem*. <https://www.regeringen.dk/media/10780/alle-skal-have-et-hjem.pdf>
- Rådet for Socialt Udsatte. (2014). *"I Grønland er jeg for dansk, og i Danmark er jeg 'bare' grønlænder": Udfordringer for udsatte grønlændere i Danmark*. Rådet for Socialt Udsatte.
- Rådet for Socialt Udsatte. (2016). *Udsatte grønlandske kvinder i Danmark: En undersøgelse af kvindernes livssituation, problemer, ressourcer og behov*. Rådet for Socialt Udsatte.
- Rubin, H. J., & Rubin, I. S. (2012). *Qualitative interviewing: The art of hearing data* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Schiermacher, M. B., & Arnfred, S. (2021). *Socialpolitiske barrierer i Rigsfællesskabet - Strukturel vold mod udsatte grønlændere i mødet med Danmark*. Social Kritik, (164).
- Schiermacher, M. B. (2018). *Drømmen om et bedre liv*. <https://sumut.dk/media/0m4di235/ungeundersoegelsen.pdf>
- Schiermacher, M. B. (2020). *Fra Grønland til gaden: En undersøgelse om migration mellem Grønland og Danmark*. Kofoeds Skole. <https://kofoedsskole.dk/fragroenlandtilgaden/>

- Schiermacher, M.B. (2023). Systemisk paradoks øger hjemløshed af udsatte grønlandere i Danmark. *Tidsskriftet Social Kritik*, (169).
- Slot, L. V., Hansen, M. M., Heitmann, C., Carlsen, K. S., & Thomsen, T. B. (2023). Grønlandske studerende i Danmark. Institut for Menneskerettigheder. <https://menneskeret.dk/udgivelser/groenlandske-studerende-danmark>
- Smith, D. E. (2005). *Institutional ethnography: A sociology for people*. AltaMira Press.
- Smith, L. T. (2012). *Decolonizing methodologies: Research and Indigenous peoples (2nd ed.)*. Zed Books.
- Snow, D. A., & Anderson, L. (1993). *Down on their luck: A study of homeless street people*. University of California Press.
- Socialministeriet. (2003). *Hvidbog om udsatte grønlandere*. Socialministeriet.
- Socialstyrelsen. (2013). *Socialstyrelsens strategi for udsatte grønlandere 2013–2016*. Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2022). *Vejledning om socialt udsatte grønlandere*. Socialstyrelsen.
- Spradley, J. P. (1980). *Participant observation*. Holt, Rinehart and Winston.
- Spradley, J. P. (1979). *The ethnographic interview*. Holt, Rinehart and Winston.
- Spradley, J. P. (1988). *You owe yourself a drunk: An ethnography of urban nomads*. University Press of America. (Oprindeligt udgivet 1970).
- TallBear, K. (2014). Standing with and speaking as faith: A feminist-Indigenous approach to inquiry. *Journal of Research Practice*, 10(2), Article N17.
- Taylor, M. (2014). *Being useful after the ivory tower: Combining research and activism with the Brixton Pound*. *Area*, 46(3), 305–312.
- Togeby, L. (2002). *Grønlandere i Danmark – en overset minoritet*. Aarhus Universitetsforlag.
- Turner, V. (1969). *The ritual process: Structure and anti-structure*. Aldine Publishing.
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Permanent Forum on Indigenous Issues. (2015). *States information: Denmark–Greenland [PDF]*.
- United Nations Human Rights Council. (2023). *Visit to Denmark and Greenland: Report of the Special Rapporteur on the rights of indigenous peoples (A/HRC/54/31/Add.1)*.
- Whyte, W. F. (1943). *Street corner society: The social structure of an Italian slum*. Chicago: University of Chicago Press.
- Zapata, M. A. (2020). *So you think you understand homelessness*. Marisa A. Zapata. TEDxSalem.

Artikler udgivelser 1-4

Artikel 1

Schiermacher, M. & Arnfjord, S.:

Socialpolitiske barrierer i rigsfællesskabet – strukturel vold mod udsatte grønlandere i mødet med Danmark.

Udgivet i Tidsskriftet Social Kritik, nr. 164, 2021.

Socialpolitiske barrierer i Rigsfællesskabet

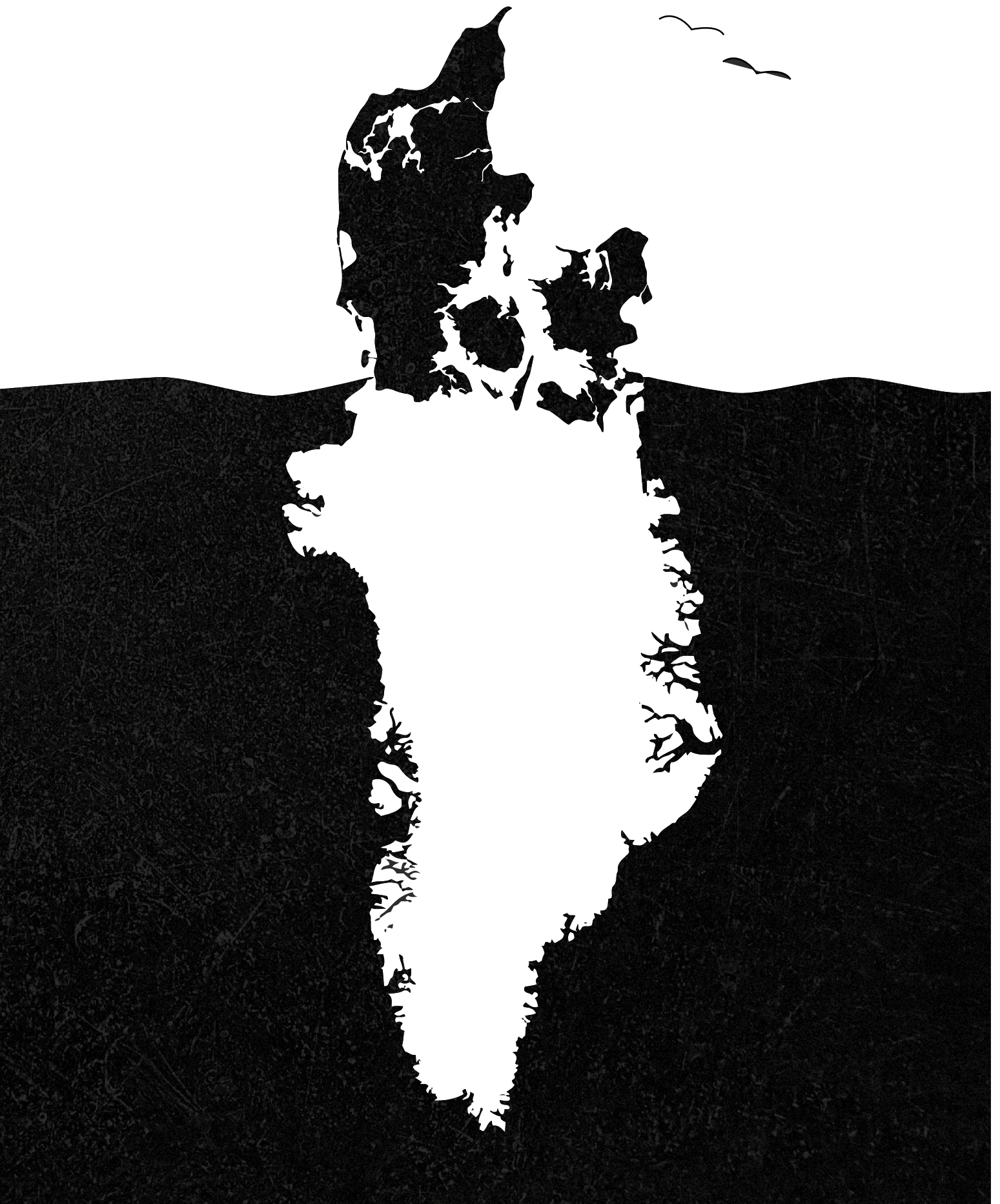
Strukturel vold mod udsatte grønlandere i mødet med Danmark¹

af Mille Schiermacher & Steven Arnfjord

Mødet med Danmark har en problematisk indvirkning på en minoritet af socialt udsatte blandt de grønlandere, som hvert år flytter til Danmark. Størstedelen af de grønlandere, der bor i Danmark, har det godt. Artiklens fokus ligger på gruppen af socialt udsatte grønlandske migranter, med få ressourcer og få planer for flytningen. Denne gruppe ender i udsatte miljøer, som indvirker negativt på deres tilværelse.

I 2020 viste Mille Schiermacher med undersøgelsen *Fra Grønland til gaden* (2020a), at migration fra Grønland til Danmark ofte mislykkes og øger graden af udsathed blandt nogle grønlandere i Danmark. På baggrund af empiri indsamlet i ovennævnte undersøgelse vil vi belyse, hvordan lovmæssige og politiske forhold mellem Grønland og Danmark er medvirkende til at skabe systemiske barrierer, som her skal forstås som strukturel vold, jævnfør den norske sociolog Johan Galtung (1969). Strukturel vold handler om begrænsninger i fx udtryk og bevægelighed. Galtung udtrykker det således:

"The violence is built into the structure and shows up as unequal power and consequently as unequal life chances" (Galtung, 1969, p. 171).

I nyere tid skriver Slavoj Žižek:

"We're talking here of the violence inherent in a system: not only direct physical violence, but also the more subtle forms of coercion that sustain relations of domination and exploitation [...]"
(Žižek, 2008, p. 9).

Den strukturelle vold kommer til udtryk hos det stigende antal udsatte, og udsatheden forværres blandt socialt udsatte grønlændere, som skubbes ud i et parallelt og ulige Danmark. Det påvises i nyere undersøgelser (Baviskar, 2015; Rådet for Socialt Udsatte, 2016; Schiermacher, 2018, 2020a), at mødet med Danmark bliver en stor udfordring for den omtalte gruppe. Grønlændere er statsborgere, og det burde inkludere flere fordele, men alligevel står flere forhold i vejen for en god migration inden for Rigsfællesskabet – især hvad angår den førømtalte gruppe.

Grønlandsk socialhistorisk kontekst og den socialpolitiske relation

Siden Danmarks kolonisering af Grønland i 1721 har landet med undtagelse af tiden under Anden Verdenskrig, hvor Grønland opererede næsten selvstændigt, været styret af Danmark. I 1953 skifter Grønland status fra koloni til dansk amt². For især at styrke den sociale indsats oprettede staten de grønlandske kommuner i 1908/1911. I kommunerådene varetog man sociale indsatser rettet mod børn, enlige forsørgere, ældre og fattige. Kommunerådene refererede fra 1925 til Sysselrådene (næsten som amtsråd), hvor man også havde sagsbehandling for borgere med handicap. Siden 1968 har Grønland haft en socialstyrelse og har i praksis selv stået for socialområdet (Arn fjord, 2021).

Grønlands styring af socialområdet blev for alvor fastsat med Hjemmestyrets indførsel i 1979. I Hjemmestyrebetænkningen bliver socialområdet kun kort beskrevet – fordi området allerede blev betragtet som grønlandsk.

Den danske velfærdsstatsudvikling er langvarigt opbygget (Christiansen et al., 2010). Det er ikke tilsvarende for den grønlandske. Det grønlandske socialsystem er et overført system – en adapteret socialdemokratisk model, hvor velfærdsforståelsen praktiseres gennem universelle rettighedsbaserede ydelser. Socialsystemet var ikke udviklet med Grønland i tankerne. Kolonimagten trak på dansk og europæisk viden og lagde ikke arbejde i at kontekstualisere, indlejre og udvikle et velfærdssystem, som kulturelt var tilpasset Grønland. Oprettelsen af sociale systemer i Rigsfællesskabets medlemslande blev oprettelsen af systemer, som ikke kommunikerer på tværs af landene (Arn fjord & Andersen, 2014). Empiriske fund i *"Fra Grønland til gaden"* viser også tegn på, at borgere som migrerer mellem lande i Rigsfællesskabet migrerer ind i forvaltningsmæssige lukkede systemer, som ikke kommunikerer på tværs.

Grønlands første socialreforms Kommission i 1980 fokuserede på børn og unge, ældre, handicappede – og på gruppen af socialt udsatte grønlændere i Danmark. Gruppen omtales som dem, der er *fast bosiddende i eller stærkt knyttet til Christiania* (Socialreformkommissionen, 1981, s. 169). Udsatheden i Danmark var dengang allerede grupperet og de grønlandske borgere levede i et parallelt samfund (hvis vi kan kalde Christiania et parallelsamfund). Kommissionsrapporten understregede, at denne gruppe hørte under daværende dansk bistandslov. Man anbefalede tilbage i 1980, at det sociale arbejde med udsatte grønlændere blev koordineret af Ministeriet for Grønland og Hjemmestyrets Danmarks-kontor (Socialreformkommissionen, 1981, s. 175–178). Dette kunne have været startskuddet til en fælles socialpolitisk indsats mellem landene. Det empiriske arbejde bag denne artikel, viser at der trods hensigten skabes parallelle miljøer for de socialt udsatte grønlændere i Danmark.

Forhindringer der skaber parallelle miljøer og eskalerer udsathed

I 2014 besluttede Folketinget at iværksætte en indsats mod grænsehindre-inger i Rigsfællesskabet. Grænsehindre-inger er forhold inden for Rigsfællesskabet, hvor der i forbindelse med migration mellem landene opstår uhensigtsmæssige forhindringer for borgerne. Siden dengang har man arbejdet på at identificere og løse grænsehindre-inger. Eksempelvis blev der som en del af arbejdet i 2019 indført en ordning, hvor et grønlandsk kørekort efter to køretimer kan sidestilles med et dansk kørekort. Før måtte det grønlandske kørekort kun bruges i 90 dage i Danmark, og det hindrede de grønlandske borgere i at finde beskæftigelse, da de ikke kunne få et job uden et kørekort og ikke havde råd til at tage et dansk kørekort, før de havde en løn-indtægt. På den måde fastholdtes de i arbejdsløshed, selvom de var kvalificeret til et job.

På trods af intentionen med at nedbryde grænsehindre-inger er der forsat systemiske barrierer mellem Grønland og Danmark, der påvirker grønlandske borgers lige adgang til rettigheder og indsatser på socialområdet i Danmark. Politiske aftaler i Rigsfællesskabet har således direkte effekter og konsekvenser på gadeplan og på tilbliven af parallelsamfund med en gruppe af udsatte grønlændere i Danmark. En allerede vanskelig start på tilværelsen i Danmark bliver forlænget af strukturel vold, som kunne undgås.

En informant fra undersøgelsen *Fra Grønland til Gaden* fortæller om sit møde med det danske system:

"Det kommer oven i alt det andet. Man bliver behandlet sådan af systemet, og dem der arbejder der. Og jeg kan godt forstå alle de der grønlændere, der er flyttet herved, at det ender i druk – og alt muligt. Det ender i vodka hver dag. Lige fra morgenstunden af til de falder om."

Undersøgelsen: "Fra Grønland Til Gaden"
er gennemført af: Mille Schiermacher

Finansieret af: Kofoeds Skole

Empirien bestod af: spørgeskemaer, interviews,
uformelle samtaler og observationer i felten

Empirisk indsamlingsperiode:
september 2019 – marts 2020

Datasættet bygger på: 128 udfyldte spørgeskemaer
(44 fra Grønland 84 fra Danmark) og 14 formelle
interviews samt 30 uformelle samtaler

Empirisk arbejdssprog: dansk

Følgegruppe til undersøgelsen havde medlemmer

fra: Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet), pensioneret
forsker fra SFI, Kofoeds Skole & Villum Fonden

Her taler informanten både om en flugtstrategi væk fra et for nogle uforståeligt dansk offentligt system og ind i et parallelt alkoholiseret miljø (en eskapisme). De systemiske barrierer er en konsekvens af, at der på socialområdet ikke udveksles viden mellem Grønland og Danmark. Det forhindrer i praksis grønlandske migranternes ligeberettede adgang til velfærdsydelser, og de kommer i klemme mellem de to landes ansvarsområder. De mange forhindringer i mødet med det danske offentlige system resulterer i opgivelse, afmagt og dårlighed - og gruppen akkumulerer en større grad af udsathed.

En informant fra undersøgelsen fortæller om flytningen til Danmark og oplevelsen af tidligere venners negative deroute:

"Mange af dem - mine bekendte, venner og veninder - der er flyttet herved, som jeg ikke har set i flere år. De er bare totalt ødelagt af druk. De var velfungerende derhjemme, de havde arbejde, de havde lejlighed, de drak ikke. Jeg har svært ved at genkende mange af dem. En - han var så alkoholiseret, at jeg ikke kunne kende ham. Min mands gamle kammerat - som vi har set for fem år siden, da vi var på ferie her. Nu kunne vi ikke kende ham, så ødelagt var han. Han kunne heller ikke kende os."

En anden informant fortæller:

"Der er mange, der er på gaden, som er helt nede. Og indtil nu - i de fire år jeg har været her - jeg tror, det er fire, der er døde af druk. Udelukkende af vodka eller stærkere - de drikker hver dag. Jeg var i chok, dengang jeg så det. Jeg hørte noget om det i Grønland, men dengang jeg så det med mine egne øjne, det var sørgeligt. Man vil gerne hjælpe, men man kan ikke pga. systemet. Der har ikke været noget ordentligt socialarbejde for grønlandere her i Danmark."

De socialt udsatte grønlandske borgere er meget synlige i det danske gadebillede. En deling af viden mellem landene, som kunne styrke den sociale indsats, er flere gange bragt på banen - især da Rådet for Socialt Udsatte dokumenterede mistrivsel blandt udsatte grønlandske kvinder i Danmark i 2016. I den forbindelse mødtes daværende socialministre Martha Lund Olsen fra Grønland og Karen Ellemann fra Danmark. Begge ministre understregede, at man så adskilt på socialpolitiske forhold i hvert land (Kleist & Dam, 2016). Grønlandske borgere skulle ikke have særlige rettigheder, da de var danske statsborgere. Der var ikke dengang fokus på grønlandere som et oprindeligt folk med egen konvention og beskyttelsesret.

Rigsfællesskabet blev fejret med indføring af flagdage (Statsministeriet, 2016) - og Danmark delte i 2019 ca. 80 millioner i økonomiske midler ud på børneområdet i Grønland (Naalakkersuisut, 2019). Alligevel arbejdes der kun i begrænset omfang på socialpolitiske løs-

Det kan være meget vanskeligt at få de grønlandske migranter væk fra udsattemiljøet igen, når først de er kommet ind i det. Især de unge finder en række overlevelsesstrategier, der er mere attraktive end barriererne hos kommunen - men som til gengæld medfører en parallel tilværelse som udsat (Schiermacher, 2018).

ninger på tværs af landene. I oktober 2021 opstod der fx en debat mellem den tidligere og den nuværende Naalakkersuisoq (Minister) for socialområdet om, de 80 millioner var anvendt korrekt (Lindstrøm, 2021, 2021). Debatten indikerer, at der har været for lidt åben debat omkring brugen og anvendelsen af midlerne.

Rigsfællesskabet ender med at ekskludere

Der er få nyere eksempler på et socialpolitisk samarbejde på tværs af landene. I 2019 kom bevillingen på 80 millioner til at hjælpe udsatte grønlandske børn i Grønland fra Folketinget, men samme fokus findes ikke på udsatte voksne på tværs af Rigsfællesskabet (Schiermacher, 2020b). I praksis er lovgivning og procedurer ikke kompatible med den skarpe ansvarsopdeling mellem landene. Grønland er fx undtaget fra Retsikkerhedsloven. Undtagelsen indebærer, at en grønlandsk fraflytningskommune ikke er omfattet af bestemmelser om hjemkommune - og dermed har fraflytningskommunen ikke det ansvar og den handlepligt, der pålægges en hjemkommune i Danmark. Både den danske tilflytterkommune og de grønlandske migranter mister derved nogle rettigheder. En dansk kommune rammes økonomisk, da refusionsordningen frafalder, når der lovmæssigt ikke er en hjemkommune. Dette ses fx på herbergsområdet, hvor der ikke bliver sendt en regning for herbergsopholdet til den grønlandske fraflytterkommune, som det sker ved flytning mellem to danske kommuner. Dermed tilfalder udgiften udelukkende den danske kommune. Der er tale om en betragtelig økonomisk udgift for kommunen, da en herbergsplads koster ca. 50.000 kr. om måneden. På Sundholm i København har de i flere år haft en belægningsprocent af grønlandske beboere på cirka 50%.

De grønlandske migranter bliver - i deres position i grænselandet mellem Grønland og Danmark - eksempelvis ramt af tilknytningskravet. Den kommune grønlandske migranter registreres i, bliver automatisk handlekommune. Men ikke på samme måde som med flygtninge, der heller ikke har en hjemkommune. Flygtninge 'boligplaceres' - det vil sige, de får anvist en kommune, de skal bo i, og bliver dermed ikke ramt af et tilknytningskrav, som de naturligt ikke ville kunne opfylde som kommende fra et andet land. Grønlandske migranter skal som alle andre tilflyttere igennem en konkret individuel vurdering omkring ret til anvisning af bolig, hvis det skal ske via den sociale boligindstilling. I denne vurdering indgår tilknytningskravet. De grønlandske migranter har ikke en hjemkommune. En måde at håndtere tilknytningskravet bliver derfor fx i København i praksis til et længerevarende herbergsophold, før der tales om, at den grønlandske borger har imødekommet tilknytningskravet og kan få anvist en bolig. Denne proces skaber et parallelt samfund, fordi et længerevarende herbergsophold medfører talrige komplekse problemer. Ved ikke at være den primære målgruppe, der måske kunne have fungeret i egen bolig, opholder flere sig langvarigt i udsatte-miljøet omkring herbergerne. Herbergs miljøerne eskalere udsathed, og

gruppen risikerer at blive så dårligt fungerende, at de i på sigt overgår til at opfylde kravene til §108-pladser³ - og dermed bliver opholdene på herberget paradoksalt nok en selvopfyldende profeti, hvor de går fra ikke at have været målgruppen til at blive målgruppen.

En medarbejder i Hjemløseenheden fortæller om sine oplevelser med problematikken med tilknytningskrav og herbergsmiljøet:

"Som socialrådgiver har jeg lavet adskillige boligindstillinger - men det er et fåtal af dem, der har været for grønlandske borgere, som ellers er min primære målgruppe. Grunden er, at de ikke har været i stand til at opfylde tilknytningskravet til en boligindstilling. Jeg har derimod været med til at hjælpe adskillige ind på herberg i byen - og her flere år senere støder jeg stadig på dem, når jeg besøger stederne, idet der ikke er sket noget i forbindelse med deres boligsituation. Stort set alle, jeg har haft kontakt til, har haft drømmen om egen lejlighed - men for manges vedkommende har det derimod været en kontinuerlig deroute. Hver gang jeg møder dem, ser de mere og mere slidte ud, og drømmen om et bedre liv svinder lidt mere ind for hver dag, der går."

Undtagelsen fra Retssikkerhedsloven er en aftale på statsniveau, men i praksis er det kommunerne og borgerne, der skal håndtere konsekvenserne af denne politiske aftale. Rettigheder, som ellers skulle ligestille grønlandere, kommer til at spænde ben i kraft af, at lovmæssige forhold i Danmark og Grønland modarbejder hinanden.

På gadeplan betyder det, at grønlandske borgere bliver mødt af systemiske barrierer, som både de selv og socialarbejderne bruger mange ressourcer på at løse. 17% af de medvirkende i undersøgelsen *Fra Grønland til Gaden* angiver det at få hjælp hos kommunen som et af de sværeste forhold ved den nye tilværelse i Danmark. Tallene for København er endnu højere, her angiver 27% kontakten med kommunen som det sværeste. Derved er kommunen angivet som det tredje sværeste forhold ved at bo i Danmark - kun overgået af problemer med af få bolig eller arbejde:

"Det jeg har oplevet, da vi prøvede at flytte. Det system jeg mødte, det føltes som om jeg hele tiden løb mod en mur, hvor vi ellers bad om hjælp, og de så bare nævner masser af lovgivning."

Konsekvensen af de systemiske barrierer bliver, at en del grønlandske migranter ikke altid får den hjælp, de er berettiget til, eller at de når at opgive inden - og i stedet søger hjælp hos andre udsatte, hvor det i herbergsmiljøer får flere negative konsekvenser.

En informant fortæller om, hvordan hun og hendes mand prøver at klare sig via andre grønlanderes hjælp, mens de venter på hjælpen fra kommunen:

R: Vi har lige fået en veninde, hvor vi kan være, til vi får vores eget [sted at bo]. Det er så dejligt. Det er dejligt at have et sted, fordi der hvor vi var før, der lånte vi en lille lejlighed hos en veninde, men hun drak meget vodka, lige fra hun vågnede, til hun falder om. Så lige pludselig - så dukker hun op med sine drukkammerater og sådan noget. Og vi havde ikke så meget at ordne med, så spiser hun bare vores mad i køleskabet - uden respekt overhovedet. Hun er slet ikke sig selv mere.

I: Hvad er der sket med hende?

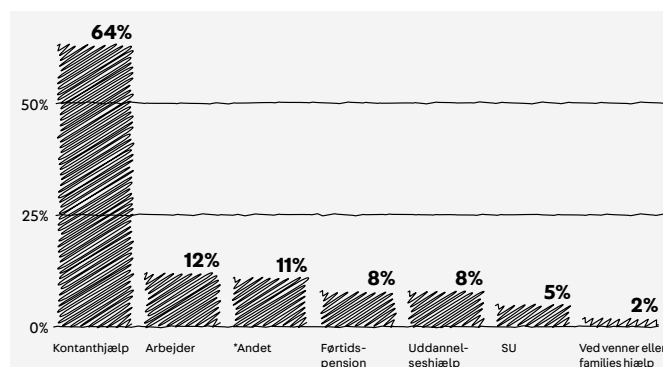
R: Det ved jeg ikke. Jeg tror, det er nok alt det, jeg oplever nu her. Det er nok det, der gør, at hun er bare blevet ligeglad og bare er begyndt at drikke.

Det kan være meget vanskeligt at få de grønlandske migranter væk fra udsattemiljøet igen, når først de er kommet ind i det. Især de unge finder en række overlevelsesstrategier, der er mere attraktive end barriererne hos kommunen - men som til gengæld medfører en parallel tilværelse som udsat (Schiermacher, 2018).

Et stort resursepild

Konsekvenserne af samspillet mellem de systemiske barrierer forværrer udsathed og resulterer i et stort resursepild blandt socialt udsatte grønlandske migranter, som ikke får fodfæste på det danske arbejdsmarked.

Af de medvirkende i undersøgelsen *Fra Grønland til gaden* var 58% i fast i arbejde i Grønland og 17% i arbejde en gang imellem. 64% er derimod kommet på kontanthjælp i Danmark, og kun 12% lykkes at komme i arbejde. Det vil sige, at en gruppe, der har haft arbejde i Grønland, bliver arbejdsløse i Danmark. Dette understøttes af, at de medvirkende angiver det at finde et arbejde i Danmark som et af vanskeligste forhold ved at være flyttet.

Figur1: Arbejdssituation

Dette peger på en mislykket integration af gruppen - det lykkes ikke at få en gruppe af grønlandske migranter i arbejde, selvom de ønsker at være selvforsørgende.

Et par er flyttet til Danmark i forbindelse med behandling af kvindens sygdom - her fortæller kvinden om sin mand, der har sejlet i Grønland i 26 år, og nu er arbejdsløs i Danmark:

I: Hvad kunne han så få af arbejde her?

R: Pyh... han går til aktivering og går til praktik.

I: Er han glad nok for det, eller savner han sit arbejde?

R: Selvfølgelig savner han sit arbejde. Fordi, vi mangler netværk her i København. Vi er meget, meget ensomme til hverdag.

En barriere for at få foden ind på jobmarkedet er, at opbygningen af jobcentrenes systemer og krav til ret og pligt er meget anderledes i Danmark end i Grønland - og der er en forventning om, at grønlandske migranter skal kunne navigere i disse systemer i kraft af deres danske statsborgerskab. Misforståelserne kommer eksempelvis til udtryk ved, at en del tror, at de har fået et reelt arbejde, når de bliver anvist praktik eller aktivering:

I: Så du arbejdede hernede til at starte med?

R: Ja, jeg har arbejdet meget - også her i Danmark.

I: Hvad har du lavet?

R: Øh - dengang hed det aktivering. Aktivering i tre måneder. Så begyndte jeg igen med aktivering - også i tre måneder - i alt i et halvt år. Og sidste år praktik - også i tre måneder.

I: Hvad for nogle opgaver skulle du lave?

R: Indkøbsvognshjul.

Mange bliver meget skuffede, når det går op for dem, at et job viser sig at være aktivering. Systemet findes ikke tilsvarende i Grønland, og det skaber en desillusion i længden. For de, der gerne bare vil have et arbejde, føles det som en labyrint af aktivering, som de har svært ved at afkode (Schiermacher, 2020a).

En evaluering fra VIVE bekræfter samme tendens: jo længere tid gruppen ikke formår at komme i arbejde i Danmark, jo længere kommer de væk fra arbejdsmarkedet. Der er derfor både et stort potentiale og et vigtigt incitament til at ændre på de forhold, der modarbejder grønlandske migranternes adgang til at komme i job i forbindelse med en flytning til Danmark.

Modarbejdelse af barriere kræver et politiske engagement

Der findes ikke tal på antallet af udsatte grønlandere i Danmark. Det skyldes blandt andet, at det ville forudsætte en godkendelse til at lave etnisk registrering på gruppen af grønlandere i Danmark, og der har ikke været politisk opbakning til dette - selvom der før er lavet statistiske beregninger på andre etniske grupper med dansk statsborgerskab (eksempelvis anden generationsindvandrere). En anden og mindre officiel forklaring kan være, at et talmateriale ville kalde på handling og et ansvar for en indsats for at få gruppen ud af de parallelle miljøer de presses ind i og ud gode integrationsprocesser. De få tal der reelt findes viser en overpræsentation af grønlandere blandt udsatte grupper - eksempelvis i VIVE's to seneste hjemløsetællinger hvor gruppen af grønlandere både er stor i forhold til andre grupper, og som en af de eneste grupper i tællingen er i vækst (Benjaminssen, 2017; VIVE, 2019). Et andet eksempel er en SFI-rapport der viser, at andelen af hjemløse blandt grønlandere er næsten 50 gange så stor som blandt danskere (Baviskar, 2015).

I Grønland og Danmark mangler der socialpolitiske initiativer til at modarbejde, at udsatte grønlandere i Danmark ender i parallelle miljøer langt væk fra integrationsindsatser. Når der udmøntes midler til at arbejde med gruppen, bliver midlerne givet til at arbejde med én fase af udsathed - eksempelvis de initiativer der har været under Strategien for udsatte grønlandere 2013-2016 samt projekter under Videreførelsen af strategien 2017-2020. Strategierne forholder sig i ringe grad til selve migrationen mellem landene.

Žižek opsummerer dette i et bud på, hvorledes vi modvirker migration, som foregår i nød:

Som det vigtigste og det vanskeligste må vi sætte gang i de gennemgribende økonomiske forandringer, der afskaffer de betingelser, under hvilke flygtninge skabes. Uden transformation af den globale kapitalisme vil ikkeeuropæiske flygtninge snart få følgeskab af indvandrere fra Grækenland og andre EU-lande (Žižek, 2015).

Det er en lignende situation, som man kan observere i Rigsfællesskabet. Hvis man ønsker at nedbryde de nuværende systemiske barrierer, og modarbejder skabelsen af parallelle udsattemiljøer, så kræver det et politisk engagement, der ser på forholdene i Grønland. En disharmonisering af servicetilbud, lovgivning, arbejdsgange og ansvarsopdeling modarbejder hinanden og lader i forvejen sårbare mennesker i stikken i et ingenmandsland, som oprindeligt var tænkt som et (Rigs)fællesskab.

Noter

- 1 Denne artikel er skrevet med støtte fra Grønlands Forskningsråd
- 2 Dette er blevet omtalt i historiebøgerne som et ophør af landets kolonistatus. Kritisk kan statusophøret dog betragtes som en teknikalitet. Kritiske historikere har blandt andet kaldt det lidt af et trick fra dansk side, da Danmark med Grønlands nye status som amt undgik årlige indrapporteringer til FN omkring den tidligere kolonis velfærds-, uddannelses- og sundhedsforhold (Kjær Sørensen, 1983). Danmark undgår afrapporteringer, men fastholder et forsøg på at udjævne forskellen i velfærdsstandarden i begge lande. Grønland skulle bringes på 'højde' med danske tilstande med store moderniseringsplaner - og som det viste sig med store kulturelle og emotionelle tab til følge.
- 3 Paragraf i Serviceloven om botilbud og støtte til beboere.

Litteratur

- Arnfred, S. (2021). Challenges with Greenland's Social Policies: How We Meet the Call for Social Political Awareness. In P. Stern (Ed.), *The Inuit World*. Routledge.
- Arnfred, S., & Andersen, J. (2014). Socialt arbejde og aktionsforskning i Grønland. *Dansk Sociologi*, 4(25).
- Baviskar, S. (2015). *Grønlandere i Danmark: En registerbaseret kortlægning*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. <http://www.sfi.dk/Admin/Public/DWSDownload.aspx?File=%2FFiles%2FFiler%2FSFI%2FPdf%2FRapporter%2F2015%2F1529-Groenlaendere-i-Danmark.pdf>
- Benjamin, L. (2017). *Hjemløshed i Danmark 2017: National kortlægning*. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. <https://www.sfi.dk/publikationer/hjemloeshed-i-danmark-2017-13453/>
- Christiansen, N. F., Johansen, H. Chr., & Jørn Henrik Petersen. (2010). Periodens idéstrømning. In Jørn Henrik Petersen, K. Petersen, & N. F. Christiansen (Eds.), *Dansk Velfærdshistorie—Frem mod socialhjælpsstaten*. Syddansk Universitetsforlag.
- Galtung, J. (1969). Violence, Peace, and Peace Research. *Journal of Peace Research*, 6(3). JSTOR.
- Kjær Sørensen, A. (1983). *Danmark-Grønland i det 20. Århundrede: En historisk oversigt*. Nyt Nordisk Forlag.
- Kleist, B. P., & Dam, C. (2016). UDSATTE Martha: Grønlandske kvinder i Danmark er et dansk ansvar. *KNR Nyheder*. <https://knr.gl/da/nyheder/martha-gr%C3%B8nlandske-kvinder-i-danmark-et-dansk-ansvar>
- Lindstrøm, M. (2021, October 21). Direktør: Pengene er ikke havnet hos de udsatte børn [Sermitiaq.ag]. *Sermitiaq.Ag*. <https://sermitiaq.ag/direktoerpengene-ikke-havnet-udsatte-boern>
- Lindstrøm, M. (2021, October 21). Naalakkersuisoq: Sådan er pengene brugt [Sermitiaq.ag]. *Sermitiaq.Ag*. <https://sermitiaq.ag/naalakkersuisoqpengene-brugt>
- Naalakkersuisut. (2019, November 21). *Grønlands bidrag til hjælpepakken fra Danmark* [www.naalakkersuisut.gl]. <https://naalakkersuisut.gl/da/Naalakkersuisut/Nyheder/2019/11/2111-Danmarkiit-ikiorsiissutit>
- Rådet for Socialt Udsatte. (2016). *Udsatte grønlandske kvinder i Danmark—En undersøgelse af kvindernes livssituation, problemer, ressourcer og behov*.
- Schiermacher, M. B. (2018). *Drømmen Om et Bedre Liv i Danmark—En undersøgelse blandt unge grønlandere i Københavns Udsattemiljø*. Det Grønlandske Hus. <https://www.sumut.dk/media/2226/ungeundersoegelsen.pdf>
- Schiermacher, M. B. (2020a). *Fra Grønland til gaden—En undersøgelse om migration mellem Grønland og Danmark*. Kofoeds Skole. <https://menneskermedmere.dk/wp-content/uploads/2020/11/FraGroenlandTilGaden.pdf>
- Schiermacher, M. B. (2020b). *Rigsfællesskabets spiral til hjemløshed*. <https://podcasts.apple.com/dk/podcast/rigsf%C3%A6llesskabets-spiral-til-hjeml%C3%B8shed/id1538556284?uo=4>
- Socialreformkommissionen. (1981). *Betænkning fra Socialreformkommissionen*.
- Statsministeriet. (2016, March 11). *LLR Regeringen indfører officielle flagdage for Grønland og Færøerne* [www.stm.dk]. <https://www.stm.dk/presse/tidligere-pressemeddelelser/llr-regeringen-indfoerer-officielle-flagdage-for-groenland-og-faeroerne/>
- VIVE. (2019). *Hjemløshed i Danmark: National kortlægning. Årgang 2019*. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. <https://www.vive.dk/media/pure/14218/3352843>
- Žižek, S. (2008). *Violence: Six sideways reflections*. Picador.
- Žižek, S. (2015, September 11). 'Norge findes ikke' - ikke engang i Norge. *Information*. <https://www.information.dk/debat/2015/09/norge-findes-engang-norge>

Mille Schiermacher

Mille Schiermacher er antropolog, og har gennem ansættelser i Det Grønlandske Hus i København og hos Kofoeds Skole været engageret i at skabe bedre vilkår for udsatte grønlandske borgere i Danmark. Til april 2022 starter hun i ph.d.-stipendiat på Grønlands Universitet.

Steven Arnfred

Steven Arnfred er sociolog, ph.d., lektor og afdelingsleder for afdeling for Socialt Arbejde på Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet) og leder af Ilisimatusarfik Center for Arktisk Velfærd. Han er opvokset i Grønland og forsker inden for områderne: socialpolitik og social udsathed.

Artikel 2

Systemisk paradoks øger hjemløshed af grønlandere i Danmark.

Udgivet i Tidsskriftet Social Kritik, nr. 169, 2023

SYSTEMISK PARADOKS ØGER HJEMLØSHED AF GRØNLÆNDERE I DANMARK

I Danmark har vi en stor overrepræsentation af grønlandske hjemløse. Det er sparsomt med statistik, da de som danske statsborgere ikke registreres særskilt. Men de få tal, der er tilgængelige, tegner et billede af en skævvridning i samfundet. For eksempel melder Københavns største herberg Sundholm om perioder med op til 50-75 procent belægning af borgere med grønlandsk baggrund. VIVE har ved de sidste hjemløsetællinger registreret antallet af grønlandske hjemløse; disse tællinger bekræfter en overrepræsentation (Benjaminsen, 2019, 2022). Ligeledes viste en registrerbaseret SFI'-undersøgelse fra 2015, at forekomsten blandt grønlandske hjemløse var 50 gange højere end blandt etnisk danske hjemløse (Baviskar, 2015). Det er et kendt forhold at etnicitet (i samspil med social klasse) giver sig udslag i strukturel

diskrimination og ulighed i samfundet, herunder overrepræsentation af hjemløshed. Dette forstærkes ofte af postkoloniale strukturer, hvor der ikke er en lige adgang til boliger for alle etniske grupper. Det er ofte hos den oprindelige eller tidligere koloniserede del af befolkningen, at der forekommer forhøjede tal på hjemløshed. Fx blandt Inuit i Canada (Christensen et al., 2017; Peters & Andersen, 2013) og i USA (Zapata, 2022).

Artiklen beskriver, hvordan opbygningen af Rigsfællesskabet resulterer i, at velfærdssamfundet ikke er tilgængeligt for en gruppe af grønlandske borgere. Der argumenteres for, at en af de primære årsager er, at Rigsfællesskabets konstruktion på socialområdet modarbejder sig selv og fratager rettigheder, som det var meningen skulle sikres igennem det fælles danske statsborgerskab. På sin vis træder rettighederne for grønlændere i Danmark først i kraft, når de får en folkeregisteradresse. Således er der en sårbar gruppe grønlændere uden bolig der, på grund af mangelfuld fælles lovgivning på socialområdet, befinder sig i et lovgivningsmæssigt ingenmandsland mellem Grønland og Danmark. Konsekvensen af dette er i praksis, at grønlandske borgere bliver udsat for en strukturel vold og diskrimination, som medfører at grønlandske borgere ikke modtager samme hjælp som andre.

Udover den store overrepræsentation viser hjemløsetællingen, at de grønlandske hjemløse er placeret inden for de sværeste grader af hjemløshed (Benjaminsen, 2022), som for eksempel gadesovere, der overnatter på gaden, og natherbergsbrugere der har en seng for natten på en sovesal. Det vil sige at de opholder sig i de dele af hjemløse miljøer, hvor der er mindst stabilitet og mindst social indsats. Dette betyder, at grønlænderes deroute ind i hjemløshed efter ankomsten til Danmark eskaleres hurtigt, end processen normalt foregår fra boligløs til hjemløs. Der er hidtil primært fokuseret på spørgsmålet om, hvordan man får grønlandske borgere ud af hjemløshed, og ikke på hvordan vi undgår, at de bliver hjemløse. Som følge af dette er der en næsten stiltiende politisk accept af, at der altid har været en stor overrepræsentation af grønlændere i Danmark i udsatte positioner. Artiklens fokus er derfor at identificere strukturel vold, der fratager rettigheder og øger hjemløshed. Artiklens grundlæggende budskab er at, da forhindringerne for bedre inklusion af udsatte grønlændere i høj grad er systemiske og kan de også ændres, hvis der er vilje hertil.

Artiklens teoretiske inspiration er kritisk teori og forholder sig kritisk til umyndiggørende institutionelle processer og arbejder på at afdække undertrykkende mekanismer (Habermas, 1996; Marcuse, 1971). Indenfor minoritetsforskningen er der i kritisk teori udviklet en særlig gren kaldet *Critical Race Theory* (CRT), der særligt i USA bruges til at analysere racediskrimination i det amerikanske samfund (Delgado & Stefancic, 2010). I Danmark har der hidtil været meget lidt interesse for at afdække og ændre de strukturelle forhold, der er årsag til at grønlændere er stærkt overrepræsenteret i forhold generel ulighed i det danske samfund. (Baviskar, 2015; Benjaminsen, 2021).

Forskerposition og empiri

Jeg har arbejdet med gruppen af udsatte grønlændere siden 2010, både i NGO-regi tæt på målgruppen, og som rådsmedlem i Rådet for Socialt Udsatte og Københavns Udsatteråd og pt. som Ph.d. (Schiermacher, 2018, Schiermacher, 2020b, Schiermacher & Arnfjord, 2021). Datagrundlaget spænder fra de hjemløses oplevelser, politiske udtalelser, lovstof og policy dokumenter. I denne artikel har jeg udvalgt citater fra informanter, som er repræsentative for de forhold som artiklen omhandler. Eksemplerne er indsamlet i forbindelse med min rapport "Fra Grønland til Gaden" (Schiermacher, 2020a), samt fra socialrådgiver Jannie Micheelsens arbejde med målgruppen. Jannie har siden 2012 været ansat i Københavns Kommunes Hjemløseenhed og var også ansat på det ICM-projekt, der bliver omtalt i artiklen.

Man kan godt mærke,
når man kommer herved,
man er allerede stemplet.
Så, man føler sig som en slags
undermenneske her. Man er
ikke værdig til at være her, fordi
man er grønlænder. Sådan føles
det i hvert fald for mig.

(Kvinde 59 år)

Empirien i artiklen er baseret på en tæt kontakt til målgruppen og indsamlet henholdsvis gennem feltarbejde, deltagerobservation og interviews eller med opsøgende medarbejdere. Fælles for informanterne er at det er grønlandere der er migreret fra Grønland til Danmark med det udgangspunkt at klare sig selv og leve et "normalt liv", men er endt som hjemløse.

De social- og systemiske usynlige

Axel Honneth er kendt for sit teoretisk på anerkendelse. Ifølge Honneth er anerkendelse en vigtig forudsætning for at mennesker kan indgå i de sociale sammenhænge, som et samfund bygger på (Honneth, A., & Willig, R. 2003). Krænkelse er det modsatte af anerkendelse. Hvor anerkendelsen igangsætter en positiv proces, medfører krænkelsen en negativ effekt for mennesket. Mennesker i hjemløsemiljøer er ofte udsat for manglende anerkendelse og usynlighed både fra samfundet og i sociale sammenhænge. At være socialt usynlig er en position mange hjemløse oplever; de observeres fysisk, men indgår ikke på lige fod i samfundet, eller har en lavere social status. Usynlighed og den tilhørende krænkelse har mange former, eksempelvis vil mange nok genkende en situation, hvor man som forbipasserende kigger væk, når man går forbi en hjemløs. En informant fortæller om sit møde med Danmark og den frustration, hun oplever ved ikke at føle sig anerkendt som værdig på lige fod med andre:

Man kan godt mærke, når man kommer herved, man er allerede stemplet. Så, man føler sig som en slags undermenneske her. Man er ikke værdig til at være her, fordi man er grønlander. Sådan føles det i hvert fald for mig. (Kvinde 59 år)

Ud over at være socialt usynlige er grønlandere i Danmark også systemisk usynlige. Et eksempel på dette er, at det i en årrække har været et stort problem med inaktive grønlandske cpr-numre. Dette opstår ved "ukendt adresse", dvs. når de i mødet med Danmark ikke har en folkeregisteradresse. Uden hverken adresse eller cpr-nummer kan de ikke dokumentere hvem de er og deres ret til hjælp. I mange tilfælde har de ikke kunnet nå længere ned til skranken i jobcenteret, da processen for kontanthjælpsudbetaling kræver et cpr-nummer. De er således fanget i en negativ administrativ spiral. Dog er der nu efterhånden lavet en manuel løsning, efter lang tids kamp fra NGO'erne, men det kræver ofte en bisidder at få det løst. Dette problem har fastholdt mange i en situation som hjemløse, da de uden kontanthjælp ikke har kunne betale en bolig, og uden en stabil boligsituation har svært at kvalificere sig til et job.

Et andet eksempel var da NemID overgik til MitID. I den forbindelse opstod der en teknisk blokering, så grønlandske borgere uden folkeregisteradresse ikke modtager post i e-boks fra danske

myndigheder. Post fra eksempelvis jobcenteret bliver sendt afsted via e-boks, men kan ikke modtages i anden ende hos den grønlandske borger. De står i systemet som anført med "ukendt adresse" i Grønland, da der endnu ikke er en dansk adresse tilknyttet pga. hjemløshed. I praksis betyder dette, at borgere blandt andet bliver sanktioneret og fratrukket deres kontante ydelser, fordi de ikke reagerer på post, som de ikke kan modtage.

En Socialrådgiver i Det Grønlandske Hus i København forklarer problematikken således:

"De kan godt logge på borger.dk, men kan ikke komme videre til Digital Post. De kan også tilgå e-boks, men kan ikke modtage post fra danske myndigheder og/eller virksomheder (herunder jobcenter), de kan heller ikke tilgå Jobnet.dk. Dette er en kæmpe udfordring for vores hjemløse borgere... de kan ikke leve op til jobcentrets krav om at stå til rådighed og bliver derfor sanktioneret... udelukkende fordi de ikke modtager de breve jobcentrene sender til borgerne via Digital "

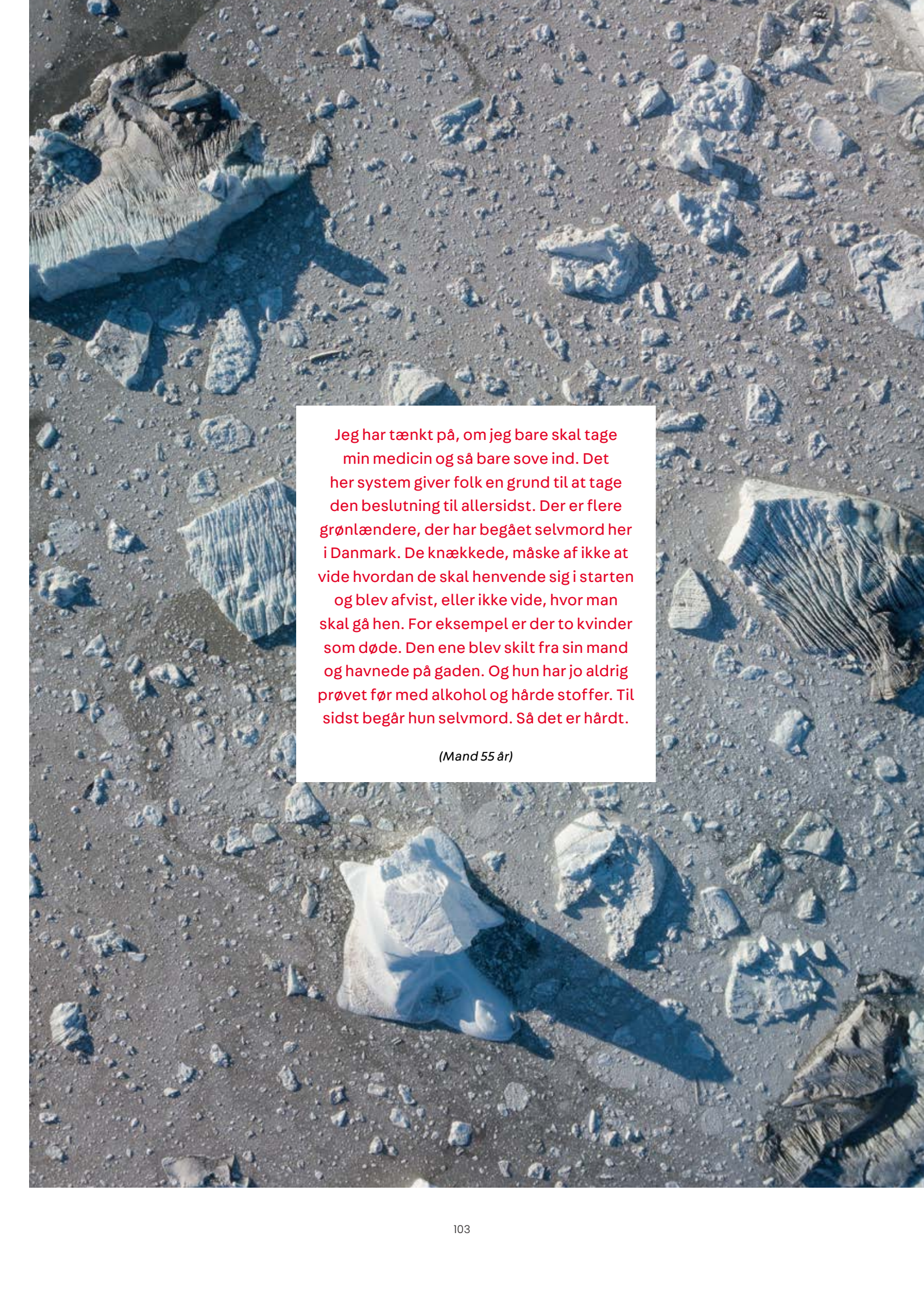
Den manglende retssikkerhed har stor betydning for, hvordan overrepræsentationen af hjemløse grønlandere dannes.

Det systemiske paradoks - manglende retssikkerhed på trods af statsborgerskab

Den danske bekendtgørelse af lov om retssikkerhed og administration på det sociale område² har til formål at sikre borgernes rettigheder. I indledningen af beskrivelsen for den Sociale Retssikkerhedslov står der, at lovens formål er:

"at de sociale myndigheder har pligt til at tilrettelægge en tidlig helhedsorienteret hjælp." §1.3

Grønland er undtaget for denne Retssikkerhedslov, som en del af en konstruktion for Rigsfællesskabet. Ydermere komplicerer det tingene, at aftalen om undtagelsen er indgået på statsligt niveau mellem Folketinget og Selvstyret, men administreres på kommunalt niveau. Det medfører en række misforhold i forhold til de kommunale handlemuligheder både for sagsbehandlere og for borgerne. Undtagelsen skaber udfordringer for grønlandere i udsatte positioner, der flytter til Danmark. Problemerne opstår primært for gruppen, der flytter til Danmark uden på forhånd at have en folkeregisteradresse, hvilket er situationen for en betydelig del af dem, der migrerer. I undersøgelsen *Fra Grønland til Gaden* (Schiermacher, 2020a) har kun 20% af informanterne sikret sig bolig på forhånd, inden de ankommer til Danmark. Den mest anvendte strategi er i stedet, at have en aftale med venner eller familie om at bo hos dem den første tid, hvilket ofte er

An aerial photograph of a barren, rocky landscape. The ground is covered with numerous small, light-colored stones and larger, irregular rock fragments. The terrain appears dry and desolate. In the center of the image, there is a white rectangular box containing text in red. The text is a first-person narrative from a 55-year-old man, discussing his thoughts on taking medication and the consequences of a failed suicide attempt in Denmark. The text is written in a simple, sans-serif font.

Jeg har tænkt på, om jeg bare skal tage min medicin og så bare sove ind. Det her system giver folk en grund til at tage den beslutning til allersidst. Der er flere grønlændere, der har begået selvmord her i Danmark. De knækkede, måske af ikke at vide hvordan de skal henvende sig i starten og blev afvist, eller ikke vide, hvor man skal gå hen. For eksempel er der to kvinder som døde. Den ene blev skilt fra sin mand og havnede på gaden. Og hun har jo aldrig prøvet før med alkohol og hårde stoffer. Til sidst begår hun selvmord. Så det er hårdt.

(Mand 55 år)

problematisk i forhold til en folkeregisteradresse. Den gæstfrihed, som de tilrejsende blev udvist, slipper på et tidspunkt op, hvorefter en herbergsplads er den eneste mulighed for mange (Ibid.).

I praksis betyder undtagelsen et lovgivningsmæssigt ingenmandsland mellem grønlandsk og dansk lovgivning. I praksis kommer herberger i Danmark til at fungere som "modtagecentre," da det ofte er det eneste sted, de kan få tag over hovedet efter ankomsten til Danmark. Som grønlandere kan de ikke blive boligindstillet pga., at tilknytningskravet er stærkere til Grønland, og de kan heller ikke opnå at blive boligplaceret, som flygtninge kan. Denne problematik er mere detaljeret beskrevet i et tidligere nummer af Social Kritik i artiklen *Socialpolitiske barrierer i Rigsfællesskabet* (Schiermacher & Arnfjord, 2021). Essensen er, at grønlandere uden folkeregisteradresse paradoksalt nok – på trods af statsborgerskabet og i kraft af undtagelsen fra Retssikkerhedsloven – ikke er sikret af producere, der skal afhjælpe udsathed og i stedet tvinges ud i udsatte miljøer.

Når grønlandere ikke anerkendes juridisk, sker der en forringelse af evnen til at træffe beslutninger og udøve deres rettigheder. Dette gør sig gældende, når grønlandere i mødet med Danmark oplever, at de ikke får tilbudt samme hjælp som andre borgere omkring sig. Adgangen til det danske samfund sker som beskrevet for mange grønlandere gennem udsatte miljøer.

En informant beretter sit møde med socialarbejdere efter sin ankomst til Danmark:

Det er en svær situation at komme ind til systemet som grønlandere. Det er uanset om man har et normalt liv. De mennesker, som jeg har mødt, har en bestemt holdning overfor grønlandere. For eksempel: "Hvor meget drikker du om dagen?" Så siger jeg: "Jeg har aldrig nogensinde drukket de sidste fire-fem år", og så griner de – "du skal ikke lege med os.... Så siger den anden: "Hvis du ikke har noget alkoholproblem, så kan du ikke få et hjem". (Mand 55 år)

Ovenstående eksempel viser, at udover manglende rettigheder oplever grønlandske borgere også en stigmatisering, der forværrer mødet med det offentlige system. Goffman beskriver påvirkningen af den sociale identitet i individets identitet, når denne bliver stigmatiseret af det omgivende samfund (Goffman, 2009). Goffman skelner mellem tre forskellige former for stigma: kropslige deformiteter – eksempelvis manglende lemmer, karaktermæssig fejl – eksempelvis alkoholisme, arbejdsløshed eller "viljesvagthed" og "tribale" stigma, der påhæftes race, nationalitet

eller religion. Det tribale stigma kan også henledes på en "underklasse" i samfundet, som i denne sammenhæng er udsatte grønlandere. Det tribale stigma rammer grønlandske borgere i beggends former, både stigma knyttet til nationalitet og stigma som underklasse.

Mødet med Danmark og den manglende anerkendelse af ikke at blive behandlet ligeværdigt, kan frembringe negative spiraler, der eskalerer i en selvdestruktiv adfærd.

En informant fortæller om de fatale konsekvenser af magten medfører:

Jeg har tænkt på, om jeg bare skal tage min medicin og så bare sove ind. Det her system giver folk en grund til at tage den beslutning til allersidst. Der er flere grønlandere, der har begået selvmord her i Danmark. De knækkede, måske af ikke at vide hvordan de skal henvende sig i starten og blev afvist, eller ikke vide, hvor man skal gå hen. For eksempel er der to kvinder som døde. Den ene blev skilt fra sin mand og havnede på gaden. Og hun har jo aldrig prøvet før med alkohol og hårde stoffer. Til sidst begår hun selvmord. Så det er hårdt. (Mand 55 år)

Som konsekvens af ikke at kunne få hjælp den første tid i Danmark, må mange af de grønlandske borgere finde alternative overlevelsesmetoder. Ved oplevelsen af manglende eller ubrugelig kontakt til det kommunale vælger mange i stedet at søge mod de andre synlige grønlandere, de kan finde, hvilket ofte er på gadeplan og dermed i udsatte miljøer fremfor resursestærke fællesskaber.

En informant fortæller om, hvordan han fik hjælp af andre på gaden til at finde ud af at opsøge hjælp fra det offentlige system:

Første gang jeg hørte om hvordan jeg kunne få hjælp, det var imens vi sad lige omme bagved Maria Kirken. Der var to danskere, den ene var narkoman, den anden var alkoholiker. Jeg havde ikke kendskab til morgencafeer og herberg. Det var dem, der talte med mig hele tiden, så fandt jeg ud af det til sidst. (Mand i 53 år)

En anden informant beretter:

Vi vidste ikke, da vi flyttede hertil, at vi skulle vente på i tre måneder med at få kontanthjælp. Så, min kæreste har fået sig en cykel, og ud at cykle og finde nogle returflasker, så vi kan få penge til mad. Da han skulle ud at cykle, så han et grønlandsk flag, så han går over til dem. (Kvinde 58 år)

Igen gennem udsatte miljøerne, som bliver indgangene til Danmark, lærer de nyankomne grønlandske borgere strategier til at overleve på kort sigt, men konsekvensen er, at de samtidig kommer længere væk fra at etablere en "almindelig" tilværelse. Jo længere tid disse grønlandske borgere er i udsatte miljøet, jo længere væk kommer de fra arbejdsmarkedet (Benjaminsen, 2021; Schiermacher, 2020b) – en proces, der er beskrevet indenfor klassisk hjemløseforskning (Anderson, 1923; Hopper, 2003). På trods af dette, er det ikke her man fokuserer en social indsats. Med andre ord må de klare sig selv, til de er kommet længst væk fra arbejdsmarkedet. I stedet opstår strategier med at forsøge at overleve via lavtærskeltilbud fx organisationer, der tilbyder gratis mad. Andre må finde kriminelle leveveje for at klare sig. En informant fortæller om, hvordan han i mødet med Danmark måtte arbejde som pusher for at overleve, og hvordan det har haft store konsekvenser for hans familierelationer.

Jeg har jo mistet min familie... jeg har ikke talt med mine søskende i over syv år. Da de fandt ud af, at jeg er pusher ude på Staden, så har de bare stoppet. Dengang jeg var i Grønland, har jeg talt med dem hver dag... Det gør mig ked af det. (Mand 55 år)

Informanten kom til Danmark uden adresse, men blev vurderet til ikke at have opholdt sig længe nok til offentlig forsøgelse. En vurdering, der kan henføres til den ovenfor beskrevne undtagelse fra Retssikkerhedsloven, fordi der ellers ville være en handlekommune i bestemmelsen om hjemkommuner og opholdskommune. Det er dog altid opholdskommunen, der har pligt til at udbetale kontanthjælp, men det sker ikke altid i praksis, da de lovmæssige fortolkninger bliver mere forviklet, når det drejer sig om grønlandske borgere.

Der har været tradition for at se på gruppen af udsatte grønlændere i Danmark, som en gruppe af udsatte borgere i en særlig kompleks position, som kræver en særskilt indsats på grund af kulturelle forskelle og koloniale forhold mellem Grønland og Danmark (Socialministeriet, 2003). I efterfølgende rapporter har man prøvet at beskrive, hvilke særlige forhold der gør sig gældende og er nødvendige for at afhjælpe en forsat voksende gruppe af udsatte grønlændere. Til trods for dette er der meget få krav til de indsatser, der er blevet bevilliget til arbejdet med udsatte grønlændere. I forbindelse med forskningsarbejdet har jeg har talt med tidligere Socialminister Henriette Kjær, der igangsatte arbejdet med Hvidbogen om udsatte grønlændere (Ibid.). Hun siger om den manglende politiske handling på området:

Det er min tese, - og det var derfor vi igangsatte arbejdet med Hvidbogen: De er simpelthen for nemme for systemerne at lægge nederst i bunken eller bare fuldstændig at overse, fordi de ikke banker i bordet og siger: "Nu må du fandme hjælpe mig, jeg vil have noget at bo i." Og det er det, der er hele problemet, fordi alle andre brokker sig højt, og det er blevet legitimt også som udsat at stille krav, men det gør de udsatte grønlændere ikke, og derfor sker der ikke noget.

Videre siger Henriette Kjær om den mangelfulde indsats:

Det der kan hidse mig op er, at når vi har en stram udlændingepolitik, så er det fordi man siger, at vi er et land, hvor vi skal kunne tage os af dem, der kommer. Hvis vi sagde til alle "I må bare komme" så ville vi få en usynlig underklasse. Derfor har vi nogle regler til at beskytte vores sammenhængskraft. Så har vi grønlænderne, de kan bare komme. De bliver den underklasse, vi ikke vil have indvandrere bliver. Grønlændere kan bare komme og gå til grunde.

Et andet forhold er, at der ikke afsættes penge til at skabe reelle forandringer, men blot til symptombehandling. Der bliver givet penge til arbejdet hos væresteder og eksempelvis projekter for misbrugsbehandling, men der bliver ikke givet midler til at arbejde med problemernes opståen og med den ulige adgang til det danske samfund. Derfor vil den konstante strøm af udsatte grønlændere fortsætte. Det er på tide at anskue problematikken fra en anden tilgang.

Det gode eksempel

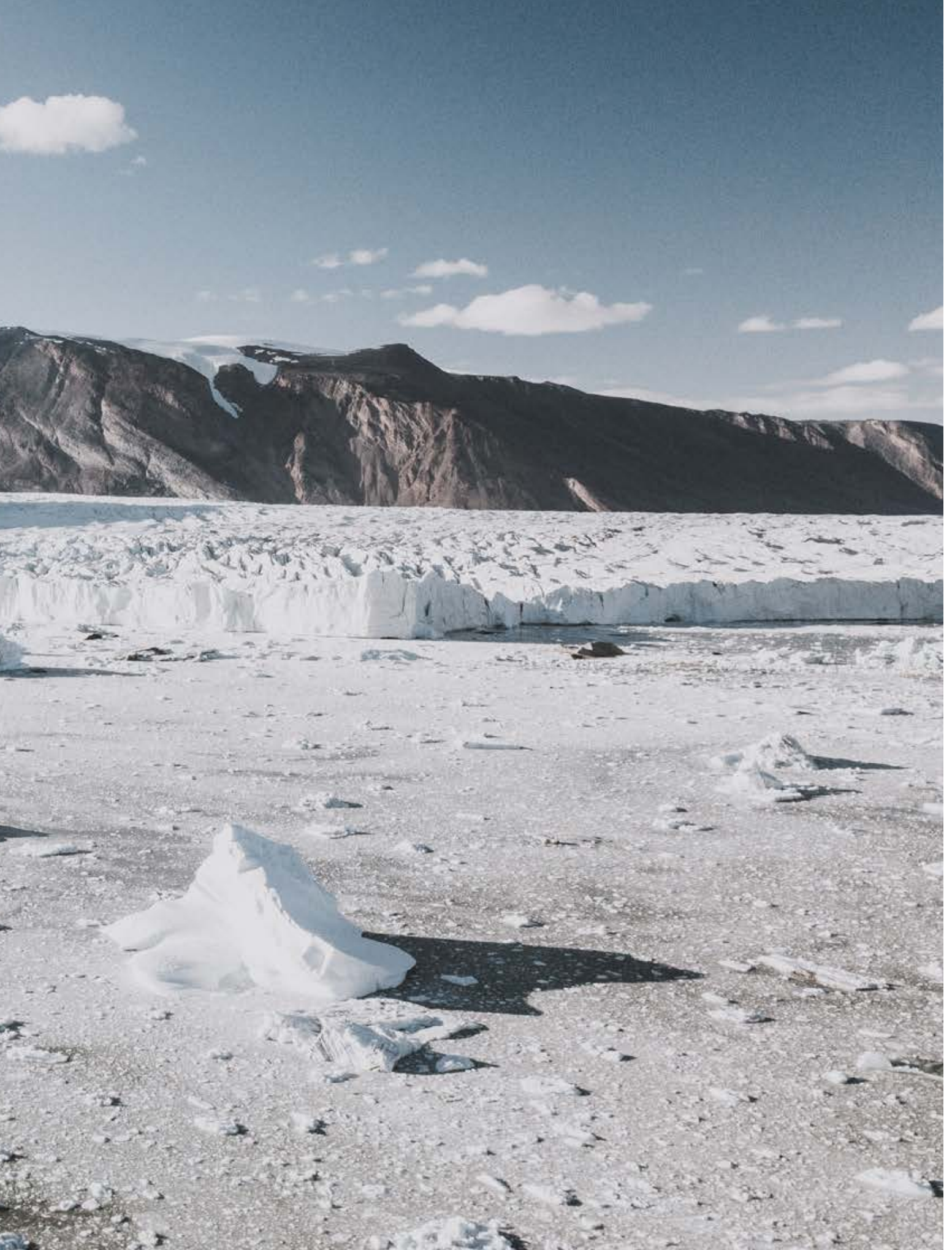
En tryk bolig danner det fundamentale grundlag for at kunne klare sig. Det er også grundstenen i Housing First princippet, som har været anvendt i Danmark siden 2009 og er et bærende element i den nationale strategi på hjemløshedsområdet i Danmark (Egede-Jensen, 2021). Tilgangen er den mest anerkendte metode at bekæmpe hjemløshed og bygger på princippet om at boligen skal sikres som det første, inden andre tiltag som eksempelvis misbrugsbehandling. Det vil sige, at en tryk boligsituation ikke skal betragtes som endemålet med indsatsen, men at bolig netop er forudsætningen for, at borgeren kan arbejde med andre problemstillinger. Meget tyder på, at der i stedet for den nuværende tilgang i arbejdet med udsatte grønlændere burde sættes ind i forhold til den boligløshed, der opstår, når grønlændere flytter til Danmark, og som hurtig udvikler sig til kompleks hjemløshed. En stor gruppe kan have gavn af en helt anden indsats med fokus på bolig og de systemiske barrierer – fremfor primært fokus

Det der kan hidse mig op er, at når vi har en stram udlændingepolitik, så er det fordi man siger, at vi er et land, hvor vi skal kunne tage os af dem, der kommer. Hvis vi sagde til alle "I må bare komme" så ville vi få en usynlig underklasse. Derfor har vi nogle regler til at beskytte vores sammenhængskraft. Så har vi grønlænderne, de kan bare komme. De bliver den underklasse, vi ikke vil have indvandrere bliver. Grønlændere kan bare komme og gå til grunde.

(Henriette Kjær)

på akut socialt brandslukningsarbejde, der ofte kommer til at omhandle jagten på en herbergsplads.

Et af de få projekter, der har haft fokus på at udrede boligsituationen og overgang til egen bolig fremfor ophold i udsatte miljøer, var et tidsbegrænset ICM-projekt (Intensive Care management) i Københavns kommune. ICM-metoden benyttes som en del af Housing First-tilgangen, hvor borgeren tilbydes en selvstændig bolig i almindeligt boligbyggeri og samtidig modtager en social og praktisk støtte. Det er en metode, der danner rammen for en intensiv indsats i en ubegrænset periode. Indsatsens formål er, at borgeren bliver i stand til at fastholde egen bolig og tager udgangspunkt i borgerens egen oplevelse af støttebehov. (Kaldahl & Egede-Jensen, 2021). Projektet målrettet udsatte grønlændere forgik 2019-2021 med midler fra Socialstyrelsen. Indsatsen arbejdede ud fra Housing First-tilgangen med ICM-metoden som det bærende fundament. Dette skulle sikre en helhedsorienteret og håndholdt støtte til en mindre gruppe af borgere, idet ICM-metoden arbejder med et case load på 8 borgere og er tidsbegrænset.

En af de største effekter ved ICM-projektet for grønlandske borgere var, at borgerne kunne blive boligindstillet og dermed undgå det lovmæssige ingenmandsland mellem Grønland og Danmark. Flere af de borgere, der blev tilknyttet projektet, havde ikke formået at opnå retten til for eksempel at blive boligindstillet efter flere år på herberg eller som funktionelt hjemløse. En af borgerne i projektet havde således tilbragt 2 år og 8 måneder på herberg. Dette skyldtes, at kriteriet om tilknytningskrav til Københavns Kommune ift. boligindstilling var svagt, da borgeren ikke havde særlig tilknytning til København i form af familie eller nære relationer – noget der går igen for mange udsatte grønlændere. Borgeren var her ved dårligere stillet, end hvis han havde været tilflyttet fra for eksempel Vejle Kommune, og der i forhold til undtagelsen fra Retssikkerhedsloven ikke var en hjem- og handlekommune, der skulle tage ansvar for at finde en løsning på borgerens situation. Ved indskrivningen i ICM-projektet blev borgeren tilkendt en bolig og indsatsen kunne efter 6 måneder i egen bolig afsluttes. Netop en stabil boligsituation og en intensiv håndholdt indsats gjorde det således muligt for borgerne at arbejde med deres udfordringer og en målsætning om at rykke sig hen mod en overgang til stabilitet.

Projektet viste, at jo hurtigere og mere intensivt, der kan gribes ind, jo større er chancerne for recovery. ICM-projektet viste, at egen bolig med støtte var den rette indsats til målgruppen, hvorfor 8 ud af 11 fortsat boede i deres lejligheder ved projektets afslutning. Ligeledes gav projektet muligheden for at skabe nye relationer væk fra udsattemiljøet. I løbet af projektperiodens 2,5 år, flyttede 10 ud af 11 borgere i egen bolig (Københavns

Kommune, 2021). På trods af at være et af de mest succesfulde projekter blev projektet ikke forlænget da projektperioden udløb, og den hidtidige finansiering skulle findes kommunalt. Dette var en katastrofe.

Vi kan dog, på trods af at projektet er lukket ned, bruge dets erfaringer og resultater til at vise, at der er muligt at anvende en tilgang, hvor man aktivt går ind og vælger, at grønlændere skal have samme rettigheder som danske udsatte til at blive boligindstillet – frem for at man aktivt i kommunens sagsbehandling vælger at lade tilknytningen til Grønland stå i vejen. Som vi har erfaret i ICM-projektet er det ikke en lovmæssig nødvendighed at vælge det negative fortegn hos boligindstillingen. En anden mulig løsning er lave særlige procedurer i mødet med det danske system, der sikrer, at de rettigheder, de grønlandske borgere er tiltænkt, træder i kraft. Hvis man bliver i eksemplet om boligindstilling, kunne det eksempelvis være at fritage dem fra tilknytningskravet, der er et paradoksal krav, når Grønland er undtaget Retssikkerhedsloven.

Mulige løsninger

Artiklen har vist eksempler på, at der i kraft af manglende anerkendelse både individuelt i form af stigma, og samfundsmæssigt i form af manglende lige adgang til offentlig hjælp, er medvirkende til at skabe en grønlandsk underklasse i det danske samfund, der vejer tungt i hjemløsestatistikken og koster dyrt både samfundsøkonomisk og menneskeligt. På den positive side er det en problematik, der kan reduceres, hvis vi begynder at behandle årsagerne fremfor symptomerne på hjemløshed. Det stiller krav på flere niveauer, først og fremmest, at der er en politiske vilje til at ændre på de strukturelle og lovmæssige huller mellem Grønland og Danmark, der sikrer, at retssikkerheden gælder for alle Rigsfællesskabets borgere, og ikke kun de ressourcestærke. Komplementært handler det om, at lovgivningen skal tolkes med positivt fortegn til størst mulig gavn for borgere på kommunalt plan, som i ICM-projektet. Dernæst stiller det også krav til, hvordan der bliver givet midler til at arbejde med målgruppen. Hvis man kigger på puljemidlerne, der er givet gennem tiden, er det en kortsigtet og samtidig generaliserende tilgang til målgruppen. Der mangler krav til kvaliteten af de penge, der bliver givet til målgruppen. De indsats for udsatte grønlændere, der er igangsat, er der ikke afsat penge til at skabe reelle forandringer. Derfor vil den konstante strøm af udsatte grønlændere fortsætte. Vi ser boligløse blive til hjemløse – og folk dø på gaden, fordi både målgruppen og socialarbejderne selv er låst i handlemuligheder. I tråd med kritisk teori er det min opfattelse, at det er nødvendigt at handle på dette. Derfor er det nødvendigt at tage et aktivt valg og at arbejde mere målrettet for en fair opstart i Danmark, hvis vi ønsker at vende den nuværende udvikling – ikke for at give særbehandling, men for at sikre ligebehandling.

Litteratur

- Anderson, N. (1923). *The hobo: The sociology of the homeless man; a study prepared for the Chicago Council of Social Agencies under the direction of the Committee on Homeless Men*. University of Chicago Press.
- Baviskar, S. (2015). Grønlændere i Danmark: En registerbaseret kortlægning (p. 100 p.). SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. <http://www.sfi.dk/Admin/Public/DWSDownload.aspx?File=%2FFiles%2FFiler%2FSFI%2FPdf%2FRapporter%2F2015%2F1529-Groenlaendere-i-Danmark.pdf>
- Benjaminsen, L. (2019). Hjemløshed i Danmark 2019 – National kortlægning (p. 132). VIVE. <https://www.vive.dk/media/pure/14218/3352843>
- Benjaminsen, L. (2021). Overgangs- og peer-støtte til udsatte grønlændere i Danmark: Evaluering af CTI-indsats og frivillig støtte i tre kommuner. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. <https://www.vive.dk/media/pure/15975/5379160>
- Benjaminsen, L. (2022). Hjemløshed i Danmark – National kortlægning (p. 146). VIVE. <https://admin.vive.dk/media/pure/ozokjvvn/9732199>
- Christensen, J., Arnfjord, S., Hedwig, T., & Carraher, S. (2017). Homelessness across Alaska, the Canadian North and Greenland: A review of the literature on an emerging social phenomenon in the circumpolar North. *Arctic*, 70(4).
- Delgado, R., & Stefancic, J. (2010). *Critical Race Theory: An Introduction*. New York: University Press, 10–22, 20.
- Egede-Jensen, A. L. (2021). Housing First. Social- og Boligstyrelsen. <https://vidensportal.dk/voksne/unge-og-voksne-i-hjemloeshed/housing-first>
- Foucault, M. (1991). Questions of Method. In G. Burchell, C. Gordon, & Miller (Eds.), *The Foucault Effect—Studies in Governmentality* (p. 319). The University of Chicago Press.
- Goffman, E. (2009). *Stigma: Om afvigere og sociale identitet* (2nd ed., p. 208 sider). Samfundslitteratur.
- Habermas, J. (1996). Teorien om den kommunikative handling. In PPP-serien, nr. 101. Aalborg Universitetsforlag.
- Honneth, A., & Willig, R. (2003). *Behovet for anerkendelse: En tekstsamling: Vol. 1*. udgave. Hans Reitzel.
- Hopper, K. (2003). *Reckoning with homelessness*. Cornell University Press.
- Kaldahl, C., & Egede-Jensen, A. L. (2021). Intensive Case Management (ICM). Social- og Boligstyrelsen. <https://vidensportal.dk/voksne/unge-og-voksne-i-hjemloeshed/indsatser/intensive-case-management-icm>
- Københavns Kommune. (2021). Økonomisk analyse af ICM målrettet udsatte grønlændere – Beregning med den Socialøkonomiske Investeringsmodel (SØM) (p. 9). Københavns Kommune. <https://sbst.dk/tvaergaende-omrader/om-social-og-boligstyrelsens-viden/soem-og-oekonomiske-analyser/soem/erfaringsdatabase/oekonomisk-analyse-af-icm-maalrettet-udsatte-groenlaendere>
- Marcuse, H. (1971). *Det én-dimensionale menneske: En undersøgelse af det højtudviklede industrisamfunds ideologi*. Gyldendal.
- Peters, E., & Andersen, C. (2013). *Indigenous in the city: Contemporary identities and cultural innovation*. UBC Press.
- Rehr, P. (2020). Hvad er videnskabsteori. Offentlig Administration. <https://podcasters.spotify.com/pod/show/offentligadministration/episodes/Hvad-er-videnskabsteori-ebm91j/a-alnpl3g>
- Schiermacher, M. B. (2018). Drømmen Om et Bedre Liv i Danmark – En undersøgelse blandt unge grønlændere i Københavns Udsatemiljø (p. 7). Det Grønlandske Hus. <https://www.sumut.dk/media/2226/ungeundersoegelsen.pdf>
- Schiermacher, M. B. (2020a). Fra Grønland til gaden – En undersøgelse om migration mellem Grønland og Danmark. Kofoeds Skole. <https://menneskermedmere.dk/wp-content/uploads/2020/11/FraGroenlandTilGaden.pdf>
- Schiermacher, M. B. (Director). (2020b). Rigsfællesskabets spiral til hjemløshed. <https://podcasts.apple.com/dk/podcast/rigsf%C3%A6llesskabets-spiral-til-hjeml%C3%B8shed/id1538556284?uo=4>
- Schiermacher, M. B., & Arnfjord, S. (2021). Socialpolitiske barrierer i Rigsfællesskabet – Strukturelvold mod udsatte grønlændere i mødet med Danmark. *Social Kritik*, 164, 1–16.
- Socialministeriet. (2003). Hvidbog om socialt udsatte grønlændere i Danmark (8775461250). Socialministeriet. <http://www.sm.dk/netpublikationer/2003/p3hvid0201/forside.htm>
- Zapata, M. (2022). Understanding Homelessness. Portland State University's Homelessness Research and Action Collaborative. <https://www.understandinghomelessness.org/episodes>

Mille Bianco Schiermacher

Mille Bianco Schiermacher er antropolog og ph.d. -studerende ved Afdelingen for Socialt Arbejde på Ilisimatusarfik, Grønlands Universitet. I sin forskning har Mille særlig fokus på at belyse de politiske og strukturelle forhold, der øger hjemløshed blandt grønlændere i Danmark.

Jannie Micheelsen

Uddannet socialrådgiver fra den internationale linje i 2009. Ansat i Hjemløse- og Udsatteneheden i Københavns Kommune siden januar 2012. Først i Christiania Teamet med særligt fokus på udsatte grønlændere med ophold på Christiania og efterfølgende i et satspuljeprojekt målrettet udsatte grønlændere indtil projektets ophør i 2021. Er pt. ansat i ACT-teamet i København.

Noter

- 1 SFI er det nuværende VIVE
- 2 Herefter i artiklen omtalt som Retssikkerhedsloven

Artikel 3

Schiermacher, M. :

I gadens skygge – skjulte barrierer for grønlandske hjemløse i Danmark.

I review hos Tidsskriftet for Samfunnsforskning.

I gadens skygge – Skjulte barrierer for grønlandske hjemløse i Danmark.

Abstrakt

Artiklen præsenterer dynamikken mellem tre forhold, der tilsammen skaber systemisk diskrimination for grønlandere i Danmark og forøger marginalisering gennem mødet med det danske herbergmiljø. Artiklen belyser spillet mellem disse forhold:

1. Veje ind i Danmark, hvor stor en andel grønlandske borgere er nødsaget til søger til herberg ved ankomst til Danmark.
2. De menneskelige konsekvenser ved at herberg utilsigtet bliver ”modtagecentre” for de grønlandske borgere.
3. De lovmæssige aftaler i Rigsfællesskabet som har en betydning for at særligt grønlandske borgere ophobes på herberger og forøger hjemløshed.

På et grundlag af empiriske eksempler belyser artiklen, hvordan der forekommer strukturelle barrierer, der påvirker de sociale processer, der i sidste ende kan føre til yderlig marginalisering og fastholdelse i en udsat position. Det er centralt for analysen i artiklen at belyse den effekt og de menneskelige omkostninger, hvorved vi kan påpege, hvordan kompleksiteten for grønlandske borgere – herunder strukturel vold – har betydning i forekomsten af udsathed blandt grønlandske borgere i Danmark.

Artiklen konkluderer, at grønlandske borgere i udsatte miljøet er udsat for systemisk diskrimination, der gør, at de ikke kan tilgå samme hjælp som andre borgere, men fastholdes i en udsat position i det danske samfund, som forværrer kulturelle og socioøkonomiske udfordringer i stedet for at afhjælpe dem. Dette til trods for at af Danmark i 1996 at underskrev ILO-konventionen om oprindelige folks rettigheder har Danmark forpligtet sig på, at staten skal tage nødvendigt hensyn til de problemer, som grønlandere som oprindelige folk i Danmark står over for. Slutteligt diskuterer artiklen, hvilke løsningsmuligheder der kan sikre grønlandske borgeres lige adgang til det danske vældfærdssystem, som kan anvendes til at nedbringe overrepræsentation af grønlandske hjemløse.

Keywords: Hjemløshed, Rigsfællesskab, Systemisk diskrimination, Rettigheder, oprindelige folk.

Indledning, Dødens port

Denne artikel er en antropologisk analyse af, hvordan mødet med udsatte miljøer på herberger bliver en problematisk og afgørende vej ind i det danske samfund for en sårbar gruppe af grønlandske borgere. Jeg vil i artiklen argumentere for, at grønlændere i mødet med hjemløsemiljøet i praksis er dårligere stillet end andre borgere samt belyse forhold, der kan ændre på dette. Hjemløse grønlænderes mangelfulde lige adgang til det danske velfærdssystem er en skjult virkelighed, som er langt fra politiske beslutningstagers øjne og viden. Rigsfællesskabet har en kompliceret opbygning på socialområdet, som utilsigtet slører for de faktiske forhold for grønlandske hjemløse. Grønlændere har på papiret samme rettigheder, men er i praksis fanget i et lovmæssigt ingenmandsland mellem Grønland og Danmark. Hvis vi som forskere ønsker at bringe vores forskning i spil for at ændre ved samfundsforhold, bør vi, som Cronley skriver, i højere grad være med til at bringe den empiriske virkelighed ind i den politiske debat, så realiteterne afspejles mere præcist (Cronley, 2010). I Danmark observeres en markant overrepræsentation af grønlandske hjemløse, hvilket står i skærende kontrast til den procentuelle andel af grønlændere i Danmark. Hvis vi skal formå at ændre den nuværende situation for hjemløse grønlændere, finder jeg det nødvendigt, baseret op mine egne 15 års arbejde med gruppen, at vi har et større fokus på den del af empirien, der udforsker strukturelle vinkler på årsagerne til hjemløshed. Målet er at belyse usynlige barrierer, så de bliver synlige og konkrete, så de kan omsættes til handling. I artiklen vil jeg problematisere, hvordan grønlandske borgers indgang til Danmark sker gennem herbergmiljøer, som bliver determinerende for deres tilværelse. Disse herbergmiljøer eskalere sociale problemer, og det efterfølgende er meget vanskeligt at arbejde sig ud af situationen igen (Fitzpatrick et al., 2011; Shinn & Toohey, 2003; Social- og Ældreministeriet, 2017; VIVE, 2020). En informant fra hjemløsemiljøet beskriver sin oplevelse af udsigten til at komme væk fra herberget således:

”Du er her til den dag, du dør af druk eller af stoffer. Du kan sagtens komme ind, men du kan ikke komme ud igen. Udgangen, den er spærret, og der er ikke nogen nødudgang. Det her er endestationen. Det her er dødens port.”

Overrepræsentation af grønlandske hjemløse

Der findes kun sparsomme data om hjemløse grønlændere i Danmark, da de, som danske statsborgere, som hovedregel ikke bliver særskilt registreret. De tilgængelige registerdata, vi har til rådighed, er f.eks. den tilbageværende hjemløsetælling, som bekræfter denne overrepræsentation, da den viser, at personer med grønlandsk baggrund udgør ca. 7 % af de hjemløse i Danmark (Benjaminsen, 2024). Det er sandsynligt, at tallet er endnu højere, da hjemløsetællinger, som den danske, udføres som Point-in-Time-optællinger, hvilket giver metodiske problemer i forhold til at indfange omfanget af grønlandske hjemløse i Danmark. Der er ingen definition i tællingen på, hvordan man identificerer en grønlandsk borger, vurderingen etnicitet foretages i stedet subjektiv af optælleren. Derudover har denne type tælling en tendens til at underregistrere de mindre synlige former for hjemløshed (Bretherton & Pleace, red., 2023). De grønlandske hjemløse er netop ofte usynlige i deres møde med Danmark (Schiermacher, 2023). Forskellige faktorer, som ovenstående, skaber usikkerhed om mørketal, og det reelle tal er usikkert og

underbelyst. Observationer fra fagfolk bekræfter dog også en overrepræsentation af grønlandske borgere på danske herberg. En ledende ansat bekræfter en overrepræsentation af grønlandske borgere på deres herberg:

”Vi kan konstatere, at der er en voldsom overrepræsentation af udsatte grønlandske borgere herude. Både som søger herbergplads, men også som benytter sig af vores akuttilbud alle mulige tidspunkter af døgnet.”

Herberger er tiltænkt som en midlertidig løsning på et menneskes hjemløsesituation. Lovgrundlaget for herberg også kaldet Forsorgshjem § 110: *Boformen tilbyder midlertidigt ophold til personer med særlige sociale problemer. Det gælder personer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig, og som har behov for botilbud og for tilbud om aktiverende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp. (Lov om social service).*

En §110 herbergplads er hverken et sted, man skal opholde sig over længere tid, og det er heller ikke en integrationsindsats. Herberg er ikke et sted, der har til opgave at sikre overgangen fra et land til et andet. Derfor er det et problem, at en overrepræsentation af grønlandske borgere starter deres tilværelse i Danmark gennem disse institutioner. Både fagfolk og de hjemløse beretter om kaotiske situationer, hvor socialt sårbare grønlændere, i mødet med Danmark, opbygger et hurtigt misbrug, og en stor del mister livet i en blanding af magt og misbrug. En tidligere hjemløs grønlænder, der nu fungerer som bisidder for andre hjemløse grønlændere og som følger udviklingen i miljøet, fortæller om sin bekymring for især de unge grønlændere, der opholder sig på et herbergområde:

”Det der er bekymrende, er, at de bliver yngre og yngre de grønlændere, der bliver sendt herud – og de bliver yngre og yngre, de grønlændere der dør her.”

Overrepræsentationen af grønlandske hjemløse afspejler lignende situationer rundt om i verden, hvor der hos oprindelige folk forekommer en høj andel af hjemløshed og andre ulige forhold (Andrew et al, 2016). Som Christensen påpeger gennem sit arbejde med canadisk inuit, er der mange lighedstræk for hjemløshed blandt oprindelige folk (ibid. 2016), både i udfordringer og omfang. F.eks. er tallet for hjemløshed hos den oprindelige befolkning af inuit i Canada på 7 % (ibid.), ligesom det, som tidligere nævnt, er opgjort i den danske hjemløsetælling, at 7 % af hjemløse i Danmark har grønlandsk baggrund (Benjaminsen, 2024).

Artiklens fokus forholder sig til, at det i dansk kontekst er underbelyst, at oprindelige folk er særligt hårdt ramt af strukturelle forhold som diskrimination og ulige adgang som årsager til hjemløshed (Peters & Christensen, red., 2016). Situationen for hjemløse grønlændere i Danmark er derved et eksempel på de gennemgående strukturelle problematikker, som oprindelige folk fortsat er udsat for i forhold til ulige adgang i samfundet rundt om i verden. Analysen i denne artikel bygger på flere års forudgående arbejde, hvor jeg har arbejdet i spektret fra gadeplan til politikere på Christiansborg. Jeg er optaget af, hvordan vi skaber de forandringer, der reelt er brug for på gadeplan, og ikke blot, hvad beslutningstagere forestiller sig, at der er brug for. Jeg har igennem en årrække nøje undersøgt mekanismer, som strukturelt udelukker dele af den grønlandske befolknings lige adgang til det danske samfund. På

baggrund at dette ser jeg et behov for at zoome ind på situationen med herberger, da grønlandske borgeres møde med herbergmiljøet spiller en tilbagevendende rolle i mine datafund gennem alle år. Derfor vil jeg i denne artikel gå i dybden med at forklare herbergmiljøets utilsigtede store effekt i overrepræsentationen af grønlandske hjemløse.

Hjemløshed og strukturel ulighed blandt oprindelige folk

Hjemløshed er ikke en entydig tilstand, men afhænger af både sociale, politiske og metodologiske faktorer. Hjemløshed er derfor et komplekst fænomen med forskellige definitioner (Bretherton, J., & Pleace, N. Eds., 2023). I *Handbook of Homelessness* omtales derfor også forskellige definitioner af hjemløshed. I denne artikel følger forståelsen af hjemløshed definitionen af Boligeksklusion (Busch-Geertsema, Culhane, & Fitzpatrick, 2016). Her defineres hjemløshed ikke blot som mangel på husly, men som en situation, hvor en person ikke har kontrol over fysiske, sociale eller juridiske aspekter af deres bolig (ibid.). Derudover forstås de forskellige grader af hjemløshed ud fra definitionen ETHOS,¹ som er udviklet af FEANTSA². ETHOS skelner mellem forskellige former for hjemløshed, herunder at bo på gaden (rooflessness), ophold på herberger, institutioner m.m. (houselessness), ustabile boligsituationer (insecure housing) og utilstrækkelige boligforhold (inadequate housing). Det vigtige i denne sammenhæng er, at der findes mange forskellige former for hjemløshed og at de grønlandske borgeres i Danmarks proces ofte overhaler den proces, der normalt forekommer fra boligløs til hjemløse. Herbergerne har en vigtig rolle i eskaleringen af fra boligløs til kompleks hjemløshed.

Historisk har der været to dominerende forståelser af årsager til hjemløshed: den individuelle og den strukturelle (Cronley, 2010). Den individuelle forståelse opfatter hjemløshed som et resultat af personlige forhold. Den strukturelle fortolkning fokuserer på de systemiske faktorer, der fører til hjemløshed, såsom manglende adgang til en bolig, f.eks. pga. for høje boligpriser, der udelukker befolkningsgrupper fra boligmarkedet (ibid.). Denne artikel tager sit afsæt i at afdække en overset vinkel ved at belyse de dynamikker i de strukturelle forhold, der kan have betydning for forståelsen af overrepræsentation af grønlandske hjemløse, hvor herberger fungerer utilsigtet som modtager af sårbare grønlandske borgere efter deres ankomst til Danmark. Strukturelt problem i den forstand, at en gruppe af grønlandske borgere bliver udsat for en systemisk diskrimination, pga. deres position mellem grønlandsk og dansk lovgivning, og dette lovmæssige ingenmandsland øger deres risiko for langvarig hjemløshed.

Cronley (2010) påpeger, at der siden 1960'erne har været bestræbelser på at identificere årsagerne til hjemløshed ud fra en forventning om, at en korrekt forståelse heraf kan føre til mere effektive forebyggelses- og interventionsstrategier (ibid.). Debatten har i høj grad kredset om, hvorvidt hjemløshed primært skyldes individuelle faktorer eller strukturelle forhold. Med henvisning til Wright, Rubin og Devine (1998) fremhæver Cronley, at politikere ofte tillægger individuelle faktorer størst vægt, til trods for at empirien peger på strukturelle årsager som den primære forklaring (Cronley, 2010). Jeg har observeret en lignende tendens i Danmark og vil derfor i denne artikel beskrive

1 European Typology of Homelessness and Housing Exclusion

2 European Federation of National Organisations Working with the Homeless

forhold, der belyser strukturelle forhold, som påvirker individet. Mit fokus på struktur indebærer ikke en afvisning af de kulturelle eller socioøkonomiske forhold, der kan spille en væsentlig rolle i en udsat tilværelse, f.eks. i forbindelse med ophold på et herberg. Tværtimod skal det strukturelle perspektiv ses som et supplement til den eksisterende viden, der i højere grad har fokuseret på kulturelle forklaringer. Inspireret af Critical Race Theory (Delgado, 2010) er formålet at udvide forståelsen af, hvordan strukturelle barrierer, i samspil med kulturelle forskelle, skaber ulige adgang til rettigheder.

De hjemløses egen stemme – metode, empiri og datakilder

Artiklens empiriske materiale tager udgangspunkt i et feltarbejde på et stort herberg i en dansk storby i perioden forår 2024 – efterår 2024. Det anvendte navn Rastegården er et synonym, da artiklen ikke skal forstås som en kritik af hverken herberger eller medarbejdere på disse. Af den årsag er herberget ikke omtalt ved navn for ikke at tage fokus fra problematikken, der er større end det, som det enkelte herberg repræsenterer. Metode til indsamling af empiri bygger på antropologiske tilgange. Det metodiske grundlag knytter sig til Institutionel etnografi udviklet af den canadiske sociolog Dorothy Smith i 1980'erne og 1990'erne. Metoden fokuserer på at studere sociale institutioner gennem deltagende observation og analyse og herigennem at afsløre de skjulte eller implicite processer, der styrer institutionernes funktioner, og hvordan disse processer påvirker de mennesker, der er involveret i dem. Essensen af institutionel etnografi er at undersøge, hvordan sociale institutioner som f.eks. skoler, hospitaler – eller i dette tilfælde herberg – fungerer og påvirker menneskers liv i praksis. Det adskiller sig fra mere traditionel etnografi ved at rette fokus mod de institutionelle strukturer, og hvordan disse strukturer organiserer og former hverdagslivet for mennesker. I sin bog "Institutional Ethnography: A Sociology for People" (2005) fremhæver Smith, hvordan metoden kan bruges til at belyse, hvordan vi påvirkes af interaktioner, regler, normer og hierarkier. Metoden fokuserer på at belyse de skjulte eller implicite processer, og hvordan disse processer påvirker de mennesker, der er involveret i dem. Der er foretaget interviews med en leder og en ansat på herberget, en kommunal ekspert på refusionsområdet og et fokusgruppe-interview med SANDs grønlandsgruppe³. Størstedelen af den anvendte data stammer fra samtaler og observationer på udendørsarealerne, hvor mange af de grønlandske borgere "hænger ud". En del gange har jeg aftalt et opfølgende interview og udvekslet telefonnumre, men der er ikke blevet svaret tilbage, når jeg har forsøgt at tage kontakt, hvilket er en præmis for at indsamle data i disse miljøer, der bliver betegnet som "farligt feltarbejde" (Jakobsen og Kristiansen, 2001). Det er et risikofyldt felt at bevæge sig i, som har betydning for mine metodiske strategier som forsker. Det er mine forholdsregler, der sikrer, at hverken jeg selv eller informanter lider skade undervejs, der er som informanter der ikke altid ønsker at blive fundet. Dataene er flygtige, fordi informanternes tilværelse er det, men ofte er ærligheden til gengæld meget nærværende i de udsagn og samtaler, som det har lykket mig at få indsamlet.

3 SAND, De Hjemløses Landsorganisation, etablerede i 2019 en Grønlandsgruppe, der fokuserer på at støtte hjemløse og udsatte grønlændere bosat i Danmark. Medlemmerne består af nuværende og tidligere hjemløse. Grønlandsgruppe arbejder på at støtte grønlændere gennem lokale initiativer og ved at oprette bisiddergrupper med grønlandsk baggrund.

Teoretiske rammer – Tre perspektiver

For at belyse problematikken tager jeg udgangspunkt i tre forskellige teorier. Goffmans teori om totale institutioner (Goffman, 1961), Turners teori om liminalitet og tilhørende *communitas* (Turner, 1969), samt Mauss teori om reciprocitet (1925). Disse anvendte teorier er ikke partikulære i forhold til hverken situationen om oprindelige folk eller til hjemløshed, men disse teorier er anvendelige til at analysere det problematiske i, at de grønlandske borgere, pga. systemisk diskrimination, fastholdes i denne udsatte position længere end andre borgere. Teorierne anvendes til at belyse den menneskelige konsekvens af de strukturelle forhold, og det er gennem mennesket, jeg som forsker kan gøre det usynlige synligt. Tilsammen supplerer disse teorier hinanden til at belyse forskellige aspekter af de dynamikker, der har betydning for min analyse. Mauss' reciprocitetsteori og Turners *communitas*-begreb supplerer hinanden ved at vise, hvordan gensidige forpligtelser skaber stærke bånd blandt udsatte grupper. Goffman anskueliggør, hvorfor disse stærke bånd ikke altid er udelukkende frivillige eller positive, men også delvist et resultat af institutionelle rammer. Det er ikke nyt at anvende disse teorier til at belyse mekanismer i marginaliserede fællesskaber og overlevelsesstrategier (Desmond, 2016; Willse, 2015; Graeber, 2011).

Goffman, herberger som totale institutioner

Goffmans værk *Anstalt og menneske* (Goffman, 1961) kan bruges til at belyse, hvilken problematisk dynamik der udspiller sig, når mennesket møder herberget og det omgivende sociale miljø.

I forlængelse af at bruge institutionel etnografi som metode til at indsamle data på en institution, er Goffmans teori anvendelig til at analysere, hvordan individer på disse institutioner lever i afsondret tilstand fra det omgivende samfund, og imens undergår en proces, som Goffman kalder *mortification of the self* (*selvets nedbrydning*). Dette betyder, at deres tidligere identiteter og selvopfattelser gradvist erstattes af nye, tilpasset institutionens normer. Goffmans teori er nyttig til at analysere, hvordan de grønlandske borgere i mødet med herberget ændrer deres identitet i denne ramme og skaber nye fællesskabet med andre i en udsat position.

Turner, liminalitet og *communitas* i herbergmiljøer

Til at forstå den menneskelige proces, som de grønlandske borgere befinder sig i, i mødet med herbergmiljøet, anvendes Turners liminalitets teori (Turner, 1969). Turner bruges i denne artikel til at belyse de konsekvenser, som det menneskelig har at opholde over længere tid i en transitposition, der ikke er tiltænkt permanent ophold. I forlængelse af teorien om liminalitet introducerer Turner begrebet *communitas*, der indebærer fællesskaber, der er præget af solidaritet og lighed. *Communitas* er karakteriseret ved spontanitet, en midlertidig suspension af sociale hierarkier og en stærk følelse af samhørighed (Turner, 1969). I den liminale tilstand er *communitas* central i forhold til, at gruppen gennem solidaritet og fællesskab navigerer gennem usikkerheder. Som Thomassen (2015) påpeger, kan liminalitet og *communitas* også finde anvendelse i studiet af moderne sociale fænomener, især blandt marginaliserede grupper. F.eks. kan hjemløse eller migranter, der befinder sig i en overgangsperiode mellem deres tidligere og fremtidige tilstande, danne liminale fællesskaber. Disse fællesskaber fungerer ofte som sociale støtte-netværk og fremmer en følelse af kollektiv identitet. Thomassen (2014) udbygger dette perspektiv ved at påpege,

at selvom *communitas* kan skabe et stærkt fællesskab, kan det også føre til en afhængighed af gruppen. Som jeg vil belyse i denne artikel, opstår fællesskabet/*communitas* i herbergmiljøet, netop både som en hjælp og en eskalering af marginalisering på en og samme tid.

Turners liminalitesteori og Goffmans teori om totale institutioner kan bruges til at analysere forskellige aspekter af samme proces. Et ophold på en institution kan betragtes som en liminal tilstand, hvor individet befinder sig mellem to sociale positioner – f.eks. mellem dansk og grønlandsk lovgivning. Institutionen bliver for de grønlandske borgere en ramme der forlænger og forstærker tilstand af liminalitet.

Mauss, principper for alliancer og afhængighedsforhold i herbergmiljøet

I *The Gift* (1925) analyserer Mauss begrebet reciprocitet og argumenterer for, at gaver aldrig er gratis. Mauss identificerer tre grundlæggende forpligtelser af reciprocitet: Pligten til at give; indebærer, det at give gaver skaber og opretholder sociale relationer. Princippet følges af pligten til at modtage, som betyder at afvise en gave, er at afvise en relation. Det tredje princip er forpligtelsen til at gengælde. Det vil sige, at modtageren er forpligtet til at give en gave tilbage af tilsvarende eller større værdi.

Reciprocitet er det praktiske grundlag for udveksling af ressourcer, mens *communitas* beskriver den eksistentielle oplevelse af fællesskab, der opstår i marginaliserede miljøer. Sammen kan de forklare, hvorfor mange hjemløse eller udsatte udvikler stærke netværk. Der er baseret på deling og loyalitet, samt hvorfor disse fællesskaber er svære at forlade igen, fordi de har forpligtet sig til hinanden gennem deling af resurser. Mens Mauss og Turner fokuserer på aspekter af fællesskab og gensidig forpligtelse, viser Goffman, hvordan institutioner som herberger kan fungere som *total institution*, der isolerer individer fra det øvrige samfund. Samt hvordan institutioner kan understøtte og forvride de netværk, der skabes gennem reciprocitet og *communitas*.

Rettigheder og ILO-konventionen

Grønland og Danmark bindes sammen af Rigsfællesskabet. Der er fri bevægelighed mellem Grønland og Danmark, hvilket skyldes, at alle grønlændere er danske statsborgere i kraft af Rigsfællesskabet, og grønlændere bosiddende i Danmark derved har alle rettigheder, der tilfalder danskere. Der forekommer dog en række socialpolitiske forhold, som ikke er tilpasset denne fri bevægelighed. Den politiske ansvarsfordeling på socialområdet er struktureret således, at det er Grønlands ansvar at varetage indsatser for grønlændere bosat i Grønland, mens det pålægger Danmark at varetage grønlændere bosat i Danmark. Den skarpe ansvarsopdeling har en række negative konsekvenser, da det ikke er kompatibel med livsvilkårene for alle samfundsgrupper af borgere, der bevæger sig imellem Grønland og Danmark. Det fælles danske statsborgerskab skal sikre lige rettigheder, men i praksis er disse rettigheder ikke tilgængelige for alle. Dette på trods af, at Danmark har forpligtet sig på at sikre gruppen med underskrivelse af ILO-konventionen. Institut for menneskerettigheder har flere gange fremhævet at grønlændere i Danmark er indbefattet af ILO konventionen om oprindelige folks rettigheder ILO's konvention nr. 169 vedrørende oprindelige folk i selvstændige stater. Institut for Menneskerettigheder skriver:

”Konventionen stiller krav om, at staten blandt andet skal sikre en koordineret og systematisk indsats for at beskytte oprindelige folks rettigheder og garantere respekten for deres integritet. Desuden skal staten beskytte oprindelige folk mod diskrimination og sikre inddragelse af oprindelige folk, når der for eksempel vedtages administrative beslutninger eller lovgivning, som vedrører dem” (Slot et al., 2023).

Institut for Menneskerettigheder skriver videre, at konventionen skal sikre at:

”Staten skal tage behørigt hensyn til karakteren af de problemer, som disse folk står over for, både som grupper og som enkeltpersoner, og der skal vedtages foranstaltninger med henblik på at afbøde de vanskeligheder, som de møder, når de står over for nye leve- og arbejdsvilkår” (ibid.).

Ifølge denne læsning af konventionen har den danske stat forpligtet sig på at undgå, at grønlændere i Danmark skal ydes ekstra beskyttelse mod former for systemisk diskrimination. Samt at afbøde de vanskeligheder, de grønlandske borgere møder i tomrummet mellem dansk og grønlandsk lovgivning. På trods af både rettigheder som danske statsborgere og ILO-konventionen ser virkeligheden og adgangen til at benytte sine rettigheder, ifølge mine data, dog meget anderledes ud. Bevægelsen fra Grønland til Danmark er, som mange andre steder i verden, en migrationsproces, der foretages med udgangspunkt i ønsket om noget andet og noget bedre (Schiermacher, 2020). Men netop diskrimination af oprindelige folk er en af de ting, der står i vejen for en succesfuld migration, og med ILO-konventionen har vi her et redskab til at kunne afbøde dette.

Strukturelle udfordringer for oprindelige folk

Hugh Brodys rapport ”Indians on Skid Row” (1970) undersøger canadisk inuit som et oprindeligt folk, der befinder sig som migranter i et storbyområde præget af fattigdom og hjemløshed. Brody beskriver, hvordan disse migranter befinder sig i en socioøkonomisk marginaliseret position, adskilt fra både traditionelle oprindelige samfund og adgang til økonomiske muligheder. Denne marginalisering fører ofte til, at de søger tilflugt i ”skid row”-miljøer, hvor alkoholforbrug bliver en central del af deres overlevelses-/tilpasningsstrategi. Rapporten argumenterer for, at denne vedvarende drikkekultur og den tilhørende vold kan forstås som en rationel respons på deres eksklusion fra samfundets dominerende værdier og økonomiske strukturer. Disse fund suppleres i Peters og Andersens i bogen *Indigenous in the City* (Peters og Andersen), hvor de understøtter denne pointe om, at oprindelige folk ofte befinder sig i et politisk og juridisk limbo, hvilket fører til eksklusion fra velfærdsydelser og samfundsstrukturer. Forfatteren beskriver strukturelle udfordringer, som oprindelige folk står overfor i form af systemisk diskrimination og begrænset adgang til at tilgå resurser, når de flytter til byområder, med ønsket om f.eks. bolig. Ifølge min analyse er det samme tilfælde med grønlandske borgere i Danmark. Hos Peters og Andersen (2013) understreges det, at oprindelige folk befinder sig i et politisk og juridisk limbo. Forfatterne argumenterer for, at der er behov for mere inkluderende politikker og peger på, som det også er tilfældet i denne artikel, at bureaukratiske udfordringer, såsom bevis for ophold eller statsborgerskab, kan ekskludere oprindelige folk fra velfærdsydelser (ibid.). Rapporten *”A National Study of Indigenous Youth Homelessness in Canada”*

fremhæver på samme vis vigtigheden af at mindske uligheder og årsager til hjemløshed blandt inuit gennem en kombination af kulturelt tilpassede tilgange og brede systemiske indsatser, der adresserer de strukturelle årsager til hjemløshed blandt oprindelige folk. Ifølge forfatterne er det nødvendigt at udvikle specifikke programmer, målrettet oprindelige befolkninger, herunder politiske og forebyggende initiativer. For at bekæmpe hjemløshed blandt oprindelige folk skal man håndtere de systemiske uligheder og skabe politikker, der understøtter lige adgang til resurser og muligheder (Kidd al, 2018). Lignende problemer finder jeg i mine data, der hvor empiren viser manglende mulighed for at tilgå rettigheder for grønlandere i Danmark. Dette påvirker levevilkår og, hvilket resulterer i forekomster af ulighed som overrepræsentation i hjemløshed.

Krydsfelter der forværrer situationen

For de grønlandere der møder Danmark befinder sig i en rådvild situation oplever, at det er langt sværere end forventet at finde job og bolig i Danmark. Som tidligere nævnt betyder den fri bevægelighed, at der ikke er nogle officielle instanser, som grønlandske tilflyttere kan søge hjælp hos. Der er en række af NGO'er, der prøver at afbøde dette med rådgivning, men de har ingen myndighedsbeføjelse til at afhjælpe eller igangsætte med andet end sparring og rådgivning. Hvilket står i kontrast til de kommunale introduktionsprogrammer andre grupper af migranter får tilbudt.

På denne baggrund opsøger de herbergmiljøet som en løsning på et problem, der egentlig ikke svarer til det, som herberget har som deres kerneindsats. Det er problematisk, når boligløse får en hjemløseindsats, da det ofte forværrer problematikken mere end at afhjælpe problemet. De søger en bolig og et fodfæste i Danmark, men træder ind i en verden, der rummer det modsatte. Herberg fordrer ikke elementerne til at bygge en velfungerende tilværelse i Danmark. Miljøer som disse er altkonsumerende, og i de fleste tilfælde nedbrydes resurser frem for at opbygge det. En sagsbehandler ved Københavns kommune fortæller om sine observationer omkring grønlandske borgere, der ankommer til Danmark via herberg:

"De er særligt udsatte. Fordi hvis de ikke var udsatte i forvejen, da de kom med flyveren, så bliver de det meget hurtigt. Netop fordi de ikke har et stærkt netværk, de har ikke systemforståelsen, fordi de kommer altså fra et helt andet system. Hertil er det sproglige og kulturelle."

Personalet på Rastegården fortæller om, hvordan de grønlandske borgere hurtigt bliver opslugt af miljøet uden at have opsøgt stedet, med herbergets indsats for øje, og uden at vide hvad et ophold på stedet indebærer:

"Vi har også mange, hvor det er flere forskellige generationer, der kommer herude. Så sidder de med deres mor og drikker herude. I starten er det lidt mere bare fest, de har stadig et separat liv væk herfra. Men så er de her mere og mere og har nu svært ved at komme væk herfra, fordi det er hele deres sociale liv, der er herude."

I tillæg til ovenstående er de, ved ankomsten til Danmark, ikke opmærksom på de konsekvenser, der er forbundet med at opholde sig i miljøer som herberg udgør, f.eks. eskalering af vold og misbrug og andre forhold, der forværrer en udsat position. En medarbejder på Rastegården fortæller om de grønlandske borgeres opfattelser, når de i første omgang opsøger stedet.

”Det er min fornemmelse, at de ikke helt ved, hvad Rastegården er. De ser det som et sted, hvor man kan få et værelse og mad – og det er gratis, og der er en masse andre grønlændere. Der er fest og farver, relative billige stoffer og alkohol inden for rækkevidde.”

Frem for at møde det danske samfund og at koble deres sociale miljøressurser til et ”normalsamfund”, med mulighed for skabe en velfungerende tilværelse til Danmark, f.eks. med job og bolig, bliver deres tilværelse knyttet til de overlevelsestrategier, der dominerer i den udsatte del af det danske samfund. Goffman analyserer den påvirkning et ophold på en total institution, har på de personer, der opholder sig på den type institutioner. Goffman definerer en total institution som *”et opholds- og arbejdssted, hvor et større antal af ligestillede individer fører samme indelukket, og formelt administreret tilværelse afskåret fra samfundet udenfor ”*(Goffman, 1961:9). Som Goffman beskriver karakteristika ved total institution (ibid.), gælder det også for tilværelsen på Rastegården, at alt mere eller mindre findes med ligesindede inden for denne ”indhegning”. Det vil sige, at tilværelsens forskellige aspekter udøves inden for samme område med folk i samme social situation. I dette miljø afskæres man fra normalsamfundet og aflæres at fungere i verden udenfor. Selvom Rastegården ikke er fysisk lukket, er det indhegnet af sociale dynamikker, der kan gøre det svært at ”bryde ud” og forlade området. I tilfældet med de grønlandske borgere, der lander på herberg som opstartssted i Danmark, kan det efterfølgende være svært at blive integreret i normalsamfundet, når først deres overlevelsestrategi og ophold i Danmark er knyttet til et sådant miljø. Der formes her en bestemt strategi og tilværelse for, hvordan man lærer at fungere i Danmark, eller, i dette nærmere, hvordan man lærer ikke at fungere, som en form for en negativ socialiseringsproces. Goffman peger på, hvordan total institution fungerer som en barriere mod socialt samspil med omverdenen (Goffman, 1961). Oveni den kompleksitet skal også påregnes de sproglige og kulturelle barrierer, der i sig selv vanskeliggør situationen. På sin vis ”oplæres” grønlandske borgere i udsathed i Danmark gennem både institutionen og de tilhørende communitas. En hjemløs informant beskriver ikke at kunne fungere i verden ”udenfor”, når du er tilvænnet miljøet ”indenfor ” indhegningen af institutionen.

”Du kan få et værelse i Hillerød, men så får du togbøder frem og tilbage hver dag. Det er skruet uden ende, for du er nødt til sammenholdet her, for det har du lært blandt det folkefærd, som er her.”

Den gode giver, et paradoks

Der opstår paradoks i kraft af at det sted de finder hjælp, er samtidig samme hvor deres problemer forværres. Dette kan illustreres gennem begreberne *Risiko- og beskyttelsesfaktorer*. Risikofaktorer er forhold eller karakteristika, der øger sandsynligheden for, at en person udvikler problemer. Beskyttelsesfaktorer er forhold, der mindsker sandsynligheden for, at en person udvikler problemer, selv når risikofaktorer er til stede (Kvællø, 2013). I tilfælde med disse

borgere opstår der en dynamik, hvor risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer er infiltreret i hinanden. F.eks. kan det at få en seng for natten i dette miljø, være en beskyttelsesfaktor, samtidig med at det er en risikofaktor. En medarbejder på Rastegården fortæller: *"Vi har set, at for at få et sted af sove, så bliver de kæreste med en. Men så har de måske en kæreste, der lejer [seksuelle ydelser red] dem ud."* Som ovenstående citat viser, kan en beskyttelsesfaktor at sove hos en kæreste frem for at overnatte på gaden, på samme tid indebære risikoen for seksuelt overgreb, ved der indgår et overgreb i byttehandlen med at risikere at blive "lejet" ud. Det er flere gange blevet beskrevet, at der blandt grønlandske udsatte miljøer i Danmark er en stor velvilje til at hjælpe hinanden (Bjerger, Nygaard-Christensen & Pedersen, 2021; Graven, 2023; Haarløv Johnsen, 2010). Det beskrives, hvordan Grønlandske fællesskaber i det offentlige rum udgør et "socialkontor", hvor grønlandske borgere kan hente hjælp hos deres medmennesker, når kontakten til offentlige systemer i Danmark virker utilgængelig og uoverkommelig (Bjerger et al, 2021). Dette sammenhold kalder Turner *communitas*. En informant fra hjemløsemiljøet fortæller mig om, hvad han betegner som *Tukkorilini*, som han forklarer som stor vilje til at hjælpe hinanden i hjemløsemiljøet, hvor resurser er knappe for alle.

"Tukkorilini er grønlandsk og kan oversættes til 'den gode giver'. Man vil gerne være den gode giver, derfor deler vi, hvad vi har. Måske ligger det i vores mentalitet, f.eks. da vi var et fangersamfund, havde en fangst og så delte den – og det gør vi her i den moderne tid blandt hinanden, til dem, der ikke har noget. Det er at være den gode giver."

Han forklarer videre:

"For mig var det drukfæller, jeg blev inviteret til druk, og så skulle jeg så give næste gang. Tuk Korsunaq 'vi er så gode til at gi'. Vi hjælper hinanden, hvis du ikke har noget, så giver man altid lidt. Hvis du ikke har noget sted at sove, så kan du godt bruge min sofa."

Det at hjælpe hinanden i *communitas* fungerer dels som et modsvar på, at det er så svært for grønlandske borgere i Danmark at benytte sig af den hjælp, der burde være tilgængelig (Schiermacher, 2023). Men dynamikken er kompleks, da beskyttelses- og risikofaktorerne, som nævnt, ikke opvejer hinanden, og hvad der kan have intention som værende en hjælpende hånd, risikerer i stedet at medføre en eskalering i udsathed. En hjemløs informant sætter med få en sætning ord på det modstridende forhold i risiko og beskyttelse i fællesskabet, da han fortæller mig: *"vi hjælper hinanden ved at drikke os fulde"*.

Både nutidig klassisk litteratur indenfor hjemløseforskning viser at opholde sig i sådanne miljøer, ofte komplicerer udsathed yderligere (Burt, 2001; Chamberlain & MacKenzie, 2008; Fokkema & De Jong, 2013; Hopper, 2003; Shinn, 2010; Spradley, 1979). Hvilket ofte forværres yderligere i forbindelse med marginalisering hos oprindelige folk (Brave Heart & DeBruyn, 1998; Cohen, 2013; Kirmayer & Gone, 2009; Waldram, 2004).

En afgørende faktor er, at overlevelseshierarket bliver mere og mere knyttet til dynamikkerne her, f.eks. hvordan man skaffer sig penge eller en seng for natten. Ansatte fortæller om de forhold, der forgår som den del af de hjemløses overlevelse:

”Det er jo ikke, fordi der er nogen, der slår en bod op, og så kan du købe dér. Det er en byttehandel. Nogle piller byttes for nogle andre ting. Nogle sover hos nogen – og nogle sælger noget af deres metadon for at de har penge til coke. Det er en kompliceret byggehandel. Det gælder også i de forhold, som kvinderne indgår i. Og nogle gange opfatter de måske ikke sig selv som prostituerede, men det er en overlevelseshierark for at få nogle penge.”

Som beskrevet ovenfor er det ofte flere ydelser, der indgår i en udveksling, og der skabes nogle afhængighedsforhold og alliancer internt, der kan gøre det svært at bryde med hinanden – og dermed miljøet – da udvekslingens ydelser ofte forbliver uafsluttet. For at forstå de relationelle afhængighedsforhold, der opstår i communitas i herbergmiljøet, kan Mauss’ reciprocitetsbegreb anvendes. Mauss (1925) argumenterer at ydelser og gaver aldrig er gratis, men en del af en vedvarende udveksling, der skaber gensidigt afhængighedsforhold. Dette har til alle tider været en social dynamik, der skaber alliancer og relationer mellem mennesker. Ydelser og gaver har forskellig værdi, f.eks. har et redskab eller værktøj langt fra samme værdi som et menneske. F.eks. har gavebørn mellem familier kunnet sikre et livslangt afhængighedsforhold mellem forskellige familier, da gælden over at have modtaget et barn aldrig vil kunne indfries, og alliancen dermed er sikret. På samme vis, men med mere destruktiv social betinget gæld end den klassiske forståelse af reciprocitetens alliancer, har en pose coke ikke samme værdi som en uge på en sofa eller en seksuel ydelse. Disse relationelle byttehandlere har også en betydning for, hvordan de grønlandske borgere, der ved ankomsten har brug for så meget hjælp, hurtigt opbygger en social gæld i udsatte-miljøet, som gør det svært at bryde med de sociale relationer igen. Dette understreger kompleksiteten i, hvorfor der er så stor risiko for at blive langvarigt i miljøet, når først man er landet i det, og hvorfor det er så problematisk en indgang til det danske samfund.

Herberger som permanent midlertidighed

§110 pladser på herberg er, som tidligere nævnt, også kun tiltænkt som en kortvarig løsning med midlertidigt ophold. Selvom der kan være flere definitioner af, hvor længe imidlertid er, betyder det, at det er meningen, at borgeren skal hjælpes videre fra herberg og ud af sin hjemløs-situation hurtigst muligt. Hvilket er understreget af den nye Hjemløsereform, hvor kommunen bliver økonomisk straffet ved langvarig indskrivning af borgere (Regeringen, 2023). Den britiske antropolog Victor Turners liminalitetsteori er anvendelig til at analysere det problematiske i, når der opstår situationer, hvor mennesker påvirkes af en langvarig og, i visse tilfælde, permanent liminalitet. F.eks. ophold i flygtningelejre eller asylcentre – altså en transit der ikke er tiltænkt som et permanent sted. §110 herbergplads er et sådant transitsted, der har konsekvenser, hvis midlertidigheden bliver permanent. I sin oprindelige form beskrev Turner den liminale fase som et grænseland, man skulle passere helskindet igennem i et overgangsritual fra en social status til en anden, et sted hvor normale regler ophører, og ikke mindst alle farer er knyt-

tet til (Turner, 1969). En person der sidder fast i den liminale fase, er fanget i en tilstand mellem verdener. Turner betegner dette stadie som "betwixt and between". Langvarig liminalitet er på flere niveauer en kaotisk tilstand, hvor ikke kun psykologiske aspekter hos personen bliver påvirket, men den sociale status i samfundet er også ophævet/påvirket. Det vigtige i denne sammenhæng er, at for en betydelig del af grønlandske borgere bliver vejen forbi et herberg til et permanent midlertidigt ophold. Den forlængede periode i dette liminale grænseland forstærker deres hjemløse situation frem for at afhjælpe det. Jo længere de opholder sig her, jo længere kommer de fra at kunne agere i "normalsamfundet" efterfølgende. Deres udsathed eskalerer fremfor at blive formindsket. Det er i denne sammenhæng vigtig grønlandske borgere, som nævnt, ikke som andre migrationsgrupper er omfattet af en integrationsindsats. De grønlandske borgere skal som danske statsborgere håndtere mødet med Danmark på egen hånd. Men i forhold til denne del af målgruppen betyder det, at den eneste indgang, der er tilgængelig, er at tage ophold på et herberg. En informant, der har været i hjemløsemiljøet, udtrykker sin frustration over, at hjælpen knytter sig til farer i miljøet:

"Vi kan få det hele her. Men hvorfor kan vi ikke få det hele et andet sted i stedet? Hvor svært kan det være at tilbyde os hjælpen et andet sted? Hvorfor skal vi grønlændere placeres herude, lige ved siden af narkoen? Hvem er det, der har sagt det?"

Rastegården er området, der som en lille landsby fuld af problematikker puster til alt, hvad de måtte medbringe af social baggage. Det vil sige, at når personer der ikke en målgruppe, som ikke er tiltænkt herbergets tilbud, søger herud, hurtigt overgår en marginaliseringsproces der går dem til en del af målgruppen. Det er så at sige her på herbergets område, at man både har problemer og løsninger samlet på samme sted. Med et herberg og hvad en total institution medfører – kombineret med en situation som hjemløs – opbygges et paradoks, hvor overlevelsen bliver afhængig af det ligesindede communitas, der findes her, samtidig med, at miljøet udgør en fare for at forværre situationen med *mortification of the self*. Som Goffman skriver, er en total institution som et drivhus til at forandre mennesker i (Goffman, 1961:9).

Den perfekte storm – dynamikker der forværrer hinanden

En udsat tilværelse begrænser ikke kun adgangen til materielle ressourcer; det hindrer også adgangen til muligheder såsom uddannelse og stabil bolig, hvilket skaber en cyklus, hvor individer står over for konstante barrierer for at bryde fri fra disse ugunstige forhold.

De sociale miljøer og fællesskabet er, som beskrevet i denne artikel, vigtige forhold, der eskalerer udsathed for grønlandske borgeres møde med Danmark. I tillæg til dette er det de hidtidige underbelyste strukturelle forhold, der tilføjer et ekstra lag af kompleksitet og har betydning for, hvorfor grønlandske borgere i mødet med Danmark ophobes på danske herberger.

Et af de forhold, som jeg har identificeret som en vigtig strukturel barriere, er konsekvensen af, at Grønland er undtaget fra Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område⁴ (Schiermacher 2020, 2021 2023). Lovens formål er at regulere, hvordan kommuner og statslige myndigheder skal behandle sager på det sociale område, og den sikrer borgernes rettigheder og indflydelse, når de sociale myndigheder behandler sager. Undtagelsen for Grønland (og Færøerne) skyldes lovgivningsfordeling for Rigsfællesskabet. Herudover er den politiske fordeling mellem landene, at grønlændere bosiddende i Grønland er Grønlands ansvar, og bosiddende i grønlændere i Danmark er Danmarks ansvar. Men netop ordet bosiddende kan illustrere problemet, for der opstår et hul i fordelingen for de grønlændere i Danmark uden adresse – altså de boligløse og hjemløse. Undtagelsen for loven medfører i praksis, at ansvaret for grønlandske borgere, der står uden folkeregisteradresse i mødet med Danmark, er delvist fraværende, der opstår et vakuum som i praksis medfører, som skaber forvirring i forhold til når danske skal kommuner vurderer, om borgeren er tilknyttet deres kommune (ibid.). Det har betydning for de processer i sagsbehandling, der normalt understøtter udsatte borgere jf. Retssikkerhedsloven. Grønland undtagelse fra Retsikkerhedsloven fjerner et led, i det tandhjul der normal placerer den kommunale handling og ansvar for borgeren. Dette er et strukturelt problem, som giver en øget marginalisering for borgeren, samtidig med at vedkommende opholder sig i miljøer, som beskrevet i denne artikel.

En sagsbehandler fra Københavns Kommune, som er specialiseret indenfor refusionsområdet, oplever problemet med det manglende formelle ansvar for grønlandske borgere således:

”Når de kommer til Danmark, så får de egentlig opholdskommune i den kommune, som de lander i. Du kan [som kommune, red.] ikke rette krav mod en tidligere kommune, hvilket man i en dansk kommunal kontekst ville have gjort, hvis du var kommet ind direkte som hjemløs på et herberg i København. Hvis du var kommet fra Vejle, så ville Vejle jo stadigvæk have ansvaret og skulle hjælpe. Det gælder ikke for Færøerne og Grønland.”

Han forklarer videre om mødet med Danmark for denne gruppe:

”De er ekstra meget udsatte. Ikke nok med, at de var udsatte i forvejen, så dumper de ned i et helt andet land, og deres hjemmekommune har ikke noget ansvar mere. Sprogmæssigt, systemforståelse, og hvor skal man henvende sig for at få hjælp? Jeg synes, at det er et kæmpe problem, det her med, at der slet ikke er noget ansvar tilbage.”

Menneskeligt betyder undtagelsen fra Retssikkerhedsloven, at de grønlandske borgere bliver fastholdt i den liminale fase. En hjemløs informant beskriver sin tilstand således: *”Jeg kører rundt om mig selv og bider mig selv i halen*

4 Jeg kalder efterfølgende for retssikkerhedsloven, som er den betegnelse mine informanter anvender.

hele tiden. Der sker ikke en skid". I sagsbehandlingen af en grønlandsk borger uden folkeregisteradresse, kan det kan være svært at placere, hvem der egentligt skal handle på denne borger. Fordi Grønland er undtaget Retssikkerhedsloven, findes der ikke en *Hjemkommune* som i dansk kontekst. Den manglende hjemkommune giver problemer for det økonomiske ansvar for borgeren, hvilket dermed får betydning for, hvem der er villig til at handle på borgerens sag. Den ovenstående kommunale medarbejder, der er specialiseret på refusionsområdet, forklarer, hvordan økonomien og handleansvaret følges ad:

"Jeg synes, der er et kæmpe problem, for det der i sin tid har været tankerne med Retssikkerhedsloven – at hvert sogn tog sig af sine. Det var et kollektivt ansvar. Og med det her (Undtagelsen fra Retssikkerhedsloven, red.) har man faktisk sagt, at der ikke noget kollektivt ansvar."

I praksis er konsekvensen, at grønlandske borgere i Danmark kommer i klemme, og at deres sagsbehandling risikerer at bliver forlænget eller gå helt i stå. Det er systemisk diskrimination, at deres sag ikke kan blive håndteret i samme grad som andre borgeres. De oplever at befinde sig i et kommunalt grænseland, hvor de ikke længere hører ind under grønlandsk sociallovgivning, men endnu ikke kan benytte sig af rettighederne som danske statsborgere. I Turners forstand er de *betwext and between* – mellem to verdener – pga. strukturelle forhold, imens de, som Goffman beskriver, bliver forandret af den *indhegning*, de befinder sig i på herberger. Her opbygger de så en recitetsgæld til resten af miljøet, som overlevelsestrategi. Kort sagt medfører konstruktionen i Rigsfællesskabet på socialområdet den perfekte storm i forhold til at opbygge langvarig og kompleks hjemløshed for grønlændere. Den hjælp, som grønlændere har ret til i form af deres danske statsborgerskab, og som velfærdsstaten bygger på, blokeres som følgerne af Undtagelsen fra Retssikkerhedsloven og kan for ofte, paradoksalt nok, ikke stilles til rådighed. Som konsekvens eskalerer situationen for mange grønlændere, der flytter til Danmark samtidigt med, at de presses til at tage ophold i Danmarks udsatte miljøer. En hjemløs informant beskriver problemet således:

"Værsgo, det er her, vi er samlet! Hvad gør man for at komme fra herberg og et step videre? Hvad gør man? Du er jo sådan bundet, ik'? Hvad fanden gør du? Hvor er løsningen? Hvem viser dig løsningen?"

Perspektiver og mulige løsninger

Jeg har i artiklen analyseret de komplekse og sammenvævede problemer, som grønlandske borgere står overfor i Danmark, herunder systemisk diskrimination, strukturel ulighed og øget marginalisering gennem herbergmiljøet. Artiklen belyser, hvordan disse faktorer interagerer og forværrer situationen for denne sårbare gruppe.

I forhold til de problemer, der i høj grad er bundet op på strukturelle forhold, kan der med fordel også være løsninger at hente i systemiske løsninger. ILO-konvention fastlægger principper om oprindelige folks rettigheder til selvbestemmelse, kultur, jord og sociale forhold. I en dansk kontekst er implementeringen af konventionen særligt relevant for problemet vedrørende, at en uforholdsmæssig stor andel af grønlændere i Danmark oplever marginalisering, såsom hjemløshed. Som tidligere nævnt, er peger Institut for menneskerettigheder at ILO-konventionen også mulig at bringe i spil, for at afbøde de vanskeligheder der påvirker levevilkår. Institut for Menneskerettighe-

ders brug af ILO-konventionen er i forhold til diskrimination af grønlandske studerende. Konventionen kunne dog i lige så høj grad anvendes til at sikre levevilkår og hindre systemisk diskrimination på hjemløseområdet. I tråd med denne tanke, har Stenbroens Jurister ført en sag med henvisning til ILO-konventionen i en sag om en grønlandsk mand, der er blevet økonomisk sanktioneret, efter kun at være vejledt på dansk⁵

ILO-konventionen er underskrevet, på den vis er en løsningen allerede tilgængelig at ved at benytte den. Den mangler dog at blive benyttet i praksis. Mit bud på, hvorfor, er, fordi meget få er opmærksomme på, at den findes. En implementering af ILO-konvention nr. 169 i dansk socialpolitik kan bidrage til at reducere hjemløshed blandt grønlændere ved at nedbryde strukturelle barrierer gennem at sikre sociale indsatser, der tager forbehold for det lovgivningsmæssige vakuum, som grønlandske borgere oplever i sagsbehandlingen. Der kan hentes hjemmel i ILO-konventionen til afbøde de problemer, hvor grønlændere bliver systemisk forskelsbehandlet, som eksempelvis ved brug af Retssikkerhedsloven. For at sikre en effektiv implementering er det nødvendigt at adressere de strukturelle barrierer, der hindrer grønlænderes adgang til velfærdsydelser, bolig og beskæftigelse. Ved at anerkende grønlændere som en særligt udsat gruppe og benytte ILO-konventionen kan strukturelle barrierer nedbrydes og i højere grad bidrage til lige adgang til det danske samfund og på sigt modvirke, at grønlandske borgere ophobes på danske herberger.

5 (Kilde <https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:7279067564352114688/>).

Litteratur

- Andrew, P., Aubry, T., Belanger, Y., Bird, C., Peters, E. J., & Christensen, J. (2016). *Indigenous homelessness: Perspectives from Canada, Australia, and New Zealand* (1st ed.). University of Manitoba Press.
- Benjaminsen, L. (2024). *Hjemløsetælling i Danmark*. VIVE.
- Bjerger, B., Nygaard-Christensen, M., & Pedersen, S. M. (2023). Kapitel 4. Alkohol og grønlandske udsattemiljøer i Danmark. I K. R. Thomsen (Red.), *Alkohol – en del af dansk kultur på godt og ondt*. Aarhus Universitetsforlag.
- Brave Heart, M. Y. H., & DeBruyn, L. M. (1998). The American Indian Holocaust: Healing historical unresolved grief. *American Indian and Alaska Native Mental Health Research*, 8(2), 56-78.
- Bretherton, J., & Pleace, N. (Eds.). (2023). *The Routledge handbook of homelessness*. Routledge.
- Busch-Geertsema, V., Culhane, D., & Fitzpatrick, S. (2016). Developing a global framework for conceptualising and measuring homelessness. *Habitat International*, 55, 124-132. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2016.03.004>
- Burt, M. R. (2001). Homelessness: Definitions and concepts. In D. L. Harris (Ed.), *Homelessness: A prevention-oriented approach* (pp. 20-30). The Haworth Press.
- Chamberlain, C., & MacKenzie, D. (2008). Youth homelessness in Australia: A review of the literature. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 42(1), 1-12.
- Cohen, J. (2013). The urban displacement of Indigenous peoples in North America: Historical and contemporary perspectives. *Journal of Indigenous Social Development*, 2(1), 34-49.
- Cronley, C. (2010). Unraveling the social construction of homelessness. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 20(2), 319–333. <https://doi.org/10.1080/10911350903269955>
- Delgado, R. (2010). *Critical race theory: An introduction*. NYU Press.
- Desmond, M. (2016). *Evicted: Poverty and profit in the American city*. Harvard University Press.
- Fitzpatrick, S., Pawson, H., Bramley, G., Wilcox, S., & Watts, B. (2011). *The homelessness monitor: Great Britain 2011*. Crisis.
- Fokkema, T., & De Jong, G. (2013). Social exclusion of the homeless: A theoretical analysis of structural and agency factors. *International Journal of Social Welfare*, 22(4), 363-372.
- Graeber, D. (2011). *Debt: The first 5,000 years*. Melville House.
- Goffman, E. (1967). *Anstalt og menneske*. Hans Reitzels Forlag.
- Hopper, K. (2003). The influence of trauma and homelessness on health. In P. J. Davidson, M. L. T. McMurray, & S. M. Pittman (Eds.), *Homelessness: A prevention-oriented approach* (pp. 44-60). The Haworth Press.
- Hviid Jacobsen, M., & Kristiansen, S. (2001). *Farligt feltarbejde - etik og etnografi i sociologien*. Aalborg Universitets Forlag.

- Haarløv Johnsen, D. (2010). *Hjemløs* [Dokumentarfilm]. Det Danske Filminstitut.
- Kidd, S. A., Thistle, J., Beaulieu, T., O'Grady, B., & Gaetz, S. (2019). A national study of Indigenous youth homelessness in Canada. *Public Health*, 176, 163–171. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2018.06.012>
- Kirmayer, L. J., & Gone, J. P. (2009). Rethinking historical trauma. *Transcultural Psychiatry*, 46(3), 309-329.
- Mauss, M. (1925). *The gift: Forms and functions of exchange in archaic societies* (I. Cunnison, Trans.). HAU Books. (Original work published 1925).
- Peters, E. J., & Christensen, J. (Eds.). (2016). *Indigenous homelessness: Perspectives from Canada, Australia, and New Zealand*. University of Manitoba Press.
- Peters, E., & Andersen, C. (Eds.). (2013). *Indigenous in the city: Contemporary identities and cultural innovation*. UBC Press.
- Regeringen. (2023). *Alle skal have et hjem*. <https://www.regeringen.dk/media/10780/alle-skal-have-et-hjem.pdf>
- Schiermacher, M. B. (2023). Systemisk paradoks øger hjemløshed af grønlændere i Danmark. *Social Kritik*, 169.
- Schiermacher, M. B., & Arnjford, S. (2021). Socialpolitiske barrierer i Rigsfællesskabet - Strukturel vold mod udsatte grønlændere i mødet med Danmark. *Social Kritik*, (164).
- Schiermacher, M. B. (2020). *Fra Grønland til Gaden*. Kofoeds Skole.
- Shinn, M. (2010). Homelessness, poverty, and social exclusion. *American Psychologist*, 65(8), 704-717.
- Shinn, M., & Toohey, S. M. (2003). The impact of community and individual resources on the homeless population: An evaluation of the HUD-funded supportive housing program. *Social Service Review*, 77(4), 421–447.
- Slot, L. V., Hansen, M. M., Heitmann, C., Carlsen, K. S., & Thomsen, T. B. (2023). *Grønlandske studerende i Danmark*. Institut for Menneskerettigheder. <https://menneskeret.dk/udgivelser/groenlandske-studerende-danmark>
- VIVE. (2020). *Risikofaktorer omkring hjemløshed*. Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. <https://www.vive.dk/da/udgivelser/risikofaktorer-omkring-hjemloeshed>
- Willse, C. (2015). *The value of homelessness: Managing surplus life in the United States*. University of Minnesota Press.
- Wright, J. D., Rubin, B. A., & Devine, J. A. (1998). *Beside the golden door: Policy, politics, and the homeless*. Aldine de Gruyter.

Artikel 4

Schiermacher, M. & Arnfjord, S.:

**A gate to hell – Homeless Inuit migrating
within the realm from Greenland to Denmark.**

*Acceperet af redaktør hos European Journal
of homelessness*

A gate to hell

– Homeless Inuit migrating within the realm from Greenland to Denmark

Abstrakt

In this article we analyse, the consequences of socially vulnerable Greenlanders' journey from Greenland to Denmark. The analysis is based on years of empirical fieldwork, expert interviews combined with theories of structural violence and welfare migration. This is presented for the first time in an international context. The situation of homeless Greenlanders in Denmark is an example of the pervasive structural problems that indigenous people are exposed to with unequal access to a society where they are citizens due to the Realm. In the Danish homeless count, there is an overrepresentation of homeless Greenlanders in Denmark. Proportionally, there should be 17 homeless Greenlanders in Denmark, but the number is over 25 times higher. The situation is similar to the conditions for Inuit in Canadian cities such as Toronto and Montreal. The article contributes to examining the complex dynamics of welfare migration within the Realm and points out that Denmark is unprepared to implement the rights that Greenlandic citizens have in Denmark. The article contributes to the understanding of the reasons for welfare migration within the Kingdom and how there is also a paradox in that Denmark is not administratively structured to handle this free movement within the same state.

KEYWORDS

Homelessness, welfare migration, Denmark, Greenland, Indigenous

Introduction

Every time a homeless count is published in Denmark, citizens from Greenland, which is 3,500 km away, are included. Greenlandic citizens are significantly overrepresented in Danish homelessness statistics. This shows that a significant number of Greenlandic citizens living in Denmark do not find their place in society and exhibit signs of dissatisfaction in the form of, among other things, homelessness. In this article, we uncover this situation through perspectives on fieldwork among Greenlanders in Denmark, along with an analysis of the social conditions in Greenland, which means that part of the population in the Danish homeless census is Greenlandic.

Background

There are 17,000 citizens with a Greenlandic background living in Denmark (Statistics Greenland, 2023). The majority thrives. A significant number are not employed and in the latest Danish homeless count from 2024, approximately 400 individuals with a Greenlandic background living in Denmark were calculated (Benjaminsen, 2024, p. 96). Greenland is part of the Realm between Denmark, the Faroe Islands and Greenland. This means that citizens of the Faroe Islands and Greenland are Danish citizens. They can therefore freely settle in one of the three countries without prior application and without special permission. Each country has full autonomy when it comes to welfare, social policy, health, social legislation and housing legislation. In Greenland, homelessness has been a rising social problem the last 10-15 years (Arnford, 2025). When welfare services, housing policy and health policy are perceived as inadequate, some Greenlanders choose to migrate within the realm to Denmark. It is a welfare migration, which for a minority ends up in a more problematic situation than the one they came from (Schiermacher, 2020). Greenlanders are an indigenous people and are protected by the ILO Convention (*ILO Convention on Indigenous and Tribal Peoples, 1989 (No.169) : A Manual*, 2003). This concerns their right to speak their own language and live their own culture. It also implies that Denmark has to commit to coordinated and systematic efforts to protect the rights of indigenous peoples. This is, among other things, the issue that affects how Greenlanders encounter a Danish welfare system, which is designed to operate on Western values. The reality suggests that rather than securing their rights as citizens and indigenous peoples, there are barriers to their access to the welfare society to which they migrate (Schiermacher, 2020; Schiermacher & Arnford, 2021).

Some barriers are simple and practical, such as not having an interpreter and the lack of translation of public Danish texts into Greenlandic. This is needed to be able to understand and access their social cases in the Danish system. Greenlandic citizens in Denmark are not accommodated in relation to the content of the ILO Convention, regarding conditions such as language, cultural understanding, or understanding the Danish social system. Contrary to the purpose of the Convention, they must instead manage as Danes on Danish terms. Most recently, this has created major debate and conflict at the state level between Greenland and Denmark after media coverage brought forth the fact that Greenlandic children are greatly overrepresented in forced removals, and that this is done based on a non-adapted test, specifically a culturally Danish parental competence test, which does not consider Greenlandic language or culture. There are several cases of homeless Greenlandic citizens being sanctioned where claims

and case files have been made in Danish without interpretation, leaving the citizen unable to understand the content. In these contexts, the ILO Convention does not work in practice.

Structural violence and welfare migration

We analysis by using the concepts of structural violence and welfare migration. Structural violence refers to systematic and indirect forms of violence that occur in social, political, and economic structures (Galtung, 1969). The concept can be used to analyse situations such as inequality, discrimination, and marginalization that worsen living conditions. The idea that the realm ensures equality obscures knowledge of systemic discrimination, since everyone should, in principle, be equal, leading to a blind spot regarding actual conditions for those who do not have a voice. The lack of knowledge leads to a lack of action and a state of non-decision-making (Bachrach & Baratz, 1962) , which is based on an uninformed basis and contributes to maintaining the status quo.

Welfare migration is the other concept. Migration relates to movement over long distances caused by war or conflict. Immigration usually relates to fugitives moving across state borders. Welfare immigration has been a concern within the EU, especially among western European welfare states, with right-wing politicians fearing a breakdown of the national welfare systems by Eastern Europeans (Borjas & Trejo, 1991). We work with the concept of welfare migrations, and in this context, it relates to movement within the state in relation to welfare services such as housing (Doherty, 2012), and to seek better benefits, similar to the effect of urbanization within nation-states. Previous studies vary when it comes to looking at welfare as a pull factor for migration. Giulette pointed 2010s to different indications in welfare spending was a factor in migration numbers between states in Europe (Giulette & Wahba, 2012). This has also been explained as a reason for the movement between Greenland and Denmark. Unemployment benefits in Denmark are €550-650 above the Greenlandic marker. When it comes to homeless services, the economic benefits were at times much higher.

A homeless man in Greenland talks about how he experiences the difference in financial help in Greenland and Denmark: *"We are in a realm with Denmark and the Faroe Islands, but the social benefits that are paid out here in Greenland are so small, very small, only 600 kroner (€80) every fortnight. In Denmark, it is so much, much more."*

Then there is the access to housing, health care, and therapeutic help. A woman with four children, whom the first author meet at a shelter in Greenland, tells us with grief, *"Even though I would like to have my own home, I have no hope. No one can help. If I had my own home, my children could grow up safely."*

There is an existing narrative that there are broad opportunities in Denmark. But paradoxically, empirical evidence indicates that it requires many resources to be able to access the desired goals because of the structural violence against Greenlandic citizens seeking to access the Danish welfare state. This means that the expectations that welfare migration will result in – better welfare are no met. Instead, a group of Greenlandic citizens will do even worse

by making this migration. Even though it is migration within the same state, there are a number of conditions that do not live up to the ideal of equal rights within the Realm.

The methodical approach

The empirical materials are based on fieldwork conducted from September 2019 to March 2020, as well as follow-up fieldwork in the period from 2024 to autumn 2024. The collection of empirical data is based on anthropological approaches. One of the anthropologist's important approaches to methodology is to strive to understand the lived world from the inside, through time, space, and social relations (Hastrup 2019). The anthropological fieldwork constitutes the overall methodological framework for collecting empirical data used in the analysis, including the use of techniques such as participant observation, observation, interviews, and informal conversations, depending on what was most appropriate in the given situation. There are informants among municipal professionals, civil servants, NGOs, and user organizations, but most of the empirical data is collected among Greenlandic citizens in the homeless environment. The informants are selected based on a practical principle that those who participate are those who have had the opportunity and desire to talk. The informants from the homeless community are defined as belonging to the community since we have met them either at a low-threshold shelter, at a shelter, or directly in the street environment. Conversations and interviews have been conducted in Danish, but with knowledge of Greenlandic ways of expressing oneself, given the great importance of body language and syntax in relation to having to express oneself in Danish as a second language. Several of the informants have been followed over longer periods with repeated conversations, so that the development of their situation has been monitored.

It requires a lot of sensitivity and time to create a contact where enough trust is established in the informants to show vulnerable parts of their lives. A lot of time has therefore been spent on socializing and conversations in situations that belong to the informants' own known environment, rather than in a set interview situation. For the same reason, many of the conversations have taken place outdoors, where the experience is that they speak more freely and feel more comfortable than when they are indoors, for example, in a community centre or a hostel. A thorough understanding of the informants' living conditions is crucial to reach the "layers" of their living conditions that are otherwise hidden from the naked eye; this is achieved through presence and patience. All details in the daily lives of the vulnerable are important information that leads to the ability to carry out the analysis.

The methodological basis for illuminating this field of study of the encounter between Greenlandic citizens and the system is linked to Institutional Ethnography developed by the Canadian sociologist Dorothy Smith in the 1980s and 1990s. The method focuses on studying social institutions through participant observation and analysis, and through this, it illuminates hidden or implicit processes that govern the functions of the institutions and how these processes affect the people involved in them. The essence of institutional ethnography is to investigate how social institutions, in this case, municipal institutions and legal processes, function and affect the living conditions of Greenlandic citizens in practice. It differs from more traditional ethnography by focusing on institutional structures and how these structures organize and shape everyday life for people. In her book *"Institutional Ethnography:*

A Sociology for People,” (2005), Smith highlights how the method can be used to illuminate how we are affected by interactions, rules, norms, and hierarchies. The method focuses on illuminating the hidden or implicit processes and how these processes affect the people involved in them. I thereby use the method to analyse situations in which legislation and municipal processes appear to work but leave the person at the other end in a different situation than intended. In other words, situations where Greenlandic citizens cannot access their rights and are systemically discriminated against.

The approach to the field is characterized by advocacy, which is an integral part of the action research methodology. It is the intention of the researchers to use the findings to actively support and advance the perspectives and rights of the informants, so they achieve meaningful and sustainable change.

Migration to Denmark is about welfare, health and the search for new communities

Migration within the same state but between very different geographies and cultures has been addressed previously when Inuit in Canada experience similar inadequacies in the welfare and health services available in northern Canada and the regions of Inuvialuit, Nunavut, Nunavik, and Nunatsiavut (Christensen, 2012; Christensen et al., 2024; Gabriel, 2023; E. Peters & Andersen, 2013; E. J. Peters & Robillard, 2009). In this way, it is consistent with previous historical research on homelessness (O’Sullivan, 2023), where there was a perception that the homeless in some areas were “just” migrant workers (Harper, 1982) and vagrants (Anderson, 1923; Schneider, 1984). What we uncover here is the migration of indigenous peoples who are at high risk of ending up in homelessness because they are not easily integrated into the country to which they migrate. In this context, it is important to mention that Greenlanders who are Danish citizens are not offered integration assistance like other migration groups and are considered Danish despite being of Greenlandic origin in terms of culture and language.

The cause of the migration

Greenland’s first nationwide homeless count showed that around 1% of the population was homeless (Arnfjord & Perry, 2022). The figure is ten times higher than in Denmark (Benjaminsen, 2024). Although there has been active research on homelessness in Greenland for over 10 years (Arnfjord, 2023; Hansen & Andersen, 2013), it has taken a long time for political action in the area. In 2023, Greenland received a homeless strategy, with a focus on Housing First and official definitions of homelessness (Departementet for & Sociale Anliggender, Arbejdsmarked og Indenrigsanliggender, 2023). To date, we lack legislation on what rights a person who is homeless has, how a shelter should be run, and the assistance package and service offerings that should be used when a person who is homeless seeks help.

Over a 20-year period of emigration measurements, an average of between 1,200 and 1,300 citizens born in Greenland have emigrated to Denmark each year. (Statistics Greenland, 2024). This is approximately 2.3% of the total population. It is not possible to say for sure how many move due to welfare reasons, but it is a significant proportion.

on. The empirical data in this area indicate that it is financially difficult to be unemployed in Greenland; there is a very long case processing time and few health services.

A man from the homeless community who has left Greenland talks about his experience waiting for his case processing and also having difficulty finding money to survive while waiting.

“The upper part of the spine and the lower part of the spine, it’s so worn out, they can’t do anything. I wasn’t allowed to work anymore; I was going to get an early retirement. But I waited. Only after three or four years—that’s a very long wait just to get some social security, just to be able to survive. It was hard.”

Another Greenlandic man, who is now in Denmark and homeless, talks about being refused help for an alcohol addiction in Greenland:

“I would rather get out of it. I can also easily get out of my addiction. I have sought help, then they said: ‘Do you have any children?’ ‘No.’ So I was ignored. I wanted to get out of it [the abuse] then, but I can’t get help to do any of it.”

Then it is about the significant differences between investments in welfare systems and welfare benefits between Greenland and Denmark. The economic benefits for an unemployed person over 30 years old are twice as high in Denmark as they are in Greenland. An example of health services can be documented with a case from Maniitsoq (Greenland), where a young man who has had a brain haemorrhage experienced waiting for six months after the incident for help from the municipal office in Maniitsoq. He then moves to the Danish city Aalborg himself. Within one week he is offered a team of occupational therapists, physiotherapists, and speech therapists, who immediately start helping. (Jensen, 2025). It is common for citizens in a socially vulnerable position in Greenland to speak of long case processing times and subsequently a lack of quality in public efforts. A woman talks about being unable to continue with her case processing in relation to being granted early retirement because she has been declared chronically ill.

“I have been asking for many years to get a medical certificate in order to apply for early retirement. I have been waiting for years. At least two years – if not more – to get a medical certificate for my illness. I also contacted SANA to get a medical certificate, and I keep getting the answer that it is the municipality’s job. I spoke to the departments I have been admitted to and the hospital’s own phone. The lady on the phone says I should contact the department, so I do, and they say they will, and nothing happens either. And I keep saying it must not stop, but it keeps stopping.”

Lack of investment in building a welfare system, as in Scandinavia, has led to major differences within the kingdom, and this is a factor in migration.

In 2007, Inatsisartut adopted a major municipal merger. This meant that 18 municipalities throughout the country were reduced to 4 large municipalities in 2009. (Landstingslov Om Strukturreform Af Den Kommunale Sektor, 2007). This was supposed to create more efficiency in the public sector, but at the same time, it created less local democracy and a perception that citizens who did not live in cities where the municipality's mayor's office was located had a longer distance. A skewed housing policy has led to housing construction in Nuuk, Sisimiut, Ilulissat, and Qaqortoq. This has resulted in increased centralization and urbanization, where the areas outside these cities have not kept up with the development.

A welfare system is both the legal, political, and economic structure. It has an impact on, for example, the number of annual norms allocated, and financial transfers made. It is estimated that there is a shortage of over 150 social workers in the Greenlandic municipalities. The northernmost municipality has 4 out of 51 social work positions filled by a trained social worker. (Kilime & Holm, 2022). The social work education at the University of Greenland trains approximately 8-10 social workers annually. The professionalism that a homeless citizen need can far from always be provided. Greenland does not have any real shelters nationwide. The municipalities only established emergency shelters. They are open from 3 p.m. to 9 a.m. A shelter managed as an emergency shelter cannot replace a permanent housing facility. Despite this, there are many cases of citizens who are forced to stay there for years without any real social support. A homeless person who has been staying at the shelter for several years must pack all her belongings every morning, only to unpack them again every afternoon when she has re-registered for the evening and secured a place.

I: What about the staff at the hostel? Is their job also to help you further?

R: No, they just have to ensure peace and order. Yes. And that's what they say. They don't have the opportunities and resources for anything else.

It is debatable whether the responsibility for the response to the homeless situation should lie with the emergency shelter, where they have daily contact, or elsewhere in the municipality, but the fact is that it is lacking. This leaves the citizen in a situation where it is almost impossible to get back on the housing market again when the shelters do not function as a social effort that is supposed to help with an action plan but only have the role of social storage. There is a general lack of target group division of vulnerable adults in Greenlandic society. (Arnford, 2016, 2019), as all vulnerable adults are categorized as one and the same target group. This means that there is also a lack of efforts for diverse needs, and that the lack of understanding of the target group helps to increase the target group in the long term. One of the most striking examples of this is the approach to and understanding of homelessness. It is also a problem that the few resources mean that in practice everyone is offered the same service. Thus, the same service is given to people without a roof over their heads, regardless of their situation. This means that there is no distinction between homeless and non-homeless people, nor is there a distinction between other relevant conditions such as age, gender, and mental illness. A woman who is homeless talks about her experience of staying in a shelter. After a long life in the labour market, she becomes ill and, in this connection, loses her home and job.

Rather than receiving services corresponding to her situation as an ill person and homeless, the only municipal housing offer for her illness is to stay in a shelter for the homeless.

“The thing about the shelter – it was difficult. There are many unpleasant situations where people who are in such a situation, where they are homeless. The fuses are very short. It takes very little before arguments and fights and things start like that. Because they are in a very sensitive situation themselves, and I understand that very well; I am too.”

A man talks about the difficulty of being able to hold down a job when he is forced to live in a hostel because there are always conflicts. *“Sometimes it’s hard to sleep down there because some of the people who come into the dormitory are drunk. You don’t want them living there. I walk around the city, just to rest a bit.”* Despite an intention to reduce homelessness, a stay in a shelter can also contain the paradox that more people are affected by complex problems, as homeless individuals have to stay in a harsh environment, where they often become worse off and build up a greater degree of vulnerability, than they originally came with. An example of this can be that both their mental and financial resources are eroding. The same woman from the above quote says:

“When you’re in a situation like that, it can all be a bit of a no-brainer. In a way, you throw in the towel and say: ‘Get over it. I had come so far in my work situation and my living situation, then the money crumbled away – in a flash.’”

In addition to the above problems, there is also a capacity issue with the emergency shelter not having enough space for those who need a bed for the night. A homeless person says that despite the Arctic climate, he has slept in stairwells when the shelter is full. Or this interview conversation, where a homeless informant talks about when there is no space in the shelter.

“I have slept in stairwells because there is no space for us (at the shelter). Now I expect the cold to come soon, so it is difficult to sleep in stairwells. It is many hours in the cold; time passes very slowly. It is so cold.”

There is a long waiting time for alcohol treatment, family treatment, and acute measures such as psychiatric assessments, etc. This creates several bottlenecks, which push citizens towards Denmark. Those citizens who are socially vulnerable but still have some resources to travel can therefore choose to apply to Denmark, which you, as a Greenland, can travel to because you are a citizen and part of the kingdom. A woman who is now in the homeless environment in Denmark talks about the decision to leave Greenland after repeatedly becoming homeless after losing her own apartment.

“I was installed in an apartment. But then we were also evicted there; it was such an accommodation for those who had become homeless. And then I lived there until the apartment was to be demolished and I was

evicted. Then I said, 'No, I'm going to Denmark.' I was homeless here for the first few months. I slept inside the Central Station with my husband. I just cried; I didn't dare tell my mother how I felt. You just shut your mouth about how you feel. In Denmark, however, you are met by a radically different and complex social system, and vulnerable environments that worsen one's risk of being more marginalized.

Effects of structural violence

An informant from the homeless community talks about the feeling of powerlessness rather than hope after coming to Denmark.

"It takes a lot of energy out of you, it does. And you become more and more powerless. You no longer have the joy you had when you came. You are more and more exhausted, and the fighting spirit you had when you came is disappearing."

A study by Schiermacher on migration in the relationship between Greenland and Denmark provided insight into how little preparation takes place prior to a move (Schiermacher, 2020). As previously mentioned, it is often the case that welfare migration as a strategy requires the migrant to bring resources with them to access resources in the recipient country. This is also evident in the case of Greenlandic migrants, even if it's domestic travel. Setting off without preparation, but based on hope, is an expression of the mechanics of migration, which are called push and pull effects, and are a decisive factor in migration processes. This also applies to the migration we see from Greenland to Denmark for the vulnerable part of the population (Lee, 1966). The push factors in the home country are often linked to conditions such as unemployment, insecure housing conditions, and political unrest. They can also be more individual conditions, such as the need to get away from a conflict. These conditions motivate people to leave their place of birth (Lee, 1966). Pull factors are expectations of positive conditions in the destination country, such as better job opportunities, higher living standards, and better educational opportunities that attract migrants to their new destination. Migration is influenced by an interaction between these two conditions (ibid.). There is no doubt that the housing problem in Greenland is of great importance as a push factor and the reason why many Greenlanders move to Denmark. The pull factor in the form of the housing market in Denmark does not meet this desire, and the realities are very different from what was expected. The harsh realities are reinforced for those who have not brought the necessary resources to start a new life. It requires resources such as housing to establish yourselves in a new country. At the same time, you have the best chance of obtaining and keeping a home if you have a basis for support in place, such as a job or savings. Such preparations are rarely made by the vulnerable part of the Greenlandic population, who spontaneously move to Denmark without any further preparation other than dreams and hopes in their pockets.

This is a human aspect of welfare migration, that the idea that there are resources to be obtained, such as housing in Denmark, will deprioritize and miscalculate the importance of one's own preparation, giving a better chance of being able to realize the dream. For example, bringing money for a deposit or a down payment for a home. An

informant talks about his experience of leaving a job and a home in Greenland but not having planned how he would find a similar job and home in Denmark:

“I was impatient, so I left earlier than planned. The thing about leaving earlier or disorganized planning makes you homeless when you come to Denmark. I experienced that myself. I was homeless for about two years before I got my own apartment.”

The entrance to Danish society is largely tied to systemic conditions such as the CPR number and a national registry address. It is therefore a very difficult start to arrive without having acquired a home and thus a national registry address in advance. If a Greenlander in Denmark, do not have a national registry address, the systemic obstacles start piling up, and conditions of structural violence arise in the form of Greenlandic citizens being put in a systemic bind where, despite their Danish citizenship, they become invisible in the system and cannot document their rights as citizens in the realm. This only binds empirically visible systemic gaps in the realm, and it creates conditions of unequal access that arise only for Greenlandic citizens. For example, there is a problem regarding the fact that Greenlandic CPR numbers are not always active upon arrival in Denmark, even though they are assigned at birth to all members of the realm. This means, in practice, that a person from Greenland cannot always be identified after arriving in Denmark. A CPR number will, for example, be activated through a national registry address. But as described, this is a group that most often does not have a home or a national registry address from the start, so an administrative bottleneck begins. Structural systemic violence occurs when Greenlandic citizens cannot access the rights they are entitled to for administrative reasons. A homeless informant talks about his feeling of being trapped in a systemic labyrinth:

“The system I encountered felt like I was constantly running into a wall. We asked for help, but they just mentioned a lot of legislation.”

As the social sector undergoes new digitalization processes, new problems are constantly arising in relation to Greenlandic citizens who are administratively squeezed. The group of Greenlanders who are staying in Denmark without a national registry address constitutes a legal gap that is not considered when new digitalization processes are carried out. Another example was a transition from one public digital identity system to another, where a technical error occurred, preventing Greenlandic citizens without a national registry address from accessing mail from public authorities. The mail was considered to have been sent from the authority, but it was “systemically invisible” as the Greenlandic homeless informant could not access the system to open the mail. The authorities, therefore, sanctioned the citizens on a basis that the citizens were not informed about. The prison did not have the opportunity to meet demands that he was not informed about, since he could not access the post. Situations such as the above often cause major problems for citizens in the form of, for example, sanctions in benefits. These are situations that are difficult to resolve, as they are invisible in the system, and the people affected often have

difficulty navigating an administrative labyrinth. From a purely human perspective, these experiences cause a lot of frustration. An informant from the homeless community describes how her experiences:

“It’s so condescending. When you’re so frustrated, needing so much help, and you’re down in the dumps, and then you’re talked to like that. You’re treated like that by the system, by the people who work there. My husband and I haven’t drunk in many, many years. It was optional. When I was so frustrated right there, I just wanted to go out and drink. I haven’t drunk in over thirty years.”

In relation to other groups, efforts are made to help social groups gain a foothold in the Danish society. For example, refugees are placed in housing, and other migration groups receive offers of municipal integration programs. In the Greenlandic context, there are no offers based on a Danish citizenship, which is paradoxical given that the country has also signed the ILO convention but does not implement it. As previously mentioned, free movement means that there are no official bodies from which Greenlandic migrants seek help. They are considered Danes by birth and should be able to cope and should be able to access their civil rights. However, the reality looks very different. An informant from the homeless community talks about his experience of seeing his farmers unable to cope in the “system Danish” spoken by the authorities, where Greenlanders are perceived as Danish.

“There are many of them who can’t really express themselves in Danish and don’t understand. I think that’s what’s wrong with moving down here: it’s a lot of trouble, or whatever you want to say. You must be able to do that. If you’re going to move like that, with a one-way ticket, then you have to be able to speak Danish. Otherwise, you end up down there, and it ends up taking far too long to help those people because of the language. Then they just give up.”

The municipality feels more like an obstacle course that only sets demands that the citizen cannot meet and, on the contrary, doesn’t offer help to solve the situation. An informant from the homeless community puts it this way:

“When I contact the municipality, they talk to you as if you were an ignorant person. Subhuman.”

Another informant from the homeless community talks about her and her husband meeting the Danish job centre system and not being able to explain that her husband suffers from an occupational injury as a ship painter and has developed epilepsy.

R: He has painted many ships. Without a mask. The doctors think this paint, which they used at the time, is the reason. He painted without a mask, and the paint has gone up to his brain.

I: But has he applied for a pension for that?

R: We can’t do that.

I: When you go to these kinds of conversations with the Job Centre, is there anyone who helps you, or is it

just the two of you who talk to the municipality?

R: No, no. No one has taught us how. Never (sighs).

The above review and empirical examples show that the welfare part of welfare migration is difficult to achieve for Greenlandic citizens who seek to move to Denmark without bringing enough resources or preparation. This is reinforced by structural violence, where they are met by systemic barriers that do not occur to the same extent for others. Despite the fact that they should be extra protected by the ILO convention, the opposite seems to be the case, precisely through structural violence.

Roads to homelessness

The number of broken dreams and the many empirical accounts of structural barriers mentioned above point to an increased marginalization process. A Greenlandic woman who has been in Copenhagen for a short time and who encounters administrative barriers everywhere talks about this feeling of powerlessness, leading to:

“I can understand all the Greenlanders who move down here and that it ends up in drinking. They become indifferent to themselves, and many die from it. It ends up in vodka every day – right from the morning until they fall over.”

She goes on to talk about seeing many of her fellow countrymen who are only offered help when it is too late, so that they have come so far that they can no longer benefit from the help.

“I have heard of someone who has been given an opportunity, and she has then become accustomed to the environment she is in now, where she is completely destroyed by drinking and everything, where she cannot afford to return to a normal life. Where she otherwise has been given an opportunity and things like that. Where, a few months later, she also lost that opportunity.”

An experience of powerlessness that is only amplified if you are pressured to meet basic needs such as food, sleep and lack of security in the form of a place to stay. A woman from the homeless community says,

“It’s very hard. Many of my acquaintances, friends and girlfriends who have moved here, I haven’t seen for several years. They are just completely destroyed by drinking. They were functioning well at home, had jobs, had an apartment and didn’t drink.”

The structural violence in the form of administrative rejections from the municipality contributes to them seeking help from fellow countrymen rather than through the Danish welfare system. In this situation, where both the private housing market and the social housing allocation seem like an impossible path, there are primarily two survival strategies in play to avoid ending up directly on the street: either by spending the night with friends and

acquaintances or by looking for a room at a hostel. In both cases, it is to seek out visible help because they visually and socially identify other Greenlanders in the street scene whom they approach in the hope of assistance. An informant says, for example, that while they were collecting bottles to survive, her husband saw a Greenlandic flag in the street scene and sought help because of it:

“to find some returnable bottles so we can eat. So he has seen this Greenlandic flag, what is it? So he goes over to them.”

There is a great willingness to help each other and thus offer their sofa to others, even if they do not have any resources themselves. One informant says:

“We help each other; if you have nothing, you always give a little. If you have nowhere to sleep, you can use my sofa. If you do not have any cigarettes, you can get one from me.”

However, it is a double-edged sword to seek help through street networks, as staying in such environments often means an escalation in vulnerability for those who seek help. It is a safe place to stay. One informant talks about her experience where an acquaintance had offered her and her husband a place to sleep when they arrived in Denmark, which then turned out to be a hostel room.

“Initially, we were going to stay with an acquaintance. But it turned out he lived in a shelter. We stayed there for a couple of weeks. We could stay with him, but I didn’t know it was a shelter. It just went downhill, and all of a sudden, there we were. I told him, ‘we can’t stay here.’”

Living in vulnerable environments often leads to escalation rather than being a solution. Both contemporary and classic literature on homeless research shows that living in such environments often complicates vulnerability further. (Hopper, 2003; Shinn, 2010; Spradley, 1979).

Rather than finding peace, it often causes even more stress and fewer resources to find a place of your own, as it is rarely free to live like a couch surfer, which is a term for hidden homelessness where you borrow someone else’s accommodation but, for example, have to contribute to the household or pay in kind. Often, it is only a short-term solution that rarely lasts long, either because the hospitality runs out or because it is too chaotic to stay with those who offer help. An informant tells En about sleeping with friends and acquaintances:

“We couldn’t stand being there, also because we have heard that she might smoke crack and things like that. She doesn’t eat first; the first thing she takes when she wakes up in the morning is vodka. But she hasn’t been like that. She has a well-functioning life at home. She had a husband and children and a job, and a nice apartment. I don’t really know what happened. I had no idea it was so bad.”

The other option is to seek shelter, which is a discrepancy for the purpose they had in mind for welfare migration. In both the cases of staying overnight with friends and acquaintances and seeking shelter, it is a problematic path into Danish society, which impacts how life in Denmark is shaped through vulnerable environments rather than through normal society. Among professionals in Denmark who encounter the target group, there is often wonder about a lack of preparation for the conditions and terms in Denmark, and a feeling from professionals that many Greenlandic migrants enter a harsh environment without belonging in such a harsh environment. For example, staff at a hostel in Copenhagen say:

“I think that they experience the place as a place where you live. Not as an offer, but as a place where you can rent a small apartment, a small room. But of course, it is also probably a special group of Greenlanders. I think that if you are a completely well-functioning Greenlandic, you will probably notice some other things here.”

In a conversation with a young and uneducated craftsman at a youth centre, he explains that he was working up until the trip to Copenhagen, Denmark. He was then asked why he was sleeping in a hostel:

I: When did you come to Copenhagen?

R: It's been a month today.

I: Where do you sleep then?

R: Hillerødsgade in the night café.

I: How did you find out about it? That you could sleep there?

R: One of our acquaintances, he lived there in Hillerødsgade, and so he says you can spend the night there.

A stay at a hostel is rarely just a roof over your head. It comes with an environment filled with a long list of complex issues. This can have many consequences in these environments, and unfortunately, there is often an escalation, such as violence, crime, abuse, and re-traumatization. In other words, it is the opposite of achieving success through migration. Environments associated with a stay at a hostel are areas full of problems; they aggravate whatever social baggage Greenlandic citizens may bring with them, for which they have often not received help, since, as mentioned, there is no integration offer. This means that problems that could possibly have been remedied, such as a diagnosis or incipient abuse, are instead exacerbated. In short, when people who are not part of the target group, who are not intended for the hostel's offer, seek it out, they quickly become the target group.

With a shelter combined with a situation of being homeless, a paradox is created, where survival becomes dependent on the help available here in the form of a roof over one's head and a bed for the night, while the environment poses a danger of worsening the situation by escalating problems and vulnerability. In several cases, this ends in death; an informant tells about her husband who took his own life while living in a shelter:

“Unfortunately, he took his own life there, and it has been hard. I have been one of the lucky ones, I would say, but the costs have been high. Well, I have lost my husband ... I think it was a high price.”

A further problem is that for a significant part of Greenlandic citizens, the path past a shelter becomes a permanent temporary stay. This means that the long period reinforces their homeless situation rather than remedying it. Rather than achieving the intended dreams and prepared living conditions that were the purpose, the shelter instead becomes both the encounter with and the final destination in the new life in Denmark. As one homeless informant puts it:

“You’re here until the day you die from drinking or drugs. You can easily get in, but you can’t get out again. The exit, it’s blocked, and there’s no emergency exit. This is the final destination. This is the gate to hell.”

Conclusion

A significant rent for affordable housing and poor health and social conditions in Greenland (push factors), combined with better welfare services in Denmark (pull factors), motivate Greenlanders to engage in welfare migration. In this article, we have described how the realities in Denmark are often far from expectations, especially for those without sufficient resources. Greenlanders are entitled to Danish welfare services, and those who apply to Denmark should therefore be able to benefit from welfare migration to achieve improved conditions, such as social benefits, health services, or housing. However, despite citizenship, several conditions work against their ability to achieve these improved living standards through structural violence.

This is even though they travel within the same state, and even though conditions such as structural violence should be avoided by virtue of rights through the ILO Convention, which is meant to ensure their standard of living as an indigenous people. The situation is paradoxical in relation to the fact that Greenlandic citizens, in their encounter with Denmark, on paper have “double” rights by virtue of citizenship and the ILO Convention, but in practice, they cannot take part in these intended rights. Rights through citizenship are systemically blocked for the part of the population that does not have an address, and there is even a dynamic that worsens their condition and increases problems such as homelessness. The Danish welfare system is not sufficiently adapted to accommodate Greenlandic culture and language, which creates significant barriers for Greenlanders who have difficulty navigating the system and obtaining the necessary help. The ILO Convention, which could be used to mitigate this by, for example, breaking down some of the structural and cultural barriers, has not been implemented in its application possibilities and is not used in practice. Instead, Greenlandic citizens experience systematic discrimination and marginalization in the Danish welfare system, including a lack of translation and interpretation, which makes it difficult for them to understand and access their case processing. It is a paradoxical situation where a desire for improved living conditions results in a significant group worsening their living conditions.

There is a lack of knowledge among both professionals and politicians about the systemic conditions that worsen the living conditions of vulnerable Greenlandic citizens in Denmark. At the same time, there is a lack of awareness of the opportunities that already exist to remedy the situation, such as using the ILO Convention in practice. This lack of knowledge contributes to maintaining and perpetuating structural violence against Greenlandic citizens, which characterizes their lives and worsens vulnerable living conditions such as homelessness.

References

- Anderson, N. (1923). *The hobo: The sociology of the homeless man; a study prepared for the Chicago Council of Social Agencies under the direction of the Committee on Homeless Men*. University of Chicago Press.
- Arnford, S. (2016). Hjemløshed i Nuuk—I et kritisk sociologisk og empowermentperspektiv [Homelessness in Nuuk - In a critical sociological and empowerment perspective]. *Grønlandsk Kultur- Og Samfundsforskning 2015/2016*.
- Arnford, S. (2019). Hjemløshed og alkoholmisbrug i et grønlandsk socialpolitiskperspektiv [Homelessness and alcohol abuse in a Greenland social political perspective]. *Stof*, 12–16.
- Arnford, S. (2023). Hjemløshedsforskning og aktivistisk aktionsforskning [Homeless research and activisc action research]. *Social Kritik*, 35(169), 36–43.
- Arnford, S. (2025). Activism in Arctic Homelessness in Kalaallit Nunaat/Greenland. *European Journal of Homelessness*, 19, (in review).
- Arnford, S., & Perry, K. (2022). *Den grønlandske hjemløsetælling 2022—Pilottællingens oversigtsrapport* [The Greenlandic homeless count 2022 - the pilot study's overview report]. Ilisimatusarfiks Center for Arktisk Velfærd.
<https://da.uni.gl/find-personale/afdeling-for-socialt-arbejde/steven-arnford/publikationer.aspx>
- Bachrach, P., & Baratz, M. S. (1962). Two Faces of Power. *The American Political Science Review*, 56(4), 947–952.
- Benjaminsen, L. (2024). *Hjemløshed i Danmark 2024—National kortlægning* [Homelessness in Denmark 2024 - National survey]. ViVe.
<https://www.vive.dk/media/pure/dx3jdedv/25690457>
- Borjas, G. J., & Trejo, S. J. (1991). Immigrant Participation in the Welfare System. *ILR Review*, 44(2), 195–211. JSTOR. <https://doi.org/10.2307/2524803>
- Christensen, J. (2012). “They want a different life”: Rural northern settlement dynamics and pathways to homelessness in Yellowknife and Inuvik, Northwest Territories. *The Canadian Geographer/Le G{é}ographe Canadien*, 56(4), 419–438.
- Christensen, J., Carraher, S., Hedwig, T. H., & Arnford, S. (2024). *Housing, homelessness, and social policy in the urban north: Perspectives from Alaska, the Canadian North and Greenland*. University of Toronto Press.

- Departementet for & Sociale Anliggender, Arbejdsmarked og Indenrigsanliggender. (2023). *Naalakkersuisut Hjemløsestrategi* [The Ministry's homeless strategy]. Naalakkersuisut. <https://naalakkersuisut.gl//media/naalakkersuisut/filer/dep/socialomraade/nyheder/hjemlsestrategi-2023-dk.pdf?la=da&hash=879196FB585CB6DCC14CE0EFBAC2BBCC>
- Doherty, J. (2012). Immigration and Housing: North-Western Europe. In Dp. (Oxon) Smith MA (Ed.), *International Encyclopedia of Housing and Home* (1st ed.). Elsevier Science & Technology. <https://doi.org/10.1016/C2009-1-28377-8>
- Gabriel, M. D. (2023). Our Home Is Native Land: Teachings, Perspectives, and Experiences of Indigenous Houselessness. *Canadian Journal of Nonprofit and Social Economy Research*, 14(S1), 89–105. Scopus. <https://doi.org/10.29173/cjnser574>
- Galtung, J. (1969). Violence, Peace, and Peace Research. *Journal of Peace Research*, 6(3), 167–191.
- Giulietto, C., & Wahba, J. (2012). Welfare Migration. *Institute for the Study of Labor - IZA DP*, 6450, 1–18.
- Hansen, K. E., & Andersen, H. T. (2013). *Hjemløshed i Grønland* [Homelessness in Greenland]. Statens Byggeforskningsinstitut.
- Harper, D. A. (1982). *Good company* (pp. ix, 172 s., 52 tav., portr.). The University of Chicago Press.
- Hopper, K. (2003). *Reckoning with homelessness*. Cornell University Press.
- ILO convention on indigenous and tribal peoples, 1989 (no.169): A manual*. (2003). ILO.
- Jensen, P. (Director). (2025). *Innarluutiga uangaanngilaq—Jeg er ikke mit handicap* [Dokumentar]. Tilioq - Inuk Media.
- Kilime, A., & Holm, M. M. F. (2022, February 2). Hvorfor vil socialrådgiverne ikke arbejde i kommunerne? [Why does the social worker not work in the municipalities?][KNR.gl]. *KNR Nyheder*. <https://knr.gl/da/nyheder/hvorfor-vil-social%C3%A5dgiverne-ikke-arbejde-i-kommunerne>
- Landstingslov Om Strukturreform Af Den Kommunale Sektor (2007). https://nalunaarutit.gl/groenlandsk-lovgivning/2007/ltl-14-2007?sc_lang=da
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47–57. <https://doi.org/10.2307/2060063>
- O'Sullivan, E. (2023). Historical perspectives on homelessness. In J. Bretherton & N. Pleace (Eds.), *The Routledge handbook of homelessness* (HV4480; pp. 13–23). Routledge.
- Peters, E., & Andersen, C. (2013). *Indigenous in the city: Contemporary identities and cultural innovation*. UBC Press.

- Peters, E. J., & Robillard, V. (2009). 'Everything You Want is There': The Place of the Reserve in First Nations' Homeless Mobility. *Urban Geography*, 30(6), 652–680.
<https://doi.org/10.2747/0272-3638.30.6.652>
- Schiermacher, M. B. (2020). *Fra Grønland til gaden—En undersøgelse om migration mellem Grønland og Danmark* [From Greenland to the street - a study of migration between Greenland and Denmark]. Kofoeds Skole. <https://menneskermedmere.dk/wp-content/uploads/2020/11/FraGroenlandTilGaden.pdf>
- Schiermacher, M. B., & Arnfjord, S. (2021). Socialpolitiske barrierer i Rigsfællesskabet—Strukturel vold mod udsatte grønlændere i mødet med Danmark [Social political barriers in the Realm — Structural violence against vulnerable Greenlanders in the encounter with Denmark]. *Social Kritik*, 164, 1–16.
- Schneider, J. C. (1984). Tramping Workers, 1890-1920: A Subcultural View. In E. H. Monkkonen (Ed.), *Walking to Work—Tramps in America 1790-1935* (pp. 212–234). University of Nebraska Press.
- Shinn, M. (2010). Homelessness, Poverty and Social Exclusion in the United States and Europe. *European Journal of Homelessness*, 4, 19–44.
- Smith, D. E. (2005). *Institutional ethnography: A sociology for people*. AltaMira Press.
- Spradley, J. P. (1979). *The ethnographic interview*. Wadsworth Group/Thomson Learning.
- Statistics Greenland. (2023). *Grønlændere i Danmark* [Greenlanders in Denmark].
<https://stat.gl/publ/da/GD/202301/pdf/Gr%C3%B8nl%C3%A6ndere%20i%20Danmark%202023.pdf>
- Statistics Greenland. (2024). *Greenland in Figures 2024* (21st ed.). Statistics Greenland.
<https://stat.gl/dialog/main.asp?lang=en&version=2024&sc=GF&colcode=p>